PINAR SELEK • MICHAEL LANG • SIGUR RÓS • DER ROTE BEREICH • COLDCUT
RED SNAPPER • MARE NOSTRUM • DJ FOOD • DAFT PUNK • SELİM SESLER

ROLL

mayıs sayı 2001/05
1 500 000 TL

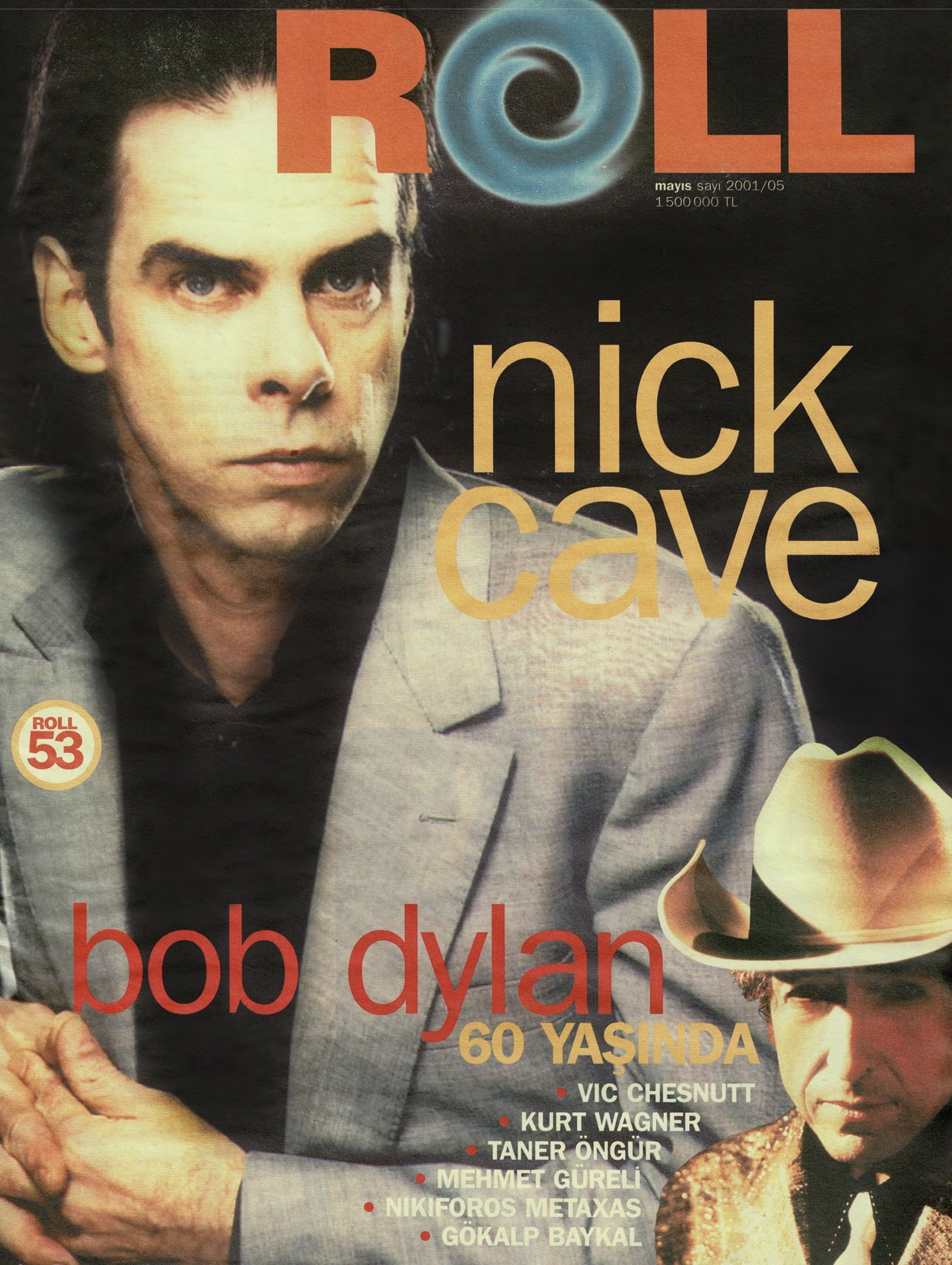

nick cave

ROLL 53

bob dylan
60 YAŞINDA

- VIC CHESNUTT
- KURT WAGNER
- TANER ÖNGÜR
- MEHMET GÜRELİ
- NIKIFOROS METAXAS
- GÖKALP BAYKAL

İsmimi geri ver
Onun bir ismi var
Ama bir şey ifade etmez isimler
Onun bir ismi var
Dünyadaki her şeyi değiştirir isimler
Asla konuşulamaz bazı şeyler
Bazı şeyler asla telaffuza gelmez
O kelime bulunmaz hiçbir dilde
Asla çıkmayacak bir insanın ağzından da

Bırak X bir beyanda bulunsun
Bırak da nefes geçsin çatlak dudakların arasından
O adam benim kahramanımdı
Bu kelime alındı bizden artık

Geri ver ismimi bana
Geri ver ismimi bana
Bir şey değişti hayatımda
Bir şey değişti hayatımda
Bize bir şey geri verilmeli
Bize bir şey geri verilmeli

Şefkat yok
İnsanların sorunlarının olduğu bir dünyada
Kararların bir hayat tarzı olduğu dünyada...
Sorunları öteki insanların, ütülüyor kafamı
Şefkat bir erdem, ama vaktim yok benim
Elâlemin derdi var bir sürü
Alâkadar etmez ki beni
Gördüm geçirdim bir hayli
Bazı kararlar aldım ama artık
Saçmalıklardan uzak durmak başlıbaşına mesai
Şefkatimi zorluyorsun, gerdikçe geriyorsun
Alâkam azalıyor, azalıyor alâkam
Duyacağımı duydum
Dinlemek istemiyorum daha fazla
Nedir meselen, abayı mı yaktın sorunlara
Biraz uzattın ama
Sorunlu olmanın yok ki hiç 'cool' bir tarafı
Bekleme benden tereddüdünün izahını
Git psikiyatrınla konuş, bunun için para almıyor mu
Yürüyorsun, konuşuyorsun, hâlâ turp gibisin
Hiç ilgisi yok bunun şahsiyetinle veya stilinle
Bencil ol birazcık
İyi gelir belki de

Aşk mahlûkları
Kadın bir adam yaptı
Adam, o da ev yaptı
Ve ne zaman uzansalar beraberce
Küçük yaratıklar çıkar ortaya peşpeşe
Seksi tanıdım, iyidir hoştur bence
O küçük yaratıklara hayat verir
İster gülerim ister vazgeçerim
Seksi gördüm, bana sorarsan iyidir

Aşk mahlûklarıyız biz
Aşk mahlûklarıyız biz

Akıl uykudayken doğdu bir hayat
Aşk mahlûklarıyız biz, aşk mahlûkları
Bir mahzur yok korkmakta
Mavi kıvılcım beyninde çaktığında
Sevebiliriz birbirimizi
Dediler ki normalmiş bu

Doktor, doktor, söyle neyim ben
Şu insanlardan biri miyim ben de
Gülebilirim, düşünmeyi öğrenebilirim veya
Yardım et öyleyse, keşfedelim hislerimi

Adam araba sürebilir
Kadın patron olabilir
Bir maymunum ben, bir çiçek
Bir anda her şeyim işte

Kadın ve adam beraber olabilir
Verirlerse kararlarını, küçük mahlûklar
yapabilirler. Gör sen şimdi onları!
Aşkın küçük mahlûkları
İki kolları, iki bacakları
Tutkulu bir anın hatırası
Kaplıyorlar şimdi yatağı

Takma kafana hükümeti
Gökyüzünde süzülen bulutları görüyorum
Bulutları sürükleyen rüzgarı görüyorum
Evin üzerinden ilerletiyor bulutları
Yaşamak istediğim evi seçiyorum
Çam ağaçlarını kokluyorum, dallardaki şeftalileri
Kozalakları görüyorum düşüyorlar anayola
İşte o yol benim evime giden
İşte o evde yaşayacağım ben (şuracıkta hemen)

Her nevi konfor var evimde
Hayatı benim için kolay kılacak
Her şeyi yapmak çok kolay olacak
Rahatlayacağım, sevdiklerimin yanında
Sevdiklerim, sevdiklerim, gelecekler evime
Yolu, bahçeyi geçecekler, çıkıp beni görecekler
Çalışıyor olacağım ben, ama geldiğinizde ziyaretime
Elbette bırakacağım elimdeki işi, önemlidir dostlarım
Merak etmeyin beni, beni merak etmeyin

Bu büyük ulusun üzerinde yükselen devleti görüyorum
Washington DC'de yapılan kanunları görüyorum
Favorilerim hangileri diye düşünüyorum
Benim için çalışan insanları düşünüyorum
Bazı sivil köleler aynı sevdiklerim gibiler
İşten başlarını kaldıramıyorlar ve güçlü olmaya çalışıyorlar
Evimde yaşadığım için şanslı biriyim ben
Herkesin böyle faydalı bir evinin olması lazım
(Şuracıkta hemen, şuracıkta)

Okuduğum kitap
Okuduğum kitap hakkında yazıyorum
Okuduğum kitap hakkında şarkı söylemem lazım
Hakkını teslim ederken sıkılganlaşıyorum ama
Kalbimdeki yumuşak noktayı vurdu ortasından
Okuduğum kitabı senin yazdığını öğrendiğim zaman...
Tut omuzlarımdan, tut kollarımdan
İhtiyatı elden bırakmıyorum ama gayet iyi hissediyorum
Okuduğum kitap gözlerindeydi.
Gelecekte yaşıyorum
Harika hissediyorum, sırtüstü eğiliyorum
Tutku doluyum, arkama bakıyorum
Bir yarışta koşuyorum, okuduğum kitap sensin...
Kollarına dokunuşunu hisset parmaklarımın
Dönüyorum etrafımda, gayet iyi hissediyorum
Okuduğum kitap gözlerindeydi...

Türkçesi: Yıldız Yasemin

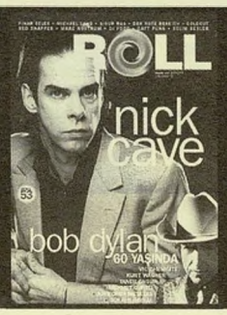

sayı 53 mayıs '01

4 Ajans

9 Daft Punk

12 Sigur Rós

16 Red Snapper

20 Coldcut

22 DJ Food

24 Der Rote Bereich

26 Bob Dylan

33 Michael Lang

36 Mare Nostrum

38 Pınar Selek

46 Nick Cave

54 Kıraathane

56 Gayd

58 Albümler

64 Liste

66 Selim Sesler

70 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Güneş, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Emilio Çapan, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingül, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Süleyman Bilgi, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 292 06 39 **yıl** 5 **sayı** 53 **mayıs**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **şorumlu yazişleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

A Y D A B İ R Y A Y I N L A N I R

sessiz ölüm

"Sessiz Ölüm"ün başlangıç noktası Adalet Bakanı'nın "cezaevlerine Avrupa standartlarını getireceğiz" demeciydi. Türkiye neden eğitim sistemine, sağlık hizmetlerine Avrupa standartlarını getirmek istemiyor da, cezaevlerine getirmek istiyor?
Peki Avrupa'nın cezaevi standartları ne? Araştırınca gördük ki, Avrupa standartları Avrupa'da hâlâ yargılanan sabıkalı bir sistem. Çok dikkatimi çekti, ölüm oruçları sürecinde Avrupa Türkiye'ye hiç kızmadı. Sadece operasyonu eleştirdiler. F Tipi için hiçbir şey söylemediler. Çünkü bu, gerçekten Avrupa'daki sistemdi. Geçen yıl Fransa cezaevlerinde 150 kişi intihar etti. Önümüzdeki yıllarda Türkiye cezaevlerinden de bol bol intihar haberleri duyacağız, ama tek tek olduğu için kimsenin dikkatini çekmeyecek. Tecrit, sadece cezaevine değil, aynı zamanda topluma yönelik bir uygulama. Toplum olarak bundan sonra cezaevlerinde neler yaşandığını bilme hakkımız da kalmayacak. Aslında kalmadı bile. Şu anda oralarda ne olduğunu biliyor muyuz? Bilgisizliğe olan inancım ve aydınlanmaya olan korkum, beni yaşananlar karşısında seyirci konumuna düşürdü. Bu çalışma, bu özeleştirinin sonucudur. Sorguladığım bizzat benim: En kolay değiştirebileceğim tek varlık. Üzerime alındım. Düşündüm, öğreniyorum, değişeceğim.
Hüseyin Karabey *(İstanbul Film Festivali'nin "Çağımızın Aynası sinema: İnsan Hakları" bölümünde gösterilen, mayıs ayında sinemalarda vizyona girecek olan "Sessiz Ölüm"ün yönetmeni)*

1972'den 1994 sonuna kadar cezaevindeydim. Hiç kesintisiz 22.5 yıl. Hiçbir zaman diğer adlî tutukluları görmedim. Ya tek başımaydım, ya da grup tecritindeydim. Grup tecritinde üç kişi bir araya konuyor ve birbirlerine uzun yıllar içerisinde zarar vermeleri bekleniyor. Son 14 yılımda grup tecritinde kaldım. Orada üç kadın mahkûmduk, birbirimizden başka hiç kimseyi göremedik, başka hiç kimseyle konuşmadık. Havalandırmaya çıktığımızda da sadece otomatik tüfekli gardiyanlar vardı. 14 yıl böyle geçti... Dışarıdan hiçbir ses gelmiyordu. Bütün duvarlar beyaza boyanmıştı. Geceleri de kontrol amacıyla aydınlatılıyordu. Her gün aynı saatlerde üç kez kapı açılırdı: Biri sabah kahvaltı vermek için, biri öğlen yemeği için –ve varsa mektuplar verilirdi–, son olarak da akşam yemeği için. Ondan sonra kapı kapanır ve her tarafa bir sessizlik çökerdi. O andan itibaren insan yalnız kalır, kimseyi göremez ve hiçbir şey duyamazdı.
70'li yılların başında Hamburg Üniversitesi Psikoloji Fakültesi'nde bu konuda deneyler gerçekleştirildi. Önce ışık ve ses yalıtımı olan, gündüzün ve gecenin farkedilemediği odalar yapıldı. Dışarıdan hiçbir etkinin girmediği bu odalara deney amacıyla insanlar kondu. Bu insanların bir bölümü Alman askerleriydi. Deneylerin, yani tecritin sonuçları, bilim adamlarınca değerlendirildi: İnsanların dayanma sınırı nedir? Ne zaman ağlamaya başlıyorlar? Ne zaman yalvarıyorlar?.. Sonuçta, tecritte insanların kişiliklerini kaybettikleri ve dışarıdan yeni kişiliklerin empoze edilmesinin mümkün olduğu ortaya çıkarıldı. Bu araştırmalar başarılı olunca, bu sefer bizim üstümüzde denediler. Tecrit, bir vakumun içinde tek başına kapatılmaya benziyor. Üç saat hücrede hiçbir şey yapmadan oturmak, herhangi bir işle yoğun olarak ilgilenmekten çok daha yorucu oluyor. Hücrede zaman geçsin diye uyumak da çok tehlikeli. Ben de içeride yorgunluğumu atmak için kısa süreli uyumayı öğrendim. En fazla yarım saat uyuyordum ve kendimi bu şekilde tekrar dinlenmiş hissediyordum. Vücuduma yabancılaşmıştım. Mesela, dizimle kafam arasında inanılmaz bir mesafe varmış gibi geliyordu ya da bacağımın bana ait olmadığı hissine kapılıyordum. Bunun sebebi, sürekli olarak kapalı ve hiçbir değişikliğin olmadığı bir hücrede kalmamdı. Yapabileceğiniz, en fazla, hücre içinde üç adım ileri - üç adım geri gitmekti.
Imgard Moller *(Alman F Tipi'nde22.5 sene)*

Normal olarak her gün 23 saat hücrede geçiriliyor, bir saat de havalandırma ve banyo için zaman tanınıyor. Ama banyoda ve havalandırmada genellikle yalnızsın. İspanya'da iki tür tecrit var: Eski tip cezaevlerinde diğer tutuklularla konuşmak daha mümkün, fakat konuşurken yakalanırsan, hemen hücreye konuluyorsun. Modern cezaevlerinde diğerlerini görmek ve konuşmak imkansız. Tek insanî ilişkin gardiyanla, o da seninle konuşmuyor. Hücreler 3'e 5 metre çapında. Küçük bir penceresi var, ama pencere küçük delikleri olan bir metal perdeyle kaplı. İçeri ışık girse de, buradan dışarısını görmek imkansız. Pencereden süzülen ışık ve dışarıyı görememek, bir süre sonra yavaş yavaş görme yeteneğinizi kaybetmenize yol açıyor. Nesneler arasındaki uzaklık ve derinlik farkını algılayamıyorsunuz. Kişiliğinizi parçalamaktan başka hiçbir amacı ve hedefi yoktur tecritin. İnsanların 15 gün tecritte kalarak konuşmayı nasıl unuttuklarını, daha doğrusu konuşmadıklarını gördüm. Dünyadan ve hayattan koparılmışsın, ama hâlâ varolduğunu biliyorsun. Biliyorsun ki hâlâ sesin var, ama senden alınmış, istesen de sesin çıkmıyor...
Tomax Carrera Juarros *(İspanyol F Tipi'nde 16 yıl)*

1977 martından 1978 nisanına kadar, gardiyanlardan başka hiç kimseyi göremedim.İnsan uzun süre kapalı bir odada kaldığında, hiçbir ses duymadığı ve hiçbir insan görmediği zaman, pencereden dahi bakamadığı zaman, yani ses, görme gibi uyarıcıları almadığı zaman, hastalanıyor. Bu bir işkence. Hiç delil bırakmayan bir işkence. Yani vücutta herhangi bir yara izi yok. Ama insan farkediyor. Çünkü bilincini kaybediyor. Hafıza kaybediliyor. Gerçekle hayal arasındaki çizgi kalkıyor. İnsan konuşmayı da unutuyor, konuştuğunu ve düşündüğünü ayırt edemiyor. Yıllar sonra dışarı çıktığımda, insanlara soru soruyordum ama cevap alamıyordum. Çok kızıyordum. Sonra farkettim ki, konuşmuyormuşum, sadece soruyu düşünüyormuşum... İnsan, tecriti kelimelerle anlatamıyor. Serbest kaldıktan sonra, tecriti insanlara anlatabilmek için birçok etkinliğe katıldım. Her seferinde farkettim ki, insan bunu anlatamıyor. Bunu ancak yaşayan anlayabilir. Tecritin insanın kişiliğine verdiği zararları hissediyorsunuz, ama anlatamıyorsunuz. Bunu anlatabilecek kelimeler yok. Sorun da burada zaten...
Günter Sonnenberg *(Alman F Tipi'nde 15 sene)*

Kiraz dalda sallanır / Sallandıkça allanır / Yârimin dudakları / Konuştukça ballanır

Kirazda çözülme habercisi kahverengi hep vardır, çürüdüğünde pörsüyeceği kahverengi; yenme kıvamına gelecek kadar olgunlaştığında her kiraz, damağa kendi çürüğüyle vurur. **JOHN BERGER**, G

fani dünya bostan
ben turkuaz patlıcan
EREN KAZIM AKAY

bir olur mu gülün rengi
patlıcanın moruynan
SEYRANİ

İstediğimiz kadar yüksek sınıklar üstüne çıkalım, gene kendi bacaklarımızla yürüyeceğiz. **MONTAIGNE**

- Marlboro neden Amerika'da beyaz filtreli, Avrupa'da sarı filtreli çıkar?
- Bilmem, neden?
- Keith Richards hangi kıtada olduğunu anlasın diye...

(Baltasar Kormakur'un "101 Reykjavik" filminden)

Toz, duman, nem

Bu ayın 25-26'sında, cuma ve cumartesi akşamları Babylon'da çok güzel anlar yaşanacak. Londra'dan misafirler ağırlıyoruz: Stereolab. Brit-pop'a, İngiliz orijinli müziğe en "Fransız" topluluk onlar. Şarkıcıları Lætitia Sadier zaten bir Fransız. John Cale ve John Cage'e özenerek girişmişler bu işe. 60'ların popundan fütürist tonlara uzanan, geçerken Alman avangard rock'undan Tortoise misali post-rock'çulara uğrayan, tabiri caizse "uçan-kaçan" bir müzik yapıyorlar. Bugüne kadar yedi albümleri var yayınlanan. En gözde albümleri 96'daki "Emperor Tomato Ketchup". En son 99'da "Cobra & Phases Group Play Voltage in the Milky Night"ı çıkardılar. Broadcast başta olmak üzere birçok grupta ilham uyandırdılar. İngiliz müziğinde az rastlanan bu "özgünlük serüveni"ne tanık olmak için bu konserler büyük fırsat. Nemli, tozlu, dumanlı müzik yapan, çıngırdak ruhlu, belleği kuvvetli bu ekibi es geçersek çok pişman oluruz.

70'li yıllarda yazdığı iki önemli romanı ("Rachel Dosyası" ve "Başarı") geçtiğimiz yıl Türkçeye kazandırılan İngiliz yazar **Martin Amis**'in yeni kitabının reklam afişleri Londra metro istasyonlarında yasaklandı. Sebep: "Experience" isimindeki otobiyografinin kapağında Amis'in sigara içen bir fotoğrafı yer alıyor. Ve fotoğrafta yazar yedi yaşında!.. 16 yaşından küçüklere sigara satmanın yasak olduğu Britanya Krallığında böylece ilk kez bir kültürel ürünün tanıtımına sigarayı özendirdiği gerekçesiyle engel çıkarılıyor. Londra metrosunda daha önce de bir prezervatif reklamına müsaade edilmemişti. Afişte, birbirlerine sarılmış belden yukarısı çıplak iki erkek fotoğrafı bulunuyordu.

Bir konser turnesi için yeniden toparlanan **Roxy Music**, bu yaz aylarında bir best of yayınlayacak. Albümdeki 18 şarkı, grubun sekiz stüdyo albümünde yer alan hit şarkıları içerecek.

İngiliz grup **Cast** dördüncü albümü "Beetroot"u yaz aylarında yayınlıyor. Albümde bu kez funky gitarlara yer verilecekmiş.

Marianne Faithfull'un yıl sonuna yetişmesi beklenen albümünün konuk sayısı artıyor. Smashing Pumpkins'ten Billy Corgan'ın –biri cover– üç bestesinin yer alacağı albümde Beck, Etienne Daho, Eurythmics'ten Dave Stewart, ayrıca Blur ve Pulp elemanlarının emekleri olacak.

Andy Yorke'un (Thom Yorke'un kardeşi) grubu **Unbelievable Truth**'un bir süre önce dağıldığı haberi gelmişti. Şimdi yeni yayınlanan "Misc. Music" isimli albüm tam bir veda albümü: Albüm, grubun ender bulunan veya bugüne kadar yayınlanmayan kayıtlarını içeriyor.

Haziranda **Sparklehorse**'un yeni albümü "It's A Wonderful Life" yayınlanıyor. Grubun lideri Mark Linkous albümde iki önemli isimle çalışmış: PJ Harvey'in can dostu John Parish'le ve Mercury Rev, Flaming Lips gibi grupların sesçisi Dave Fridmann'la. "It's A Wonderful Life"ın konukları arasında PJ Harvey, Cardigans'ın solisti Nina Persson ve Tom Waits var.

Portekizli grup **Madredeus**'un yeni albümü "Movimento" yayınlandı. Grubun, fadodan ve Portekiz folklorundan hafif uzaklaşıp popa meylettiği görülüyor.

Jean-Pierre Melville'in 1956 tarihli polisiye filmi "Bob le flambeur", **Neil Jordan** tarafından "Double Down" adıyla yeniden çevrilecek. Jean Paul Belmondo'nun yerinde **Nick Nolte**'nin oynayacağı filmde **Emir Kusturica**'nın da küçük bir rolü var.

İngiliz grup **Skunk Anansie** yedi yıllık bir birlikteliğin ardından dağıldı. Grubun Antiller asıllı vahşi solisti Skin ve bestekâr-gitarist Ace ayrı ayrı birer solo albüm çıkaracaklarını açıkladılar.

Deniz Tek'in Avustralya yıllarındaki kült grubu **Radio Birdman**'in önümüzdeki aylarda bir best of'u yayınlanacak: "The Essential Radio Birdman".

Crowded House'un şarkıyazarı ve solisti **Neil Finn**, grubun dağılmasının ardından ikinci solo albümünü de yayınladı: "One Nil".

REM'in yeni albümü bu ay içinde yayınlanacak. "Reveal" ismindeki albümün, bir evvelki "Up"tan daha "sade", daha "rock" olduğu söyleniyor. Albümden bir hafta önce çıkacak ilk single'ın adı "Imitation Of Life"... Grubun takviminde, Atlanta Film Festivali'nde ilk kez gösterilecek bir belgesel film de var: "A Stirling Performance", 1999 tarihinde İskoçya'da verdikleri konserleri konu alıyor.

Stereophonics'in yeni albümü "Just Enough Education to Perform" yayınlandı. Albümde bu sefer melodik baladların ağırlığı var.

Wu-Tang Clan'in iki beyni **Ghostface Killah** ve **RZA** yaz aylarında solo albümlerini yayınlayacaklar. Ghostface Killah'ın albümü "Cuban Linx 2: Bulletproof Wallet" adını taşıyor, RZA'nınkisi ise "Digital Bullet".

Deep Purple deyince akla gelen ilk isim, gitar-hero **Ritchie Blackmore** şanına yaraşır bir filmde rol almaya hazırlanıyor. Bir kuyruklu yıldızla gezegenimizin çarpışmasını ve deccalin doğumunu anlatan "The Devil and All His Works" isimli filmde Blackmore bir satanisti canlandıracak. Filmin müziklerini de kendisi yapacak.

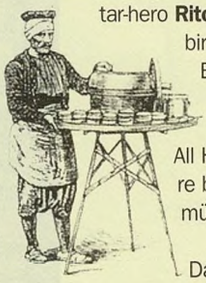

Daha önce "Master Class" isimli sahne gösterisinde **Maria Callas**'ı canlandıran Fanny Ardant, bu tecrübesini bu kez sinemaya taşımaya hazırlanıyor. Franco Zafirelli'nin "Callas Forever" filminde Callas rolü yine Ardant'ın. Jeremy Irons ise Callas'ın emprezaryosu rolünde gözükecek. Film Maria Callas'ın ölümünden önceki son aylarını beyazperdeye aktarıyor.

İskoç ekip Mogwai yeni albümü "Rock Action"ı yayınladı. Kemanların, trompetlerin de yer aldığı albümde bir de misafir sanatçı var: Super Furry Animals'tan Gallois Gruff.

Son festivalde "İğrençlik ve Öfke" isimli Sex Pistols belgeselini izlediğimiz yönetmen **Julien Temple**'ın Avrupa kentlerinde yeni gösterime giren filmi "Pandemonium" adını taşıyor. 18. yy. sonu-19. yy. başlarında İngiliz romantik şiirinin iki önemli siması **Wordsworth** ve **Coleridge**'in hikayesini anlatan film, Temple'ın ellerinde "pop-star"lık müessesesinin doğumuna da tanıklık ediyor. Filmin oyuncularına göre, Wordsworth ve Coleridge yeryüzünün ilk hippileri, ilk punk'ları ve ilk rap'çileri.

gümbür gümbür Asya

Britanya'daki Asyalı göçmenlerin, müziğiyle ve siyasî duruşuyla en sağlam, en "gümbür gümbür" ekibi İstanbul'a geliyor. Asian Dub Foundation, 2 Haziran'ı 3 Haziran'a bağlayan gece, tan ağırana kadar Maslak Venue'de olacak. Hint ragalarından Jamaika raggalarına, cereyanlı gitarlı hiphop'tan drum'n'bass'a kadar basmadık toprak bırakmayacak. Asian Dub'ın tek konseri, aynı zamanda Levi's Engineered Music Tour'un kapanış gecesi... Ama bu tur kapsamında Teoman, Kurban, Replikas, MC FU'dan oluşan gezgin ekibi 11 Mayıs'ta Ankara'da, 16 Mayıs'ta Eskişehir'de, 23 Mayıs'ta İzmir'de, 30 Mayıs'ta Bursa'da yakalayabilirsiniz.

"Cow thinks, horse thinks, but fish doesn't think!
Because fish knows everything."

Geceyi bitirmeden önce son kahvenin son adresi

1927
BORSA
RESTAURANT

BORSA GRILL RESTAURANT

BOĞAZİÇİ **BORSA**

FENERBAHÇE **BORSA**

BORSA FAST RESTAURANT

EMİNÖNÜ **BORSA**

BEYOĞLU **BORSA**

TAKSİM **BORSA**

AKM **BORSA**

BORSA CATERING

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı

BORSA MERKEZ

Fenerbahçe Borsa: Fener Kalamış Cad. No:87
F.Bahçe - İstanbul
Tel.: (0216) 348 77 00(4 Hat)
Fax:(0216) 336 64 60

İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı
Tel.: (0212) 232 42 01 - 02
Fax:(0212) 232 58 56

Halk türküleri, halk şarkıları! Ne kadar küçümsesek, ne kadar burun kıvırsak, yaşama dört elle sarılmış vidalı tatlı lokumlardır. **SALAH BİRSEL**

oda oda / göz göz / içim toz / gezinirim hırpani / söze fazla lüzum yok / yalandım safi **EREN KAZIM AKAY**

Müzik, geçmişin canlı tutulmasının bir yoludur. Geçmişte, gelecekte olduğundan daha fazla gelecek var. **JACKIE KAY**, Trompet

Nur içinde yat anacığım
Mecbur muydun beni doğurmaya
Bir daha yapma
VÜS'AT O. BENER

Bir kum tanesinin bir ucundan öbür ucuna yıldırım hızıyla hareket eden şey bize yerinde duruyor gibi görünecektir. **G.C. LICHTENBERG**

Birden uyandı. Aynı anda başının üstünden hava üssünden bir jet süzüldü. Sahilde çocuklar hızla geçen gölgesine atlamayı deniyorlar uçağın. **JIM MORRISON**

Lâlede koku olmaz / Âşıkta uyku olmaz / Alır bohçam kaçarım / Sevende korku olmaz

Miles yılı

2001'i bu aydan itibaren "Miles Davis yılı" olarak kutlamaya başlıyoruz. 26 Mayıs, Miles'ın 75. doğum günü (1926), 25 Eylül ise 10. ölüm yıldönümü (1991)... Bu anlamlı yılda çıkarılacak özel Miles albümleri uzun bir liste oluşturuyor: Büyük hamle bu ay içinde Columbia/Sony tarafından başlatılıyor. Miles'ın 50'lerin ikinci yarısında John Coltrane'le birlikte kaydettiği dört efsane albüm ("Round About Midnight", "Milestones", Miles Davis At Newport" ve "Jazz At The Plazza"), bir grup "bonus track" ilavesiyle yeniden basılıyor. Geçen sene yayınlanan 'best of' hüviyetindeki "Miles Davis & John Coltrane: The Complete Columbia Recordings (1955-1961)" isimli box-set'i de düşünürsek, trompet-saksofon diyaloğunun bu unutulmaz altın çağına ilişkin arşivler iyice zenginleşmiş oluyor... Miles'ın tüm kariyerinden örneklere yer verecek "The Essential" isimli double albüm de tam 26 Mayıs'ta piyasaya sürülecek... Eylül ayında ise büyük bomba var: New York'taki Fillmore salonunda 69-70 yıllarında yapılan konser kayıtları "Live At Fillmore East" adıyla ilk kez piyasaya sürülecek. Tam "Bitches Brew" albümü dönemine denk gelen bu konserlerde, Miles'ın yanında Wayne Shorter, Chick Corea, Dave Holland, Jack DeJohnette, Airto Moreira gibi isimler var... Bitmedi; yıl sonunda üç CD'den oluşan bir box-set daha yayınlanıyor: "The Complete In A Silent Way Sessions" adındaki albüm, büyük trompetçinin 68-69 yıllarında ilk elektrikli grubuyla tabiri caizse "rock" takıldığı günlerden kayıtlar içerecek.

Dandy Warhols ve **Massive Attack** işbirliği artık gün yüzüne çıkıyor. Birlikte kaydettikleri "House Of Yes" isimli parçayı dinlemek için Massive Attack'in albümünün çıkmasını beklememiz gerekecek ama, mayıs ayında yayınlanacak "Godless" isimli Dandy Warhols single'ında Massive'cilerin remikslerini dinleyebileceğiz.

Baz Luhrman'in daha gösterime girmeden büyük ilgi toplayan filmi **"Moulin Rouge"**un müziklerinde yeni yeni sürprizler var. Geçen ay duyurduğumuz isimlere (Beck, David Bowie, Massive Attack...) ilaveten Bono da "Moulin Rouge" kadrosuna dahil oldu. U2'nun şarkıcısı filmde Gavin Friday ve piyanist Maurice Seezer'la birlikte T-Rex şarkısı "Children Of The Revolution"ı seslendirecek. Ayrıca filmin oyuncusu Ewan McGregor'ın seslendireceği iki cover var: Biri Elton John'un "Your Song"u (Placido Domingo'yla birlikte), diğeri ise Police'in "Roxanne"i.

Beta Band'in üçüncü albümü "Hotshots II" temmuz ayında piyasada olacak. Albüm rhythm & blues prodüktörü C-Swing'in gözetiminde hazırlanıyor.

Rap'in çiçek çocukları **De La Soul**, yeni şarkılarında vokal yapması için **Paul McCartney**'e davetiye gönderdi. Söz konusu şarkı zaten Wings'in '79 albümü "Back To The Egg"de yer alan McCartney bestesi "Wonderful Christmas Time"dan alıntılar içeriyor.

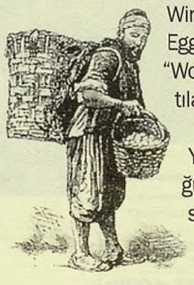

Yerel seçim sonuçlarının burukluğunun ardından **Zebda**'cılar bu kez sinemayla alışverişe geçti. Fransa'nın Toulouse kentinin fırlama müzisyenlerinin öykülerinden yola çıkılarak hazırlanan film "Le Bruit, l'odeur et quelques Ètoiles" adını taşıyor. Filmin yönetmenliğini, bugüne kadar sadece belgesellerle uğraşan Eric Pittard üstleniyor. Bir rock-opera tarzında kotarılacak yapımda Zebda'nın birinci adamı Magyd Cherfi "anlatıcı" rolünde gözükecek.

Oasis yeni şarkılar kaydetmek üzere stüdyoda: Sık sık gruptan ayrılıyormuş gibi yapmayı seven, konserlerden bucak bucak kaçan Noel Gallagher bu yeni albümde bestekârlığını da pek konuşturmayacağa benzer. Çünkü grubun yeni şarkılarından dördü Liam tarafından yazılmış, Gem Archer ve Andy Bell de ikişer şarkı yazarak "Gallagher biraderlerin eşlikçileri" kimliğinden sıyrılmaya niyetlendiklerini göstermişler.

Amerikalı yazar **Tom Robbins** rahat bir nefes alabilir: **Elvis** onun kitaplarından birini okurken ölmemiş. Kral'ın birkaç yıl önce yayınlanan bir biyografisinde, şarkıcının gecenin bir yarısı uyanıp kitap okumaya koyulduğu yazıyor. Banyoda yere yığılı olarak bulunan Elvis'in elinde Robbins'in ilk romanı "Another Roadside Attraction" varmış. Oysa daha güvenilir bir başka kaynağa bakılırsa, King'in son okuduğu kitap Kama-Sutra versiyonu bir burç kitabı.

AIDS'le mücadele amacıyla yayınlanan "Red Hot" albümleri serisine bir yenisi ekleniyor. **"Red Hot + Riot"** isimli yeni albüm 1997'de AIDS'ten ölen Nijeryalı devrimci müzisyen **Fela Kuti**'nin eserlerine adanmış. Oğlu Femi Kuti'nin yanısıra, Michael Franti, D'Angelo, Macy Gray, Me'Shell Ndegéocello, Nile Rodgers bu anlamlı afro-beat derlemesine katılacaklar...

Kasım ayında "best of" hüviyetinde bir **Pink Floyd** toplama albümü yayınlanacak.

Londra'da bir Hintli

"Beyond Skin": 20. yüzyılın son evresinin hakiki başyapıtlarından biri... Geçen sene Babylon'da da çalan Nitin Sawhney'in imzaladığı bu birbuçuk senelik "klasik" albüm, artık zahmetsizce memleketimizde de bulunabiliyor... Klasik Batı müziğiyle klasik Hint müziğinin, flamenkoyla cazın, soul'la trip-hop'un ve drum'n'bass'ın tam kesişim noktasında duran, Urducayla İngilizceyi, lirik piyanoyla egzotik yaylıları aynı kapta eriten, kavvali gazel geleneğinin ve siyah dişi vokallerin üflediği nefesle serbest uçuşa geçen bu mükemmel albüm, Equinox firmasının Outcaste'la yaptığı anlaşma sonucu gecikmeyle de olsa artık elimizin altında. (Bu arada Outcaste'a bağlı dostlarımız Badmarsh & Shri'nin albümleri ve Nitin Sawhney'in geçmişteki işlerini de bu sayede edinebilirsiniz.) Biz "Beyond Skin"in keyfini çıkaraduralım, Londra'yı mesken tutan bu Hintli müzisyen yeni albümünün son dokunuşlarını yapmakla meşgul: Yaz aylarında yayınlanacak Nitin Sawhney albümünün adı "Prophesy" olacak. Yine doğudan batıya, kuzeyden güneye bir "karışım" albümü bu. İngiliz Oda Orkestrası, Brezilya Senfoni Orkestrası, Hintli aranjör Chandru Shekar, Sawhney'nin piyanosunun en büyük destekçileri. Ayrıca misafirler listesi de hayli kabarık: Trilok Gurtu, Terry Callier, Natacha Atlas... Ve Cheb Mami. (Zaten Sawhney, son aylarda, onca işinin arasında Cheb Mami'nin yeni çıkacak albümündeki birçok şarkının prodüktörlüğünü üstlenmişti.) Sadece piyanosunun tuşlarıyla değil, kalem kağıdıyla da "kimlik sorunu" üzerine söyleyecekleri olan (ansiklopedi sayfasına buyrun) bu müthiş sanatçıyı yakın takibe almakta fayda var...

6→

Kendi kendine, "Dişin neyse sen de osun" dedi. Her şeyden daha çok, hatta bedeninden bile; yediklerinden ve yaptığın işten daha çok dişinsindir. Hayat süt dişlerden takma dişlere uzanan, dolgular ve kaplamalarla dolu bir yolculuktur. **JACKIE KAY**, Trompet

belki de hayal gerçek / hayatım mecaz
EREN KAZIM AKAY

İnsan bir konuyu kalemine almışsa, onu kağıda dökmek zor değildir.
G.C. LICHTENBERG

PJ HARVEY
11 Temmuz akşamı İstanbul Açıkhava Tiyatrosu'nda
(Nick Cave'den iki gün sonra)

Mağara insanları hemcinslerinin yüzünü yalamak suretiyle vücutlarının tuz ihtiyacını giderirlerdi. Bu davranış sonra sonra öpüşme şeklini almıştır. *(Bütün Dünya mecmuasından, 1982)*

Ambrose Bierce: "Kahraman bir askere, bir itfaiyeciye şeref madalyası veriyoruz madem, uslu uslu intihar eden birine neden vermeyelim?"
CARLOS FUANTES, Koca Gringo

Beni asabilirsiniz General, ama kötülük yapma gücünüz burada sona erer. **AMBROSE BIERCE**

Courtney Love, şu sıralar Bastard adını verdiği yeni grubuyla meşgul oluyor. Grup, Love'dan gayrı Veruca Salt ve Rockit Girl elemanlarından oluşan bir kızlar karması. Yıl sonunda çıkacak albümlerinin kapağında da yarı-çıplak pozlarının yer almasını düşünüyorlarmış.

Echo & The Bunnymen "Flowers" ismindeki yeni albümlerini yayınladı. Bu arada Ian McCulloch ve arkadaşları dört CD'den oluşan bir box-set'i temmuz ayında piyasaya verecekler. "Crystal Days 1979-1999" adındaki albüm, grubun bütün single'larını içereceği gibi, az bulunur kayıtlarına ve cover'larına da (Dylan, Stones, Jonathan Richman, Television, Velvet Underground, Doors) yer verecek.

Smiths deyince aklımıza elbette Morrissey/Marr ikilisi geliyor. Ama bilindiği gibi onlar bir dörtlüydü. Şimdi geride kalan iki üye davulcu Mike Joyce ve basçı Andy Rourke, yanlarına gitarist Will Carol ve şarkıcı Jason Specter'ı alarak yeni bir grup kurdu: **Specter**. Kayıtlarına girdikleri ilk albümlerindeki sound T-Rex, Beatles, Jeff Buckley ve tabii ki Smiths'ten izler taşıyormuş.

Bağlama hero

"Fidayda", "Şeker Oğlan", "Cimdallı" gibi türküleri bülbül gibi şakıyorsak, hep Bayram Aracı sayesinde. Bir koca geleneği taş plaklara, 45'liklere taşıması bir yana, bağlamanın şanını da yükselten bir isim Aracı. Anadolu'nun Hendrix'i desek, Tanburî Cemil Bey'den ilham alıp yaptığı bağlama peşrevlerini, olağanüstü enerjisini, sazını konuşturmasını, tellerin sesine ses katmasını belki biraz anlatmış oluruz. Bazı plaklarında isminin önüne "Anadolu Saz Kahramanı" yazmaları boşuna değil. Sesi, icrası plaklarda, hatıralarda kalan Aracı, Neşet Ertaş'ın, Orhan Gencebay'ın, Arif Sağ'ın da pîri, hocası, ustası. Eski Ankara'nın muhabbetlerinden, cümbüşlerinden, atışmalarından yetişen, 1969'da vefat eden, beynelmilel şöhrete erişmiş cazcı Elvan Aracı'nın da babası olan Bayram Aracı'nın altın değerinde kayıtları, Kalan Müzik'in Arşiv serisi sayesinde, nihayet derli toplu bir şekilde plakçılarda...

Kanadalı şarkı yazarı **Ron Sexsmith** dördüncü albümü "Blue Boy"u haziranda yayınlayacak. İlk üç albümünde Mitchell Froom'la çalışan Sexsmith, bu albümünde yeni dostlar edinmiş: Steve Earle ve Ray Kennedy.

Tricky'nin yeni albümüne az kaldı: "Blowback" haziranda piyasada olacak.

Lou Reed ve **Laurie Anderson** birlikte bir film müziğine imza attılar. "Basquiat" filminden tanıdığımız ressam-yönetmen **Julian Schnabel**'in Venedik Festivalinde gösterilecek yeni filmi "Before Night Falls", Kübalı ünlü yazar **Reinaldo Arenas**'ın aynı isimli otobiyografisinden yola çıkılarak çevrildi. Reinaldo Arenas, eşcinselliği yüzünden gördüğü baskılardan dolayı Castro rejiminden kaçarak Amerika'ya iltica etmiş ve on yıl önce kendi eliyle yaşamına son vermişti. Filmde Arenas'ı İspanyol aktör Javier Bardem canlandırıyor.

Cure, bu yazki tek konserini Danimarka'da Roskilde Festivali'nde verecek.

Plak şirketi Death Row'un mültimilyarder patronu **Marion "Suge" Knight** epeydir yatmakta olduğu cezaevinden sonunda tahliye oldu. Amerikan rap camiasında çok can mal olan hesaplaşmaların yeniden başlayıp başlamayacağı merak ediliyor. Topun ağzındakilerin başında da eski ortağı **Dr Dre** geliyor.

Joey was a punk rocker

Geçen ay Joey Ramone'un hastaneye yattığını duyurmuştuk. Ramones grubunun 49 yaşındaki şarkıcısı maalesef hastanede hayatını yitirdi, limfopeniye (bir tür kan kanseri) kurban gitti. New York punk camiası çok önemli bir değerini toprağa verdi... Romancı Stephen King'den sinemacı Jim Jarmusch'a kadar hayranı bol gruptu Ramones. Green Day, Offspring gibi yeni kuşakları çok etkilediler. Motörhead bile onlar için "Ramones" isminde bir şarkı yazmış, sonraları bizzat Ramones, kendileri için yazılan bu şarkıyı konserlerinde cover'lamıştı... Ramones grubu, başından sonuna "Otomatik Portakal"dan fırlamış gibi duran bir kaldırım çetesi olarak kaldı. New York'un Queens bölgesinden dört arkadaş, bir tür Beach Boys ya da "kankardeş" esprisiyle, kendilerini Ramone soyadlı dört kardeşe dönüştürdüklerinde sene 1975'ti. (Neden Ramone? Çünkü Paul McCartney, otellerde takma isim olarak Paul Ramone'u kullanırmış.)

Bu tarihten itibaren Beatles, Beach Boys, Stooges gibi ekiplerin izinde masumane ve sert bir rock'n'roll "çizgi filmi" çevirmeye koyuldular. Yırtık kotlarına, meşin ceketlerine ilaveten, Joey Ramone (gerçek ismiyle Jeffrey Hyman) sıskalığı, sırık gibi boyu, siyah miyop gözlükleriyle rock'ta karizma yoksunluğunun ta kendisiydi.
Ramones, inanılmaz bir hızla başlayıp bitiveren punk şarkıları imparatorluğuydu. Konserlerinde, yarım saatte yirmi küsur şarkı çalıp sahneden indikleri vakiydi. Patti Smith Group, Television, Suicide, New York Dolls, Blondie, Talking Heads gibi sağlam ekiplerin yer aldığı New York punk'ının en gözde isimleri arasında yer aldılar. "Blitzkrieg Bop", "Beat On The Brat", "Suzy Is A Headbanger", "Judy Is A Punk", "Sheena Is A Punk Rocker" gibi hitler çıkardılar. "Teenage Lobotomy" şarkısının da bulunduğu 1977 tarihli "Rocket To Russia" başyapıtlarıydı. 80'lerden itibaren hızları kesildi ama, plaklara devam ettiler. Basit, primitif tarzlarına rağmen Phil Spector, Dave Stewart, Bill Laswell gibi prodüktörlerle çalışmaktan geri durmadılar. Reagan'ın Almanya'da Nazi mezarlığını ziyaret etmesinin ardından zehir zemberek "Bonzo Goes To Bitburg"u yazdılar. Bazı eleman değişiklikleriyle de olsa, 90'ların ortasına kadar aktiftiler. Dylan'ın "My Back Pages"ini de yorumladıkları 94 tarihli cover albümleri "Acid Eaters" dünyamızdaki son Ramones şakası gibiydi... Sonradan "We're Outta Here!" adıyla yayınlanan 1997'deki son ciddi konserlerinde Pearl Jam'den Eddie Vedder, Motörhead'den Lemmy, Soundgarden ve Rancid elemanları hazır bulunmuştu...
Joey Ramone'un ölümüyle bir tarih bitti. Annesinin dediğine göre, hasta yatağında son dinlediği şarkı, U2'nun "In A Little While"ı olmuş...

→7

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit
Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68
e-mail: babylon@turk.net

babylon Mayıs'01

www.babylon-ist.com

Audio Vision: Sight & Sounds From London

The Shrine & Visuals by Your Mum (Londra)

4 Mayıs Cuma

The British Council BRITISH AIRWAYS

Audio Vision: Sight & Sounds From London

State Of Bengal (Dj Set) & Visuals by Your Mum (Londra)

5 Mayıs Cumartesi

The British Council BRITISH AIRWAYS

Wax Poetic (New York)

11 Mayıs Cuma > 12 Mayıs Cumartesi

The Other Mediterranean – From the Maghreb to the Levant

Saadet Türköz & Elliott Sharp (Zürih)

22 Mayıs Salı

İngiliz Modern Müzik Günleri

Stereolab (Londra)

25 Mayıs Cuma > 26 Mayıs Cumartesi

The British Council BRITISH AIRWAYS KODMÜZİK ORGANİZASYON ROLL

(İstanbul)

The Flying Turkishman > 1 Mayıs Salı & 2 Mayıs Çarşamba

Habbecik > 3 Mayıs Perşembe

Bilgi University Ensemble Conducted by
Lawrence "Butch" Morris > 8 Mayıs Salı

Laço Tayfa > 9 Mayıs Çarşamba

Yansımalar > 10 Mayıs Perşembe

Serotonin Antikriz Performansları > 15 Mayıs Salı

Fuat Saka - Lazutlar > 16 Mayıs Çarşamba

Hüsnü Şenlendirici ve Saz Arkadaşları > 17 Mayıs Perşembe

Depeche Mode "Exciter" Launch Party > 18 Mayıs Cuma

Yeni Türkü > 19 Mayıs Cumartesi

Aşkın Arsunan & Önder Focan Quartet > 23 Mayıs Çarşamba

Modern Folk Üçlüsü > 24 Mayıs Perşembe

"Şehir Uykuda" > 14 Mayıs Pazartesi & 29 Mayıs Salı

Göksel Baktagir & Grup "Uç-An" > 30 Mayıs Çarşamba

Kompania Ketencoğlu > 31 Mayıs Perşembe

Radikal TOTAL İletişim TURK•NET RADIO XI-GEN FM 95.9 ISTANBUL "Açık Radyo." MAS

Daft Punk

Fransa, önce rap'in yükselişiyle müzik dünyasının dikkatini çekti, arkasından da elektronikçiler geldi. Dünyaya komik maskelerinin ardından bakan fırlama disko-punk ikilisi Daft Punk'ın ikinci albümü "Discovery", biz dergiyi hazırladığımızda Amerika'da 81 numaraydı. Az başarı değil. Les Inrockuptibles dergisi sayesinde bu güzelim "çizgi film gerçekliği"ne doğru yol alıyoruz...

Ergenliğe elveda çocukluğa merhaba

Yıllarca çalıştıktan sonra, geçenlerde ikinci albümünüzü bitirdiniz. Sonunda işin altından kalktığınız için rahatladınız mı, yoksa "Discovery" üzerinde artık oynayamayacağınız için tedirginlik mi duyuyorsunuz?

Thomas Banglater: Albümü yaparken üzerimizde hissettiğimiz bütün baskı iki kişiden geliyordu: Biz. Kurallar koşmuş, nelerin olması gerektiğini saptamıştık. Bu nedenle albümün ortaya çıkması zaman aldı ve biz de tabii ki hem sonuçtan memnunuz hem de bitirmiş olmaktan ötürü mutluyuz. Bu albümün en tatminkâr yanlarından biri, tam da aslında üzerinde oynayabilme imkanımızın olması. Albümle birlikte verilen erişim kartı sayesinde, insanlar internet üzerinde Daft Club sitesinde sürecin gelişimini görebilecekler. Altı ay sonra mesela, şu ya da bu parçanın başka türlü işlenmesi, albümdekinden farklı bir versiyonunun olması gerektiği gibi bir sonuç çıkarsa, bunları yapabiliriz. Albümde yer almayan şeyleri internette sunabiliriz. Bazı parçaların otuz küsur farklı versiyonu var...

Bugün baktığınızda ilk albümünüz "Homework"de de düzeltmek istediğiniz şeyler olabilir mi?

Thomas: Her şeyin mükemmel olması gerekir diye düşünmüyorum, öylesi çok gayrı insanî olur; "Discovery" için çok zaman harcadığımız, pek az şeyi tesadüfe bıraktığımız doğru. Ama "Homework" tamamen farklı bir bağlamda ortaya çıktı, kafa yapımız, ruh halimiz çok başkaydı; yine de bugünkünün tam tersiydi demek de istemiyorum. "Discovery" bir anlamda ilk albüme, onun kazandığı öneme bir tepkiyle, ayın şeyi yapma korkusuyla, ilerlemeye devam etme arzusuyla ortaya çıktı. Biz müziğe rock yaparak, tutkuyla rock dinleyerek başladık. 17 yaşında, kulüpleri, rave'leri, elektronik müziği keşfettik ve rock'un otuz yıllık hakimiyetiyle biraz katılaşmış sistemine kıyasla insanların kafalarındaki açıklık bizi anında cezbetti. Yeni bir şeyler yapma, denemeye açık olma, endüstrinin kurallarını değiştirme arzusu bizi kendine çekti ve ilk albümü belirledi. O albümle kendimizi geniş bir dinleyici çevresine kabul ettirmeyi, çokuluslu bir şekilde çalışabilmeyi başardık: Underground'la popüler müzikler arasında hâlâ büyük bir farklılığın olduğu bir dönemde böyle bir şey hayal bile edilemezdi. Bugün underground diye bir şey kalmadı, elektronik müzik her yere girmiş durumda, ama bu kuşak tarafından yıkılan katı kuralların da bu sefer bir norm haline gelmemesi lazım. Şimdi tehlike, bu kafa açıklığını kaybetmek ve saf kuralcı birilerinin çıkıp "elektronik müzik yapacaksan, böyle böyle yapacaksın" diye ahkâm kesmesi olur. Uyanık olup, beş yıl sonra elektronik müziğin rock'un otuz yılda geldiği hale gelmesine izin vermemek lazım.

"Discovery"de insanı şaşkınlığa sürükleyen, fikirlerin bolluğuyla birlikte bunların işlenişindeki sadelik.

Thomas: House-music mirası olmasa, başta home-studio anlayışı olmak üzere, yaratıcılık ve üretim sürecine dair bu müziğin bize getirdiği katkılar olmasa, bu albüm asla yapılamazdı. Normal kayıt yapısında, hakiki bir stüdyoda bu albüm asla ortaya çıkamazdı, en azından korkunç devasa bir bütçe ve üç yıl boyunca her an elinizin altında bir stüdyo gerekirdi. Home-studio'nun en ilginç yanı zaman faktörünü ortadan kaldırması –iki ay içinde bitirmek zorunda değilsiniz–, aynı zamanda, özellikle malzeme konusunda çok sıkı sınırlar olması. Zaman baskısı yok, ama sınırlar var: Dolayısıyla bol zamanınız var ama belli bir çerçeve içinde. Büyük bir stüdyoda bu albümü kesinlikle bitiremezdik, o teknolojinin içinde kaybolup giderdik. Bizim çalıştığımız aletler hayal gücünü değil, manyaklığı sınırlıyor. Ayrıca, evde çalışmanın bir başka avantajı da, kimse sana "kırmızıya düştün, yeni baştan alıyoruz" falan demiyor. Bizim açımızdan mükemmel bir parça, elinden gelenin sınırları içinde olmalı, yanlışlarıyla, hatalarıyla insanî olmalı. Biraz heyecan, biraz duygu, % 1 büyü oldu mu, tamam.

Bu albümle bir bilanço çıkaracağınızı hissediyor muydunuz?

Guy-Manuel de Homem-Christo: Stüdyoda çalarken, mizahî bir şekilde kurguyu yaparken pek çok etkinin varlığını keşfettik: "Şöyle bir ses bunun üstüne iyi gider, ne dersin"... Buna bilanço denemez, binlerce etki söz konusu. Ve "Discovery"de işittikleriniz illa en sevdiklerimiz demek değil...

Thomas: Punk'la disko arasında tercih yapmak zorunda kalmayan bir kuşağa aitiz. Abba'yla The Jam'i, Supertramp'le Sex Pistols'ı aynı anda, aynı tutkuyla sevemeyen yaşça bizden büyüklerle aynı yaşantıya sahip değiliz... Bizim için böyle çelişkiler yok. Bu gruplardan bağlamı, o zamanlar temsil ettiklerini değil, müziği aldık. Punk'çılardan aldığımız, daha çok plak sanayiiyle kurdukları ilişki: Onların yöntemlerini bugüne uyarlamaya çalışıyoruz; bu hem müziğimizde, hem de albüm çıkarma biçimimizde bize büyük bir özgürlük imkanı sunuyor.

Supertramp'ten söz ediyorsunuz, albümünüzde de Supertramp'i çağrıştıran pasajlar mevcut, peki Wings ya da Buggles gibi başka değeri bilinmemiş gruplar hakkında neler düşünüyorsunuz?

Thomas: Buggles'ın "Video Killed the Radio Stars"ı benim en çok sevdiğim parçadır, ayrıca Wings'i çok beğendiğim de doğru, "Live & Let Die" olağanüstü. Şimdi konuyu açtığın için öyle olması gerekirdi gibi geliyor, ama bu aklımıza bile gelmemişti. Supertramp sadece bir göz kırpmaydı, bir sound meselesi: Niçin Supertramp'in Wurlitzer klavye sound'unun ayrıcalığı olsun? Gruplar çoğu zaman bir parçayı "bilmem kimin tarzında" çalarak bu tuzağa düşüyor, ama biz hiçbir zaman yeniden yaratmaya kalkmadık. Retro-fütürizm yani geriye dönük gelecekçilik, bize kesinlikle uymaz. İyi ya da kötü bir zevkin ürünü olmak bizi alakadar etmiyor, bizim derdimiz bizi etkileyen şeyler. Kendi kendimize kendimizi duygulandıracak, heyecanlandıracak hale gelmeliyiz. Eğer Supertramp'in sound'unu kullanmak hassas noktalara dokunmuyorsa, sadece bir üslûp egzersiziyse, o zaman hiçbir anlamı yok, hiçbir şeye yaramaz. İki albüm arasındaki en büyük fark bu: "Homework", sound'u işleyerek daha çok dans ettirmeye yönelikti, oysa ki "Discovery"de yapmamız gereken melankoliyle, nostaljiyle oynayarak

→9

duyguları aktarmaktı. Bütün parçaları birbirine bağlayan da bu.

Televizyonda akşamüstü kuşağındaki bütün kahramanları –çizer Matsumoto'dan (Albator) "Platine 45" (Buggles) programının kliplerine– kullanarak, çocukluğa son saygı gösterisinde bulunup veda etmek mi istediniz?

Thomas: Bu daha çok ergenliğe, her ne pahasına olursa olsun çocukluktan uzaklaşmaya çalıştığın ergenlik dönemine bir veda. Bugün hiç utanmadan, komplekse kapılmadan çocukluğa dönebilirim. "Discovery"de 1975-85 arasında uzanan bunca etkinin ağırlığının olmasının nedeni, o yılların hayatımızın ilk on yılına tekabül etmesidir. İlla ki o dönemin müziği ilgimizi çektiği için değil, bu albümle müzikal ve görsel açıdan beş-altı yaşlarında yaşanan deneyimlerin saflığına mümkün olduğunca yaklaşmak istedik. İnsanın dinlediği şeyin moda olup olmadığını, iyi mi kötü mü karşılandığını düşünmediği, şu ya da bu albümü sevmekten utanmadığı bu çocukluk yargılarına dönmek istiyorduk. O zamanlarki değerlendirmeler çok masum, samimi, tartışılmaz, çünkü sadece hissettiklerine dayanıyor. Yirmi yıldır hissetmediğimiz bir hale dönmek, o denli uzak kalmış duygulara yoğunlaşmak eğlenceli oldu.

Yaşınız ilerledikçe 'dance-floor'dan da doğal olarak uzaklaştınız mı?

Thomas: Dans müziğini çok seviyoruz, iyi biliyoruz, çok yaptık. Ama sorun şu ki, bugün o müzikte çok ustalaştık. Bu albümde, tekrar bu maharete başvurmanın bizim için hiçbir ilginçliği yoktu. Başka bir yerde kendimizi göstermeliydik. Gündelik hayatımızda 'dance-floor'un artık eskisi kadar önemi kalmadığı doğru, araya bir mesafe girdi.

Guy-Manuel: İlk albümde, Chicago house'un o brüt etkisi kendisini çok gösteriyordu. Şimdiyse bu etki daha alttan alta var, özellikle dinamikte kendisini hissettiriyor. Ama bu yıllarca kulüpte yaşadıklarımızın bir inkârı ya da ondan vazgeçiş anlamına gelmiyor. Bir arada eğlenmek çok çok önemli. Klasik müzik gibi, anlaşılması, içine girilmesi zor olduğunu düşündüğüm müziklere bugün ilgi duysam da, bu doğru. Bütün bunlar birbirinin üstüne ekleniyor, yeni keşfettiğimiz plaklar diğerlerinin yerini almıyor.

Thomas: House'un kendine özgü hareketi, kopya etmek, yapıştırmak, kesip biçmek, bir araya getirmek, şeyleri canının istediği şekilde düzenlemek... Biz bu müziğin bir başka temel prensibine karşı çıkarak bu anlayışa sadık kaldık. Karşı çıktığımız ya da daha doğrusu aykırı davrandığımız prensip, bir fikri alıp on dakika boyunca tekrara dayanarak kullanmaktı. Bu albümde, biz tam tersini yaptık, kırk tane fikri üç dakikada kullandık. Ama bu şarkılar Daft Club'da sadeleştirilmeye açık: Konsantre ettiklerimizi, şimdi parçalayabilir, ayrıştırabiliriz.

Birçok yola girip çıkarken, yolları birbirine karıştırırken, kaybolmaktan korkmuyor musunuz?

Thomas: "Discovery"de, genel füzyona düşmeden, bütün albüm boyunca heavy-metal'den diskoya, soul'dan house'a ya da rock'a sound'ları kullanarak farklı müzikal tarzlara girmeyi arzu ediyorduk. Sonra, bizi etkileyen efektlerle bizim kendimize özgü müziği besteleme ve miksaj yapma tarzımız var. En başından beri bizim için en önemli olan, asla aynı şeyi iki kere yapmamaktı. İlk single'larımızdan biri olan "Da Funk"da bu şarkıyla "Rollin & Scratchin"in yan yana gelmesi müthiş hoşumuza gitmişti, birbirinden bunca farklı iki şarkıyı peşpeşe kullanmak kendimizi tanımlamamız açısından bizim için önemliydi. Sonra ilk albüm çıktı, yeni yüzleri, yeni bir aradalıkları ortaya koydu. Şimdi 14 yeni parça tezi genişletiyor, illa birbirine zıt olmayan farklı boyutları ortaya koyuyor. İki albüm yan yana geldiğinde bizi daha iyi anlayacaklardır.

Underground diye bir şey kalmadı, elektronik müzik her yere girdi. Tehlike, bu kafa açıklığını kaybetmek ve saf kuralcı birilerinin çıkıp "elektronik müziği böyle yapacaksın" diye ahkâm kesmesi olur. Elektronik müziğin rock'un otuz yılda geldiği hale gelmesine izin vermemek lazım.

Müziğinizde coşkuyla melankoliyi nasıl buluşturuyorsunuz?

Thomas: Benim çok ilgimi çeken bir duygusal nokta var: İnsanın gülsün mü ağlasın mı bilemediği nokta. Sample'ları seçerken bu noktaya, çok görsel, sinematografik bir şeye ulaşmak istedik. Güzellik duygulandırabilir ve aynı zamanda mutlu edebilir. Bu, insanın açıklayamayacağı bir mutluluk ve nostalji karışımı. Şarkılarımızın dinamiği gibi: Neye dayandığını bilmiyorsun ama, hep daha uzağa gitme, azami randımana ulaşma, bunu aşma arzusu var. Her ikisi de 'dance-floor'da yaşadığımız deneyimlerin sonucu. Dinamik, müziğin hakikaten fizik yanı, melankoli ise duygusal yanı.

Albümdeki parçalardan birinin adı, gayet manidar: "About Us". Halbuki sizi gayet iyi biliyoruz, kendi hakkınızda konuşmaktan hep kaçınıyorsunuz. Zaman zaman maskeleri indirme ihtiyacı duymuyor musunuz?

Thomas: Parçanın adının muğlaklığı matraktı. Ama ironinin arkasında bir hakikat var: Hayatta en çok sevdiğimiz şey, bir şey yaratmak ve bunu vermek, bu da bizden bir parça. Kendimizi çok koruyoruz, doğru. Ama insan duygulara dokunduğunda –bu şarkıda olduğu gibi– hile yapamaz. Bu, insanın duyduğu ve sunduğu bir his, orada hissiyatımızın bir parçasını ortaya koyduk. Eskiden, müziğimiz daha ziyade fizikîydi. Bundan böyle, insanı hüzünlendirebilir de. Ama bu manipülasyon değil, duyguları aldatamazsınız.

Guy-Manuel: Yıllardan beri varolan bu harekete sadık kalmaktan memnunuz. Bir müzisyen için, ünlü ve kabul görmüş olmak, sahte insanî ilişkilerde bulunmak normalmiş gibi görünüyor. Gazetelerin baş sayfalarında yer almak, hayatını kurban etmek niçin kural olmalı, bunu anlamıyoruz. Biz maskelerle yaptığımız oyunumuzda, sadece başka bir seçim yolu var mı, onu görmek istedik. Biz para için, şan şöhret ya da kadınlar için müzik yapmıyoruz –yeniyetmeliğimizde Darlin'i kurduğumuzda bunlar hoşumuza gidiyordu. Yoksa şimdi, bizim hayatımız starlarınkinden daha huzurlu.

Bu ilk grubu hangi temeller üzerine kurmuştunuz?

Thomas: Guy-Manuel'i bana bir arkadaşım tanıştırmıştı ve şöyle demişti: "Bunu mutlaka görmelisin, mükemmel Garcimore taklidi yapıyor." *(gülüşmeler)* Bizim en başta dostluğumuz müzik üzerinde değil, sinema üzerinde kurulmuştu. Tanıştıktan dört yıl sonra, ta dördüncü yılda müzik yapmaya başladık. 12 yaşındaydık, ikimiz de çok çekingendik.

Guy-Manuel: O dönemde, Thomas çok azimli bir çalışkan, ben de tam bir aylaktım. Çarşamba günleri ve hafta sonları Saint-Michel'de takılır, plak alır, eski filmleri seyrederdik. New Rose, Gibert, Dancetaria, Studio Galande arasında dolanırdık...

Thomas: Michael Jackson ve Prince gibi şeylere hayranlık duysam da, hiç müzik yapma arzusu duymamıştım. Bir sürü şeyi Guy-Manuel sayesinde keşfettim. Bugün hâlâ, 15 yıl sonra, birbirimizi karşılıklı olarak etkiliyoruz.

Baban müzik prodüktörüydü: Senin müzik yapmaya yanaşmaman bir tür red miydi?

Thomas: Toptan bir sanat reddi değildi. Annemle babamın ikisi de sanatçıydı. Sadece müzikle ilgili bir şeydi bu; beni piyano çalmaya zorluyorlardı ve ben de çok sıkılıyordum. Guy'le benim en büyük şansımız, anne-babalarımızın yapmak istediğimiz şeyi yapmamız, mutlu olacağımız yolu bulmamız konusunda bizi teşvik etmeleri oldu. Hiçbir zaman tipik "baba-oğul ya da babadan oğula ilişkisi" içinde olmadık. Geleneksel burjuva ortamı değildi. Guy-Manuel'in anne-babası da yaratıcı insanlar, reklam dünyasındalar. Rahat, liberal, anti-konformist bir çevre.

New Rose ya da Dancetaria gibi plakçılara giderken, plak almanın dışında arkadaş, çevre edinmek gibi bir arayışınız da var mıydı?

Guy-Manuel: Pek de öyle bir buluşma kulübü değildi, ama Dancetaria'daki küçük ilanlara da bakardık. Laurent Brancowitz'i *(Darlin'in, sonradan da Phoenix'in gitaristi)* öyle bulmuştuk, mesaj bırakmıştık: "Guy Manuel, grupta çalacak kız ya da erkek gitarist arıyor." Oralara takılanlardan daha gençtik, yanaşmaya çalışan ufaklıklardık satıcıların gözünde. Indie-pop, noisy-pop dönemiydi, konserlerde sıkıntıdan patlardık. Ama elektronikle Manchester müziğinin buluşması, bizi bugünkü yere getirdi.

Thomas: Kulüplere girmeye çalışıyorduk, ama dışarı atılıyorduk. Kulüp kapılarında güçlü olmayı hiç beceremedik, daha sonraları da, DJ'lerle tanışmak, buluşmak için Queen'e ya da Palace'a gittiğimizde yine pek başarılı olduğumuz söylenemez. 92'nin sonlarına doğru, Transmusicales'de ya da Beaubourg'un çatısında, herkesin birbirini tanıdığı bu küçük dünyadaki rave'lere takılmaya başladık. Bizim için yepyeni bir olaydı, ama yıllardan beri buralarda olanlarda nostalji başlamıştı bile. *(gülüyor)* Bizi sarsan, insanlardaki kendilerini mutlu edecek, eğlendirecek, dans ettirecek müziklere olan arzuydu. Bu çok pozitif bir şey, halbuki gittiğimiz rock konserlerinde –Primal Scream ve Dinosaur Jr hariç– kendimizi cenaze töreninde gibi sanıyorduk. Onları dinleye dinleye, kısa zamanda, bizim de insanları dans ettirecek parçalar yapabileceğimizi, bu aletlerle istediklerimizi bir rock grubundakinden daha iyi ifade edebileceğimizi fark ettik. Rock'ta kafandakini aktarabilmen için, çok büyük bir stüdyoya sahip olman ve ayrıca da Phil Spector ya da Brian Wilson olman gerekiyor. Halbuki burada amacımıza evden ulaşabilirdik.

Endüstriyle uyuşmazlığınızı hemen ortaya koydunuz. 18 yaşında bu kararlılık nereden geliyordu?

Beş-altı yaşlarında yaşanan deneyimlerin saflığına yaklaşmak istedik. İnsanın dinlediği şeyin moda olup olmadığını düşünmediği, şu ya da bu albümü sevmekten utanmadığı çocukluk yargılarına dönmek istiyorduk.

Guy-Manuel: Müziğe, rock tarihine ve onun uzantılarına o kadar meraklıydık ki, neyin nasıl olduğunu gayet iyi gözlemlemiştik. Bütün parayı cebe atan menejerler mevzuunu, grupları kukla gibi kullanan plak şirketleri hikayelerini biliyorduk.

Thomas: 80'li yıllarda plak şirketlerinin genel bir yapısı vardı ve bu da bizim için düşmandı. Biz bağımsız sahneden, şirket karşıtı düşüncelerden geliyorduk. Lise diplomamı almıştım, fakültede sosyoloji, dilbilim ve etnoloji dersleri alıyordum, sinemaya yönelmeyi düşünüyordum. Guy-Manuel de liseyi bitirmişti, çizerliğe atılıyordu. Hafta sonları, sırf hoşumuza gittiği için müzik yapıyorduk. Hâlâ radikal, bağımsız zihniyete sahiptik. Derken, Manchester'da In The City festivalinde çaldıktan sonra, bütün büyük şirketler bize yanaşmaya başladı, bu çok tuhafımıza gidiyordu: Bir sanat yönetmeninin neyi nasıl yapacağımızı bize söyleyeceği bir yapıyla sözleşme imzalamamız söz konusu olamazdı. Bu şirketler giderek daha fazla ısrarcı olmaya başladılar, fiyatı yükseltmek için nazlandığımızı sanıyorlardı. Halbuki, daha önce bu hatayı yapmış grupların ellerinin kollarının plak şirketleri tarafından nasıl bağlandığını görmüştük. Müzik bizim için kesinlikle bir meslek değildi: Ya tamamen kendi istediğimiz koşullarda yapacaktık ya da hiç yapmayacaktık. Durumu çok iyi anlayan ve bizi bekleyen riskleri görmemize yardımcı olan babam sayesinde isabetli kararlar aldık. Bu açıdan diğer müzisyenlere göre çok ayrıcalıklıydık. İşte bu nedenle hâlâ bağımsız prodüktörler olarak kalıyoruz, kendi müziğimizin bütün prodüksiyonunu biz yapıyoruz, stüdyodan kliplere her şeyi kendimiz ödüyoruz. Sanatı kim finanse ederse, kontrol da onun elindedir.

9/09/1999'dan bu yana robot oldunuz. Bu estetik bir tercih mi?

Thomas: Yeni kafalarımızı, insan kafalarımızdan daha güzel buluyoruz. Dergilerin kapaklarında robotlar bizden daha eğlenceli duruyor. Bu tercihin ne kadarı hesaba kitaba, ne kadarı utangaçlığa dayanıyor? Buna cevap verebilmek imkansız. Çok şey vermeye, kendimizden çok vermeye hazırız, ama kişisel hayatımızı feda etmek olmamalı bunun bedeli.

Aynı kulvarda olduğunuz gruplar sizi göklere çıkarıyor; bu durum zaman zaman üzerinizde bir ağırlık yapmıyor mu?

Thomas: Bizi çok etkilemiş olan insanlarla karşılaştığımız oldu, insanî ilişkiler bakımından onlarla karşılıklı etkileşim içinde olmak stüdyolarda yapılan işbirliğinden çok daha değerli. İki ay önce Los Angeles'taydım, cep telefonum çaldı. Chic'den Nile Rodgers'dı, albümümüzü dinlediğini, çok beğendiğini, bizimle buluşmayı arzu ettiğini söylüyordu. Albümümüzü beğenmiş olması, günün birinde onunla beraber çalışmaktan yüz kere daha değerli benim için.

Adı üstünde, "Discovery" çok seyahat etti. Ama galiba, albümün gücü, hiç utanıp sıkılmadan bütün birikiminizi de kendinizle birlikte taşımanızdan geliyor...

Thomas: Hayır: Biraz hafif seyahat ettik. Her şeyi beraberimizde götürmedik. Rıhtımda kalan daha bir dolu valiz var.

Çeviren: **Siren İdemen**

Müzik tutkunuz kitaplarla çoğalıyor...

4. KİTAP 5. KİTAP 6. KİTAP

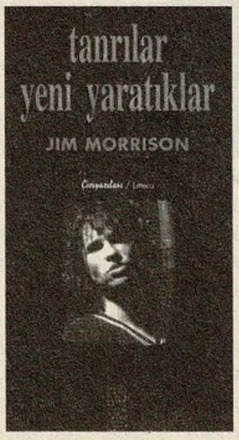

ütopyanın sesleri
HALİL TURHANLI
12 x 22 / 208 Sf.

tanrılar yeni yaratıklar
JIM MORRISON
12 x 22 / 96 Sf.

kurt cobain
DAVE THOMPSON
12 x 22 / 192 Sf.

Yolculuğumuz sürüyor... **MÜZİK KİTAPLIĞI** üç yeni kitabıyla yeniden sizlerle buluşuyor. Dizinin dördüncü kitabı **HALİL TURHANLI**'nın kaleminden **ÜTOPYANIN SESLERİ**... Turhanlı sizleri değişik ülkelerin, kültürlerin aykırı isimleriyle tanışmaya çağırıyor... Beşinci kitap **JIM MORRISON**'un şiirlerinden oluşuyor: **TANRILAR YENİ YARATIKLAR**. Ve dizinin altıncı kitabı, **DAVE THOMPSON**'nun çalışması, bir efsane isim üzerine: **KURT COBAIN**. Müzik Kitaplığımız, müzik üzerine kitapları yayınlamaya devam ediyor... Gelecek üç kitabı, üç yeni kitabı merak eden müziksever okurlarımız için bir ipucu: **CAZ** tarihi, **ROCK** tarihi ve **POPÜLER MÜZİK TEORİLERİ**.

E-mail: civiyazilari@civiyazilari.com
TEL: 0216 330 83 16 - 330 83 99 FAKS: 0216 418 26 01

Çiviyazıları

Sigur Rós

Topu topu 270 bin nüfuslu, buzullu, yanardağlı bir okyanus ülkesinden geliyorlar. Vikingler ve Keltler diyarından. İzlanda'dan... Björk ve Gus Gus'ın ardından çağdaş rock müziğine yeni bir armağan. "Agætis Byrjun" albümleriyle geçen yıl bütün ecnebi dergilerin değerlendirmelerinde üst sıralarda yer alan Sigur Rós bu ay Roll'da. Önce dörtlüyü layıkıyla bir tanıyalım, sonra da NME, Wire, Trax Magazine ve Les Inrockuptibles'den derlediğimiz söyleşiye kulak verelim.

İçimizdeki volkan

Günümüzde hâlâ "masal"ların yaşaması ve daha da ötesi, bu "masal"larla korunmaya çalışan bir kültürün ve ülkenin varlığı akıllara sığmıyor.
İzlanda'nın Reykjavik kentinde, henüz çocuk sayılacak yaştaki üyeleri gitar ve vokalde Jon Thor Birgisson, basta Georg Holm ve davulda Agust tarafından 94 başlarında kurulan Sigur Rós, tam da bu gizemli ülkeden çıkabilecek nitelikte bir grup. Elimizdeki albüm grubun dünya müzik piyasalarında boy gösterdiği ilk albüm: "Agætis Byrjun."
Birçok eleştirmenin hemfikir olduğu ortak bir nokta var, hem albüm, hem de grup üzerine: "Kim güneşin altında artık yeni bir şey olmuyor derse, yanılıyor. Sigur Rós 21. yüzyılın grubu... Onlar 'saklı insanlar'... Masalvari... Tıpkı İzlanda'nın doğası, görkemli güzelliği gibi... Keşfedilmemiş... "

Melody Maker dergisi her zamanki gibi lirik tanımlamalarından birinde onları "sanki Tanrı cennette altın damlalarla ağlıyor" diye lanse etti.
70 dakika boyunca hiç nefes almadan, nasıl başladığı ve bittiği farkedilmeden dinlenen albüm, insanda gerçekten de tarifi son derece güç, karmaşık ve tuhaf duygular uyandırıyor. Hem İzlanda dilinin genel olarak gramer ve telaffuz yapısındaki başkalığın, hem de solistin kendince uydurduğu ve bir anlam içermeyen kelimelerden oluşan dilin (hopelandish) bu imansız müziğe yaptığı katkı sayesinde, doğa ve insan arasındaki yasak sevişmeyi betimleyen gerçek bir büyü oluşturuluyor. İşte o zaman, sizi tüm benliğinizden koparırcasına sarıp sarmalayan bu coğrafyanın masalsı dünyasına nasıl çekiliverdiğinizi anlayamadan soğuk kutup rüzgarlarının ve okyanus ikliminin etkisi, buzullar, çağlayanlar, yanardağlar, büyük bir edebî güzellik taşıyan Edda şiirleri, sihirlerden oluşan bir resmigeçidin orta yerinde buluyorsunuz kendinizi...

Grubun, "Agætis Byrjun"la başlayan engellenemez yükselişi, beraberinde 97'de çıkan ilk albüm olan "Von"ın (ümit) niye dikkat uyandırmadığı sorusunu akla getirdi. Başlangıçta Kıta Avrupası dışında, özellikle de Amerika ve İngiltere'de ilgi görmediler. Sebeplerden biri, muhafazakâr müzik basınının onları ve onlar gibi "yabancı" olanları görmüyor ya da görmezlikten geliyor olması. Bunun dışındaki tüm görüşler, dağıtımın yetersiz olduğu üzerinde birleşti.
Sigur Rós üçlüsü aslında hızlı bir şekilde müzik alemine dalarak Bad Taste firmasıyla masaya oturdu. "Von"ı, bir sene sonra aynı albümdeki parçaların remikslerini içeren "Recycle Bin" kısaçaları takip etti. Klavyeci Kjartan Sweinsson'un katılmasıyla grup "Agætis Byrjun"u çıkardı. Agust'un gruptan ayrılmasıyla yerini Orri Pal Dyrason doldurdu ve dışarıya açılan ilk kapıları olan "Svefn-G-Englar" kısaçalarları çıktı. Grup 2000 yılında yine bir kısaçalar olan "Ni Battery"yi yayınladı.
Sigur Rós çok incelikli düşünülmüş ve hazırlanmış bir proje oluşunu her haliyle fark ettiriyor. Nasıl ki Velvet Underground, Andy Warhol'un sanatsal programının, projelerinin bir parçası olarak doğmuş, ilk periyodunda da fikir babası olarak konsepti onun tarafından çizilmişse, Hilmar Orn Hilmarsson da Sigur Rós için aynı işi görüyor. "Von"dan iki sene sonra çıkan "Agætis Byrjun", gerçekten de adı gibi "iyi bir başlangıç" oldu. Albümün ses örgüsünü, bir sis kütlesinin arkasından gelen sonik kalıplar oluşturuyor. Birkaç dakikada insanı sarmalayan bu müzik, çok uzun yıllar önemli bir pozisyonda kalacak ve kendinden sonra gelecek bir kuşağı etkisi altına alacak gibi görünüyor. Albüm 1.5 dakikalık bir intro parçayla başlıyor ve sonra müziğe bırakıyorsunuz kendinizi. Grubun da dediği gibi, "kutunun içinde ne olduğu önemli, dışı bizi ilgilendirmiyor". Kullandıkları enstrümanlar (keyboard, akordeon, keman, bas, davul) korosal bir vokalle birleşmiş adeta. Zaman zaman okyanusun sesi sizi İzlanda'nın o egzotik büyüsüne davet ederken, zaman zaman da kozmik bir takım sesler "işte geleceğin müziği" dedirtiyor.
Cocteau Twins, Jeremy Enigk ve Radiohead tınılarının çok da uzağında olmayan bir ses örgüsüne sahip Sigur Rós. Ama inanın, tek başına grubun kullandığı sonik elementler epeyce tanıdık olmasına karşın, yine de tümüyle "yepyeni", tümüyle hiç "denenmemiş" bir tarz yaratmışlar gibi geliyor insana. Sinematik bir atmosferden şiirsel bir dünyaya kadar her şeyi içiçe geçmiş olarak tadabiliyorsunuz. İçinden çıktığı coğrafyanın derin izlerini taşıyan grubun müziği, özellikle klasisizm ve romantizm arasında salınıyor. Grubun müziğine kendi tonunu çalan bu köklere bağlılık, çok tanıdık sesler kullanan grubun gizemini yaratıyor, farkını ortaya koyuyor.

Bazı insanlar köklerinin büyüyüp yeryüzüne çıkmasına, oradan vücutlarına geçip müzik olarak dışavurumuna izin verirler. Biz de bunu yapıyoruz. İçimizdeki volkanın patlamasını sağlayarak.

Grubun yakın çevresi ve plak şirketi, bundan sonraki albümü İngilizce yapması için onlara basınç yapıyorlar. Bunun hiçbir önem taşımadığından emin olan bu "cool" arkadaşlarsa, buna sadece bıyık altından gülüp geçiyor... Grubun kendini anlattığı yazılardan anlaşılan o ki, önemli olan "kökler" ve onlara ne kadar bağlı kalındığı, onlardan neler çıkarıldığı: "Bazı insanlar köklerinin büyüyüp yeryüzüne çıkmasına, oradan vücutlarına geçip müzik olarak dışavurumuna izin verirler. Biz de bunu yapıyoruz. İçimizdeki volkanın patlamasını sağlayarak..." Metaforik ama tıpkı İzlanda'nın kendisi gibi.

Senem Göl - Murat Beşer

12→

KIŞ MUMLARI

Müziğinizi ambient-electronica tarzına yakın bulanlar da var, rock'a da... Siz hangisine yakın hissediyorsunuz?

Georg Holm: Bugün herkes, her tür müzikte ilham bulmaya eğilimli. Tarzın adı önemli değil. Bugün yapılan müzik, sanırım, kategorize edilmeye eskisinden daha fazla direniyor.

Müzik yaparken elektronik aletler kullanıyor musunuz?

Jon Por Birgisson (Jonsi): Sadece prodüksiyon sürecinde synthesizer ve bilgisayar kullanıyoruz, ama beste ya da icra aşamasında kullanmıyoruz.

Müziğinizin insanı başka bir boyuta götürdüğü söylenebilir...

Georg: Bizim müzik yapış tarzımız alabildiğine doğal. Çalmaya başlıyoruz ve plakta duyduğunuz sesler bizzat aletlerimizin çıkardığı sesler. Kafamız berrak, belki de bu yüzden değişik bir boyut hissediyorsunuzdur müziğimizde.

Jonsi: Başından itibaren kendimize kesin yollar çizmedik. Müzikal yaklaşımımızda kesinlikle doğaçlama davranıyoruz.

Sizin müziğinizin insanların kafasındaki İzlanda imajına cuk oturmasına ne diyorsunuz?

Georg: Belki de müziğimiz İzlanda doğasını andırıyordur: Uçsuz bucaksız ve vahşi... Ne zaman bir yolculuktan dönsem, ülkemi kana kana içime çekiyorum. Buradaki çok açık, oldukça dramatik manzara müziğimizi çok etkiledi. Burada gökyüzü çok daha engin, doğa daha uç noktalarda. Sertlik ve yumuşaklığın karışımı var: Her şeyi kaplayan köpüğün yumuşaklığı, tam alttaki taşın sertliği... İngiltere'ye gittiğimde benim kanımı donduran, orada müziğin, ister tekno olsun, ister rock, bu denli şehirli, tatminsiz ve neşeden yoksun olması. Sanki hiç düşünüp taşınmadan yapılmış gibi ve dolayısıyla da insana düşünce malzemesi sunmuyor.

İngiltere'ye gittiğimde kanımı donduran, orada müziğin, ister tekno olsun, ister rock, bu denli şehirli, tatminsiz ve neşeden yoksun olması. Sanki hiç düşünüp taşınmadan yapılmış gibi ve dolayısıyla da insana düşünce malzemesi sunmuyor.

Jonsi: İzlanda'da fazla büyük şehir yok, o yüzden küçücük ülke çok büyük görünüyor.

Paris'te, Londra'da yaşasaydınız, aynı müziği mi yapardınız?

Georg: Bu saatten sonra oralara taşınsak, aynı müziği yapmaya devam ederiz elbette. Çünkü artık biz İzlandalıyız, İzlanda bizim yurdumuz. Onu seviyoruz ve zihnimizde onu yaşıyoruz. Başka bir yerde doğmuş olsaydık, elbette yaptığımız müzik de farklı olurdu.

İzlanda'nın müzik hayatı nasıl?

Georg: İzlanda'da herkes müzikten hoşlanır ve yeni grupları keşfetmeye çalışır. Biz müzik yapmaya başladığımız ilk zamanlar, İzlanda'da İzlanda grupları pek dinlenmiyordu, ama şimdi durum değişti. Daha fazla dinliyorlar. Yine de asıl etkin olan radyoda çalan müzikler. Bazen birkaç aylığına bağımsız bir radyo çıkıyor ortaya. Kendi dinleyicisini yaratıyor, sonra Amerikalılar geliyor ve radyoyu satın alıyor. Ondan sonra Limp Bizkit, Creed falan çalmaya başlıyor.

İzlanda ve müzik deyince, Björk'ten bahsetmeden geçmek olmaz herhalde...

Georg: Björk Cannes'da Altın Palmiye'yi aldığında sanki İzlanda futbolda Dünya Kupası'nı kazanmış gibi oldu. Ticarî boyutundan çok sanatla ilgilenen biz İzlandalılar için bu Oscar'dan çok daha itibarlı bir ödül. Her ne kadar Sugarcubes'ü hiçbir zaman beğenmemiş olsam da, bizlere kapıları açtıkları ve özelikle de plak şirketimizi finanse ettikleri için onlara minnettarım.

İzlandalılar diğer Avrupa ülkelerinin insanlarına nazaran kültürle, sanatla daha iç içe gibi...

Georg: İzlandalıların daha kültürlü oldukları doğru. Bizim için, olduğu haliyle müzik yeterli değil... İzlandalılar resme, müziğe, sinemaya tutkunluk derecesinde düşkündür. Kış o kadar uzun, o kadar yavaş ve soğuktur ki, bundan biraz olsun uzaklaşmanın tek yolu kültürdür. Veletken, müzik basınını yutarcasına takip ederdik, bir müzik dükkanının rafında tanımadığımız ve hoş bir albüm bulmak kadar bizi mutlu eden bir şey yoktu. Hiçbir zaman sürüyü takip etmek istemedik.

Peki İzlanda sizin için ne ifade ediyor?

Jonsi: Kültür bizim için bir kimlik. Bizim büyük binalarımız yok. Bizim ayakta durmamızı sağlayan tek şey hikayelerimiz. Bu hikayelerin çoğu, gerçekte hiçbir zaman varolmayan eski güçlü İzlanda'yla ilgili, ama olsun. Özgün sanat eserlerimizin çoğu Danimarka tarafından sahiplenilmiş durumda. Halk müziğimizin ve halk danslarımızın çoğu açık saçık olduğu için 18. yüzyılda yasaklanmış. Kültürümüzün tamamından geriye sadece hikayeler kalmış. Tıpkı İrlanda gibi. Onların da yıldız futbolcuları yok ama Yeats'leri var. Bizim kimliğimizin diğer yarısıysa inanç dünyamız. İzlandalılar bin yıl önce hıristiyan olmuşlar, ama aslında olmamışlar. Hâlâ eski tanrılarla yaşıyoruz. Onlar bizim folklorümüzün ve geleneklerimizin içinde yaşıyor. Nüfusun büyük bir çoğunluğu hâlâ cinlere, perilere inanır. Dolayısıyla görünmez dünya bizim yanıbaşımızda. Biz buna inanıyoruz. İnanınca da büyü tutuyor.

Georg: İzlanda'da insanlar dünyanın geri kalanından biraz yalıtılmış oldukları için, yaptıkları işler ister istemez daha arı, etraflarının daha

Doğu Yücel, bu ilk öykü kitabında, fantastik ile büyülü gerçekçilik arasında dolaşan, zaman zaman da bilimkurgunun iskelesine yanaşan bir hayalet gemiden bize çeşitli öyküler sunuyor. Rock ve Heavy Metal müziğin etkisini satırlarda hissedebiliyorsunuz. Müzik kavramları ve şarkı sözleri öykülere dönüşüyor.

Yücel'in hayat ile düşler arasında dolaşan hikayelerinden bazıları 1997'de Gençlik Kitabevi Öykü Yarışması'nda ve 1999'de Nostromo Kısa Bilimkurgu Öykü Yarışması'nda ödüller almıştır.

Düşler sandığı açılıyor...

Bakırköy Kitap Şenliğindeyiz

5 Mayıs Cumartesi
Saat: 16.00 - 18.00

Adres:
Bakırköy Belediyesi
Kültür Sanat Merkezi

Çitlembik Yayıncılık - Şeyh Bender Sok. 18/5, Asmalımescit, Tünel, İstanbul, 80050 tel: 212 292 3032
e-mail: vedat@citlembik.com.tr web: http://www.citlembik.com.tr

az etkisinde. Ayrıca, kariyer kavramı söz konusu olamaz, piyasa çok çok küçük. Biz eğer müzik yapıyorsak, sadece ve sadece sanatsal ve şahsi nedenlerle yapıyoruz.

Bu söylediklerinize müziğinize de yansıyor. Çünkü müziğinizde yoğun bir "ruhanî" hava da var.

Jonsi: Doğrudur. Yazarken benim için önemli olan, tek vücut olmak. Tek bir kişiymişiz gibi çalıyoruz. Her şey doğal bir biçimde gelişiyor. Bu bağ muhtemelen bilinçaltıyla, açıklanamayanla ilgili... Eğer müziği tartışmaya başlarsanız, bütün doğallık uçup gidiyor.

Georg: Sanırım iş müziğimiz hakkında konuşmaya gelince çuvallıyoruz. Sürekli "bilmiyoruz" diye cevap veriyoruz. Çünkü gerçekten ne yaptığımızı bilmiyoruz, ama sonuçta ortaya çıkan şey "büyülü".

Jonsi: Bu iyi bir başlık olabilir: "Sigur Rós: Ne yaptıklarını bilmiyorlar!"

Ama kısa bir süre önce müziği sonsuza kadar değiştirmek gibi bir misyonunuz olduğunu söylemiştiniz...

Jonsi: O daha çok bir şakaydı. Gençken böyle bir niyetimiz vardı elbette, ama müzik endüstrisine kıyısından bulaşınca bazı şeyleri değiştirmenin hiç de kolay olmadığını fark ediyorsunuz. Yine de yaptığımız müziği geleceğin popu olarak tanımlayabiliriz. Umarım gelecekte pop bizim yaptığımız gibi bir müzik olur. Bahsettiğiniz cümle, yanlış hatırlamıyorsam, şöyle bir şeydi: "Biz bir grup değiliz, biz müziğiz. Süperstar ya da milyoner olmak gibi bir niyetimiz yok. Sadece müziği ve insanların müziği algılayışını sonsuza dek değiştirmek istiyoruz. Bunu yapabileceğimizi de biliyoruz." Eh, fena da laf değilmiş hani.

Georg: Bizim hedefimiz bir sürü etiketin uçuştuğu bu tabloyu silmek, üzerinde tek bir şey yazılı boş bir hale getirmek: "Müzik". Bir çocuğun plakçıda dolaşırken, "bunu dinlemem, şunu dinlemem, ben sadece rap dinlerim" demesinden daha fazla beni üzen bir şey yok. A Tribe Called Quest'e hayranım, ama aynı zamanda Leonard Cohen'i de, heavy metal'i de çok seviyorum. Maalesef bunu misyon edinen başka müzisyenlere şimdiye kadar rastlamadım: Türleri aşmak ve kendi sentaksını icat etmek...

Müziğinizde belli bir hüzünden de söz edilebilir...

Georg: İnsan daha üç yaşında Leonard Cohen dinleyince bundan etkilenmemesi mümkün değil. Melankoli benim için sadık kaldığım ilk aşk gibi, rahat bir sığınak. Tim Buckley'nin deyişiyle söylersek "happy-sad" (neşeli hüzünlü), yemek mevzuundaki tatlı-acı, sıcak-soğuk gibi. Bu hüzünde bir haz var, insanı saran, misafirperver bir yan var. İzlanda çok melankolik bir ülke. Özellikle de kışın mumları çıkardığımız zaman: Dünyada bundan daha melankolik bir şey olamaz. Daha fazla ışık için biraz istihzalı bir umut.

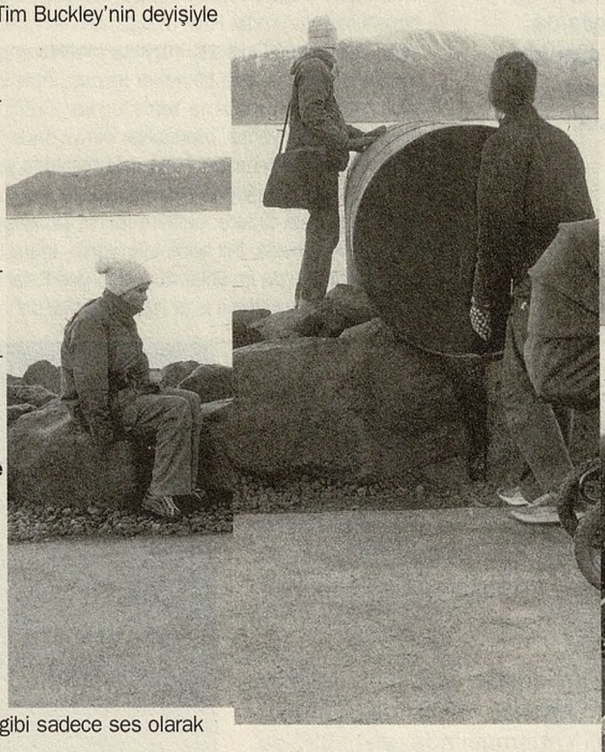

Sözleriniz İzlandaca ve bu dili konuşan yurttaşlarınız dışında sizi anlayan yok. Lirikler önemsiz mi?

Georg: Kelimeler önemli, ama anlayabilmek için o dili bilmek gerekmiyor. Ses de diğer tüm enstrümanlar gibi sadece ses olarak kendi anlamını taşır.

Jonsi: İzlandaca söylediğim zaman, sözlerin bir anlamı var. Gündelik hayattan bahsediyorum ve şarkı sözlerim oldukça sert. Bu sözleri tercüme etmek kolay değil, çünkü İzlandacada bir kelimenin birçok karşılığı var. Bundan sonraki şarkılar tamamen, bizim Hislandaca dediğimiz, bizim uydurduğumuz dilde yazılacak. Sözler ses olarak kullanılacak.

Georg: Bizim yaptığımızı bir ressamın yaptığına benzetebilirsiniz. Ressam fırçasını sallarken belli bir niyeti yoktur, ama biri gelir, resme bakar ve "aa, bu bir yaz sahnesi" der. Ressamın yaptığı resim, resme bakan tarafından anlamlandırılır. Biz de dinleyenlerde belli çağrışımlar uyandıracak tablolar yaratıyoruz. Bu tabloları çizerken belli bir niyetle hareket etmiyoruz.

Sigur Rós'un şanslarından biri de galiba Jonsi: Sesi, yorumu şimdiden hafızalara nakşoldu...

İzlandalılar bin yıl önce hıristiyan olmuşlar, ama aslında olmamışlar. Hâlâ eski tanrılarla yaşıyoruz. Nüfusun büyük çoğunluğu hâlâ cinlere, perilere inanır. Dolayısıyla görünmez dünya yanıbaşımızda. Biz buna inanıyoruz. İnanınca da büyü tutuyor.

Georg: Japonya'da bir konser vermiştik, ertesi gün bir gazeteci durmadan kadın solistimizle ilgili sorular soruyordu. Ben de ona konsere gelip gelmediğini sordum. Solistimizin biraz erkek tipli olduğunu söyledi... *(gülüyor)* Amerika'da Low'la birlikte çaldığımızda, solistleri bize şöyle bir şey demişti: "Kadın gibi söyleyebilmek için çok büyük herif olmak lazım." Bu bizim sloganımız oldu... Jonsi biraz zoraki bir şekilde solist oldu, çünkü hiçbirimiz şarkı söylemeyi beceremiyorduk. İlk başlarda sesi korkunçtu, ama inanılmaz çalıştı, özellikle de "falsetto"su için. Birlikte çalmaya başlar başlamaz, bir şeyin, daha önce yakalayamadığımız çok büyük bir şeyin olduğunu fark ettik. Olağanüstü, harika bir sound'du, duyduğumuz övünçten sarhoş olmuştuk. Beraber müzik yaparken, havalanıp uçuşa geçiyoruz, herkes kendi köşesinden bir yerlere gidiyor, kafam imgelerle doluyor: manzaralar, gökyüzü, aşk hikayeleri...

Müziğiniz Radiohead, Mogwai, My Bloody Valentine, Cocteau Twins gibi isimlerle karşılaştırılıyor.

Jonsi: Müzik yazarlarının adeti, birilerini kategorize etmek için birileriyle karşılaştırmak ve onlara benzetmek. Bu büyük sanatçılarla karşılaştırıldığımız için memnunuz. Kimi zaman ağır bir yük olsa da... Ama My Bloody Valentine ya da Cocteau Twins'i medya bize tanıtmadan önce hiç dinlememiştik.

Radiohead'le turneye çıkmak nasıldı?

Georg: Litrelerce şampanya aktı!

Jonsi: Büyük kalabalıkların önünde çalmak gerçekten garip bir his. Düşünürsek, toplamda İzlanda nüfusundan daha fazla bir kalabalığa çalmışız. Biz küçük kulüplerde çalıyorduk ve birden kendimizi otuz bin insanın önünde bulduk.

Georg: Allahtan Radiohead üyeleri "megastar rock'n'roll sirki"nin dışında kalan ve kalmaya gayret eden adamlar. Hatta oldukça utangaç oldukları bile söylenebilir.

Artık İzlanda dışında da bir plak anlaşmanız var. Bağımsız bir firmayla...

Georg: Evet. Değişik teklifler aldık ve bağımsız bir firmada karar kıldık. Sanırım bağımsız bir firmayla büyük bir firma arasındaki fark şu: Bağımsız, küçük bir firmayla çalıştığınızda, o firmanın adamlarıyla dost oluyorsunuz. Ve sizden bir şeyler yapmanızı sadece "rica ediyorlar". Eğer büyük bir firmayla anlaştıysanız, onlar grubun beşinci elemanı gibi oluyor ve bu beşinci elemandan her zaman hoşlanmayabiliyorsunuz.

Başarınız çevrenizde nasıl karşılanıyor?

Georg: Özellikle babam, bizim yeni yeni yakaladığımız başarıyla çok gurur duyuyor. Gençliğinde rock yapmayı denemiş, ama bir roadie olmaktan ileri gidememiş. Takıldığı grubun beş parası olmadığı için, bütün alet edevatını halk otobüsüyle oradan oraya taşırmış. Bizimki malzemelerini yüklerken ve indirirken otobüs on dakika durur beklermiş. Bana şöyle bir şey söylemişti: "Senin sayende hayalimi yaşıyorum: müziğin içinde olmak ve baterileri yüklenip taşımamak."

Çeviren: **Siren İdemen - Ogan Güner**

İletişim'den

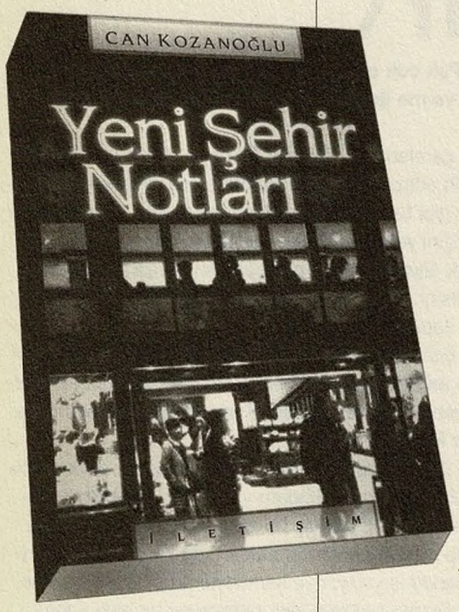

CAN KOZANOĞLU

Yeni Şehir Notları

Bugünün Kitapları, 264 sayfa

Yeni şehir, başka bir hayat: Renk, ses, seks, cinayet! Neon kırmızısı, tuğla kırmızısı, parliament mavisi... Yeni şehir hayatı, insanlar âlemi ve oyunlar üzerine notlar, denemeler, makaleler...

Can Kozanoğlu'nun Diğer Kitapları

Bu Maçı Alıcaz!
Bugünün Kitapları, 303 sayfa
2. BASKI

Cilâlı İmaj Devri
Bugünün Kitapları, 127 sayfa
9. BASKI

İnternet, Dolunay, Cemaat
Bugünün Kitapları, 136 sayfa
3. BASKI

Pop Çağı Ateşi
Bugünün Kitapları, 189 sayfa
5. BASKI

Yaşam Soruları

FERNANDO SAVATER, *Çeviren* Şadan Karadeniz, **Bugünün Kitapları, 303 sayfa**

Felsefe öğretmeni Fernando Savater, yine gençlere yönelik bu üçüncü kitabında, gücün yüceltildiği, başarıya giden her yolun mübah görüldüğü bir çağda, bizlere Sokrates'in "haksızlığa uğramak, haksızlığa yol açmaktan daha iyidir" görüşünü hatırlatıyor.

Fernando Savater'in diğer kitapları: **Oğluma Ahlâk Üstüne Öğütler** Bugünün Kitapları, 131 sayfa **Gençlerle Politika Üzerine** Bugünün Kitapları, 151 sayfa

Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi Bölüşüm, Birikim ve Büyüme

ERİNÇ YELDAN, **Araştırma-İnceleme, 202 sayfa**

Türkiye ekonomisinde gözlenen istikrarsızlık ve kriz olgusunu veri olarak almak yerine, "niçin?" ve "kim için?" sorularını sormayı amaçlayan bu çalışma, bilerek ya da bilmeyerek ıskalanan toplumsal bölüşüm ilişkilerini, bu ilişkilerin yarattığı sermaye birikimini ve sınıfsal çatışmaları gözler önüne seriyor.

"Ne Mutlu Türküm Diyebilene" Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)

AHMET YILDIZ, **Araştırma-İnceleme, 351 sayfa**

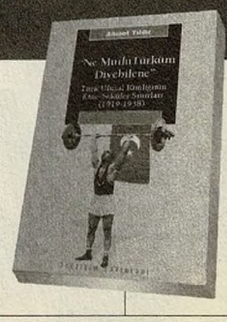

Cumhuriyet'in ilk dönemine damgasını vuran etnisist milliyetçilik anlayışı geçici miydi; yoksa Türkiye'deki resmî millî kimliği alttan alta belirleyen bir sürekliliği mi vardı? Ahmet Yıldız'ın sağlam bir teorik zemine, zengin ayrıntıya, özenli bir dile dayanan kitabı, bu can alıcı tartışmayı uyarıyor.

İletişim Yayınları A.Ş. Klodfarer Caddesi İletişim Han 7, 34400 Cağaloğlu - İstanbul Tel. (0212) 516 22 60-61-62 / Fax: (0212) 516 12 58 **İNTERNET: www.iletisim.com.tr • E-MAIL: iletisim@iletisim.com.tr**
DAĞITIM: İlda - İletişim Yayın Dağıtım ve Satış Ticaret A.Ş. İstanbul Tel. (212) 638 55 45 - 638 55 71 - 638 55 75 • Faks: (212) 517 71 57 **Ankara** Tel. (312) 417 78 35 • Faks: (312) 425 06 82

Red Snapper

Red Snapper'la, bir yaz günü The Marmara'nın havuzbaşında muhabbet edeli şaka maka üç yıl olmuş. Switch Club'ta konser vermek için yolları tekrar İstanbul'a düşünce, hiç tereddütsüz biz de tekrar peşlerine düştük. Bu sefer uzun uzun laflayacak vaktimiz olmadı. Biraz ayaküstü, yemek ve konser öncesi muhabbet ettik ama yine de hasret giderdik. Üç yıl önceki dergiyi göstererek girdik lafa. Fotoğrafta ne kadar genç göründüklerine şaşıp kaldılar ve "aradan sadece 1000 güncük geçtiğine inanmak zor" dediler. Köprünün altından amma sular akmıştı... Hızla sorduk sorularımızı: Yeni albümleri "Our Aim Is Satisfy Red Snapper"ı ve başka şeyleri...

SIVI müzik

İstanbul'a yolunuz nasıl oldu da düştü tekrar?

David Ayers: Bir süredir yollardayız. Polonya'da birkaç kulüpte sahneye çıktık, buraya da Tel Aviv'den geldik. Çalıyoruz, söylüyoruz anlayacağın...

Peki keyfiniz nasıl görüşmeyeli?

Ali Friend: Fena değil, fena değil... Arada o kadar çok şey oldu ki, nereden başlasak bilemiyorum.

Yeni albümden başlayalım o zaman. Görüşmeyeli yeni bir albüm yaptınız. Memnun musunuz albümden?

Ali: Albüm ekimde çıktı. Pek de yeni sayılmaz artık bizim için. Memnun muyuz, evet, memnunuz diyebiliriz.

Albümün ismi fazla iddialı gibi duruyor: "Our Aim Is Satisfy" (Maksadımız tatmin)...

David: Aslında, bu deyiş gerçek bir hikâyeye dayanıyor: Arkadaşımız Florida'ya tatildeyken, tipik Amerikan otoyollarındaki lokantalardan birinin önünden geçmiş, kocaman bir yanıp sönen tabelası varmış. Günün yemeği : "Red Snapper", lokantanın sloganı ise "Our Aim Is Satisfy". *(gülüyor)* Fikir de buradan çıktı işte.

Son albümdeki temel niyetinizin canlı performans sound'unu kayıtta yakalamak olduğunu duyduk. Stüdyo ve konser sound'unun tutmaması gibi bir derdiniz mi vardı?

David: Stüdyoda mümkün olduğunca konser sound'una yaklaşmaya çalışıyoruz, ama bu sefer biraz daha iddialıydık. Konser ortamının o heyecanını ve anlık değişimlerini yansıtmaya çalıştık.

Ali: Kayıtlar sırasında pek çok sorunla karşılaştık. Elimizde kayıtlar esnasında kullanabileceğimizi düşündüğümüz demolar vardı. Ama stüdyoya girince elimizdeki demoların pek işe yaramayacağını anladık. Birçoğunu tekrar kaydetmek zorunda kaldık. Tekrar kaydetmeye başlayınca, müzikler de değişti. Müzikler değişince tekrar onlar üzerinde çalışmaya başladık falan filan... Ve sonuçta kayıtlar üzerinde çok ciddi bir emek harcadık, epey ter döktük. Bir yıla yakın sürdü.

David: Tabii bu lüks bir çalışma süreci değildi. Bir yandan çalmaya, küçük turlar atmaya da devam ediyorduk. Bu arada araya kişisel trajediler girdi. Benim annem öldü, Amerika'ya gittim, bir süre orada kaldım. Ali küçük parmağını kırdı ve üç ay çalamadı. Bütün bunların üstesinden geldik. Ortaya gayet iyi bir albüm çıktığına inanıyoruz.

Gündelik hayatımıza girmiş teknoloji aracılığıyla her isteyenin müzik yaptığı, herkesin bir şeyler kattığı, sürekli değişim geçiren bir müzik yapma biçimi... Müziğimizde bunu yakalamaya çalışıyoruz: Her çalışımızda o parçayı farklı bir hale sokmak...

Siz elektronik müzik dünyası içinde yorumlanıyorsunuz ama, başından beri canlı çalıyorsunuz. Pek çok elektronik ekibin de artık gerçek bir grupla, hakiki konserler verme ihtiyacı duymasını nasıl yorumluyorsunuz?

David: Mecburlar, başka çareleri yok. Pek çok DJ daha klasik formasyonlar içinde yer almayı tercih ediyor. Chemical Brothers'cılar bize kaç kere aslında bizim takıldığımız gibi takılmak istediklerini söylediler. Ben konsere gittiğimde, sahnede müziğini yapan, eğlenen hakiki bir grup gördüğümde çok daha fazla zevk alıyorum, ama çoğu zaman, etrafında session müzisyenleri, kendisini promosyon ayinine kurban eden bir sanatçıyı dinlediğim hissine kapılıyorum.

Buraya gelmeden önce eski röportaja tekrar göz attık. O söyleşiyi internet ortamının müziğe getirdiği yeni olanakları konuşarak bitirmişiz. Kaldığımız yerden devam edelim o zaman: Üç yıl önce ortada Napster gibi bir fenomen yoktu.

David: Her şeyden önce ortada, kendine ait olmayan bir şeylerin dağıtımını yaparak milyonlar kıran bir adam var, bunu kabul etmek lazım. Bu adam eğer başka bir alanda bu işi yapıyor olsaydı, çoktan hapsi boylardı. Ama henüz yasalar tarafından net bir şekilde tanımlanmamış gri bir alanda iş yapıyor ve kamuoyunun plak şirketlerine bakışı haklı olarak olumsuz olduğu için, neredeyse bir halk kahramanı gibi itibar görüyor. Ama işin öbür ucunda sadece plak şirketleri yok, bizim gibi bu işten ekmek yiyen gruplar da var. Söz konusu Madonna, Metallica, Limp Bizkit gibi gruplar olduğunda, albüm satışlarının Napster yüzünden düşeceğini iddia etmek gülünç olur, ama bizim gibi daha dar bir kulvardan ilerleyenlerin bu işi devam ettirmelerinin tek yolu bu. Ekmek paralarını bu işten kazanmakta olan gruplar ciddi bir darbe yiyecek.

Ali: Sistemin bütününün değişmeye başladığının bir göstergesi Napster... İnsanlar elbette sonsuza dek sevdikleri grupların müziklerini yüklemekle uğraşmaz, gider albümlerini de alır. Ve Napster, karanlıkta kalan müzisyenlerin ve grupların kendilerine dinleyici edinebilmeleri için olumlu bir gelişme. Sistemin bütününe dair bir değişimin habercisi. Yerel plakçıların hepsi arka arkaya kapanıyor. Bu da bir ucundan Napster türü gelişmelere bağlı...

Sistem bir anlamda çöküyor mu? Peki yerine ne geliyor?

David: Evet, çöküyor, ama çelişki de burada ortaya çıkıyor zaten. Bir yandan Napster ve internet gibi teknolojik gelişmeler sayesinde çok hızlı ve ekonomik dağıtım yolları gelişiyor, ama diğer yandan, albümünüzün tanıtı-

Foto: Şahan Nuhoğlu

mını yapmak için hâlâ eski endüstrinin çarklarıyla iş yapmak, reklam yapmak, kendinizi tanıtmak zorundasınız. İşin içine tanıtım girince para giriyor, para girince plak şirketlerinin varlık sebebi ortaya çıkıyor. Üç sene önce gerçekten de Napster gibi somut bir gelişim yoktu ortada, sadece internetin sunabileceği olanaklar tartışılıyordu. Bugünse Napster gündelik hayatımızın bir parçası. Belki bundan üç yıl sonra döngü tamamlanmış ve taşlar yerine oturmuş olacak.

O zaman konuştuğumuz, "bitmemiş müzik" kavramının internet aracılığıyla nasıl oluşabileceğiydi... Bu ihtimal hâlâ var mı sizce?

David: Evet, o gün geçerli olan olanaklar bugün de geçerli. Gündelik hayatımıza, evlerimize girmiş teknoloji aracılığıyla herkesin, her isteyenin müzik yaptığı ve bu müziği dostlar arasında paylaşarak, herkesin bir şeyler kattığı, sürekli değişim geçiren, heyecan verici bir müzik yapma biçimi... Önümüzde yatan olanak, sıvı niteliği olan bir müzik... Bu, DJ Yatak Odası Kültürü denen şeye çok yakın bir kavram. Biz de kendi müziğimizde bunu yakalamaya çalışıyoruz: Her çalışımızda o parçayı farklı bir hale sokmak...

Ali: Ama bu arada kendi gözlerimizle şahit olduğumuz bir başka değişimse, plak satan dükkanların Londra'da hızla kapandığı... Sadece geçen hafta benim bildiğim ve kendi çaplarında iyi olan üç plak dükkanı kapandı. Artık gençler miks yapmak için plak satın almıyorlar demektir bu. Yani DJ kültürü ölüyor bir anlamda.

David: DJ kültürü ölüyor, ama EJ kültürü ortaya çıkıyor. Tek fark, EJ'lerin kullandıkları müzikleri, wav formatında kaydetmeleri ve dolaşıma sokmaları. Yine scratch yapıyorlar, yine remiks yapıyorlar, yine bir sürü müziği harmanlayıp başka bir müzik çıkarıyorlar ortaya... Ama bunu bir pikap üzerinde değil de, monitör üzerinde yapıyorlar.

Ama Londra'daki plakçıların kapanıyor olmaları yine de hayra alamet değil, çünkü İngiltere neredeyse plak kültürünün son kalesiydi.

Ali: Evet. Plak, CD'den çok daha farklı bir sound. Ve bunun unutulması üzücü bence. Plak sesini severim.

David: Ben de severim, ama şu noktada sana katılmıyorum: Plaktan iyi bir ses elde edebilmek hayli pahalı bir uğraş. Öyle önüne gelen eski pikapla, sıradan bir CD player'dan daha iyi bir ses elde edemezsin. Harbi bir pikaba, yepyeni bir iğneye ihtiyacın var. Benim plak kültüründe asıl özlediğim, plak kapakları.

Peki gelelim, görüşmeyeli ortaya çıkan başka bir fenomene: Eminem!

David: Eminem'le ilgili bu ara o kadar çok konuşuluyor ki: Irkçı mı, değil mi, kadın düşmanı mı... Onunla çalışan insanlar, öyle olmadığını söylüyor. Yaptığı müziğin içinde şiddet var, evet, ama ben vakti zamanında Ice-T müziğini de çok severdim. Ice-T'ye gösterilen ayrıcalık, sırf beyaz olduğu için Eminem'e gösterilmiyorsa, bir terslik var demektir. Bir filme gidiyorsun ve filmde şiddet varsa, yönetmeni mi suçlayacaksın?

Ali: *Elimde* değil, Eminem'in müziğini seviyorum.

Peki David, sen Amerikalısın. Bush'un başkan seçilmesini nasıl karşıladın?

David: Bush başkanlık yarışına ilk katıldığında, Amerikan halkının artık akıllanmış olduğunu ve bu adama pabuç bırakmayacağını düşünüyordum. Sonra seçim sonrası mahkeme skandalları başladı. Neden bilmiyorum ama, Yüksek Mahkeme'ye bir şekilde saygı duyuyordum ve bu işin orada biteceğini düşünüyordum. Dolayısıyla Bush'un arkasında bir seçim sistemi skandalı bırakarak başkan olması, beni ciddi bir hayalkırıklığına uğrattı. Kampanya sırasında, sıradan bir dangalak gibi "küresel ısınma gibi bir sorunun olmadığını" iddia etmesi, insan idam etmeye olan merakı... Kısaca, tam bir orospu çocuğu...

Ali: Dahası adam yeni bir soğuk savaş başlatmak niyetinde ve kaslarını, daha başa gelir gelmez Irak üzerinde çalıştırdı. İşin asıl ürkütücü tarafı şu: Bazı politikacılar vardır, zekidir ama kötüdür. Bu herif tam bir embesil. İşte bu çok ürkütücü.

Amerikan halkının artık akıllanmış olduğunu ve Bush'a pabuç bırakmayacağını düşünüyordum. Kampanya sırasında, sıradan bir dangalak gibi "küresel ısınma gibi bir sorunun olmadığını" iddia etmesi, insan idam etmeye olan merakı... Kısaca, tam bir orospu çocuğu...

Amerika'ya çalmaya gidiyor musunuz?

David: Nadiren. Orada ciddi bir dinleyici kitlemiz var, sürekli onlardan e-mail alıyoruz, ama Amerika'ya bir grup olarak gitmek çok pahalı. Şimdi yeni bir plak anlaşmamız var, belki bundan sonra daha sık gideriz.

Warp'tan ayrıldınız mı?

Ali: Evet. Şartlar bunu gerektirdi. Warp üst üste birçok sanatçısını kaybetti ve ciddi bir maddi sıkıntı içine düştü. İş öyle bir noktaya geldi ki, dostça el sıkışarak ayrıldık.

Söyleşi: ***Ogan Güner***

Sosyalizm ve İnsan Ruhu OSCAR WILDE

Roll Kitapları, yayın serüvenine Wilde'ın "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" isimli kitabıyla başladı. Fatih Özgüven'in çevirisiyle yayımlanan kitabın önsözü Murat Belge'ye ait. Kitap, hem içeriğiyle hem de tasarımıyla oldukça ilginç. "Oscar Wilde adıyla 'sosyalizm' kavramının yan yana gelmesi, hele Türkiye gibi bir ülkede, insanları şaşırtabilir. Wilde denince Dorian Gray akla gelecektir; oyunları, masalsı öyküleri akla gelecektir, ama sosyalizm üstüne ne düşünen bilen fazla kişi çıkmayacaktır." Murat Belge, 'sosyalist duruşu' özetlerken, "Oscar Wilde ne kadar olmadık bir görüntü" diyerek durumu biraz daha açıklık getiriyor. Bu olmadık görüntü, olmadık bir tasarımla çıkıyor karşımıza. Roll'cular kitabın sol sayfalarını kendilerine ayırmışlar! Sağ sayfalarda Wilde, bireyci sosyalizm anlayışını ve ütopyasını temellendirirken, "sol"da bilumum düşünürden, bilimadamından, tarihçiden, yazardan ve hatta ajans haberlerinden alıntılarla buluşturuluyor okur. Esasında her bir alıntı Wilde'ın tam da anlatmakta olduğu şeyi destekler/açıklar nitelikte. Örneğin Wilde, bireyselliği önceledeğini daha kitabın başında okuruna ilan edip "sosyalizmin tesisinden elde edilecek belli başlı kazanç, şüphesiz bizleri başkaları için yaşamak zorunluluğundan kurtarması olacaktır" derken, sol sayfada Charles Darwin'den bir alıntı var. Sol sayfalara konuşlandırılmış bu alıntıları kaçırmak istemeyeceğinizden biraz bölünerek okuyacaksınız kitabı, ancak sonuç "pozitif"!

Sema Aslan, Milliyet

Wilde'ın özgürlükçü dünya görüşü, aslında başka bir sistemi, daha derin nefesler alabileceğimiz, daha engin ufuklara gözümüzü dikebileceğimiz bir düzeni savunuyor ve bir takım "şirin gecekonducu" sevmecilerinin tersine, insanın güzel olana layık oluşuyla biçimleniyor ve sosyalizmi de bunun için bir gerekirlik olarak savunuyor. Bana yıllar önce devrimci kavgasının anılarıyla oyalanmakta olan bir tanıdığımın "ne şirinler değil mi?" diyerek gösterdiği gecekonduları hatırlıyorum. Peki bu kadar şirinlerse, neden insanları oradan kurtarmaya çalışıyoruz? Wilde gibi düşünenlerdenim; çirkinler, hem de o kadar çirkinler ki, insanlar orada yaşamayı asla hak etmiyorlar.

Ama Roll'un hazırladığı ve yayımladığı bu kitap, Wilde'ı da, iyi bir okuru da hak ediyor. Daha doğru bir deyişle, iyi okurun ve iyi yazarın hak ettiği emekle hazırlanmış bir kitap bu. Kitapların çoğunlukla "hizmet veriyoruz, bu kadar oluyor, n'apalım" türünden terbiyesiz bir özensizlikle yayımlandıkları bir ülkede, kitap yayımlamanın da kamu yararına katlanılan bir yük değil, bile isteye girilen ve en iyisiyle başarılması gereken bir iş olduğunun bilincinde bir yayıncılık anlayışından dolayı Roll'u da kutlamak gerekiyor diye düşünüyorum. Roll, aynı özenli anlayışla, Lewis Carroll'un "Köpan Avı" adlı kitabını da Barış Pirhasan'ın çevirisiyle yayımladı...

Sırma Köksal, Cumhuriyet

Oscar Wilde yaşamını yitirdiğinde, henüz dünyada sosyalizm bir ütopyadan ibaretti. Oscar Wilde, 19. yüzyıl İngiliz edebiyatının en etkili eserlerini vermesinin yanısıra, kurulu düzene başkaldıran tavrıyla da önemli bir yazardı.

Oscar Wilde'ı bunca anmamın asıl nedeni, elimdeki bir kitap. Roll'u çıkaran ekip Oscar Wilde'ın "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" isimli kitabını yayımladı.

Wilde'ın sosyalizm üzerine söyledikleri ne ölçüde ilginç olabilirdi? İlk sosyalist devrim, Sovyet devrimi, onun ölümünden 17 yıl sonra gerçekleşmişti. Yaşanmış hiçbir sosyalizm denemesi yoktu. Oscar Wilde yine de bir şeyler söylemiştir diyerek kitabın sayfalarını çevirmeye girişim. Bazı fikirleri heyecan vericiydi. Cumhuriyet Kitapları arasında bugünlerde çıkan "Sol Geleceği Tartışıyor" başlıklı kitabımda bizim solcuların söylediklerini onun söyledikleri arasında karşılaştırmalar yapıyorum. Oscar Wilde'ın 1891 yılında, yani 109 yıl önce söyledikleri, bizim bazı sosyalistlerin bugün söylediklerinden bana daha anlamlı geldi. Oscar Wilde sanki gelecekte olanları görür gibi konuşuyor...

Oral Çalışlar, Cumhuriyet

Roll, biri çok şaşırtıcı olmak üzere iki pek şık kitapla çıktı okurlarının karşısına: Oscar Wilde / Sosyalizm ve İnsan Ruhu (Fatih Özgüven) ve Lewis Carrol / Köpan Avı (Barış Pirhasan)... Lewis Carroll adını ya da "Alis Harikalar Diyarında" adlı kitabı duymayan okur herhalde yoktur; "Köpan Avı"nı da önceki baskılardan bilen okurlar çıkacaktır, ama "sosyalizm" ve Oscar Wilde, gerçekten şaşırtıcı!

Kitaba yazdığı önsözde Murat Belge de belirtiyor bunu.

Özet: Sosyalizm hakkında Oscar Wilde'dan öğreneceğimiz çok şey var! Ama "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" adlı kitap söz konusu olduğunda, öğreneceklerimiz Wilde'la da sınırlı değil; Wilde'ın metnini destekler biçimde (ve çok güzel bir tasarımla) kitabın sol sayfalarına eklenmiş (Flaubert, Marx, Huxley, Tanpınar, Fromm, Foucault, Shelley, Adorno, Eco, Shakespeare, Benjamin, Berger, Turgenyev... ve diğerlerinden) "insan ruhu" üstüne metin ya da aforizmalar, tek tek, son derece önemli. Üstelik meraklısına, kitabın sonunda bir de bilmece var!

Bedirhan Toprak, Radikal

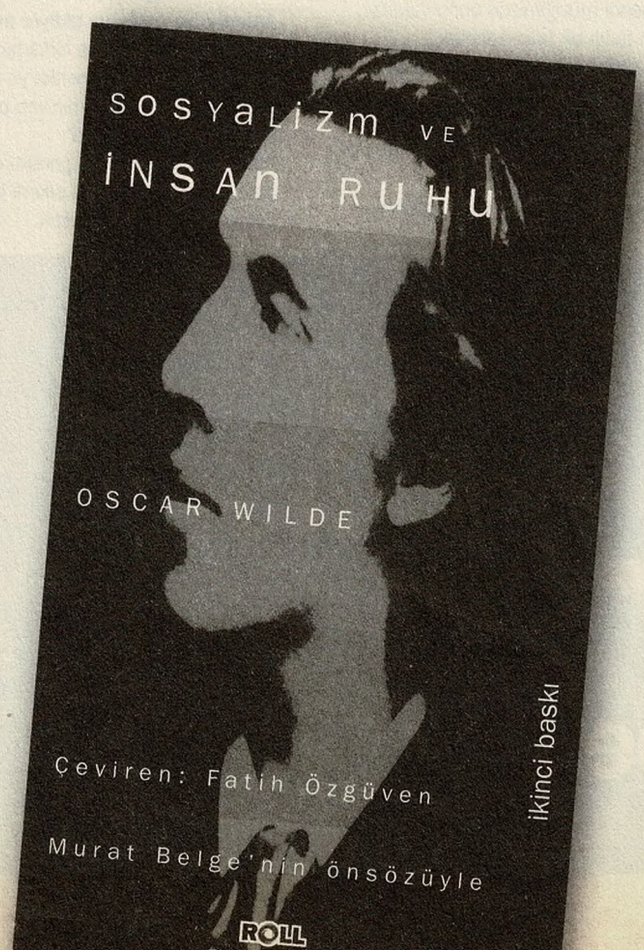

2. baskı
15 Mayıs'tan itibaren

Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

ROLL

Olan şu: Hopper, Hollywood'a eski moda sistemini neresine sokması gerektiğini söyledi, endüstri tarafından kara listeye alındı, peyote çiğnedi, esrar içti, Billy The Kid gibi giyindi, sütlü kahverengi saçlarını taramadan saldı uzattı, Peter Fonda'yla tanıştı, perde dışında ve perdede beraber asit attılar, esaslı bir film çekebileceği konusunda ısrar etti ve "Easy Rider"la da haklı olduğunu kanıtladı; güneybatıyı motosiklet üzerinde kateden genç uyumsuzları anlatan etkileyici bir hikaye yazdı ve başrollerden birini üstlendi, ama filmi kendisi yönetti ve hemen ardından 1969 Cannes Film Festivali'nde yeni bir yönetmenin çektiği en iyi film ödülünü kazandı.
Tom Burke

"Easy Rider" özgürlük hakkında değil, özgürlüğün *olmayışı* hakkında. Kahramanlarım haklı değiller, hatalılar. Filmi bitirmek için yapabileceğim tek şey, karakterimi öldürmek. Ben de sonunda intihar ediyorum; Amerika'nın da bunu yaptığını söylemiş oluyorum.
Peter Fonda

"Easy Rider" güzel olduğu için politiktir; fotoğraflar güzel ve sakin olduğu için, müzik güzel olduğu için, Peter Fonda'nın hareketleri güzel olduğu için, Dennis Hopper'ın yalnızca oynamadığı, aynı zamanda Los Angeles - New Orleans arasında bir film yaptığının anlaşıldığı için politiktir.
Wim Wenders

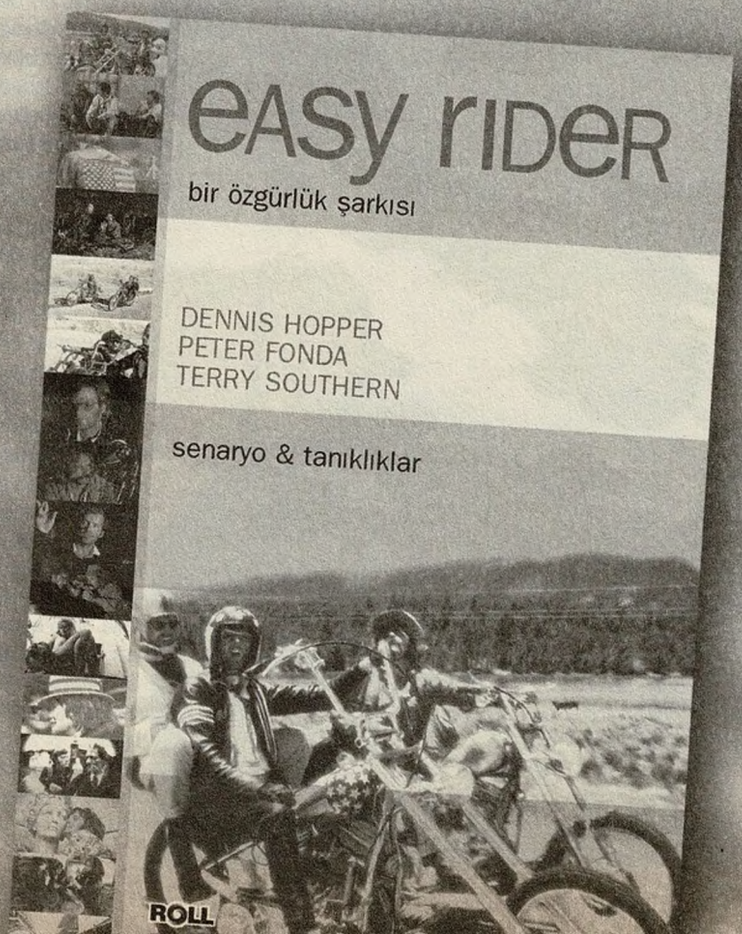

ROLL

Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

Coldcut

Yeni Caz festivalinin kapanış gecesinde, Seyrantepe'nin Sanayi Mahallesi'nde elektronikanın dev ismi Coldcut vardı. Jonathan Moore ve Matt Black, emsalsiz bir konser verdiler, rave'in abecesini öğrettiler. Ne yalan söyleyelim, ekrandaki video gösterilerine mi bakalım, müziğe mi konsantre olalım, bilemedik; onlar tutturdukça, biz keyiflendik. DJ'lik yapmadılar, kendi parçalarını çaldılar; "dansı boşverin, sanat yapın" şiarlarına sadık kaldılar. Plak şirketleri Ninja Tune'la da "nasıl dürüst sanat yapılır"ın cevabını hakkıyla veren ikiliden Matt Black'le konuştuk...

MÜZİSYENe İHTİYAÇ YOK

İlk sample bazlı elektronik müzik yapan sizsiniz. Sampling'i nasıl keşfettiniz?

Matt Black: Sampling aslında bizim icat ettiğimiz bir teknik değil. Uzun bir süredir sampler'lar kullanılıyordu ama fiyatları yüz binlerce pound'u buluyordu. Müzisyenler de bu rakamı karşılayamıyorlardı. Biz sadece turntable kullandık.

Turntable'larla mı sample aldınız?

Soru: Sample nedir? Müzik üretmeye başladığımız dönemde sample'lar zaten albümlerde kayıtlıydı, biz dans müzik prodüktörü değildik, hiphop DJ'leriydik. İlk albümümüzü tamamen kolaj tekniğiyle yaptık: Kes ve yapıştır. O albümü sadece turntable'lar, bir mikser ve bir kasetçalarla yaptık.

İlk remiksi yapanlar da sizsiniz galiba.

Eskiden de remiks adı altında bir şeyler yapılıyordu. Parçada ufak değişiklikler yapıyorlardı ve temelde aynı olan parçayı remiks adı altında lanse ediyorlardı. Biz, "parçaya istediğiniz kadar ses eklemleyebilirsiniz" kavramını ortaya koyduk. Yaptığımız, orijinal parçayla beğendiğimiz seslerin bir kolajıydı. Yani biz remiksi icat etmedik, kavramı genişlettik.

Remiks ve miks terimleri birbiri yerine sıkça kullanılıyor. Aralarında bir fark var mı?

DJ'ler için "iyi miks yaptı" deriz, parçaları üst üste iyi oturttu, iyi geçiş yaptı falan... Ama remiks bundan daha fazlasıdır. Kendinden bir şeyler katmayı da içerir. Ama günümüzde iki terim de birbiri yerine kullanılır oldu. Sonuçta ikisi de seslerle oynamakla alâkalı. Remiks, daha çok, bir parçayı alma ve onu daha ilginç bir hale sokma tekniği olarak kullanılır oldu.

DJ olduğunuzdan bahsettiniz. Bildiğimiz kadarıyla radyoculukla başladı müzikal kariyeriniz. Hangi radyoydu?

Kiss FM. "Solid Steel" adlı programlara orada başladık. O zamanlar korsan radyoydu, daha sonra lisans aldılar ve daha ticarî oldular. İkibuçuk sene kadar önce Kiss FM'den ayrıldık. Bir seneden beri BBC 3'de programlarımıza devam ediyoruz.

Müzik okulundan mezun olmak zorunda değilsin, eğer bir enstrümanla ses çıkarabiliyorsan, sen de bu müziğe dahil olabilirsin. Yes ve Pink Floyd ilk dönemlerinde çok iyiydiler, ama sonraları iyice sıkıcı olmaya başladılar, iyi çalma takıntısına yenik düştüler...

Yaptığınız programın içeriği sadece sizin ikinizin DJ'lik yapmanızla mı kısıtlı, yoksa başka sanatçıların katılımını da içeriyor mu?

Çoğunlukla konuklar oluyor, Ninja Tune'dan, tanıdığımız insanlardan, beğendiğimiz insanlardan...

Siz Jonathan Moore'la Kiss FM'de mi tanıştınız?

Aslında hayır. 84-85 yıllarında İspanya'daydım. İspanya'dan döndükten sonra 86'da Jonathan'la tanıştım. 87'de beraber ilk plağımızı yaptık. Jonathan'ın o sıralar Kiss FM'de kendisine ait bir programı vardı. Yaptığımız albümü patronuna dinletti, benim DJ olduğumdan bahsetti ve böylece bana da bir radyo programı ayarladı. Daha sonra yaptığımız programları birleştirdik.

Coldcut ismi nereden geliyor?

Bir isme ihtiyacımız vardı, bir sürü ismi bir kağıda yazdık ve Coldcut'ı seçtik. 'Cool' olduğu gibi, çağrıştırdığı anlamları da oldukça tuttuk. Biz New York'u hiphop yüzünden, orijinalliği yüzünden çokça seviyoruz. New York'ta "coldcut", "kesilmiş et" demek. Ayrıca Jonathan'la yeni yeni takıldığım dönemlerde bir apartmanın en üst katında oturuyordum ve gerçekten kışları çok soğuk geçiyordu. Bir de bir DJ çok iyi scratch yaptığında "cool cut" denir, çok çok daha iyi yaptığında neden "coldcut" denilmesin?

Plak şirketi kurmaya nasıl karar verdiniz?

Plak şirketi kurmak herkesin yapabileceği bir şey. Bir telefonunuz varsa ve bir de ilk albümünüzü kaydetmeye yetecek kadar para –ki bu miktar, biz plak şirketini kurduğumuzda 500 pound'du, bilgisayarların yaygınlaşması ve sağladıkları olanakların artmasıyla daha da azaldı–, neden başka plak şirketlerinin peşinden albümünüzün yayınlanması için koşturasınız ki? Biz punk ve new wave akımlarından çokça etkilendik, ve punk'ın getirdiği en önemli bakış açılarından biri de, "niye kendi ürettiklerimizi kendi plak şirketlerimizden yayınlamayalım ki" idi. Biz de bu durumdan feyz alarak Ninja Tune'u kurduk. İsim konusuna gelince, plak şirketi kurulmadan önce bir Japonya seyahatimiz olmuştu. Japonya'da "ninja" konsepti bizi oldukça etkiledi. Bir de Coldcut ismi Batı kökenli bir kelimeydi, plak şirketine Doğu kökenli bir isim koyarak güzel bir kontrast yakalayacağımızı düşündük.

Ninja Tune'la yetinmeyip iki plak şirketi daha kurdunuz: Big Dada ve Ntone.

Ninja Tune'un ilk zamanlarında yayınladığımız plaklar tür olarak çok geniş bir yelpazeyi içine alıyordu: jungle, rap, reggae... Biraz da insanların kafası fazla karışmasın diye, Ninja Tune'un belli bir türe odaklanmasında karar kıldık, bu da trip-hop ve caz türevleriydi. Ama bunun dışında da müzikler de yayınlamak istiyorduk. Bu yüzden önce

20→

jungle için Ntone'u, daha sonra da İngiliz rap'i için Big Dada'yı kurduk. Sonuçta, yeni bir plak şirketi için yapmanız gereken sadece bir logo daha dizayn etmek.

Bahsettiğiniz İngiliz rap'i ile bizim bildiğimiz Amerikan rap'i arasında nasıl bir fark var?

Amerikan rap'i Amerika'nın sesidir. İlk başlarda İngiltere'de rap yapan sanatçılar Amerikalı sanatçıları örnek alarak onların söyledikleri konular üzerine rap yaptılar, ki bu çok başarısız oldu. Ama daha sonra İngiltere'nin sesi olan, kendi yörelerinin sorunlarını dile getiren rap'çiler çıktı, işte o zaman İngiliz rap'i doğmuş oldu.

Sizin bir de gittiğiniz yerlerden görüntü kaydetme alışkanlığınız varmış. Türkiye'den de görüntüler aldınız mı?

Elbette, video kameram hep yanımda. Bugün gezdiğimiz dükkanları, sokakları, gördüğümüz insanları hep kameraya çektim. Bu kayıtları birazdan sample'layıp konserde kullanacağım. Bu, o yörenin insanı için "bakın, sizin kültürünüze ilgi duyuyorum" şeklinde çok güzel bir mesaj oluyor.

Duyduğumuza göre İngiltere'de seçimlerden önce yayınlanacak "Re:Volution" adında bir parça kaydetmişsiniz ve bu parçada sample olarak İşçi Partisi'nden Başbakan Tony Blair ve Muhafazakâr Parti'den William Hague'un konuşmalarını ve gaflarını kullanmışsınız.

(gülüyor) Bu iki isim, İngiltere'nin en büyük iki partisinin en bilindik simaları. Ama asıl neden, farklı politik kimliklere sahipmiş gibi görünmelerine rağmen, neredeyse aynı şekilde hareket etmeleri. İngiliz halkına farklı politikalar sunmuyorlar. Biz, doğa gereği sosyalistiz. Sağ kanat bize göre değil, tutucu olamayız biz, ama sol kanat da giderek ortaya yaklaşıyor. Bu bir yere kadar kabul edilebilir, ama artık solculukla tamamen ters fikirleri bile savunmaya başladılar. İşçi Partisi parlamenterleri radikal fikirlerden de bahsediyorlar, ama sonuçta hiçbir şey yapmıyorlar. Eminim ki bu tip siyasetçiler sizin ülkenizde de vardır... İyi bir parti, iyi siyasetçiler kendilerini eleştirebilirler. Eleştiri çok çeşitli yöntemlerle, bazen bir şakayla bile yapılabilir. Ben bu siyasîlere "uyanın artık, bundan daha iyisini yapabilirsiniz" demek istiyorum... Eskiden iş çevreleriyle sol kanattan bir parti görüşmezdi, ama şimdi İşçi Partisi görüşüyor. Bu iyi bir şey diyebilirsiniz, ama o zaman sağ kanat partilerinden farkınız kalmaz.

Sizin tarafınızdan kurulan bir de politik parti var: Guilty Party (Suçluluk Partisi).

Aslında çok ciddi bir şey değil, ama içinde bazı ciddi konular barındırıyor. Jonathan ve ben "Re:Volution"ın klibinde politikacı olarak görünüyoruz, Guilty Party'yi temsil ediyoruz. Guilty Party'nin politikacıları olarak, yolsuzluk, rüşvet gibi bilumum kirli işi yapıyor ve sonunda suçlu olduğumuzu, suçluluk duyduğumuzu kabul ederek yırtıyoruz. "Re:Volution" için bir internet sitesi kurduk. Oradan alternatif politikaları ve bazı üstü örtülü gerçekleri sunmaya çalışıyoruz. Mesela büyük şirketlerin kendi çıkarlarına uygun yasalar çıkması için siyasî partilere yaptıkları bağışlar gibi.

Doğa gereği sosyalistiz, tutucu olamayız. Ama İşçi Partililer artık solculukla tamamen ters fikirleri bile savunmaya başladılar. Radikal fikirlerden de bahsediyorlar, ama sonuçta hiçbir şey yapmıyorlar. Eminim ki bu tip siyasetçiler sizin ülkenizde de vardır...

Daha önceki kliplerinizden birinde de Clinton vardı.

Bu siyasîler boktan konuşuyorlar ve beni sanat yapmaya yönlendiriyorlar...

Canlı performanslarınızda kendi bilgisayar programlarınızı mı kullanıyorsunuz?

İki tane programımız var. Bunlardan ilki VJamm; video sample'larını mikslemek için kullanıyorum. İkincisiyse DJamm, ses sample'larını mikslemek için kullanıyoruz; o da Jonathan'ın işi.

Bu iki programı müziğin demokratikleşmesine bir katkı olarak görebilir miyiz?

Umarım. Bu programlar sayesinde müzikal fikirlerinizi kolaylıkla gerçek müziğe çevirebilirsiniz. VJamm'in satış fiyatı şu an 29 dolar, bunu yakında 19 dolara düşürmeyi planlıyoruz, ki bu bir shareware fiyatına denktir. Son aşamada internet üzerinden bedava dağıtmayı planlıyoruz.

Bu programlar sayesinde Brian Eno'yla "jam" yapmışsınız. Nasıl ayarlandı, Eno'yu daha önce tanıyor muydunuz?

Artık tanıyorum... Bosna'daki ve diğer yerlerdeki savaşlardan

Ora Music

Kiralık veya komple satılık Stüdyo

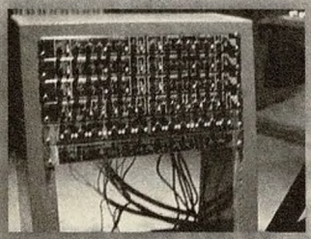

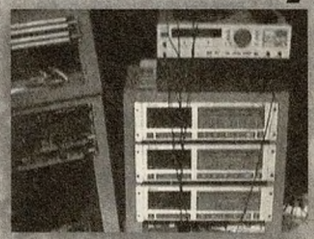

SoundCraft Ghost 32, Adat XT 20 (3 adet), Panasonic SV-3800 DAT, Yamaha NS-10MS, TC-M-One, Yamaha SPX 990, Lexicon Mpx 500, Lexicon Mpx 1, Drawmer Punch Gate, Drawmer DL 241 Comp (3 adet), Drawmer DL 441 Comp, Neumann KM-184 (2 adet), AKG 414, Neumann TLM 103, Senheisser 421 (4 adet), Beyer M160, e/v 468 (2 adet), e/v 267, e/v 868, RE-20, SM-57 (2 adet)

www.oramusic.net • tel: 0212 277 63 69

zarar gören çocuklar için bir bağış kampanyasına destek verdim. Eno da kampanyaya destek verenler arasındaydı. Eno'yla bu sayede tanıştım. Ona programlarımızdan bahsettim ve jam yapmak isteyip istemeyeceğini sordum. Kabul etti ve bir gün buluştuk. Yanında J. Peter Schwalm adında bir arkadaşını da getirdi. Üçümüz iki saat kadar takıldık, gerçekten çok eğlenceliydi.

İnternet üzerinden de jam yapılabiliyor galiba...

Evet, bir internet sitesi üzerinden başka insanlarla birlikte jam yapabiliyorsunuz.

Çaldığınız müzik aleti var mı?

Klavye çalıyorum. Coldcut öncesinde birkaç grupta çalmıştım, ama pek de iyi çalamıyordum. Punk'ın ortaya koyduğu diğer bir fikir de virtüoziteyi reddetmesiydi. Müzik okulundan mezun olmak zorunda değilsin, eğer bir enstrümanla ses çıkarabiliyorsan, sen de bu müziğe dahil olabilirsin. Yes ve Pink Floyd ilk dönemlerinde çok iyiydiler, ama sonraları iyice sıkıcı olmaya başladılar, çünkü iyi çalma takıntısına yenik düştüler...

Ekolojik denge konusunda hassas olduğunuzu biliyoruz. Greenpeace gibi eylemci kuruluşlar hakkında neler düşünüyorsunuz?

Şiddet içermeyen başkaldırıları sonuna kadar destekliyorum. Doğaya daha fazla saygı gösterilen bir dünyada yaşamak istiyorum!

Sizin Arkın Allen'la bir proje kapsamında çalıştığınızı duyduk. Nedir bunun hikayesi?

Henüz çok temel aşamalarda olsak da, şunu söyleyebilirim ki, bu bir proje değil, bir yardımlaşma. Beraber bazı parçalar kaydediyoruz ve eminim ki bu parçaları yayınlayacağız. Hikayeye gelince, Montreal'de oturan bir arkadaşım var. Ona bir gün ilginç müzisyenler arıyorum dedim, o da bana Arkın'ı önerdi. Daha sonra Arkın'la tanıştık, birkaç kere Montreal'e gittim ve bahsettiğim parçaları kaydettik. Arkın benim yaptığım elektronik müzik parçaları üzerine ney ve ismini bilmediğim bazı Türk vurmalıları çaldı. Biz ve Arkın bağımsız sanatçılarız, istediğimiz gibi üretebiliriz, ürettiklerimiz üzerinde istediğimiz kadar oynama hürriyetine sahibiz. Bu çok güzel bir duygu.

"Let Us Play" albümünüzde "Music 4 No Musicians" adlı bir parça var. Burada Steve Reich'ın "Music For 18 Musicians" adlı parçasına bir gönderme mi var?

"Music For 18 Musicians" benim en sevdiğim parçalardan biri. DJ'lik yaparken çoğunlukla çalarım ve bence gerçek trans müziğidir. Rahatlatıcıdır, ama aynı anda heyecan vericidir de. Bu ismin hem güzel bir şaka hem de güzel bir isim olacağını düşündük –elektronik müzik, bu yüzden müzisyene ihtiyaç duyulmayan müzik. Birkaç sene önce "Reich Remixed" albümü için"Music For 18 Musicians"ı remiksledik ve bu sayede Steve Reich'la tanışma onuruna eriştik. Bu da bizim ilk klasik müzik remiksimizdi...

Söyleşi: **Özhan Binici - Ahmet Güneş**

DJ Food

Ninja Tune'culardan DJ Food'u tek parça izleyemedik ama, iki ayrı ziyafet çekmiş olduk. DJ kolektivitesinin bir ayağı Strictly Kev geçen sene Babylon'a gelmişti, bu sefer de Patrick Carpenter geldi. Carpenter, üç pikabı, bir sürü kara plağı önüne aldı, iğneyle adeta dansetti, house'dan jungle'a güzel bir sofra donattı. Yemekle kalmadık, soru da sorduk...

AYNI SEMTİN ESNAFIYIZ

DJ Food projesi Coldcut önderliğinde başlamıştı. Siz bu projeye nasıl dahil oldunuz?

Patrick Carpenter: Ben ses mühendisliği okudum. 91 yılında okulu bitirdim. Ninja Tune'u takip ediyordum ve beğeniyordum. Bir gün Jonathan'la karşılaştım, Ninja Tune'da çalışmak istediğimden bahsettim. Daha sonra resmî anlamda iş başvurusunda bulundum ve kabul edildim. İlk başlarda, ses mühendisliği yanında, müzik mağazalarına albüm götürmekten DJ'liğe kadar bir sürü iş yapıyordum. Daha sonraları DJ Food projesinde sequencer ve sampler kullanımını bana bıraktılar. 92 yılında yayınlanan "Jazz Brakes Vol.3"nin kayıtları sırasında Jonathan ve Matt sürekli stüdyoda olamıyorlardı. Ben de bu boşluktan faydalanıp yavaş yavaş prodüksiyona başladım.

Stüdyoya gelememelerinin sebebi neydi?

Coldcut'a daha fazla yoğunlaşmak istiyorlardı.

Strictly Kev'in DJ Food'a dahil olması nasıl gerçekleşti?

90'ların ortasında üç aylık bir ayrılışım oldu. Benim ayrı olduğum bu dönemde benim yaptığım işleri yerine getirecek birine ihtiyaç duyulmuş. Bu boşluğu da Kevin doldurmuş. Ben geri döndüğümde Kevin işi kapmıştı. Bu yüzden güçlerimizi birleştirdik ve beraber çalışmaya başladık. Bu aslında oldukça ninja-vari bir şey. Hiç beklemediğiniz bir durumla karşı karşıya kalıyorsunuz, ama duruma hemen adapte oluyor ve işinizi yapıyorsunuz.

Ninja Tune'da komünal bir çalışma ortamı içindeyiz. Herkes herkese yardım eder. Bir semtteki farklı ayakkabı dükkanları gibiyiz, aynı işi yapıyoruz birbirimizle rekabet içindeyiz, ama birbirimizi kollamak zorundayız...

Ninja Tune sanatçıları hem kendileri tarafından hem de diğer bağımsız şirket sanatçıları tarafından yürütülen projelere destek veriyorlar. Mesela siz hem Cinematic Orchestra'ya, hem de Bleech'e katkıda bulunuyorsunuz...

Biz zaten Ninja Tune'da komünal bir çalışma ortamı içindeyiz. Herkes herkese yardım eder. Bizim gibi diğer bağımsız plak şirketlerini ele alınca, biz bir semtteki farklı ayakkabı dükkanları gibiyiz, aynı işi yapıyoruz ve bu yüzden aynı kitleye hitap ediyoruz. İşte bu yüzden birbirimizle rekabet içindeyiz, ama sonuçta hepimiz aynı semtin esnafıyız, birbirimizi kollamak zorundayız...

DJ Food "DJ'ler için yemek" anlamına geliyor. Peki nedir bu yemek?

"Jazz Brakes Vol.1"ı dinlerseniz, muhtevasının sample'lar olduğunu görürsünüz. Bir sample CD'si gibi. Yeni yetişen DJ'lere mix veya prodüksiyon yapmaları için sample kaynağı.

Jazz Brakes serisini trip-hop'un öncülü olarak görebilir miyiz?

Bak bunu hiç düşünmemiştim. Galiba görebiliriz...

"Kaleidoscope" albümünde Ken Nordine adında bir şarkıcıyla çalıştınız. Kimdir bu Ken Nordine?

Bir şair, aynı zamanda word caz söyleyen bir caz müzisyeni.

Bu word caz dediğiniz nasıl bir şey?

Arka planında caz olan şiir okumaları. Ken Nordine, Beatnik geleneğinden gelen biri. 50'lerde radyo reklamları seslendiren, 60'lardaysa word caz albümleri yapan bir şair...

Siz hem Elvis Costello'nun bir parçasına hem de Nightmares On Wax'ın bir parçasına remix yaptınız. Elvis Costello'nunki gibi akustik enstrümanlarla kaydedilmiş bir parçayı remix'lemekle Nightmares On Wax'ınki gibi elektronik cihazlarla üretilmiş bir parçayı remix'lemek arasında bir fark var mı?

Ses kalitesi bakımından fark var. Elvis Costello bana kasede kaydedilmiş gitar sesi verirken, George drum machine'le kaydedilmiş davul sesi verdi. Bu aslında biraz da ses mühendisliğiyle ilgili bir konu.

Teknik kısmı bir kenara bırakırsak, aralarında fark var mı?

Temel olarak hayır.

George Michael sizin "Spiral" adlı parçanızdan bir sample aldı. Bir mainstream pop sanatçısı tarafından sample'lanmak nasıl bir duygu?

Kızkardeşimin evindeydim. Birden televizyonda o sample'ı duydum, televizyona baktığımda George Michael'ı gördüm. Çok şaşırdım.

Sizce albümünüzü dinlemiş midir?

Zannetmiyorum. Muhtemelen prodüktörü sample'ı dinletmiştir, o da beğenmiştir ve albümde kullanmışlardır..

Son çalışmanız "Quadraplex EP"de cam sesleriyle müzik yaptınız. Müziksel olmayan seslerle müziksel bir şeyler üretmek zor muydu?

Bu albümdeki sesleri biz üretmedik, bir sample CD'sinden yararlandık. Müziksel olmayan seslere gelince, bu tip bir ayrıma katılmıyorum. Bir sandalyeyi ahşap zeminde itince çıkan o rahatsız edici ses de müziktir. Bu açıdan bakıldığında "daha normal seslerle" uğraşmakla aynı derecede zordu...

Söyleşi: **Ö.B. - A.G.**

> **Biletler Biletix Satış Noktalarında**
MMM Migros (Caddebostan, Soyak, Göztepe, Merter, Galleria, Capitol, Maslak, Fenerbahçe)
Vakkorama (Taksim, Akmerkez, Suadiye) Maya Akar Center (Esentepe)
Raksotek (Ortaköy) Biletix Çağrı Merkezi (0216) 454 15 55 www.biletix.com

> **Bilet Fiyatları**
16.500.000 TL

> **Sanayi Sitesi Stüdyoları**
4. Levent Oto Sanayi Sitesi, Çelik Cad. No:69/3 Seyrantepe Tel: (0212)2786314

> 18 yaş sınırı vardır.

> **Bilgi İçin**
HİP PRODUCTIONS Tel: (0212)257 94 55-56 Faks: (0212)263 09 02
e-mail: hippro@turk.net www.hippro.com

HİP PRODUCTIONS

Der Rote Bereich

Yeni Caz festivalinin önemli konuklarından biri, Alman avangard cazının temsilcileri Der Rote Bereich'dı. Cazın yeni olmayanını sevenler kendilerinden pek hazzetmediler ama, grubu bilip de gidenler, bir de "algı kapıları"nı açanlar, dört başı mamur bir gece yaşadılar. Ağırlıkla şubat ayında yayınladıkları "Love Me Tender" albümünden çalan grubu sayfalarımıza buyur ettik...

İBRE KIRMIZIDA

Der Rote Bereich ne zaman kuruldu? Siz üçünüz de grubun orijinal kadrosunda mıydınız?

Rudi Mahall: 1990 yılında kuruldu. Ben ve Frank grubun orijinal kadrosunda yer alıyoruz. Altı yıldır davulcu John'la birlikte trio olarak devam ediyoruz.

Siz Amerika'da Boston Berkeley'de müzik eğitimi almışsınız, müzikal kariyerinizi Amerika yerine Avrupa'da sürdürmenizin bir sebebi var mı?

Frank Möbus: Bu grup Amerika'da da çaldı. Ayrıca her birimizin, içinde Amerikalı müzisyenler barındıran ve bu nedenle Amerikan cazına yakın duran projeleri oldu. Benim Amerika'da müzik eğitimi almam, hayatımın kalan bölümünde Amerikan stili müzik yapmamı gerektirmez. Sonuçta ben hayatımın ilk 18 yılını Avrupa'da geçirdim, Nurnberg'de.

John Schröder: Sonuçta orada kendi ülkenizde edinebileceğinizden daha farklı bir deneyim elde ediyorsunuz. Eğitimin sonunda çoğu kişinin yaptığı gibi New York'a yerleşmek ya da memleketine dönmek tercih meselesi...

Amerika'da müzik çevreleri yeniliklere Avrupa'daki kadar açık mı, mesela sizin şu anda bağlı olduğunuz ACT firmasının Amerika'da benzerleri var mı?

Frank: Eminim ki vardır. ACT'nin aslında yapmaya çalıştığı, müzik piyasasının dışında oluşan "ilginç müzikler"i, müzik marketlere sokmak. JMG adında bir müzik firması Amerika'da daha önce bu tip girişimler içindeydi. Daha bilindik bir örnek Blue Note olabilir... Amerika ve Avrupa arasındaki müzisyen değişimi nedense tek taraflı işliyor. Amerikalı müzisyenler Avrupa'ya para kazanmak için geliyorlar, daha sonra da Amerika'ya burada kazandıkları parayla geri dönüyorlar. New York'da 60 dolara çalan adamlar burada binlerce dolar alıyorlar. Ama festivallerden birinde çalmayacaksanız, size Amerika'da çalmanız için ödeyecekleri para uçak, konaklama masraflarını bile anca karşılıyor. Amerika'daki çoğu insan cazı Amerika'ya aitmiş gibi algılıyor ve Avrupa kaynaklı caza kapalılar. Sadece Avrupalı müzisyenlerce, kendi yörelerinin folklorik müzikleriyle harmanlanmış caz müziğini kabul ediyorlar.

Hâlâ 50'ler müziğinde kalmış gibiler...

John: Çoğunluk öyle. New York'da bazı müzisyenler daha farklı işler yapsalar bile, halk tarafından kabul gören bir müzik bu, dediğin gibi.

Müzik yapmaya başlamadan önce neler dinlerdiniz?

Frank: O zamanlar cazın her alt türünü dinlerdik. Şimdiyse her şeyi dinliyoruz. Aslında son beş yıldır pek caz dinlemiyorum bile. Ben 80'lerin başında ortaya çıkan Alman Yeni Dalga akımından, German New Wave'den etkilenmiştim. O zaman çok gençtim. Müzik yapmaya başladığımda da aradan uzun zaman geçmişti ve etkilenmiş olabileceğim türler arasında sayılamazdı. Ama zamanla insanın gençlik yıllarından, çocukluğundan kalan etkileşimler, yaptıklarını şekillendiriyor.

Sizin müziğiniz John Lurie'yle John Zorn arasında bir yerlerdeymiş izlenimi veriyor. Bu isimlerden etkilendiniz mi?

Frank: Bu tür tanımlamalarla çokça karşılaşıyoruz. Mesela sekiz sene önce ilk albümümüz için, John Lurie'yle –şimdi unuttum– bilmemkimin arasında bir müzik diye yazmışlardı. Ben daha önce John Lurie'yi duymamıştım. Bu yazıyı okuduktan sonra Lurie'yi dinledim ve sahiden yaptığımız müzikle benzerlikler olduğunu gördüm. Ama artık bizim yaptığımızdan çok farklı olduklarını düşünüyorum. Kompozisyon bakımından farklılıklar var. Asıl farksa, bizim parçalarımızın 12-tonlu sistem üzerine kurulu olması –yeni klasikçilerin ortaya attığı atonal yapılar...

Şu sıralar yürütmekte olduğunuz başka bir proje var mı?

John: Altı-yedi sene önce Joe Lovano'yla çalışmıştım. Berlin'de, Frankfurt'ta, Köln'de farklı projelerde çaldım. Bazılarında davul, bazılarında gitar çalıyorum. Aslında Der Rote Bereich sadece en sık çaldığım grup. Bütün bu projeleri paralel yürütüyorum.

Çoğu genç müzisyen, hayatlarını New York'ta geçirmiş gibi görünmeleri, çalmaları gerektiğine inanıyorlar. İnsanlar nereden geldiklerini söylemeli ve müziklerinde geldikleri yörelerin izlerini yansıtmalı, yoksa müzik pek inandırıcı olmuyor.

Müziğinizi garip ve esoterik buluyor musunuz?

John: Pek zannetmiyorum. Bizim biraz kişisel bir çalış şeklimiz var, ama müzik çoğunlukla anlaşılabilir bir yapıda ilerliyor.

Frank: Eğer garip bir müzik yapma isteğinde olsaydık, daha kaotik ve daha yadırgatıcı bir müzik üretebilirdik. Biz şu an yaptığımız müzikten daha garip bir şeyler üretmek istemiyoruz.

John: Bu müziği free caz diye adlandırıyorlar, ama biraz inceleseler, aslında içinde geleneksel cazdan birçok öğe bulunduğunun farkına varacaklar. Armonik olmasalar da biz de temalar çalıyoruz, melodiler üzerinden doğaçlamalar yapıyoruz. Aslında bu yaptıklarımızın geleneksel cazla oldukça kuvvetli bağları var, biz sadece daha bireysel yaklaşıyoruz ve sonuçta daha farklı tınlıyor yaptıklarımız.

Frank: Ben birkaç yıl içinde bu tip tartışmaların son bulacağına inanıyorum. Şu an, hâlâ bu cazdır, bu değildir deme hakkına sahip olduğunu zanneden insanlar var. İnsanlar avandgarde caz diye adlandırılan müzikleri caz olarak algılamıyor. Bu müziği yapanlar caz yaptıklarını iddia ettikleri için de bu insanlar, "bu caz değil, öyleyse iyi müzik de değil" diye düşünüyor. Bence yakında şu an caz denilen müzik geleneksel caz olarak adlandırılmaya başlanacak. Şu an caz müzisyeni olarak anılan insanlar, aslında 50'lerin müzisyenlerinin yansımaları.

John: Müzik hakkında yazan insanlar, müziği tanımlayabilmek için müziğe ait klişeler yaratmak zorundalar. Bu bir şekilde makul karşılanabilir, sonuçta o yazıyı okuyacak kişi o müziği daha önce dinlememiş biri olabilir. Ama siz her zaman müziği geçmişteki öncüllerini kullanarak tanımlamış oluyorsunuz, bu da her zaman geçerli olmayabiliyor. Müzikte belli etkilenmeler, belli türlerin, alt türlerin kaynaşması olabilir, ama sonuçta neyse odur; ne duyuyorsanız, ne anlıyorsanız odur. Bu da oldukça öznel bir şey, herkes farklı farklı anlayabilir. Bu yüzden müzikte geçmişin izlerini aramamak gerekir. Bu, bizim müziğimiz için daha da geçerli.

"Bu müzik sadece Alman bir grup tarafından yapılabilirdi" diye bir lafınız var...

Frank: Burada benim asıl söylemek istediğim, bu müziğin illa ki New York'tan gelmesinin gerekmediği. İlginç müzikler dünyanın her yerinde yapılabilir. Çoğu genç müzisyen ciddi caz müzisyeni olabilmek için, sanki bütün hayatlarını New York'ta geçirmiş gibi yaşamaları, görünmeleri ve de çalmaları gerektiğine inanıyorlar. Bence insanlar nereden geldiklerini söylemeli ve müziklerinde de geldikleri yörelerin izlerini yansıtmalı, yoksa yaptıkları müzik pek inandırıcı olmuyor.

John: New York'a taşınabilirsiniz, örnek aldığınız müzisyenlerin kat ettikleri yoldan ilerleyebilirsiniz, klişelere saplanabilirsiniz... Bu sizi tatmin ediyorsa ne âlâ, ama beni tatmin etmiyor. Benim çok saygı duyduğum New York'lu müzisyenler de var, ama onların yaptıklarını tekrarlamak, onlara benzemek istemiyorum.

Der Rote Bereich "kırmızı bölge" anlamına geliyor. Sözlük anlamı dışında ne tür anlamlar barındırıyor?

John: Farklı anlamlar yükleyebilirsiniz. Mesela kayıt makinelerinde ses seviyesi belli bir limitin üstüne çıktığında, ibre kırmızı bölgeyi gösterir. Bunu hacim olarak düşünebilirsin, sonuçta biz çok çok gürültülü bir grup değiliz.

Rudi: Ayrıca arabanızı sürerken benziniz bitmek üzereyse kırmızı bölgedesinizdir.

Frank: Ya da çok hızlı sürüyorsanız...

Sizin müziğinizde gürültü hakim bir öğe ama.

John: Kesinlikle; hız ve gürültü bazen çok yoğun, ama bazen de benzinimiz bitiyor, yavaşlamak zorunda kalıyoruz...

Frank: Amerikalı birinden duyduğum farklı bir yorum daha var; kırmızı bölge, park edilmez alan. Bunu dinleyicinin bakış açısından yorumlarsak, rahatlayamazsınız, her an bir şeyler olabilir...

Söyleşi: **Özhan Binici**

LEVI'S® ENGINEERED JEANS™ / DÜZ DEĞİL

levi.com

Bob Dylan 60

Şubat 21, 1991, CNN.
Amerikan savaş aygıtı, bilgisayar teknolojisiyle Bağdat'ı bombalıyor. Devamını rock muharriri Greil Marcus anlatıyor: *TV'de naklen savaş var. Amerika zaferden emin. Bu gece bir de Grammy Töreni var. "Ömür Boyu Başarı" ödülü Dylan'ın. Birazdan oraya bağlanacağız. Bir reklam arası, Dylan ve grubu sahnede. Simsiyah giyinmişler. Bir sürpriz daha: Şarkı başladığı anda ışıklar sönüyor. Karanlık. Dylan sözcükleri öyle çiğniyor ki, katıksız ritm ve enerjiye dönüşüyorlar. Ekran başındakilerin yarısı şarkıyı çıkarmaya çalışıyorsa, yarısı da "neyse ne" deyip müziğin tadını çıkarıyor. Şarkı müziğin içine gizlenmiş sanki. Yarısına geldiğinde kendisini ifşa ediyor: "Masters of War" - Savaşın Efendileri. 1963'teki versiyonu bir söylev gibiydi: "Mezarlarınız başında nöbet tutacağım" diyordu generallere ve silah tacirlerine, "geberdiğinize emin olana dek". 91'deki ise gökgürültüsü.*

1963 yazı. New Jersey.
Greil Marcus'e bir kez daha kulak kesiliyoruz: *Joan Baez, birkaç şarkı söyledikten sonra, "size bir arkadaşımı takdim etmek istiyorum" dedi. Elinde gitarıyla hırpani bir tip çıktı sahneye. Toza bulanmış gibiydi. Omuzları çökük ve biraz utangaçtı. Söylediği şarkının dizeleri gibiydi: "Adımın önemi yok, yaşımınsa hiç mi hiç yok." (With God On Our Side) Adını söylememişti, 17 ile 28 arasında herhangi bir yaşta olabilirdi. Vaktin nasıl geçtiğini farketmedim. Nutkum tutulmuştu. Ve kafam karışmıştı. Dylan'ı kariyeri boyunca takip edenler, bu duygunun nasıl bir şey olduğunu bilir. Yerdeki toprak kadar sıradan görünüyordu, nereden geldiğini ve nereye gittiğini kestirmek imkansızdı.*

Ocak 1961, New York.
Roll'un 14. sayısından nakil: *Woody Guthrie'nin kızı Nora, çalan zile söylene söylene kapıyı açar. Saçları tarumar, omuzunda gitar, bir genç çıkar karşısına: "Woody Guthrie'yi görmek istiyorum." Nora "evde yok" deyip kapıyı kapatır, TV'nin başına döner. Kapı tekrar çalınır. Nora yine söylene söylene açar. "Ben Bob Dylan, Woody Guthrie'yi görmeye geldim." Nora, abisi Arlo'nun odasına gider, "serserinin teki babamı görmek istiyor" der. Bir sonraki sahne: Dylan, Guthrie'lerin oturma odasında şarkılar söylemekte.*
Bu sahneden 35 yıl sonra Dylan, Guthrie'nin kapısını niçin çaldığını şöyle anlatıyor: *"Woody'nin şarkıları bir hayat dersiydi. Bir kılavuzdu. Onunla tanıştığımda, maksadım ona hizmet etmekti: Ona kendi şarkılarını söylemekti. O günlerde bütün yaptığım da buydu zaten. Ben bir Woody Guthrie müzik dolabıyım. O, bir zincirin halkasıydı, tıpkı şimdi benim başkaları için olduğum gibi."*

Nisan 1965. Londra.
Marianne Faithfull anlatıyor: *Rock'un prensinin Dylan olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. Albert Hall'daki konserden sonra Animals ve Stones huzura gelip saygılarını sundular. Ve sonra da Beatles. Lennon, önemsiz bir şey söylüyor edasıyla "kıyak konserdi" dedi. Dylan koltuğunda ileri geri sallanıp duruyordu. Hipnotize olmuş gibiydi. "It's All Right Ma'yı sevmediler" dedi. John, "belki de anlamadılar" deyip ekledi: "Zamanın ilerisinde olmanın bedeli bu." Dylan'ın karşılığı şöyleydi: "Belki de. Ama şu anda sadece 20 dakika ileriyim."*

24 Mayıs 2001.
Dylan'ın 60. yaşgünü. Herhalde dünyanın dört bir yanında kutlama hazırlıkları yapılıyor. Buralardan kulağımıza gelen, Marmaris Hisarönü'ndeki festival. (Ayrıntılı bilgi: www.horsecountrysite.com) Roll da boş durmuyor: Vic Chesnutt'a ve Lambchop'tan Kurt Wagner'a "alo" yaptık; Woodstock'un organizatörü Michael Lang, Nikiforos Metaxas, Mehmet Güreli, Taner Öngür ve Gökalp Baykal'a mikrofon uzatık... Evet, Dylan 60'da. Yayaya şaşaşa Dylan, Dylan...

LEVI'S® ENGINEERED JEANS™ / DÜZ DEĞİL

Levi's®

levi.com

VIC CHESNUTT

Bir enigma, bir sır

Vic Chesnutt: Dylan beni güldürüyor. Yaptığı en iyi şey bu galiba. Isırgan şarkılar yazıyor. Yeni bir janr yarattı Dylan: Isırgan şarkılar.

Örnekleyebilir misiniz?

"Just Like A Woman" gibi, "Like A Rolling Stone" gibi şarkılar. Dylan bizi ağlatan bir şarkı yazarı değil. Güldüren, tebessüm ettiren bir şarkı yazarı. İntikam duygusu veriyor, o duygu insana iyi geliyor.

"It's Alright Ma" gibi şarkılarına ne diyorsunuz?

Doğru, öyle hüzünlü şarkıları da var. Ama beni etkileyenler onlar değil. Aslında Dylan'ın etkileyici tarafı, şarkılarından çok tavrı, yaklaşımı.

O tavrı, yaklaşımı nasıl tanımlarsınız?

Mağrur, azametli bir tavır. "Hepinizden cool'um, en cool benim" tavrı, "bana vız gelirsiniz" kabilinden bir tavır. İnsana kuvvet veren bir şey o. Çok yeni, çok taze bir tavırdı Dylan'ınki. O güne kadar kimsenin üstlenmediği bir şeydi.

Woody Guthrie'yle ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence Dylan için önemli olan, Guthrie'nin kendisinden çok imgesiydi. Woody bir star'dı, kendi kendine, tek başına bir star'dı. Dylan'ı cezbeden de buydu galiba: Tek tabanca takılan, elinde gitarı, tek başına yollara düşen adam imgesi. Gençliğinde Dylan'ı Guthrie'ye çeken bu imgeydi galiba. Dylan gibi bir genç için çok cazibeli bir şey bu.

Beat şiiri de cezbetmişti Dylan'ı...

Beat şiiri o zamanlar çok revaçtaydı. Dylan'ın o şiire ilgisiz kalması düşünülemezdi. O dönemin sözcüleri beat şairleriydi.

Dylan'ın bir ayağı Guthrie'nin temsil ettiği gelenekte, halk şiirinde, bir ayağı beat gibi avantgarde bir akımdaydı; nasıl bir buluşmaydı bu sizce?

Beat şiiri, beat şairleri elitistti, Guthrie ise folk müzisyeniydi, halk ozanıydı, ama edebîydi de. Dylan ikisini birleştirdi. Burnu çok hassas, çok iyi koku alıyor. İnsanları neyin yakalayacağını çok iyi hissediyordu. Onu sevmemizin sebebi de bu zaten: Ne istediğimizi biliyordu.

Ayrıca Charles Aznavour fanı. En azından bir zamanlar öyleymiş. Aznavour'un New York konserinde sabahın köründe kalkıp bilet kuyruğuna girmiş. "En önde bendim" diyor...

Öyle mi, bunu ilk defa duyuyorum. Çok güzel! Çok hoşuma gitti bu! Harika bir şey. İşte Dylan!

Enteresan bir "alaşım", öyle değil mi?

Onu hiçbir zaman bir folk müzisyeni olarak görmedim ben. Rock müziğinin Albert Einstein'ı olduğunu söyleyemem. Doğal bir gelişim gösterdi bence. Ne yapacağını ölçtü, biçti. Kendiliğinden olan bir şey değildi. Üzerinde düşündüğü, hesapladığı bir çizgisi oldu.

Dylan şarkılarıyla ilk tanışmanız nasıl oldu?

Yeniyetmeliğimde Beatles'ı çok seviyordum. Kütüphaneden Bangladeş konserinin albümünü almıştım. O konserde Bob Dylan da vardı. Şarkılarına bayıldım. Nasıl birisi olduğunu merak ettim. Hakında yazılanları okudum ve kim olduğunu öğrendim. Plaklarını almaya başladım ve hayranı oldum. Hâlâ da hayranıyım.

En çok sevdiğiniz albümü hangisi?

"John Wesley Harding". "Infidels"i de çok seviyorum. Bir de "Blonde On Blonde". Ve tabii "Desire"... Ama bir numaram "John Wesley Harding": Şarkılar İncil'den çıkıp gelmiş gibi... O albümde ısırgan şarkısı yok pek. Müzikal olarak da çok seviyorum.

Nick Cave'in favorisi "Nashville Skyline", siz nasıl buluyorsunuz?

O albümü de severim, ama sözleri pek o kadar hitap etmiyor bana. Sık dinlediğim bir plak ama, "All Along The Watchtower" gibi şarkılar daha bana göre. O ve "I Dreamed of Saint Augustine" benim favorilerim.

Konserlerine gitmişliğiniz var mı?

Üç-dört sefer... İlki 1980'de, Atlanta'daydı. Çok güzel bir konserdi. Büyük bir orkestra ve koro vardı. Dylan'ın dindar dönemiydi. Sonra 80'lerin ortasında Georgia Üniversitesi'nde seyrettim. Berbat bir konserdi. Şarkılarının tek kelimesini anlayamadım. Galiba çok sarhoştu. 1994'te İsviçre'de seyrettim, müthişti.

Dylan bizi ağlatan bir şarkı yazarı değil. Güldüren, tebessüm ettiren bir şarkı yazarı. İntikam duygusu veriyor, o duygu insana iyi geliyor. Yeni bir janr yarattı Dylan: Isırgan şarkılar.

Sizin şarkı yazarlığınızı etkiledi mi Dylan?

Kesinlikle. Onun şarkıları "ben de yazabilirim" duygusu yarattı. *(gülüyor)* Ve yazdım da.

Son albümünü, "Time Out of Mind"ı nasıl buldunuz?

Beğendim, ama etrafımdaki insanlar kadar büyük tezahüratla karşılamadım doğrusu. Bazı şarkılar çok hoşuma gitti, bazı şarkılarsa pek bir şey söylemedi.

"Time Out of Mind"daki şarkı sözleriyle 1999'da Nobel'e aday gösterildi...

Ben Dylan'ı o kadar edebî bulmuyorum. Büyük bir şair olarak görmüyorum. Şarkılarının birçoğu çok hip. Çok etkili, çok derin, ama daha derin, daha edebî bir şey aradığımda Wallace Stevens'ı tercih ederim.

Ünlü eleştirmen Greil Marcus, Dylan için "kayıp kitapların peşindeki bir tarihçi ve moralist bir özel hafiye gibi" diyor...

Bu yoruma katılmıyorum. Pek hafiye gibi değil. Hemen hepimizin bildiği, farkettiği şeyleri söyledi. Yeni bir şey keşfettiğini, yeni bir şey söylediğini düşünmüyorum. Söyleyiş biçimi çok etkili, anlatıcıyla anlatılan öykü arasında kurduğu ilişki çok çarpıcı.

Moralistliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Moralizm gibi görünen şey, şarkı yazma tekniğiyle ilgili bence. Bir öykü anlatıcısının öyküsünü geliştirmesi ve nihayetlendirmesiyle bağlantılı bir durum. Bir öykü anlatıyorsanız, o öykünün bir mesajı olması gerekiyor, "kıssadan hisse" meselesi...

"Mr. Jones" (Ballad Of A Thin Man) ve "Hurricane" gibi şarkıları için de geçerli mi bu?

"Hurricane" epik bir şarkı, "Mr. Jones" ise döneme dair; öyle çok etik, ahlâkî bir boyutu yok. Savaş vardı, savaşın kötü olduğunu hepimiz biliyoruz. Irkçılık kötüdür diyor, onun da kötü bir şey olduğunu biliyoruz, bunları söylemek ahlâkî bir hassasiyet anlamına gelmez pek.

Al Stewart folk müziğini gazeteciliğe benzetiyor, Dylan'ın moralist şarkıları için de bir tür gazetecilik denebilir mi?

Özellikle ilk zamanlarındaki şarkıları, evet, gazetecilikti. Ve bu çok iyi bir şey. Çok güzel. İlk albümlerinde bayağı gazetecilik yapıyordu. O tür şarkılarını çok seviyorum. Fakat sonradan onu yapmaz oldu. Ama her albümü bir sürpriz oluyor. Hep şaşırtıyor. Ve insan hiç bıkmıyor. Onun hakkında düşünüp duruyor insan, nasıl biri diye. Dylan bir muamma.

KURT WAGNER (LAMBCHOP)

En güzel şarkısı henüz yazmadığı

Dylan'la ilk karşılaşmanız, onu keşfedişiniz nasıl olmuştu?

Kurt Wagner: "The Times They Are A-Changing"le tanıdım Dylan'ı. Annem-babam almışlardı o plağı. Kendileri için, benim için değil. Dinlediğimde çarpıldım. O günden beri de hayranıyım, her plağını aldım.

Annenizin, babanızın Dylan'ı sevmesiyle sizin sevmeniz arasında bir fark var mıydı?

Onlar daha çok sözlerinden ötürü seviyorlardı. Birçok sosyal meselenin yanısıra, Vietnam savaşı günleriydi. Dylan'ın sözleri o konularda bir bildiri gibiydi. Kendi kuşağının sözcüsüydü. Benim içinse sözleri o denli etkili değildi, daha çok müziği ilgimi çekiyordu.

Sizce Dylan niye bu kadar önemli bir şahsiyet, neden bu kadar derin bir iz bıraktı?

Kimilerine göre büyük bir şarkı yazarı, kimilerine göre büyük bir şarkıcı, müzisyen, bana göreyse bir ressam. Büyük bir ressam. Sözleriyle, müziğiyle şaheser tablolar yaratıyor.

Dünyaca ünlü olmasını neye bağlıyorsunuz, sözlerini hiç anlamayanlar da ona hayranlık duyuyor, şarkıları dil engelini aşıyor...

O durumu çok iyi anladığımı sanıyorum. Ben de İngilizce dışındaki dillerde dinlediğim müziklerde aynı şeyi hissediyorum. Sözleri anlamasam da, ne anlatıldığını anlıyorum, hissediyorum. İyi sanat, iyi müzik, iyi şarkı dil engelini aşabiliyor, zaten galiba iyi sanatın ve iyi müziğin tarifi de bu: Dil engelini, kültür engelini aşabilmek. Dylan'ın şarkıları o sınırları aşıyor, çünkü dünyanın her yerindeki insanların ortak deneyimlerine, yaşantılarına hitap edebiliyor. İfade gücü üstün nitelikli.

Kendisine örnek olarak Woody Guthrie'yi seçmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Guthrie'de bir tarih gördü Dylan; bir tarih keşfetti. Ve o tarihle, o gelenekle kendi zamanı, kendi çağı arasında bir köprü kurdu. Kariyeri boyunca o köprünün bir ucundan öbür ucuna yürüdü durdu.

Esin kaynaklarından biri de beat şiiriydi...

Aslına bakarsanız, beat şiiri folkun çok uzağında değildir. Kentlileşmiş halidir folkun. Beat'in referansları da gelenektir. Unutulan ya da yok sayılan bir tarihtir. Woody Guthrie'yi pîri olarak gören bir sanatçının beat şiirine kayıtsız kalması mümkün değil zaten.

Sizce Dylan'ın hangi dönemi veya albümü en iyisi?

Bu zor bir soru. Bence en iyi albümü, henüz dinlemediğimiz albümü. *(gülüyor)* En iyi şarkısı henüz yazmadığı! Dylan'ı Dylan yapan da bu. Her albümü yepyeni bir şey. Onun için zaten herkes dört gözle bekler Dylan albümlerini. Herkes bilir ki, yeni albümünde yepyeni şeyler söyleyecektir. Onun için bugüne kadar yaptıklarına bakarak en iyisi bu diyebilmek imkansız.

Mike Lang, "Blonde On Blonde"un toplumsal etkisi en yüksek albümü olduğunu söylüyor...

Doğru, çok etkili olmuştu "Blonde On Blonde". Ama bence "Blood On Tracks" en az onun kadar önemli bir albüm.

Dylan denince sizin aklınıza ilk gelen şarkılar hangileri?

Bir seçim yapmak çok zor. Dylan denince insanın aklına belli bir albüm, belli bir şarkı gelmiyor. Bir bütün geliyor, genel bir tarz, bir tavır, bir yaklaşım. Bir yandan hep aynı şarkıyı söylüyor gibi, öte yandan her şarkısı, her albümü birbirinden çok farklı.

Son albümünü nasıl buldunuz?

Bence çok iyi. Özellikle "Not Dark Yet" şarkısı. Hem edebî olarak, hem de müzikal olarak Dylan'ın zirvelerinden biri.

Konserlerine gitmişliğiniz var mı?

80'lerin başında Nashville'de seyrettim. Nutkum tutulmuştu. Aslında ideal Dylan konseri bence şöyle olmalı: Sahnede bir tek o, orkestra filan yok. Tek başına çalıp söyleyen bir Dylan. İdeal durum o. *(gülüyor)*

Dylan şarkıları sizin şarkı yazarlığınızı etkiledi mi?

Elbette. Herkes gibi beni de etkiledi. Nasıl, ne biçimde bilemiyorum, ama etkiledi tabii. Bence şarkı yazan herkes Dylan'dan etkilenmiştir. Aslına bakarsanız, Dylan gibi büyük bir sanatçı üzerinde konuşmak, yorum yapmak çok zor. Dylan, nokta.

Hatırladığınız özel bir an, Dylan'ın sizde bıraktığı belirli bir iz var mı? Ya da eklemek istediğiniz herhangi bir şey?..

Benim açımdan çok özel bir an var. Bir gün Nashville'de bir kahvede oturuyordum. Önümden bir köpek geçti, çok iri bir köpek. Dikkatimi çekti, sahibi kim acaba diye kafamı çevirdim. Ve ne göreyim: Bob Dylan. O anda o da bana baktı. Kısa bir an bakıştık. Anlık bir göz teması. Bu başkalarına çok önemsiz gelebilir. *(gülüyor)* Ama o an benim için çok çarpıcıydı, çok etkileyiciydi. O kısacık göz göze geliş, hayatımın unutamayacağım anlarından biridir.

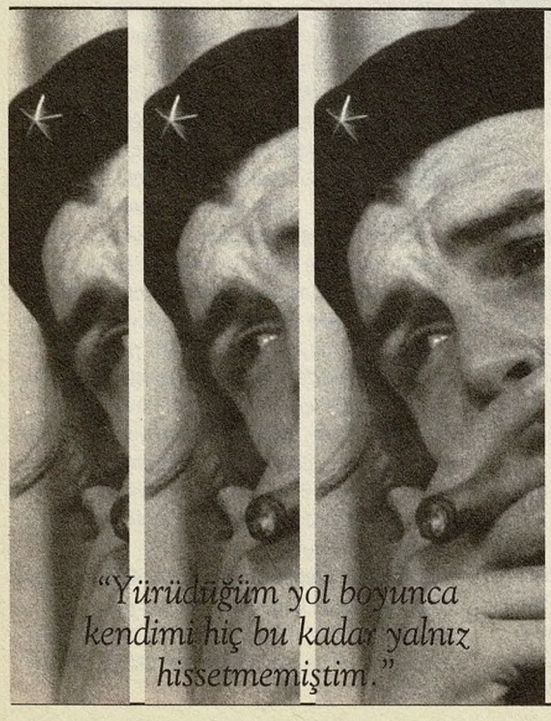

CHE

Dünya halklarının kahramanı, büyük kumandanın emperyalizmi köklerinden temizlemek amacıyla Kongo'da giriştiği savaşta tuttuğu günce...

www.everestyayinlari.com

MEHMET GÜRELİ

Tek kanadı yaralı

Dylan'ın, günlük hayatında yeri ne?

Mehmet Güreli: Sürekli dinlediğim biri. 35 senedir aşağı yukarı. Her albümünde takıldığım parçalar vardır. Bir de ben bunların hepsini söyleyen biriyim. Bob Dylan'ı aynı Bob Dylan gibi söylerim. Bir anda Bob Dylan olduğumu zannederim, girerim müziğin içine. Geçenlerde "Classic Dylan" diye bir nota kitabını buldum. Aslıhan Çarşısı'nda bir sahafa girmiştim, öylesine bakınıyordum, ta en tepedeki rafta birdenbire gördüm kitabı: Hayret ediyorum, demek ki kartal gibi keskin gözlerim var, Bob Dylan söz konusuysa. *(gülüyor)*

Senin özellikle sevdiğin isimler Elvis Presley, Beatles, Dylan ve Tom Waits... Bunların içinde Dylan'ın yeri ne?

Elvis çağının üzerine Bob Dylan, "ben bu sesle söylerim, çok da iyi söylerim" diyerek geldi. Sanatta bir dönemeç. Sonra, o yoldan binlerce insan girdi işin içine. Tom Waits girdiğinde kapılar ardına kadar açıktı zaten. Dylan hakkında iki espri vardır: "Arthur Rimbaud rock söylüyor" demişler. Bir de olumsuz bir laf: "Bir verem sanatoryumunun duvarları arasından gelen ses."

Kendi sesini şöyle methediyor: "Çatlak, gıcırdayan kısık ses." Ve Joan Baez'in sesinden nefret ettiğini söylüyor. Baez'in de Dylan'ın sesini beğenmediği sır değil...

Joan Baez onu aşamamanın rahatsızlığıyla yaşamıştır senelerce gördüğüm kadarıyla. Yaratıcı anlamda zaten kıyaslanamazlar. Aralarında aşkla karışık sanatsal bir çekişme olmuş... Mesela, Dylan'ın Aznavour hayranı olmasını düşünsene; orada Aznavour'un aykırı bir tarafını yakalamış. Aznavour da, Yves Montand şarkılarındaki pürüzsüz ses esprisine uymayan bir adam.

Dylan'ı Dylan yapan koşullar nelerdi?

Beat kuşağının, Ginsberg'lerin, Corso'ların başlattığı yeni şiir anlayışı vardı 50'lerde. Bu biraz da sürrealizmin Amerika'ya geç gelmesi. Beat kuşağında tabii başka bir şey daha var: Savaş sonrası Amerikası, vagabond olma, gezme duygusu, ülkeyi tanıma duygusuyla çok çabuk değişen bir ülke oldu. Tutucu kesimin fazla olduğu, insanın hep gözetim altında tutulduğu bir ülkeydi. Türkiye hâlâ öyle bir ülke. Fransa böyle değildir. Fransa toplumu, bütün sanatsal ve yaşamsal farklılıkları küçümseyerek değil, bir hoşluk olarak algılıyor... Amerika'da 50'lerden 60'lara geçiş, James Dean'ler, Elvis'ler toplumda değişimin müjdesi. Başkaları için de tehlike çanlarının çalması tabii. Bob Dylan da o dönemde yerini çok iyi almış biri. Tabii Woody Guthrie'den çok besleniyor. Kaynağı orası. O sıradaki popüler kültüre sırtını dönüyor.

Sen nasıl başladın dinlemeye?

İlk dinlediğim plağı "John Wesley Harding" 45'liği. Hayatımın üç yılının fotoğrafını çeken bir parça. Arayışlar içinde olduğum hard zamanlarımmış o yıllar. 15-20 yaş arası ben kendime göre, iç dünyamda çok faaldim. Her şeyi deniyordum kendi kendime. Kapanıyorum eve, sinemalara kapanıyorum, filmler kovalıyorum, kitapların arasındayım... Şimdi de pek farkım yok ama, bazen sokakta dolaşıyorum şimdi. *(gülüyor)* "John Wesley Harding" bana o dönemde neler okumuşum, nelere dokunmuşum, onu hatırlatıyor... Müziğin böyle hafıza canlandırma işlevi var bence... Bob Dylan benim için bir tarih gibi. Sanki başka bir şey yokmuş gibi diyeceğim geliyor bazen. Bunu ben söylersem gülerim. Çünkü torbamın çok dolu olduğuna inanıyorum ama, Dylan'ın da bambaşka bir yeri var, sanki hayatımın yüzde ellisi Dylan'mış gibi geliyor. İlk dinlediğim zamanlarda ne dediğini hiç bilmiyordum. "John Wesley Harding is an honest man..." deyince John Wesley Harding'in namuslu bir adam olduğunu öğrenmiştim. O kadar. Bir kovboy hikayesi anlattığını düşünmüştüm. Bende bir western tutkunluğu mu vardı ki? Yoo, öyle bir şey de yoktu... "John Wesley Harding" albümünü çok sonra bulmuştum. 1969'da Paris'e gittim, dokuz tane Bob Dylan albümüyle geri geldim. Asıl o zaman öğrendim Dylan'ı. Hatta kaldığım otele parayı ödemeyip kaçmıştım. Otelde İstanbul'dan gitme Ermeni bir resepsiyonist vardı, tam ayrılacağım gün "abi, bizim patron adinin biridir, sen parayı ödeme, kaç" dedi. Valla ben de kaçtım. O otel parasıyla ne kadar Dylan plağı varsa topladım, trene bindim. Polis gelebilir, tuttuğu gibi götürebilir, ama hapse girsem ne olur ki, 18-19 yaşındayım daha. Ben asıl Bob Dylan

plaklarımın gittiğine yanardım. *(gülüyor)*

Kaç Dylan var sence? Dylan hep aynı Dylan mı?

Hastanede Guthrie'yi ziyaret ettiğinde Guthrie ona şöyle demiş: "Çantanda ne varsa dökme ortaya, yavaş yavaş sun." Hayatta bu örneği bu kadar uygulayan bir adam olamaz. Çantası hâlâ dolu. "Nashville Skyline"da sanki başkası söylüyor şarkıları, tam bir country'ci gibi. "Desire"da kemancı Scarlett Riviera var mesela. Bambaşka bir albüm. Son albümü "Time Out Of Mind" da nefis bence. Yeni bir şey söylemiyor ama, yeni bir sound içinde söylüyor. "Standing In The Doorway", "Tryin' To Get To Heaven", "Not Dark Yet". Son albümden bu üç şarkıyı art arta koyuyorum, bir günüm geçiyor.

Geçmişten bugüne en sevdiğin şarkıları?

"Mr Tambourine Man" en sevdiğim şarkısıdır. "My Back Pages", "Chimes Of Freedom" –Youssou N'Dour da çok güzel söyler bu parçayı–, karısına yazdığı 14 dakikalık "Sad Eyed Lady of the Lowlands", "I Want You", "Just Like A Woman"... Hep klasikleri söylüyorum ama mesela "Mighty Quinn"i Manfred Mann'dan severim, Dylan'dan pek dinleyemiyorum. Bazen realist olup "yapma Dylan" dediğim de oluyor yani. *(gülüyor)* "Like A Rolling Stone" benim çarpıldığım parçalardan biri. Stones yorumunu da çok seviyorum. "Forever Young", "If Not For You"... "It's All Over Now Baby Blue", Van Morrison da o şarkıyı inanılmaz güzel söyler Them'le. "Desolation Row", bir de "Ballad Of A Thin Man" bende çok iz bırakmış parçalardır. Dylan'ınkiler o kadar güçlü melodik yapıları olan şarkılar ki. Kendisi söylerken pek çakılmıyor bu melodiler. Dylan onun altını çizmiyor gibi. Onun şarkılarını senfonik hale getirebilirsin, caz yapabilirsin. Yüzlerce kez çalındı parçaları, dünyada en çok yorumlanan adamlardan biri.

Türkiye'de en çok "One More Cup Of Coffee" bilinir...

Evet, nedense herkes onu çok bilir. Benim de en az söylediğim şarkılardan biridir, ama söylediğimde çok ilgi uyandırdığını farkediyorum. "Knockin' On Heavens Door"u da ben burda söylerken Guns N'Roses daha söylemiyordu. Onlar hissetmemişler o şarkıyı. Öyle bir halleri var. Zaten o zaman da "bunlar gidici" demiştim. Gittiler. *(gülüyor)*

Dylan şarkıları nasıl bir duygu bırakır sende? Güldürür mü, ağlatır mı, ne yapar?

Bana karamsar gibi gelir Dylan. Hep yitik bir şeyler vardır. Ama bu karamsarlık demek değil, çünkü müziği çok aydınlık. Derin, acılar içinde, fakat aynı zamanda da çok aydınlık. John Lennon'da da biraz öyledir, Bach'da da öyledir. Ben Mozart'ta bile çok sevinç bulmuyorum açıkçası, ama aydınlık buluyorum. Hep anlatırlar "Mozart'ta kuşlar uçar" falan diye.

Uçuyor ama, bir bakıyorsun tek kanadı yaralı. Sandığımız uçuşlar değil onlar. Çok zor iş: Sıkmadan bir dram anlatabilmek. Dylan bu ustalardan biri. Şiirleri şaşırtıcı derecede benzetmelerle, alegorilerle dolu. Şapkasının içinde birlikte yaşadığı bütün o dünyalardan bir şaheser yaratıyor. Zaten bana işlemeyen bir müzik hiçbir şey ifade etmiyor. Müziği duyuyor musun, seni çiziyor mu, bir şeyler yapıyor mu sana? Cohen'i sevmediğim için bana kızıyorlar. Geçenlerde Nick Cave için "onu sokmam eve" dedim, çok tepki aldım. Neyse, o da geliyormuş bu sene İstanbul'a, bozmayalım şimdi adamın fiyakasını. *(gülüyor)* Bob Dylan bütün dünyaya her dakika plak yapacak değil. Her kuşak yeni birini bir şey zannedebilir.

Üç yıl önce karşılaşmışlar, Dylan Cave'e "yaptığın işleri çok beğeniyorum" demiş.

Diyebilir canım. Dylan bir gün benle de karşılaşırsa, "bir daha sakın böyle konuşma" diyebilir. *(gülüyor)*

30→

TANER ÖNGÜR

Kendi güzelliğini çalıyor

Taner Öngür: 60'lı yılların ortalarına doğru Amerika'da da avangard sol eğilimli sanatçılar ortamı ele geçirmişlerdi, başını da Bob Dylan, Joan Baez ve arkadaşları çekiyordu. Onların arkasında da fikir olarak Beat kuşağı vardı, Allen Ginsberg gibi insanlardan etkilenmişlerdi. Müzikal kahramanlarıysa Woody Guthrie ve Pete Seeger'dı. Hobo tipinde yaşayan, trenlerle gezerek hayatın içinde varolan insanlardı. Onlar da idolleri gibi olmak istemişlerdi. Bob Dylan bu geleneği çağdaş dünyaya taşıdı. Hem halk şiirini aldı, hem de bunu sanat şiiri diyebileceğimiz yere taşıdı. "Çok iyi tınlamasa da" *(gülüyor)*, güzel besteler yapan, müzikal olarak da önemli eserler bırakan bir adamdı. Bugün de öyle tabii, sanki ölmüş gibi konuşuyoruz. *(gülüyor)* Tam anlamıyla yaşayan bir efsane işte.

Albüm listesine bakıyorsunuz, 62 ya da 63 tane mi ne albümü var. Benzer bir sayıya sahip olan bir tek Zappa var. Zappa sevgim yüzünden onun adını ille geçireceğim tabii... *(gülüyor)* Zappa'nın bir konseri vardı. Sahnede çalarlarken gitarcı "and another great guitarist, Al DiMeola" deyip bok atıyor. Birkaç kişi daha derken, sıra Dylan'a geliyor, "take away Bob" diyor, gruptan biri dalga geçerek Dylan gibi şarkı söylemeye başlıyor... Zappa'nın "Sheik Yerbouti" albümünde, "Flakes" şarkısında da vardır bu numara. Zappa tabii o, onun herkese laf etme hakkı vardır, Bob Dylan'a bile. *(gülüyor)* Çünkü o hepsinin üzerindedir, ama onun altındakiler içinde Bob Dylan en önde gelenlerden biridir.

Dylan bir ozan olarak çok önemli benim için. Performansı çoğu kişi tarafından beğenilmez, ama o beğenmeyenlerin yaptıklarından daha çok beğenirim onun yaptıklarını. "Kötü gitarist", "kötü şarkıcı", "detone" derler. Kötü söylemiyor, kötü de çalmıyor, kendi güzelliğini çalıyor. Gitar virtüözü olan insanlardan çok daha temiz ve içten çalıyor. En azından, olabildiğince sade çalıyor ve anlatmak istediğini anlatıyor.

15 yaşımda Peter Paul and Mary, Bob Dylan, Joan Baez plaklarını toplamaya başladım. O folk akımı benim hayatımda da çok önemliydi. Yeni rock altkültürünün oluşmasında çok önemli bir kilometre taşıydı onlar; bu durum çoğu zaman gözardı edilir. Bugünün müziğinin vardığı noktaların temelinde o folk akımının payı büyüktür.

İlk gördüğüm Bob Dylan plağını az çok hatırlıyorum. Bizim semtte Recep diye bir arkadaşım vardı, o iyi takip ederdi. 15-16 yaşındaydım. Eski bir plak bulmuştu. Sanırım "The Freewheelin' Bob Dylan"dı. Kapağında da, New York'ta, sokak arasında, üzerinde ceket, kış vakti üşüyen genç bir Bob Dylan. Hoş bir görüntüydü. Adamın söyleyiş tarzı ve sözleri beni çok etkilemişti. Sözlükten bakarak sözleri çözmeye çalışmıştım. O ruh bana çok ilginç gelmişti. Bir taraftan Beatles'ın böyle çok kompakt tınlayan vokalleri ve gitarları, –ki o yıllar için çok modern sound'lardı– öbür tarafta böyle biraz dağınık, ama arkasında yüzlerce yıllık bir halk geleneği olduğu belli olan ve şehirlerde dolaşan bir adam. O an bile bunu analiz edebilmiştim. Bu çok önemliydi. 1966'da Liverpool'da verdiği bir konserden söz edilir hep. Çok önemli bulunur o konser. Konserde seyirciler arasında Beatles üyeleri de varmış. Bir film vardır, "Don't Look Back" miydi adı, emin değilim şimdi, orada bütün bunlar çok iyi anlatılıyordu. Onu görünce bugünün önemli tiplerini, Beck'i falan da iyi anlayabiliyorsun. Bence o 1966 konserini bulup seyretmek lazım. Sanırım John Lennon demişti, "biz bunlarla uğraşırken, adam çıkıp geldi, 'times they are a-changing' dedi" diye. Bob Dylan o konserle İngiltere'de de olayın patlamasına yol açtı. O zamanın İngiliz müzisyenleri de oradalar. Onlara o konserde bir mesaj verildi, onlar da o mesajı alıp devam ettiler. Sanırım o konserde yaşanan elektrikli ruhsal bir durum var. Birkaç görüntüsünü hatırlıyorum, kendisi bas çalıyordu bazı yerlerde, bugünün alternatif rock grupları gibi çalıyor, güzel bir elektrik var. O konseri çok iyi analiz etmek lazım.

Geçenlerde MTV'de Beck'le ilgili belgeselvari bir şey izledim. Hiç bilinmeyen, duyulmamış, gariban blues şarkıcılarından etkilenmiş, onları takip etmiş. Hakikaten bir şeyler yaratıp bunu senelerce sürdürebilen yapıda insanlar bunlar. Aradıklarını başka yerlerden buluyorlar. Yaldızlı, parıltılı bir şekilde herkesin gözüne sokulan tüketim malları gibi olmuş işlerin arasında bulmuyorlar aradıklarını. O yüzden yaptıkları düzgün oluyor. Eğer bir düşüncenin peşinden gidiyorsan, kendi idollerini böyle keşfediyorsun. Onlar piyasada satılmıyor, gidip kendin bulmak zorundasın. Bob Dylan'dan öğrendiğimiz o belki. Woody Guthrie örneğin, o bir kahraman, kimsenin kolay kolay seçemeyeceği zor bir yolu seçmiş bir insan. Bob Dylan da onun gibi zor yolu seçtiği için kahraman. İşin endüstri tarafı onları pek ilgilendirmiyor. Böyle adamlar zeki oluyor; bir de işin endüstri tarafını, o oyunu zekice oynuyorlar. Beck de aynen öyle. Plak şirketi ikinci plak için sorunlar çıkarınca bunalıma giriyor, ama oynuyor onu. Nirvana'nın solisti gibi kendini dağıtıp mahvetmiyor. Bütün dünyaya plak satıyorsun ve orada karşılaştığın bir oyun var, bunun üstesinden gelmeyi becerenler de zeki adamlar; Dylan gibi.

Bugün yaşadığımız şokları anlamak için, Bob Dylan'da birçok işaret bulabiliriz. Adam sadece bir müzisyen, ozan değil ki. Dünya tarihindeki birçok sosyal olayın yaşanmasında etkisi olmuş bir şahsiyet...

Kapitalist olmaya çalışan bir toplum içinde yaşıyoruz. Aklımızdaysa sosyalizm var, yıllardır hayalimiz o. Onu öğrenmeye çalışıyoruz. İçinde yaşadığımız toplumun olmaya çalıştığı şeyi öğrenmiyoruz, doğal düşmanımız olduğu için. Ama doğal düşmanımızın mantığını da anlamamız lazım galiba. Para politikası, faiz politikası nedir, dolar nasıl yükselir, bunları bizim de bilmemiz lazım. Krizden bu yana sürekli CNBC-e seyreder oldum. "Piyasaları" takip ediyorum. Bir işim mi var, yok. Ama anlamaya çalışıyorum. Başbakan kavga edince neden "piyasalar" denilen bir grup tedirgin olur, her şey allak bullak olur, tedirgin olan bu "piyasalar" da kim? *(gülüyor)* Gerçekten bunu anlamaya çalışıyorum. Vatandaşın parasını korumak için dolar almasını anlıyorum, ama böyle ufacık bir durumda dolara hücum etmelerini, dolar bir milyonu aşmışken hâlâ pahalıya satarım diye almaya çalışmalarını uzaktan kavrayamıyorum. Garip günler yaşıyoruz. Bütün bunlar bir değişime sebep olmalı.

Bob Dylan'dan nerelere geldik... Onun şarkılarıyla ne alâkası var şimdi bu söylediklerimin? Ama bütün bu yaşadığımız hayatı anlamak için çok işaret var o şarkılarda. Amerikan tarihini anlamamız lazım galiba, o modeli yaşamaya başladığımıza göre. Jack London sayesinde o Amerikan işçi hareketlerini öğrenmiştik. Oradan Bob Dylan'ın geçmişini, kendi idollerini seçişini, varmak istediği yeri biraz daha iyi anlayabiliyorum. Kitlesel olarak işçilerin oradan oraya gitmeleri, askerle çatışmaları gibi kapitalizmin, "demir ökçe"nin oluşma safhasında yaşanan bazı olaylar... Bugün yaşadığımız şokları anlamak için, Bob Dylan'da, onun idollerinde birçok işaret bulabiliriz diye düşünüyorum. Adam sadece bir müzisyen, ozan değil ki. Dünya tarihindeki birçok sosyal olayın yaşanmasında etkisi olmuş bir şahsiyet... Arada bir değişik deneyler yaparak stilini değiştirse de, hep Bob Dylan kalarak, kendi gözlerinden bakıp kendi beyninden geçirerek hayatı anlatan biri oldu. En son "Time Out Of Mind"a kadar geldi. En son kafamda kalan Bob Dylan fotoğrafları şöyle: "Wonder Boys" filminde kısa bir rolü var. Elinde bastonuyla bir kulübe geliyor. Kırışmış yüzüyle, nasıl anlatsam, adeta bir guru gibi. İyi yaşlanmış bir adam. Yakışıklı falan da bir herif değil, ama öyle güzel bir görüntü veriyor ki, "tamam" diyorsun.

NIKIFOROS METAXAS

Neşeli Kafka

Nikiforos Metaxas: Zambezi'yi geçip Zimbabwe'yi ardımızda bıraktık, Zambiya topraklarına girdik. Eşi görülmemiş bir yoksulluk. Afrika Ana'nın mineral rahminden çıkardıkları yemişleri otomobilimizin penceresine uzatıp konserve yiyecek karşılığında değiş tokuş etmek isteyen üstleri başları dökülen insanlar... "AIDS Otoyolu" boyunca her yerde sefalet manzaraları. Benim için bir "Highway Revisited" bu: Gençliğimde, Afrika'nın daha mutlu zamanlarında, Kongo'ya gidip gelirken ya da yol üzerindeki barlarda Chuck Berry çaldığımız günlerde bu otoyoldan geçerdik.

Şimdi, otuz yıl sonra, yol kenarında mantar gibi bitmiş mezarlıklar var. Rengarenk giysili insanlar, yakıcı güneşe karşı açtıkları rengarenk şemsiyeleri altında gözyaşları içinde her gün ölülerini gömüyor... Yol üstünde harap köyler ve bize el sallayarak mavi-mor neon levhalı barlardaki şova ve virüse davet eden sürme gözlü, zarif siyah insanlar. Yol kenarında aç midelerini göstererek ağlayan çocuklar. Orman yoluna sapıyoruz, Afrika'nın ezeli doğası içinde yol almaya başlıyoruz. Radyonun düğmesini çeviriyorum: "Hey, Mr. Tambourine Man". Zaman duruyor –zaman ötesi bir mekandayım: "Time Out of Mind".

Dylan'la aynı kuşaktanız. 1965'te "Mr. Tambourine Man"le aynı dalga boyunda ve elimde gitarımla Afrika'ya veda etmiştim, "Like A Rolling Stone". 21 yaşındaydım, reşit olmuştum. Hayatım Bob Dylan'la aynı paralelde seyretti hep. Her yol ayrımında, her iç yolculukta ne yaşıyorsam onunla tıpatıp aynı duyguları ifade eden bir albümü çıkıp geliyordu. "Masters of War" çılgınlığına ve aklını yitirmiş, bunak, fosilleşmiş insanlığa deva bulmak isteyen bir kuşağın hissiyatına dürüstçe ve hakkaniyetle tercüman oluyordu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyaya gelen kuşak, Baudelaire'in deyişiyle "cam göbeği gökyüzünün altında aşk ve sevinçle dolu, sevmeye değer her şeyin sevildiği rayihalı bir cennet" arayışındaydı. Hiroşima'da arş-ı alâya çıkan ve muzafferi olduğu çılgınlığın ardından dünyayı ikiye bölen askerî kasta duydukları sezgisel nefretlerini müzikle, şarkılarla gökyüzüne aksettiriyorlardı. Bu petrol sarhoşu canavara ve iktidar sahiplerine meydan okuyanlar, o doymak bilmez iştahaya yem oluyordu. Devlet başkanları bile bundan muaf değildi. 68 Mayıs'ında Paris sokaklarındaydım. Polis taarruzundan, göz yaşartıcı bombalardan kaçarken, bir öğrenci evine sığınmıştım. İçeri girdiğimde pikapta Dylan çalıyordu. Gözyaşlarımızın sebebi Dylan mıydı, yoksa polisin bombaları mı, anlayamamıştık... Sonra Nixon-Kissinger dönemi başladı. O günlerde Atina barlarında Dylan ve Leadbelly çalıyordum. Theodorakis'in yanısıra, Dylan'dan doğrudan etkilenen ve Yunanistan'ın Dylan'ı haline gelen Dionyssis Savopoulos, Yunan gençliğinin albaylar cuntasına duyduğu öfkeyi dile getiriyordu. O şarkılar, cuntanın Yunanistan'a arz ettiği ucuz, kötü popüler müziğin panzehiriydi.

Sonra elimde gitarımla Londra'nın yolunu tuttum. Alexis Korner'la birlikte İngiliz rock'unun babası sayılan Graham Bond'la (Air Force'un kurucusu) ahbap olmuştum. Graham, kendi kuşağının müzisyenleri arasında Bob Dylan'dan etkilenmeyenlerin parmakla sayılacak kadar az olduğunu söylüyordu. Graham aynı zamanda "Golden Dawn" cemiyetinin üyesiydi ve Aleister Crowley'a hayrandı. Keltlerin "ilmi"yle ve Glastonbury, Stonehenge, Sudbury Hill ve Avebury gibi antik kutsal mekanlarıyla tanıştırdı beni. Yunan mitologyacısı Hesiodos'dan alıntılar yapmaktan çok hoşlanırdı. Hesiodos'a göre, insanlığın altın çağının ozanları ölmemişler, cin haline gelmişler. Çocukların arasına karışıp onlara yitirilmiş cennetin rayihasıyla bezenmiş müzikle ve mutlu şarkılarla ilham verirlermiş. Bob Dylan, atalarının ataerkil yasasını ilga etti; ebedî çocuk ve aşık oldu. Neşeli Kafka. Bir yılanın derisini değiştirmesi gibi, Zimmerman'ı çıkarıp attı üstünden; bir hokkabaz ve bir hırsız gibi İrlandalı-Kelt ozanlarının en üst ünvanını aldı: Dylan –esin perisinin dokunduğu.

Musa peygamberden vazgeçti, esin perisini seçti. Ve şimdi "Big Pink"teki gibi "hears his voice come calling from the West down to the East" –onun batıdan doğuya yaptığı yaptığı çağrıyı duyuyor. "Anyday now, any day now, he shall be released" –her an, her an azad olabilir. "It's not dark yet, bu it's getting there" –karanlık değil daha, ama eli kulağında.

Dylan'ın ruhu, kırk yıl boyunca, bir dua mırıltısı bile duymadığım ("I don't even hear the murmur of a prayer") çölde, beni ne hayal kırıklığına uğrattı, ne de yalnız bıraktı.

GÖKALP BAYKAL

Çince bir kitap

İlk ne zaman dinledin Dylan'ı?

Gökalp Baykal: İlgim geç başladı, 70'lerin ortasıydı. Tam Dylan'ın durulmaya başladığı dönemin ardından yeniden kıpırdanmaya başladığı zamanlardı. Üçüncü dönüşü diyebiliriz... Yaş icabı geç yakalamış oldum. İlk dinlediğim plağı "Planet Waves"di. İlk dinlediğimde şaşırdım, alışık olduğum bir müzik değildi, bana eskiden çıkmış bir albüm gibi geldi, ama değilmiş. Adamın sesini de ilk başta pek sevmedim. Ama o albüm, "Forever Young" gibi birkaç şarkısıyla beni çok etkiledi.

Hakkında iki kitap ("Bir Şarkı Irmağı" ve "Sonsuza Dek Genç") yazacak kadar hayranlık zamanla mı doğdu?

Önceki albümlerini buldum, buluşturdum. Herkes Dylan'ın sözlerinden etkilenir, ama ben şarkılarındaki melodik yönle ilgilendim ilk başta. Sözleri çok önemli, ama Dylan'ın en önemli özelliklerinden birisi de şarkılarının çok melodik olması. On yılın sonunda yazdığım ilk kitapta önemli ağırlık sözlerin üzerineydi.

Senin müziğini de etkilediğini düşünüyor musun?

Gitarına, vokaline, performansına laf etmek çok yanlış bence. Akustik gitarda önemli bir gitaristtir. Kötü gitarist diyenler, sanırım ilk beş plağını hiç dinlememişler. Ustalığını 90'larda yaptığı "World Gone Wrong" ve "As Good As I Been To You" albümlerinde de gösterdi. Ben gitarist olarak da ona yaklaşmaya çalışmışımdır, bana ışık oldu. Çok iyi bir sesi olmadığı kesin. İlk birkaç albümden sonra sesi iyice bozuluyor. Ama notasında söyleyen birisi.

Son albümü "Time Out Of Mind"a ne diyorsun?

Çok eskiyi çok büyük bir güzellikte yakalamış. Çalıştığı ekibin kattığı çok iyi bir sound var. O yaşa gelmiş, ölümden dönmüş olan Dylan'ın ruh halini çok iyi yansıtan bir albüm. Eski tarz olması da sorun değil, o filmi daha önce görmüştüm, ama sevdiğim filmleri tekrar tekrar izlerim ben. *(gülüyor)* Oscar aldığı "Things Have Changed" de çok güzel bir şarkı. Bunca yıl sonra o kadar etkileyici, hit olabilecek bir şarkı yazabilmiş olması da dikkat çekici. Kimse ondan artık hit şarkılar yazmasını talep etmiyor çünkü.

Sence bunca yıl nasıl ayakta kalabildi? Nedir bu işin büyüsü?

Büyüsü, bence büyü yaratmaya çalışmıyor olmasında. Sadece işini iyi yapmaya çalışıyor. Olabildiğince medyadan uzak duruyor, bunu da etrafında bir gizem yaratmak için değil, işini daha iyi yapabilmek için yapıyor. İşine karşı olan dürüst yaklaşımından, çalışkanlığından da çok etkileniyorum. Söylediği her şeyin, yaptığı hataların bile gururla arkasında durabiliyor. Globalleşen dünyada bazı değerler aşındı belki, ama birçok insanın gözünde hâlâ olmak istenebilecek bir insanı ve bazı değerleri temsil ediyor Dylan.

Dönem dönem kendini dine verdiği için de çok tepki topladı...

Onun türünde yaratıcı, dünyaya çok farklı bakabilen bir insanın yaşlandıkça yaşayabileceği savrulmalar da olabilir. Bizim buradan Dylan'ın bazı dönemlerini, hıristiyan zamanını örneğin, değerlendirmemiz çok zor. Başka bir dünyada çünkü o. Çok çabuk gelip geçen bir dönemdi zaten. Kendi anlattığına göre, bir depresyon anında bunu yapıyor ve oradan tekrar dönüyor. Musevi bir ailenin çocuğu ve daha önce Museviliği terketmişliği var. Bunu doğal bir süreç gibi kabul edip arkasında duruyor olması da yine ilginçtir.

İstanbul konseri nasıldı sence?

Konserde ikinci sıradaydım. Bir folk konseri değildi, bir rock'n'roll konseriydi. Bir kulüpte çalar gibi çaldılar. Hiçbir şey konuşmamasına sinir oldu birçok insan. O oraya müzik çalmaya gelmişti, işini yaptı, niye konuşsun? Kırk dakikalık çok iyi bir bis yaptı üstelik. Herkes ayağa kalkmıştı. Sadece çalarak, hiç konuşmadan, el bile çırpmadan, seyircinin içine dalmadan o insanları ayağa kaldırmak, ki bizim festival seyircimiz pek yapmaz böyle şeyler, çok kolay değil... Çoğu insan "git tanış, kitabını göster" dedi bana. Bunu hiç istemedim. Tanışmak, konuşmak aklımdan bile geçmedi. O güne kadar yaptığım araştırmaları onu tanımadan yapmıştım zaten. Belki üzerine yazılmış Türkçe bir kitap olduğundan haberi vardır. Bir internet sitesi var, orada Dylan üzerine yazılmış tüm kitaplar var. Tesadüfen buldum siteyi, benim kitabım da vardı orada. Hatta bir de Çince kitaba rastladım.

Michael Lang

Woodstock'un fikir babası oydu, aradan geçen 32 yıl içinde alamet-i farikası oldu. 1994'te 25., 1999'da 30. yıldönümü vesilesiyle önayak olduğu Woodstock 2 ve Woodstock 3 sayesinde bir gelenek doğdu. Üç Woodstock'un harmanlandığı, söyleşilerle bezendiği ve kendisinin de tabiatıyla bol bol göründüğü "Benim Kuşağım" belgeselinin Film Festivali'nde gösterimi dolayısıyla güzel şehrimize konuk olan Michael Lang'i The Marmara'da kıstırdık, Woodstock'u yadetmekle kalmadık, Dylan'ın kulaklarını çınlattık... Meğer Michael Lang, Tarkan'ın da menejeriymiş, haliyle biraz da Tarkan tefrikasının "perde arkası"nı kurcaladık.

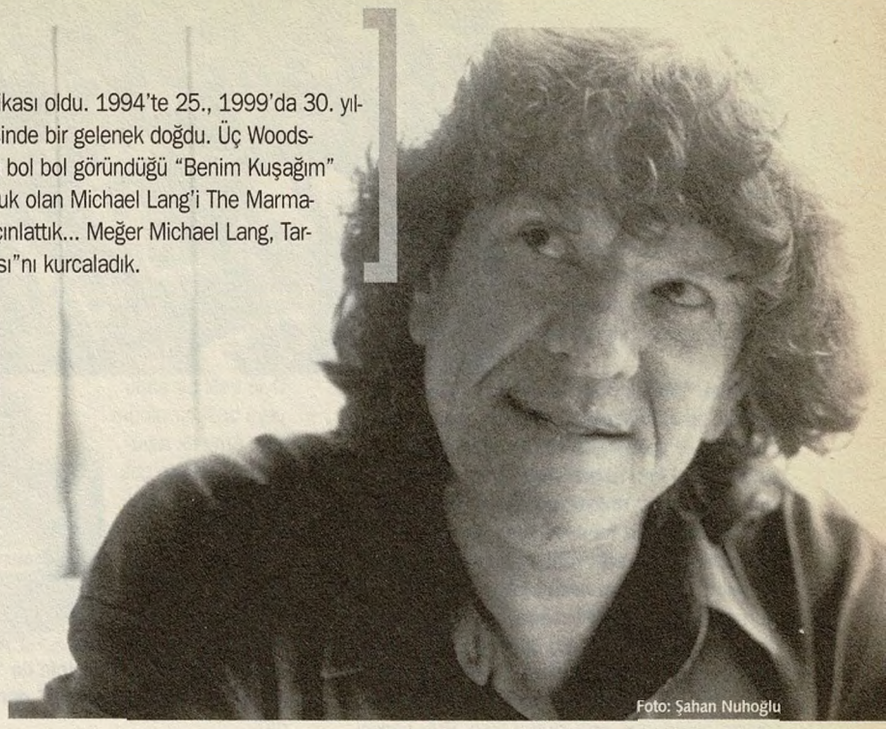

Foto: Şahan Nuhoğlu

neyin doğru neyin yanlış olduğunu hissetmek

Roll'un Ağustos 1999 sayısındaki Woodstock dosyasından alıntılayarak başlayalım... "Mike Lang'in Woodstock'a getiremediği tek idolü Dylan'dı" diye yazmışız. Orada şöyle diyorsunuz: "Araya yakın bir arkadaşını koydum, beraber evine gittik, birkaç saat konuştuk, onu çok istediğimizi anlattım. Fakat nedense kabul etmedi..." Dylan Woodstock'ta sahneye çıkmayı niye kabul etmedi?

Michael Lang: Benim hatamdı... Dylan, Woodstock duygusu, ruhu diyebileceğimiz şeyi temsil eden bir şahsiyetti. O sıralarda Woodstock'ta yaşıyordu. Festivalin onun adının gölgesinde kalmasını istemediğim için, Dylan'la görüşmeyi en sona bırakmıştım. Festivalin başlamasına çok kısa bir zaman kalmıştı. O görüşmede de, açıkçası net bir profesyonel teklifte bulunmadım. Onu Woodstock'ta sahneye çıkarmak için 25 sene geçmesi gerekti.

O görüşmede Dylan'ın kişiliğine ilişkin nasıl bir izlenim edindiniz?

Benim çok az sayıda kahramanım vardı, Dylan onlardan biriydi. Dolayısıyla biraz tedirgindim. Dylan çok güçlü bir kişilik. Özellikle o günlerde Amerikan gençliği üzerinde ve kültür hayatında büyük etkisi vardı. Birlikte öğle yemeği yedik. Çok tatlı ve hoşsohbetti, festivalin fikriyatını, nasıl bir organizasyon düşündüğümüzü anlattım. Onu davet ettim, ama doğrudan sahneye çıkıp konser vermesi için parasal bir teklifte bulunmadım. O zamanlar Dylan'ın menejerliğini Albert Grossman yapıyordu. Belki de Grossman'la görüşüp resmî, profesyonel bir teklif yapmamız gerekiyordu.

Dylan, insanların hayata ve dünyaya dair düşünceleriyle aynı frekanstaki notalara basıyordu. Sanki organik biçimde yazıyor, dilinin ucuna geleni –dilimizin ucuna geleni– şarkı haline getiriyordu. Sünger gibi.

İkinci Woodstock zamanı, aradan geçen çeyrek yüzyıl içinde Dylan'da ne gibi değişimler gözlemlediniz?

Müzikal olarak kesinlikle bir fark var. Dylan'ın konser performansları giderek biraz tuhaflaşmıştı. Birçok şarkısı konserlerde tanınmaz haldeydi. Çok fazla doğaçlama yapmaya başlamıştı, arkasında çalan gruplar onun nereye yöneldiğini kestiremez olmuştu. 94'teki Woodstock'tan önce, menejeri vasıtasıyla eski şarkılarını, daha geleneksel olanları fazla doğaçlamaya kaçmadan çalmasını rica ettik. O da öyle yaptı ve nefis bir konser oldu. Çok bütünlüklü bir performanstı ve sanıyorum 1994 Woodstock'undaki konseri, Dylan'ın kariyerinin yeniden dirilmesinin dönüm noktası oldu.

Üçüncü Woodstock'a davet ettiniz mi?

Hayır. Çünkü ikinci Woodstock'taki amacımız 1969'la 1994 arasında bir köprü kurmaktı; ilk Woodstock'ta çalan grupların birçoğunu davet etmiştik. Ancak üçüncüsünü daha çok yeni kuşak için düşündük, yine Woodstock fikriyatıyla, ama yeni gruplarla bir festival yapmayı amaçladığımız için eskileri çağırmadık. Belki yanlış bir karardı, ama öyle oldu.

Nick Cave, "basitliklerinden ötürü neredeyse anlamsız olan" Dylan şarkılarından ilham aldığını ve "Slow Train Coming" gibi albümlerini "Blonde On Blonde"a yeğlediğini söylüyor.

Basit, sade şeylerde bir erdem var. Dylan'ın şarkıları, özellikle sade, basit olanlar çok derindir. O konuda haklı Cave, ama albümler konusunda katılmıyorum. "Blonde on Blonde"un Amerikan müzik tarihinde çok önemli bir yeri var, çünkü çok büyük kitlesel bir cazibe yarattı, Amerikan gençliği üzerinde büyük etkisi oldu. Benim için öyle çok özel bir yeri yok.

"Slow Train Coming"i nasıl buluyorsunuz?

O daha kapalı, içe dönük bir albümdü. Beni çok şaşırtmıştı.

Ünlü eleştirmen Greil Marcus, Dylan'ı ilk kez seyrettiği 1963 New Jersey konseriyle ilgili izlenimlerini anlatırken şöyle diyor: "Vaktin nasıl geçtiğini farketmedim. Nutkum tutulmuştu. Ve kafam karışmıştı. Dylan'ı kariyeri boyunca takip edenler, bu duygunun nasıl bir şey olduğunu bilir."

Aynı kanıda değilim. Dylan, benim kafamı hiç karıştırmadı. Ta ilk günlerinden beri. O günlerde insanların hayata ve dünyaya dair düşünceleriyle aynı frekanstaki notalara basıyordu. Dylan'ın yazdığı şarkılar üzerinde ne kadar zaman sarfettiğini merak ediyorum, çünkü sanki organik biçimde yazıyor, dilinin ucuna geleni –dilimizin ucuna geleni– şarkı haline getiriyor. Sünger gibi. Çevresinde olup bitenleri, duyguları, düşünceleri emiyor, sonra dışarı veriyor. Hurricane Carter mesela, kafasına takılan bir meseleydi, o günlerin güncel hadisesiydi. Hurricane Carter'ın içinde bulunduğu durum, başına gelenlerin önemi Dylan'ı "Hurricane" şarkısını yazmaya itmişti. Birçok şarkısında aynı şey var. Dünya nereye gidiyor, doğru ne, yanlış ne, bunu belli bir retorikle dile getiriyor. İnsanlık durumunu irdeliyor. Bu da doğal olarak herkesin ilgisini çekiyor.

Greil Marcus, aynı yazıda Dylan'ın gayet sıradan bir görünümde olduğunu, sesinden ve halinden, tavrından yaşını, nereli olduğunu, nereden geldiğini ve nereye gittiğini kestirmenin mümkün olmadığını söylüyor... Sizde de öyle bir intiba yaratmış mıydı?

60'ların başlarında, New York'a ilk geldiğinde, Woody Guthrie'vari bir persona'ydı. Belki yaşından, belki kullandığı dilden ötürü genç kuşaklara hitap etti, ama sanırım arzuladığı şey Woody Guthrie gibi bir kişilik olmaktı. Sıradan, vasat bir Amerikalı ve o sıradan, vasat insanın hayatı, yaşadıkları; toplumla öyle bir iletişim kurdu, çok temel bir insanî noktaya dokundu. Yolun başındayken olduğundan daha yaşlı gibiydi, şimdiyse olduğundan daha genç. "I was so much older then, I'm younger than that now" (Eskiden daha yaşlıydım, şimdi eskisinden daha gencim) dizesi *("My Back Pages" şarkısından)*, bugün yazdığı şarkıların özeti gibi geliyor bana.

Dediğiniz gibi "sıradan Amerikalının hayatını, yaşadıklarını dile getiriyor" fakat dünyanın dört bir yanında hararetle dinleniyor...

Evet, şarkıları evrensel çünkü. Daha doğrusu şarkılarındaki arayış evrensel. Olaylar Amerika'da geçiyor, ama konular evrensel. Toplumun vicdanı olma konusunda şöyle bir şey var: Dylan, Woody Guthrie'vari dokuyu çağdaş bir fenomen haline getirdi. Guthrie'nin "This land is your land, this land is my land" (Burası senin yurdun, burası benim yurdum) gibi basit cümlesinde çok temel bir gerçek yatıyor. Dylan'ın şarkıları da yeni kuşaklarda aynı etkiyi yarattı. Dünyaca ünlü olmasına gelince, bu daha çok Amerikan popüler kültürünün Amerika'nın sınırlarının ötesinde etkili olmasıyla ilişkili. Dylan'ın plakları dünyanın her yerinde satılıyor.

Amerikan popüler kültürünün etkisi altında olmayan ve hatta İngilizce bilmeyen insanlar tarafından da dinleniyor, seviliyor...

Üç Woodstock'tan enstantaneler

Eğer kariyerine "Blonde On Blonde"la başlasaydı, başka türlü olurdu. Folktan folk rock-'a geçti, hatta folk rock'u icat eden oydu ve hep şiirini muhafaza etti. Şiiri evrensel olduğu için dünyanın her yerinde insanlar kulak kesildi. Sözleri basitti, kolay anlaşılır şeylerdi. Aynı zamanda derinlikliydi.

Dylan'ın "Woody Guthrie'vari bir kişilik olma arzusu"ndan bahsettiniz. Dylan o geleneğe doğmadı, o geleneğin içinden gelmiyordu. Guthrie gibi kır kökenli değildi, bir sanayi kentine doğmuştu. Yeniyetmeliğinde rock'n'roll popülerdi, ama o folka yöneldi, bir rock'n'roll starını değil, bir halk ozanını kendisine usta, pîr seçti. Bu seçimi nasıl açıklıyorsunuz?

Herhalde onu o müzik, o sözler, o sözlerin içindeki insanîlik cezbetti. Bu daha çok onun şair ruhuyla ilgili bir seçim galiba. O zamanlarda rock'n'roll'un sözleri çok yüzeyseldi, oğlan kızla tanışır, birbirlerine aşık olurlar filan. Folk şarkıcıları, blues müzisyenleri çok daha başka konularla iştigal ediyordu. O şarkıların "Sally'ye aşık oldum" türünden şeylerden daha fazla ilgisini çekmesi normaldi.

1965 temmuzundaki ünlü Newport Folk Festivali hikayesinin aslı astarı ne? Dylan'ın elektro gitara geçmesi folk camiasında hakikaten o kadar büyük tepkiyle mi karşılandı?

Dylan'dan nefret ettiler. Çünkü Dylan folkun sözcüsü konumuna gelmişti. Folk müziğini hiç olmadığı kadar nitelikli bir noktaya getirmiş, öteki folk müzisyenlerini sollamıştı. Folk dünyası kendi müziğine, geleneğine kutsiyet atfediyordu. Bob folk müziğine öyle bakmıyordu, yücelttiği filan yoktu, sadece kendisini ifade etmenin yollarını arıyordu, kendisine anlamlı gelen ifade biçimini kullanıyordu; folkun sınırları içine hapsolmamıştı. Elektro gitara geçince, folkçular kendilerini terkettiğini, geleneğe ihanet ettiğini düşündüler. Fakat zamanla "başka nasıl olabilirdi ki" noktasına geldiler, zamana ayak uydurmanın gerektiğini gördüler. Newport hadisesi sırasında 18 yaşında filandım. Newport'tan hemen sonraki New York konserine gitmiştim. Al Cooper ve Robbie Robertson'la çıktılar sahneye. İlk birkaç şarkı boyunca yuhalandı, fakat sonra "Mr. Jones"u ("Ballad of a Thin Man") söylemeye başladığında herkes sustu ve dinlemeye başladı. Ben onun safındaydım.

Dylan kahramanlarımdan biriydi dediniz, sizi cezbeden tarafı neydi?

Ben rock'n'roll'cuydum. Ve Dylan benim gözümde rock'un çıtasını yükseltmişti. Bir ağırlık, bir öz kazandırmıştı; popüler bir sound olmanın ötesine taşıyıp "müzik" haline getirmişti. Çok yeni bir şey yapıyordu. Folk rock o dönemde nitel bir sıçramaydı. Gerçek sanatçının gelenekleri keşfetmek gibi bir sorumluluğu var. Dylan da öyle yaptı.

Son albümünü, "Time Out of Mind"ı nasıl buldunuz?

Beğendim, ama öncekiler kadar içli dışlı olamadım. Dolayısıyla yorum yapmaya yeterli görmüyorum kendimi.

En çok sevdiğiniz, beğendiğiniz Dylan şarkısı veya albümü hangisi?

Öyle belli bir şarkı veya belli bir albüm yok. Ama ilk albümü benim için çok çarpıcıydı, "Freewheelin' Bob Dylan"...

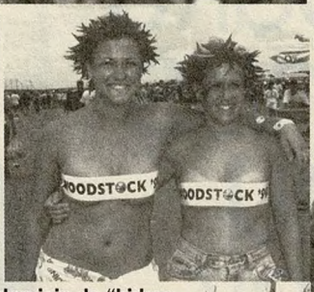

Beck'in "Loser"ı için "bir kuşağın bilincini değiştirdi" deniyor, Dylan şarkıları için de "birkaç kuşağın bilincini değiştirdi" denebilir mi?

Beck için söylenen bana mübalağa gibi geliyor.

Dylan'a gelince, birkaç kuşağın bilincini değiştirdi mi, bilemiyorum. Fakat kesin olan şu: Kendi kuşağının bilincini ifade etti, dile getirdi.

1991'de "Ömür Boyu Başarı" Grammy'si aldığı gün, Amerika Bağdat'ı bombalıyor, Dylan da ödül töreninde "Masters of War"ı (Savaşın efendileri) söylüyor...

O işlerde çok ustadır. *(gülüyor)* Müthiş bir cephanesi var. Öyle şarkıları var ki, belli anlarda piminin çekilmesini bekliyor.

Beat şairleriyle Dylan'ın karşılıklı etkileşimini nasıl yorumluyorsunuz?

Woodstock ruhunu en iyi temsil eden şey, 60'ların müziği. O günlerin meselelerini, savaşı, insan haklarını, kadın haklarını konu edinen, daha müşfik bir hayat, daha merhametli bir dünya talep eden bir müzikti.

Doğal bir buluşmaydı. İlgiler, kaygılar, yaklaşımlar birbirine çok benziyordu. Beat şairleri ona ilgi duydu, o da beat şiirine.

Dylan için "rock'un Rimbaud'su" deniyor...

Birçokları için öyle. Dylan'ın o edebiyatı yakından bildiğini, oradan epey esinlendiğini, ama kendi sentezini yaptığını ve özgün bir ses yarattığını düşünüyorum. Dylan sadeliğin dehasıdır. Temel insanî düzeye seslenmesini biliyor.

Dylan'ın Woodstock ruhunu temsil eden şahsiyetlerden biri olduğunu söylemiştiniz. Bu Woodstock ruhu nasıl bir şey?

Yıllar geçtikçe önemi artıyor Woodstock ruhunun. Medyanın da bunda rolü var tabii, ama insanlar arasında ortak bir bağın olduğu bir zamanı temsil ediyor. O günlerde meseleler çok daha basit ve netti. Ve o meseleler hakkında bir kollektif bilinç vardı. Hayatın ne olduğu ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda...

Greil Marcus, Woodstock'u, "tarihin en kritik dönemlerinden birinde, bir asansöre sıkışmış 500 bin mutlu insan" diye tarif ediyor...

(gülüyor) Güzel demiş.

Ve ekliyor: "Muhteşem bir kazaydı."

Ama beklenen bir kazaydı, geliyorum diyen bir kazaydı. Woodstock organizatörleri olarak bunu hissetmiştik. O günler müşfik bir zamandı, hayatın merhamet, şefkat ve nezaketle yaşanması gerektiğine inanılan bir zamandı. Woodstock'a katılan insanların büyük bir bölümü samimi olarak böyle düşünüyordu. Ve imkan bulduklarında bunu hayata geçirdiler. Beklenen kazadan kastım bu. Bütün işaretler vardı, bunları bir araya getirip harekete geçirecek bir enerjiye ihtiyaç vardı. Woodstock'un bu kadar büyük bir etkisinin olmasının sebebi buydu, dünya bunun farkında değildi, böyle bir şey beklemiyorlardı. Ama biz hissediyorduk.

Woodstock öncesinde, Florida'da underground bir gazete çıkardığınızı okumuştuk...

Küçük bir dükkan açmıştık, psikedelik posterler, kitaplar ve saire satan bir yerdi. Bir buluşma noktasıydı. Birçok insan için bir sığınaktı. Orada Libertarian Watchdog diye bir gazete çıkarmaya başladık.

Sizi gazete çıkarmaya sevkeden neydi?

Sanırım sorumluluk duygusuydu. Topluma enformasyon iletmemiz gerektiğini düşünmüştük.

Floridalı değilsiniz galiba, orada bulunmanızın sebebi neydi, okul filan mı?

New York'luyum. Okuldan çok sıkılmıştım, terkedip Florida'ya gittim. O sıralarda Florida'da çok canlı bir kültürel ortam vardı.

Bir ara Diesel adında bir grubun menejerliğini yaptınız galiba...

Hayır, nedense kimi kaynaklarda öyle deniyor. Grubun adı Train'di. *(gülüyor)* Sadece Train. Pek uzun ömürlü olmadı ama...

Woodstock ruhu denince ilk akla gelen isimlerden biri –her ne kadar festivale katılmamış olsalar da– MC5 değil mi?

Radikal bir sesti MC5, özgün ve ciddi bir gruptu. O zamanlar müzikal olarak ilginç bir dönemdi, müthiş bir çeşitlilik vardı ve müzik endüstrisi henüz neyin iş yapacağını, neyin yapmayacağını kestiremiyordu. Müzik dünyasını henüz denetimi altına almamıştı, sansürlemeye de gücü yetmiyordu. Bu da MC5 gibi grupların kamusal sesler haline gelebilmesine imkan veriyordu. Uçtaki sesler kendilerini duyurabiliyordu. Abbie Hoffman mesela iyi bir örnek buna. Marjdaydı o da. Ama kamusal bir figür olabilmişti. Matraktı, eğlenceliydi, kamusal kimliğinden çok daha yumuşak mizaçlı, yumuşak kalpli bir insandı. İçinde bulunduğumuz özgürlük ortamında –ki gerçekten büyük bir özgürlük ortamı vardı– bütün fikirlerini ifade edebiliyordu. Fakat Abbie sonradan kamusal kişiliğinin kurbanı oldu.

Ne anlamda?

Çok daha yumuşak bir insanken, içsel olarak da keskinleşti. Kokainle yakalanması bir dönüm noktası oldu, iki-üç yıl kaçak yaşadı, hayatının çok karanlık evresiydi. O da kamusal kimliğine tutundu, yapıştı. Başlangıçta elbette çok samimiydi, ama zamanla o kimliğe hapsoldu.

Woodstock'un kahramanlarından biri de Hog Farmers komününün önde gelen siması Wawy Gravy, o nasıl biriydi?

Wawy Gravy, yaşayan azizlerden biri, birkaç azizden biri.

Onu "Easy Rider"daki "Yabancı"ya benzetenler var...

Bence pek benzemiyor. Wawy çok diğerkâm bir insandır, bencilliğin zerresi yoktur onda. Otuz yıldır tanıyorum Wawy'yi. Kişiliği hiç değişmedi.

Şimdi ne yapıyor?

Hep yaptığı türden şeyleri. Çocuklar için bir yaz

kampı işletiyor. Tarihî yerlerin korunma altına alınması için bir vakfın kurulmasına önayak oldu, o vakıf için çalışıyor, çevresindeki insanların hayatlarının iyileşmesi için uğraşıp duruyor. Hep yaptığı gibi... Wawy hep palyaçoyu oynadı, kendisini hiçbir zaman ciddiye almadı, yaptığı işlere de büyük anlamlar atfetmedi. Hep mütevazı kaldı. Hep başka insanlar için uğraş verdi.

Woodstock ruhu, Abbie Hoffmann ve Wawy Gravy gibi kişilerin şahsında temsil edilen bir şey galiba...

O ruhu en iyi temsil eden şey 60'ların müziği... 60'ların müziği o kuşağın iletişim kanalıydı. Eleştirel bir müzikti; fikirlerin, hayat tarzlarının ve çeşitliliğin dile getirilmesiydi. O günlerin meselelerini, savaşı, insan haklarını, kadın haklarını konu edinen, daha müşfik bir hayat, daha merhametli bir dünya talep eden bir müzikti.

Bugünlerin dünyasında da aynı meseleler var, ama aynı ruh yok ortada, o günlerle bugünleri kıyasladığınızda neler düşünüyorsunuz?

O günler daha basit zamanlardı, meseleler daha berraktı. Doğruyla yanlışı ayırdetmek daha kolaydı, neyin doğru neyin yanlış olduğunu hissetmek. Bugünün dünyası daha komplike, sorunlar daha karmaşık. Aslında kıyaslamak çok zor. Zamanlar o kadar farklı ki...

Bugünün grupları içinde o ruhu taşıyan kimler?

U2. Onlar da aynı türden amaçlar için uğraşıyorlar, hayatlarını öyle yaşıyorlar. Fakat genel olarak 60'lardaki niyetlere, amaçlara sahip pek kimse yok.

MC5'dan bahsederken müzik endüstrisinin 60'larda neyin iş yapacağını, neyin yapmayacağını henüz kestiremediğini, onun için MC5 gibi radikal grupların seslerini duyurma imkanını bulduklarını söylemiştiniz. Bugün Rage Against The Machine gibi bir grubun Sony etiketiyle plak yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Rage güzel bir örnek. MC5'a kıyasla daha az radikal. Dünyanın halini, içinde bulunduğumuz durumu, ortamı düşünürsek, Rage'in söyledikleri, müziklerinde ifade ettikleri, yeni şeyler değil. Kendileriyle aynı tür müzik yapan gruplara kıyasla toplumsal bilinçlerinin daha yüksek olduğuna şüphe yok. Ama Limp Bizkit'le veya Korn'la aynı formatta müzik yapıyorlar. Dolayısıyla endüstri tarafından kabul görüyorlar, bir tehdit olarak değil, eğlence olarak addediliyorlar. MC5 eğlence değil, eleştiriydi. Eğlenceyi radikalize eden bir gruptu.

Patti Smith'in son albümünü nasıl buldunuz?

"Gung Ho"yu pek fazla konsantre olmadan dinledim, pek yorum yapabileceğimi sanmıyorum. Güzel albüm ama.

25 yıl sonra Vietnam üzerine şarkı söylemek, Ho Şi Minh'e saygı duruşu yapmak cesur bir tavır değil mi?

Kesinlikle. Ama Patti mainstream sanatçısı değil. Hiçbir zaman olmadı. Patti gibi isimlerin kitlesel yaygınlıkları olmadığı için, insanlar o sanatçılardan haberdar olmuyor. Müzik endüstrisi ve medya, popüler kültürün yönlendirilmesi konusunda çok mahir.

Bir anket defteri sorusu: Eski günlerden ve bugünlerden en çok sevdiğiniz üç isim?

Üç isim mi? *(gülüyor)* Sly and the Family Stone, sanırım müzikal anlamda gelmiş geçmiş *(gülüyor)* en yetenekli gruplardan biriydi. Başından beri o grubun fanıydım. Jimi Hendrix, kesinlikle olağanüstü bir müzisyendi. Ve elbette Dylan. Bir de Cohen'i ekleyebilirim. Bugündense U2. Geleneği sürdüyorlar, çok severek dinliyorum. Rage'i çok seviyorum. Zack müthiş bir performansçı. Birçok rap sanatçısı var, ama bana pek fazla hitap etmiyorlar doğrusu. Radiohead'in son albümü harika.

Jimi Hendrix'le ahbaplığınız var galiba...

Komşumdu. Çok özgün bir kişilik. Sahne dışında çok mahçup bir insandı. Onunla ilk kez Florida'da tanıştım, Miami Pop Festivali'ni organize etmiştik, Jimi de katılan sanatçılardan biriydi. Jimi, yaptığı müziğin iletkeniydi. Müzik uzaydan bir yerden geliyor, Jimi'nin vücudundan geçiyor ve ortalığa yayılıyordu. 1969'dan sonra, "Band of Gypsies" döneminde yeni bir yön, yeni bir damar aramaya başlamıştı. Ve bu arayışında biraz kaybolmuş gibiydi. O kaynağın izini kaybetmiş gibiydi. İnsanlar hayatlarının belli bir döneminde çok yaratıcı oluyorlar, pek fazla çaba göstermeden, zahmetsizce yaratıyorlar, sonra o dönem sona erince bir boşluğa düşüyorlar, o kaynağı yeniden keşfetme çabası başlıyor. Hendrix, ölümünden önce öyle bir dönemdeydi.

Dylan'a pek öyle olmadı galiba, kaynağı hiç kurumadı sanki...

Evet, Dylan'a pek öyle olmadı. Esin perisi onu hiç boş bırakmıyor, geliyor da geliyor. *(gülüyor)* Dylan da onu hiç mahçup etmiyor. *(gülüyor)* Konserleri biraz tuhaflaştı, belki de aynı şarkıları tekrar tekrar söylemekten bıktı, kendisinden sıkıldı. Kendisini tekrar edecek bir tip değil çünkü. Şaka maka kırk yıldır konser veriyor, o şehir benim bu şehir senin dolaşıp duruyor.

Jimi, yaptığı müziğin iletkeniydi. Müzik uzaydan bir yerden geliyor, Jimi'nin vücudundan geçiyor ve ortalığa yayılıyordu. Öyle birisinin bir daha gelebileceğini sanmıyorum.

Hendrix'e dönersek, gündelik sohbetlerde nelerden söz ederdi, hangi konularla ilgilenirdi?

Büyük ölçüde psikedelik dünyanın insanıydı. Fakat toplumsal sorunlara duyarsız değildi, aksine çok ilgiliydi. Ancak o konularda kendisini sözcü olarak hissetmiyordu. Düşüncelerini müziğiyle ifade ettiğini düşünüyordu. Jimi'nin müziği bambaşka bir şeydi. Uzaydan, başka bir gezegenden geliyor gibiydi.

Woodstock'taki konseri nasıldı? En son sahneye çıktığı için çok az kişiye çalmış oldu...

Onun en sonda çıkmasını istemiyorduk. Çünkü cumadan pazartesi sabahına kadar çok uzun bir süreydi. Pazartesi sabahı artık herkes çok yorgun düşecekti, dönüş başlamış olacaktı. Bunları menejerine anlattık, ama o nedense Woodstock'ın Jimi'yle kapanmasında ısrar etti. Netice bizim öngördüğümüz gibi oldu, Jimi çıktığında Woodstock tenhalaşmıştı. Fakat bence müthiş bir performans gösterdi. Ölümü herkes için, bütün dünya için büyük bir kayıp. Öyle birisinin bir daha gelebileceğini sanmıyorum.

69 Woodstock'ındaki en iyi performansın Santana'nınki olduğu konusunda hemen herkes birleşiyor. Sizce de öyle mi?

Herkes Santana'da birleşiyor, çünkü büyük bir sürprizdi herkes için. Kimse Santana'yı tanımıyordu. O müzikle karşılaşınca herkesin nutku tutuldu. Etkilenmemek imkansızdı. Ama, bence en parlak performans Ten Years After'ınkiydi. Bayıldığım bir grup değiller ama müthiş bir enerji yaydılar. Sly and The Family Stone'unki de öyleydi. Ve Joe Cocker'ınki. Cocker'ınki de Santana'nınki gibi büyük bir sürprizdi.

Herkesin birleştiği bir başka konu da, Grateful Dead'in çok kötü bir performans sergilediği...

Evet, çok talihsiz bir gece geçirdiler, bir sürü aksilik oldu. Çok dramatikti. Konserden sonra Dead üyelerinin ağladığını görenler olmuş.

Dead'i sever miydiniz?

Müziklerinden çok, yarattıkları atmosferi severdim. Bazı konserleri harikaydı, bazılarındaysa öyle kendi kafalarına göre takılırlardı. Dead bir grup olmaktan çok, bir fenomendi.

Tarkan'ın menejerliğini üstlenmeniz nasıl oldu, onu nasıl keşfettiniz?

Tarkan'ı Türkiye'deyken dinlemiştim, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı için bir iş yapmaya gelmiştim. Sonra New York'ta yollarımız kesişti, stüdyoda tanıştık. Yaptığı müziği sevdim, geleneksel Türk müziğine yakın bir çizgisi var. Müzik kariyerini çok ciddiye alıyor, çok sıkı çalışıyor. Ve gerçekten yetenekli. Türkiye dışında tanınmasını sağlayan şarkılarını pek sevdiğimi söyleyemem, bana göre fazla pop ve ticarî şeyler. Fakat Tarkan'ın gerçek bir müzisyen olduğunu düşünüyorum. Kabiliyetini geliştirme konusunda çok ciddi olması da çok hoşuma gidiyor. Hoş bir insan ayrıca.

Şarkı yazmakta zorlanıyor gibi...

Söz olarak zorlanıyor, ama müzik olarak pek değil. Temel sorunu söz yazmak. Ama o konuda da gelişiyor. Bundan sonraki albüm İngilizce olacak. İngilizceye hakim. Şarkı söylerken neredeyse aksansız söylüyor, çok hafif bir aksanı var, bu büyük bir avantaj.

İlginizi çeken başka Türkiyeli sanatçılar var mı?

Yeni yeni tanıyorum. Giderek Türk müziği çok hoşuma gidiyor, bağlanıyorum. Türk müziğinin enstrümantasyonu beni cezbediyor. İlginç şarkı yazarlarıyla karşılaşıyorum. Nazan Öncel mesela. Tarkan'ın albümü için de şarkılar yazdı. Kendi albümünü ("Demir Leblebi") dinleme fırsatım oldu, çok beğendim. Acı var, çok acı var o albümde. Bir de Mazhar Alanson'la tanıştım, Tarkan'ın albümünde onun da şarkısı var, ilginç bir şahsiyet, ama müziğini bilmiyorum, albümlerini henüz dinleyemedim.

Tarkan ilk defa böyle ciddi şarkı yazarlarıyla çalışıyor.

Evet. Tarkan ciddiyeti ve kendisini geliştirme azmiyle müzisyenler arasında saygı uyandırıyor sanırım.

Türkiye'ye ilk gelişiniz ne zamandı?

1979'da. Birçok Türk arkadaşım vardı Paris'te. Onlar davet ettiler. Sonra hemen her yıl gelir oldum. Yedi yıldır bir Türkle birlikteyim, artık hanımköylü oldum. *(gülüyor)* Türkiye'yi seviyorum, insanları, iklimi, yemekleri... Fiziksel bir çekiciliği var bu ülkenin. Tek eksiği sanat dünyasının pek çağdaş olmaması. Ama gelişiyor.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

Mare Nostrum

Geçtiğimiz aylarda bir oyun müziği yayınlandı: Can Yücel'in Shakespeare'den çevirisi "Fırtına"nın Tiyatro Boğaziçi yorumunun müzikleri. Rock var, funk var, havalardan göbek var, roman var, "alayına kalayına" diye kabare var, Santana'nın "Europa"sı gibi limonatalı düğün müziği var. Gitarda Özgür Ay, klavyede Koray Taşçılar, basta Rıza Okçu, davulda Fırat Akın'dan müteşekkil Mare Nostrum, 1995'ten beri Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu'nun bir parçası. İlk albümleri "Fırtına"yı inşallah başka oyun müzikleri izleyecek. Mare Nostrum'cularla sohbete tiyatrodan başladık, müzikten çıktık...

9/8'lik Shakespeare

Malumu ilâmla başlamış gibi olacağız, ama yine de soralım: Niye grubun adı Mare Nostrum?

Rıza Okçu: Can Yücel'in şiirinden ve Deniz Gezmiş'ten tabii. Mare Nostrum çift anlamlı bir tamlama, hem Akdeniz demek, hem Bizim Deniz, yani Deniz Gezmiş... Mare Nostrum'da çalan insanlar, Boğaziçi'nde okudukları yıllarda öğrenci hareketlerine de katılmış insanlar. Muhalif diyebileceğimiz, kendini öyle addeden bir sanat akımının içinden gelen bir grup Mare Nostrum. Esas olarak Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu'nun bir üyesi; topluluğun tiyatro kulübüyle, dans kulübüyle yapılan prodüksiyonlarda filizlenmiş bir grup. "Galip Sokaklara Talip" diye bir dans-mim gösterisi vardı, sayılı konuşmalı bölümlerinde Can Yücel'in şiirleri kullanılıyordu. Can Yücel'le olan münasebet "Fırtına" oyununda devam ediyor, Can Yücel'in Shakespeare'den çevirisi. Böyle çağrışımsal bir sebebi var grubun isminin.

Can Yücel'in yeri ne Mare Nostrum'un müziğinde?

Rıza: Tiyatro geleneğimiz adına çok sahip çıktığımız bir isim. "Shakespeare İngiltere'nin aruz vezniyle yazar" der, yani müziklidir Shakespeare'in metinleri. Shakespeare'i siz "word by word" çevirirseniz, ortaya kuru kuru bir şey çıkar, şiiri yok edersiniz.

Neredeyse bütün çevirileri de öyle: Çevirmiyor, "Türkçe söylüyor".

Rıza: Evet. O tarz da bizim tiyatrocuların oyunculuk üslûbuna, sahneleme üslûbuna, dramaturjisine çok uyan bir çeviri tarzı.

Bir tür teatral soğukluğu aşan bir şey olarak mı?

Rıza: Öyle. Oldukça güçlü bir halk tiyatrosu vurgusu vardır Tiyatro Boğaziçi'nin sahnelemelerinde, anti-elitist diyebileceğimiz bir şey. "Fırtına"nın içine "Leblebici Horhor Opereti"nden bir şarkı girdi mesela, *(mırıldanıyor)* "leblebiyi gavurak" diye. Bir tiyatro oyununda bazen bu tür adaptasyonlar çok isabetli oluyor. Kaliban diye bir köle var "Fırtına"da, iki tane ayyaşla dolaşıyor. Orijinal metinde "trampetler eşliğinde söyler sarhoşlar" diye geçiyor. Can Yücel de "davul-zurna eşliğinde söylenir" diyor. Biz şarkı yazacağız buna, heceleri sayıyoruz, dokuz hece. 9/8 yapacaksın bunu. Böyle biraz daha derinliklidir Can Yücel'in adaptasyonları. Sadece kaba bir halk diline indirgemeyle hiç alakası yok. Türkiye'nin müziğiyle ifade ediyor aslında, ve bunun başka bir yolunun olmadığını düşünüyor.

O müziği zihninden geçirerek yazıyor olabilir mi?

Rıza: Yarı bilinçli bir şekilde de olsa, göbek havasının 9/8'lik romanesk bir versiyonunu kurgulamış. Dokuz hece çünkü...

Özgür Ay: Çok oryantal, üçüncü dünyacı gibi eleştiriler de geldi oyuna.

Rıza: "Fırtına"nın dönemine göre çok politik bir oyun olması gibi bir özellik de var. Hatta Shakespeare'in dramaturjisi o dönem için gerici bile. Orada yavaş yavaş filizlenen bir burjuvazi var, tüccarlar daha. Shakespeare tercihini finalde Prospero'dan, kralcıdan yana koyuyor. Böylece yeni değerlerin yoz olduğunu, para ve malî güç motivasyonuyla şekillenen bir uygarlığın çürümeye gittiğini ima ediyor. Halbuki krallık, erdemleri, sadakati temsil ediyor. 20., hatta 21. yüzyılda böyle bir oyunu oynayacaksan, böyle bir dramaturjiyi tabii ki rehber alamazsın kendine. Gerçi bunlar da çok ince şeyler, biraz Balzac'a da benziyor aslında: Bir yandan eski sistemin köhnemişliğini de görüyor, ama öte yandan "böyle bir alternatif de olmasın" diyor. Net olarak "eski sistem ne güzeldi" olayı yok.

Can Yücel'in bir müdahalesi var mı bu duruma?

Rıza: Onun müdahalesi olamaz, çeviriyor çünkü o. Ona bizim reji kadromuz müdahale etti. Sahne yazıldı araya, finali değişti. Bir Shakespeare metniyle karşılaşan bir tiyatro grubunun önünde ister Can Yücel çevirisi olsun, ister olmasın, böyle bir sorun zaten var. Bu politik bir seçim aslında. Her türlü şey olabilir. Politik dramaturjiye müdahale etmezsin, ama belki karakterleri buluşturursun. "Macbeth" yorumu vardı örneğin bir Alman grubunun, Leydi Macbeth'le Macbeth'i aynı kişi canlandırıyordu. Mesele aslında şu: "Fırtına"daki sorunları nasıl ele alacaksın, yaşadığın günle bağlantılandıracak mısın, bağlantılandırmayacak mısın? Oyuna kendi döneminin değer tartışmalarını, ideolojik tartışmalarını estetik bir şekilde sokabilirsen, o zaman Shakespeare'in güncel bir yorumunu yapmış olursun. Shakespeare bugün yaşasaydı acaba ne düşünürdü derdinde değiliz. Shakespeare'in özelliği ve kalıcılığı, insanın ve insan ilişkilerinin, yüzyıllar geçse de, değişmeyen özelliklerini saptayabilmiş olmasında. Alıp "Fırtına"yı, olduğu gibi hikayesini değiştirmek diye bir şey yok. Sadece hikaye akışındaki belli noktaları günümüze de gönderme yapacak şekilde yorumluyorsun. Ama bu her zaman basit bir şekilde olmayabiliyor, dolayısıyla sahne yazmak gibi lokal müdahalelerde bulunman gerekebiliyor. Sorun şu: Sen bu oyunu nasıl bir amaçla ele alıyorsun, o oyunu niye oynuyorsun? Bugünle ilişki kuracak mısın, yoksa sadece tarihsel bir oyun olarak mı kalacak? Dramaturjide değişiklik yapmadan farklı bir estetik yaratman çok zor, belli sınırlar içinde kalırsın.

Can Yücel seyretti mi oyunu?

Rıza: Evet, çok stresli bir prömiyer oldu o yüzden. Görüşleri çok önemliydi bizim için, turnusol kağıdı gibiydi. İlk perdede tespit ettim, alt katta, en arkada oturuyordu ailesiyle. Ara oldu, döndük, ikinci perde, bir baktım, yok yerinde. "Eyvah" dedim, "demek ki olmamış, bir dahaki sefere bir daha deneriz". Oyun bitti, seyirci beğendi, ikinci alkış oldu, ben "alkışlayın, sanki bir şey oldu, Can Yücel beğenmemiş işte" diyorum. Bir baktım, balkondaymış. Oyunu beğenmiş. "O adayı İstiklal Caddesi'ne çevirmişsiniz" dedi. Çok motive edici oldu.

Oyunun müziğine gelelim, her oyunda canlı performans yaptınız galiba...

Rıza: Altı ay, haftada beş gün sahnedeydik. Sahnelerin büyük çoğunluğunda önce müzik girer "Fırtına"da, ve çok fazla, yüz dakikayı aşkın müzik var oyunda. İki saati geçen bir oyun bu.

Özgür: Hatta bazı sahnelerin yazılmasında müzikler önayak oldu. Bir sahne olmadı mesela, ama oradaki müzikten hareketle final sahnesi yazılabildi. Anlatısal olduğu için bu müzikler, mutlaka bir imgelem doğuyor.

Rıza: Tiyatro Boğaziçi'nin rejisi, müzik yorumunu da oyunun her tartışmasının içine kattı, denemeli yanılmalı bir süreç oldu. Ama müziklerin rahat çıktığını söyleyebilirim. Kadro çalışması anlayışı çok gelişkin Tiyatro Boğaziçi'nde. Altı ay boyunca tiyatrocuların, dansçıların, müzisyenlerin haftada beş gün boyunca gelmesini sağlayacaksın, ve bu yarı-profesyonel, hatta amatör bir ortam olacak... Önemli bir disiplin bu.

"Fırtına" oyununa Can Yücel'i de çağırdık. Çok stresli bir prömiyer oldu o yüzden. Görüşleri çok önemliydi bizim için, turnusol kağıdı gibiydi. Oyunu beğenmiş. "O adayı İstiklal Caddesi'ne çevirmişsiniz" dedi.

Nasıl sağlanıyor bu disiplin?

Rıza: Bunun temelleri öğrencilik yıllarında atılıyor. Boğaziçi'nin bu işlerde biraz ön planda olmasının iki tane temel sebebi var: Birincisi, BGST'yi oluşturan anlayış, ikincisi, Boğaziçi Üniversitesi'nin gerçekten fiziksel olarak ve gelenek olarak çok önemli imkanlara sahip olması. Tiyatrocuların haftada beş gün, 24 saat çalışabilecekleri bir salonları var, müzik grubunun iki tane prova odası var. Sırf bunların değil, güzel sanatlar kulübünün, dans kulübünün, hatta işletme kulübünün de böyle... Bu kulüpler her zaman üretken olmuşlar, sadece bizim dönemlerimizde de değil. Boğaziçi Üniversitesi'ne mühendis girip tiyatrocu çıkanlar, işletmeci girip müzisyen çıkanlar çoktur. Bu üniversite, insana, yanlış bir tercih yapmışsa, son bir şans tanımış sanki.

Mozaik en çok hatırlanan gruptu üniversiteden, kıyaslarsak şimdi Kardeş Türküler daha çok dinleniyor galiba...

Rıza: Biz çok severdik Mozaik'i, "Ölümden Önce Bir Hayat Vardır"ı çok sevinçle karşıladığımızı, bayağı dinlediğimizi hatırlıyorum. Dünya halk şarkıları bir yandan, bir yandan Pete Seeger

36→

sonrası kent ozanları geleneği... Boğaziçi Üniversitesi'nde ister istemez bir Anglo-Sakson kültürü alıyorsun, olumlu olumsuz yanları tartışılır. Mozaik de biraz Anglo-Sakson bir muhalefet anlayışının ürünü. Dönemleri şanssızdı biraz Kardeş Türküler'e göre. Çok değerli bir gruptu. Politik olarak önemli bir çıkıştı, tekti hatta, herkes sessizdi neredeyse. 89'da girdim ben okula, kasetleri el altından kaydedilerek dolaştırılırdı.

Kardeş Türküler'le aynı dönemlere mi rastgeliyor Mare Nostrum'un kuruluşu?

Rıza: Kardeş Türküler daha önce. Özgür, ben, davulda Kardeş Türküler'den Vedat, klavyede Çiğdem diye bir arkadaşımız, gitarda Barış; grubun çekirdeği böyle kuruldu. "Galip Sokaklara Talip"in müziğini bu kadroyla yaptık. Bir bölümü besteydi, rap parçalar, oyun havaları vardı, grotesk bir içeriği vardı müziklerin. Mim gösterisi olduğu için de çok olanaklıydı. Efektör dediğimiz iki enteresan kişi vardı, sahnedeki dansçılarla oyuncular yerine konuşmaları onlar yapıyordu. Her tür efekti yapabiliyorlardı, kapı gıcırtısından tut, rüzgara kadar. Bu oyundan sonra grup olarak devam etme kararı aldık.

Hep çeşitli türleri harmanlayan, türden türe geçen bir grup mu oldu Mare Nostrum?

Rıza: Aslında öyle. "Galip Sokaklara Talip"ten sonra öyle bir oyun bulursak kaçırmayacağız, ama konser de vereceğiz diye bir karar aldık. Bir konser repertuarı çıkardık, evlere şenlik: "Black Magic Woman" var, "Born To Be Wild" var, ama Kürt şarkıları, türkü düzenlemesi, kemanlarla "Binbir Gece Masalları" gibi bir enstrümantal beste de var. Rock, ama armoni yok. Rock gruplarındaki daha dar, daha ortodoks, "budur abi" anlayışı parçalandı "Galip Sokaklara Talip"te. Sonuçta müzik aynı zamanda bir iletişim ortamı. Tiyatro, seyirciler, yorum, dramaturji denen şeyle karşılaşma gibi şeyler yaşadığın ülkeyle ilişki kurmanı sağlıyorlar. Tiyatroda bir sahne oynansın, önce sahneyi seyredin, bir tarz müzik yapın, sonra bir başka tarz deneyin, yazdığınız müzikle bütün anlamı değiştirebiliyorsunuz. Müziğin ifade gücünü kavratıyor bu, olayın sadece şarkı çalmak olmadığını görüyorsunuz. Şarkı da önemli bir şey ama, bizi tiyatro çalışmalarında, müziğin bu ifade olanakları cezbetti.

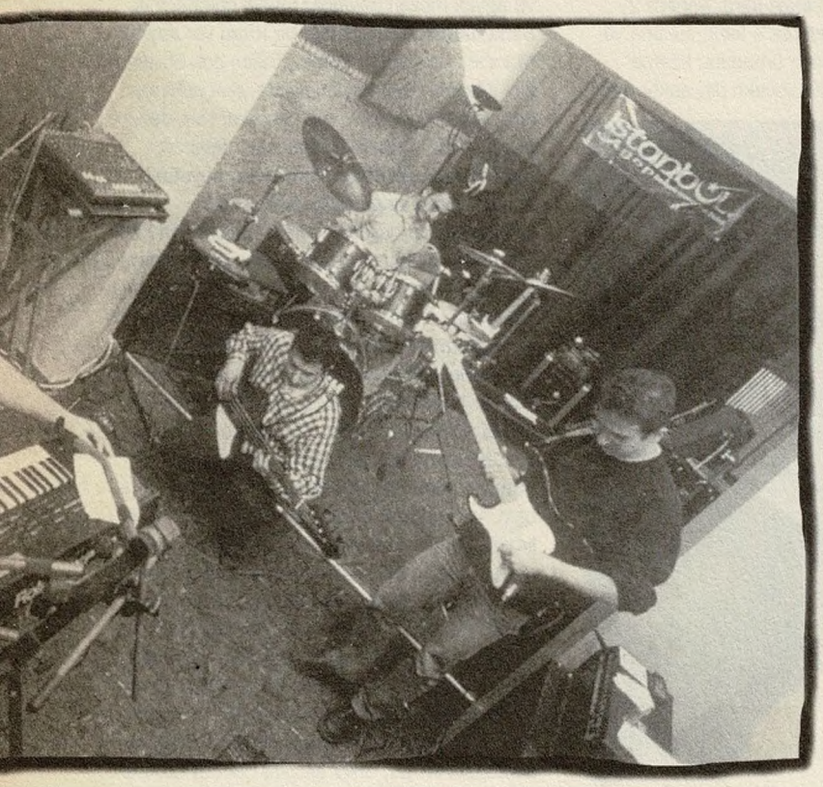

Aynı zamanda eşlikçilik yanı yani...

Rıza: Hiç eşlikçilik gibi bir müzik anlayışı olmadı bizde. Yorumlayan bir şeydi daha çok. Sorun, müziğin de oyunda söz söyleyen bir odak olması. Genelde bu yoktur.

Ama yine de oyuncuyla, görüntüyle, ışıkla, müzikle beraber total bir şey paylaşılıyor tiyatroda; şarkı bu bütünlüğü tek başına yaratma derdinde...

Rıza: Biraz öyle. Ama bizden bu paylaşım talep edildi ve bu, bizim için çok zorlayıcı ve geliştirici oldu. Doğaçlama yaptığımız da oluyor provalarda beraber çalışırken...

"24:00" diye bir dans tiyatrosunun müziklerini yapmıştık, örneğin orada funk, reggae, oyun havası, bir yandan Philip Glass var. Karışık gibi görünüyor ama karışık değil. Çorba gibi bir şey değil Mare Nostrum'un müziği.

Özgür: Bu doğaçlama belli bir formasyon da gerektiriyor. Hemen olacak bir şey değil, cebinin dolu olması gerekiyor. "Fırtına"ya başlamadan önce uzun süre klasik müzik dinledik, Fransız şansonlarından Edgard Varèse'e, atonallere kadar pek çok müzik... Yönetmenle, oyuncularla saatlerce konuşa konuşa. Bu yardımlaşmalar doğaçlama yapmaya izin veren şeyler.

Rıza: Albümdeki yorumla sahnedeki de aynı değil, kaydı yaparken bayağı değiştirdik. Daha farklı kaygılar var tabii albümde: Birisi alacak bu albümü, koyacak ve dinleyecek. Sahnedeki yorumlarla koysak, zor...

Ne eklediniz, ne çıkardınız parçaları albüme koyarken?

Rıza: İrrasyonel yapısını korumaya çalıştık bir defa. Müzikal unsurların seçilip, yeniden yazılıp yeniden düzenlenmesiyle mümkün olabildi kayıt. Bazılarına dokunmadık ama, mesela klasik gitar etüdü olan ilk parçaya.

Çok güzel bir Ermeni ezgisi var albümde, "Siretzee Yarus Dar" diye, çok sakin, akıcı, tekrarlı bir taverna şarkısı olmuş...

Özgür: Nişan sahnesinin müziği o. Nişanlar genellikle "nasılsınız efendim" diye başlar, sonra "haydi eller havaya", dünürler ellerinde sigara söndürür, ceketler bele... Nişan şarkısı da önce daha Akdeniz tarzı, daha yumuşak bir şeyle başlıyor, sonra ortam dönüyor.

Rıza: Bu Ermeni halk müziği, sahnenin ilk zarif bölümüydü. Sonra cıvıtıyordu olay. Cıvıtan bölüm çok iyi olmamıştı stüdyoda. Elektro gitarın elektro bağlama gibi kullanıldığı bölümler vardı orada. "Ağlama Değmez Hayat" söyleniyordu sahnede. Ama çıkartmak zorunda kaldık oraları.

Özgür: Çok güzel bir ezgi. Altında ezildik aslında biraz.

Rıza: Klarinet, darbuka sokarak çözülebilirdi belki stüdyoda. Ama albümün bütününde farklı enstrüman diye bir şey yok. Bu enstrümanlarla –gitar, bas, davul, klavye– çok farklı şeyler yapalım istedik. Oyun müziklerindeki tavrımız bu: Az alet seçersin ve aletleri zorlarsın, geleneksel kullanımlarının dışına çıkmaya çalışırsın.

Konserlere çıkmaya devam ediyor musunuz, yoksa üretim daha ziyade oyunlara mı nasip oluyor?

Rıza: Mare Nostrum bir proje grubu. Bir sonraki yapacağımız çalışmada çok farklı tarzda bir müzik yapmak zorunda kalabiliriz. Şimdiye kadar 15 kadar oyuna müzik yapmışız, bir bölümü bilgisayarla. Atari'den müzik yapma olayını bayağı canlı yaşadık. *(gülüyor)* Bir oyun vardı "Turandot ve Aklayıcılar Kongresi" diye, onun için Uzakdoğu sesleri kartı almıştık, Çin konsolosluğuna gidip Çin müziğini araştırmıştık, eklektik de olsa, kendimize göre bir Çin sound'u yakalamıştık. *(gülüyor)* Şimdiye kadar yaptığımız hiçbir gösteri müziği diğerine benzemiyor. Hep de sıfır noktası duygusuyla başlıyoruz. Her yeni şeye, eski şey yıkılarak başlanıyor. Geçen yıl "Übü'yle Şvayk'ın Tarihî Karşılaşması" diye bir oyun oynandı, Prens Übü'yle Aslan Asker Şvayk'ın bağlantılı hikayeler şeklinde birleştirilmesi. Orada elektronika yaptık mesela.

Bundan sonra nasıl bir albüm çizgisi izleyeceksiniz?

Rıza: Oyun müziği albümleri çıkarmaya devam etmeyi düşünüyoruz, üç tane var yapmamız gereken. Bayağı bir iş var ortada uğraşacak. "24:00" diye zamanında oynanan bir dans tiyatrosu vardı, örneğin orada funk, reggae, oyun havası, bir yandan Philip Glass var. Karışık gibi görünüyor ama karışık değil. Çorba gibi bir şey değil yani. Elinde bir oyun var, oyunun bir yorumu var, aynı zamanda o yoruma da katılıyorsun: Sound, o oyunun müzikleri.

Proje harici şeyler, mesela konserlerde çaldığınız besteler albüme dönüşmeyecek mi?

Rıza: Öyle bir niyetimiz de var. O Mare Nostrum albümü şöyle olacak muhtemelen: Türkiyeli bir müzik türünü ele alıp, onun üzerine çalışıp, ondan bir sound çıkaracağız. Genellikle enstrümantal bizim bestelerimiz. Solist de olabilir, ona göre beste de yapılabilir, ama mutlaka Türkiyeli bir sound olmak durumunda. Türkçe sözlü rock falan, onlar olmaz, sanmıyorum. Enstrüman formunu bozmaya da çok niyetli değiliz, ama fırsat olsa, gelmek isteyen ve gelmesi anlamlı olacak birileri gelse hayır demeyiz, bir trompet muhteşem olur mesela. O giren kişi kesinlikle sound'u çok değiştirir.

Film müziğiyle tiyatro müziği arasında çok fark var mı?

Rıza: Çok fark var. Bir defa icralar açısından çok farklı, tiyatroda canlı icra edilen bir şeyin üzerine canlı icra yapıyorsun. Film müziğinin üretimi çok farklı, stüdyo ortamında yapıyorsun. Filmin müziklerini çekimlerden önce bitirebilirsin. Yönetmenin üslûbuna çok bağlısın sinemada, müziğin katılım olanakları daha dar. Bir de müziğin fonksiyonu daha farklı, çok daha atmosferik. Sinemada müziğin anlatımı kolaylaştırması gerek. Tiyatroda çok değişik şeyler denemek mümkün, çaldığın şeye canlı tepki veren oyuncular var. Öyle yerler vardır ki tiyatro müziğinde, özellikle belirsiz bırakılır. Ama ikisini birbiriyle karşılaştırmak iyi değil.

Söyleşi: ***Merve Erol***

Pınar Selek

"Haftaya Pınar Selek haberiyle girdik. Mısır Çarşısı'nda yedi ölümlü bir faciaya yol açan bombalı terör olayının baş sanığı. Babası, kızının sosyal meselelerle bilfiil meşgul, yüksek öğrenim ertesini yabancı ülkelerde tamamlamış bir sosylog olduğunu söyledi." 1998'in temmuzundayız. Hakkı Devrim "Babalar ve Kızları" başlıklı yazısına Selçuk Ural'ın Alaattin Çakıcı'ya kuryelik yapan kızı Aslı Ural'la devam ediyor, "ana-babalık görevi"nin ne olduğu konusunda nutuk atıyor. Aradan yaklaşık üç yıl geçti, Pınar Selek bu üç yılın ikibuçuğunu hapiste geçirdi, aleyhindeki iddianın iler tutar bir yanı olmadığı iyice alenileşince yılbaşında özgürlüğüne kavuştu ve "sosyal meselelerle bilfiil meşgul sosyolog"luğa kaldığı yerden başladı. Selek'le 10 şarkı eşliğinde o meseleleri konuştuk.

Herkes F Tipi'nde

Renaud - Socialiste *(Putain de camion)*

Pınar Selek: Renaud mu? Tamam, nakarat bölümünde hatırladım. "Elle était socialiste" diyor. **Gösteri yürüyüşünde tanıştığı sosyalist bir kızı anlatıyor. Matrak bir şarkı. Sen ilk defa nasıl tanıştın Renaud'yla?**

Lisede dinlerdim. Kasetlerini pek bulamıyordum, bulduklarımı da hep birileri yürütüyordu. **O zamanlar en çok hangi gruplara, şarkıcılara sempati duyuyordun?**

Lise çağlarında çok hızlı değişip gelişir her şey, çok şey birden keşfettiğiniz bir zamandır. Kendi coğrafyamın zenginlikleriyle de karşılaşıyordum ben. Gençlerin her zaman böyle bir şansı olmuyor, direkt Batıyla iç içe geçiyorlar ve hemen o müziği öğreniyorlar. Kulağım hiç yoktur, daha

Foto: Şahan Nuhoğlu

çok yüreğimle dinliyorum. Ayrıntıları, isimleri unuturum, ama çok dinlerim müzik. Renaud bende kalıcı olanlardan. Bir de Georges Brassens...

Hangi yıllarda lisedeydin? Nasıl bir ortamdı?

Notre Dame de Sion'a başladığımda 82'ydi, babam cezaevindeydi. Yenilgiyi çok içinde hissederek yaşadığın yıllar... Okuldakiler, derste birbiriyle yarışan ya da koca bulmak için oraya gelmiş kızlardı. Evren'in torunu filan bizim sınıftaydı. Usluluk vardı, herkes fazlasıyla temiz-paktı. Ama güzel bir arkadaş grubumuz oluştu zamanla. Okulun en uçarı grubuyduk; sigara, şarap filan içmeye başlamıştık. Sonra bu biraz daha politik bir hal aldı. Duvar gazetesi çıkarmaya başladık, Nâzım'ın şiirlerini koyuyorduk, ama imzasını koyamıyorduk.

12 Eylül 1980'i hatırlıyor musun?

Babamı götürdüler, oradan hatırlıyorum. Çok kalabalık bir asker grubu girdi içeri, kitapları bile aldılar. Annem eski CHP'li olduğu için askerlere bir tür güven duyuyordu, "nereye götürüyorsunuz" filan diye soruyordu. Babam "bunların ne yapacağı belli olmaz, boşver, sorma" diyordu.

Baban Türkiye İşçi Partisi'nin İstanbul İl Başkanlığı'nı yapmış, ayrıca Maden-İş'in hukuk müşavirliğini üstlenmiş.

Evet. Ama herkesin avukatıydı. Bizim ev herkesin gidip geldiği bir evdi, Dev-Yol'cusundan Dev-Sol'cusuna. MHP'liler evimize kırmızı çizgi çekiyordu, evi basmışlardı birkaç kere. Annem 27 Mayıs döneminde Menderes'e karşı askerle yürümüş bir kadın; askerden umudunu kesmemişti, sanki babam öldürülecekti de, asker onu kurtarıyormuş gibi düşündü.

Aydın Engin, Cumhuriyet'te deden Cemal Hakkı Selek'ten "Türkiye sosyalizminin anıt adamlarından biri" diye bahsetmişti...

Dedem ilkgençliğinden beri sosyalist, ama TKP'li değil. Sessiz bir adamdı. Çok çalışıyordu, fakat öne çıkmayı sevmiyordu. Akademi diye bir kitabevi kurmuşlar, Hakikat gazetesini çıkarmışlar. Uzun zaman Anadolu'da kalmışlar, örgütlenme faaliyetleri için. O zamanın sosyalistlerinin ortak sınıfsal özelliği aristokrat olmaları. Kuşadası'nın dörtte biri onundu, proleterleşeceğim diye hepsini satmış. Ama küçücük bir evde bile incelikli bir kültürü, yaşam tarzını yaşatmışlar, tablolarıyla, süsleriyle; yine de o ev onların mülkiyetinde olmamış hiçbir zaman. Dedemler ilk sosyalist kuşak herhalde. Çarpık bir sınıflaşma olduğu için onların önünü açacak kitleler yok, daha çok bir aydın hareketi şeklinde gelişiyor sol. Kendi yaşantılarıyla düşünceleri, kültürel birikimleriyle yapmaları gereken şey arasındaki mesafenin gerginliğini çok hissetmişlerdi... "Bizde bir coşku, başlangıcın umudu vardı" derdi dedem. Bence de onlar gibi bir kuşak bir daha gelmedi. Kültürlü oldukları için, aristokrat oldukları için değil, daha idealist oldukları için.

Ne zaman vefat etti deden?

97'de. Cenazenin öyle kalabalık olacağını düşünmemiştim. Eski tüfeklerden kim varsa geldi ve ağladı mezarı başında. Emeği çok geçmiş.

Sana mutlaka oku dediği bir kitap var mıydı?

Marx'ın "Felsefenin Sefaleti"nden çok etkilendiğini söylerdi. Okumaya çalıştım, pek anlamadım. Cezaevinde bir daha okudum. Hep dedem aklıma gelir "Felsefenin Sefaleti" denince.

Dedeni nasıl görürdün küçükken, hayatına damga vuran insanlardan biri miydi?

En sevdiği torunuydum, ama aynı zamanda en çok kavga ettiği, en kızdığı torunuydum. Arayışlarıma çok kızardı. O dönemin sosyalistleri sınıfı keşfetmişler ama, diğer toplumsal çelişkileri daha keşfetmemişler. Daha sonra babamla da hep böyle çelişkilerim oldu. Nedense ikisine de tam bir hayranlığım olmadı. Dedemde hep bir yenilgi sonrası hal vardı. Türkiye sosyalizminin anıt adamıdır, her şeyi takip eder ama bir şey çıkmıyor sonunda. Arkadaşları var, konuşup tartışıyorlar, iyi güzel ama, sonrası ne? Çok bunalırdım. Sonra cezaevine büyük anlamlar yüklemeye, "babamlar cezaevine girmeseydi, bunlar olmayacaktı" demeye başladım. Cezaevindeki insanlar çıksa, bütün bu sıkıntılar bitecek... Cezaevine gidiyordum, küçük olduğum için koğuşlara girebiliyordum. Oradan ayrılıp okula, kendi çevreme gidince çok bunalıyordum, "ben yalnızım ama, artık benim başka ilişkilerim, başka arkadaşlarım var, onlar çıkınca her şey düzelecek" diye düşünüyordum. Sonra onlar çıktı, hiçbir şey değişmedi. Hayatımda çok ciddi bir hayal kırıklığı oldu. Artık her şeyi suçlamaya başlamıştım. İncik mincik kolyeler yapıyorlar ya cezaevinde, onları suçluyordum mesela, "bu kolyeleri yaptıkları için böyle oldu" diyordum, "akşamları çok televizyon seyrediyorlar, bu yüzden böyle"... "Niye yenildiler" duygusu bende hep çok büyük oldu.

Sol sende hep yenilgiyle özdeşleşmiş; bu yenilgi duygusu, insanı tam ters bir noktaya da sürükleyebiliyor. Sen nasıl solcu kalabildin?

Evde yenilgiye rağmen bir süreklilik vardı, ailede keskin bir dönüş olmadı. Ama babamın arkadaşlarının hemen hemen hiçbirinin çocuğu siyaset yapmadı. Cezaevindekilerin kızlarından arkadaşlarım vardı, hepsi değişti, arayışları farklılaştı. Yenilgi onlarda farklı bir tepki yarattı.

Tracy Chapman - Talking About A Revolution *(Tracy Chapman)*

Hep böyle devrimci şarkıları seçmişsiniz... *(gülüyor)* Tracy Chapman. "Talking About A Revolution".

Sen 17-18 yaşındayken çıkmıştı bu şarkı...

Amerikan kültürüne biraz yabancılık var bende, ama Tracy Chapman'a yakınlık duydum. Çok fazla anlamadan, ama sembolize ettiği şeylerden dolayı seviyorduk.

Tracy Chapman'ın Türkiye'de tanınması çok ilginç bir dönemece rastladı. Doğu Avrupa'nın ve Sovyetler Birliği'nin çözülme sürecinin ivme kazandığı, Türkiye'de yeni sağın ideolojik hegemonyasını pekiştirdiği 1988-89 yıllarında ortaya çıkmıştı Chapman. Tam da o günlerde Necdet Şen'in "Hızlı Gazeteci" çizgi romanındaki "devrimci bacı" tiplemesi ve Şen'in kahramanı Fazilet'in şahsında solu ve solcuları hakir görmek entellektüel camiada "in" olmuştu. Chapman'a da, Fazilet'e nazire,"bacı" sıfatı yakıştırılmıştı, sola küfretmenin bir vesilesi olarak...

Çocukluğumda en çok dövmek istediğim adam oydu. Çok kötü, çok çaresiz hissediyordum kendimi Devrimci Bacı'yı okurken. Cezaevine gidip gelirken en azından herkes daha direniyordu, içerdekiler, onların aileleri... Sonra herkes bir şeyleri "keşfetmeye" başladı. En yakın insanlar bile artık başka şeyler konuşur oldular. Çok hızlı bir değişim oldu değil mi o süreçte? Bir işletme kültürü hakim oldu. Dinozor değilse de, biraz çağdışı hissetmeye başladık kendimizi. Necdet Şen'in bu çizgi romanı çıktığında ağlamıştım. Kime bahsetsem, "evet, doğru, bunlar çok yaşanıyor" diye kabulleniyordu. Televizyonlar, gazeteler tek ses. Eski kitapları okuyabiliyordum ancak. Sonra yeni yeni sol dergiler çıkmaya başladı, ben koşa koşa oralara gittim. Onların gözünde Deniz'leri, kitaplarda okuduğum abileri ablaları arıyordum, belki görürüm diye umuyordum. Çünkü onlar yokoldular, yer yarıldı, içine girdiler... Birden bir tarih bitti, olur mu böyle bir şey? Eski solcuların çocukları, aileleri, videolar, yazlık alma hayalleri... Çok üzülüp etkileniyordum bunlardan. Okuldaki arkadaş grubuyla bütün sol dergileri alıyorduk. Nasıl seçeceğiz, hangisine gideceğiz diye düşünüyorduk. Yedi-sekiz kişiydik, artık şarap içmeyi de bırakmıştık. Bütün sol örgütlere gireceğiz, merkez komitelere yükselip hepsini birleştireceğiz gibi hayaller kurardık... *(gülüyor)* O Bacı'yı da temsil etmiyorduk, ama çok iğrenmiştim o adamdan, yanına gidip, aynı şimdi Sinan Çetin'e demek istediğim gibi, "ne hakkın var senin, nasıl dokunabilirsin" demek istiyordum. Sonra Çözüm diye bir dergi gördüm, Dev-Sol çıkarıyordu. Üçüncü sayfada "Hızlı Gazeteci dur, önünde halkın değerleri var" diye bir başlık! Hiç unutmuyorum. *(gülüyor)* Beni çok fazla etkilemişti; ideolojik olarak, politik olarak ne düşündüklerini bilmiyordum daha. Ama o edebiyatı hissettiğim eski solcular da çoktu, Necdet Şen'in sol içinden farklı versiyonları... En çok aradığım şey ciddiyetti. Ciddiyet kalmamıştı, her şey o kadar bulanmıştı ki... 86'dan sonra bir kafe modası başladı: Kocaman kocaman adamlar, genç genç kızlarla. Değişik örgütlenmelerden insanlar, kafelerde oturuyordu. Ben de gidiyordum oralara, tiyatro çalışmalarına, tartışmalara. "Şöyle olmalı lazım, şöyle olacak" diye konuşuyorlardı, duyunca ben de diyordum ki, "bir şey olacak!" Sonra unutuluyordu, ya da akşam bir bakıyordun, adamlar içmeye gitmiş. Artık çok bireysel arayışlar vardı. Siyaset, sosyal ilişkilerin zemini gibiydi.

O zamanlar hiç kadın hareketine ilgi duymuş muydun?

Takip ediyordum ama çok fazla okumuyordum bu konuda. Sosyalizmin yenilgisiyle, 90'lar ve sonrasında çok daha başka bir arayış başladı, yenilmeden nasıl yürünebilir diye. Dışlanma, sokak, sivil toplum gibi, reel sosyalizmin göremediği hangi çelişkiler var; daha bütünlüklü, daha özgürlükçü bir sol nasıl olabilir; bu soruların arayışı başladı üniversite yıllarımın başında. O dönemlerim daha çok okumayla geçti.

Neler okuyordun?

Lenin, Marx, Engels, onları baştan sona o zaman okudum –çok anladığımı söylemem ama...

Edebiyatla aran nasıldı?

Dostoyevski'yi çok severim, Rus edebiyatına genelde bir yakınlığım var. İlkokulda bir roman yazmıştım. *(gülüyor)* Adı "Menekşeli Gözler"di, bir aşk romanı. Daha sonra hikaye yazmaya başladım...

Sosyoloji tercihi nasıl oldu?

Sosyoloji okumayı, sosyolog olmayı hiçbir zaman istemedim. Ama ailede o hukuk geleneği var ya, buna çok tepki duydum, genel olarak hukukta bir çözümsüzlük var diye. Ve sosyolojiyi ilk tercihim olarak yazdım. Okul birincisi oldum ama, devamsızdım. Sanata, özellikle tiyatroya ilgi duyuyordum, sokak tiyatroları filan yapıyorduk. Ama yaşamımda çelişkiler vardı. Günlüğüme şöyle yazmıştım: "Bir yanım derviş olmak ister, bir yanım da devrimci." Derviş mütevazı, devrimciyi kabul ediyor ama devrimci dervişi kabul etmiyor... Politik arayışlar biraz ağırlıklı oldu, tek başına sanata yönelemedim. Ama böyle bir ayrım da çok doğru değil, belki de her şeyi birbirinden ayrı gördüğümüz için böyle.

Aşk, kendini aşıp başkasında varolma gibi bir şey. Fakat günümüzde ilişkiler genellikle bir sözleşmeye dayanıyor gibi. Arkadaşlıklar da öyle. İnsanlar arasında korkunç duvarlar var. Herkes F Tipi'nde.

Janis Joplin - I Need A Man To Love *(Cheap Thrills)*

Tanıyamadım. Kim?

Janis Joplin ve Big Brother & The Holding Company'den bir aşk parçası... Biraz aşk konuşalım istedik, çünkü bir söyleşide şöyle demişsin: "Aşk çok güzel ama, bundan sonra zor. Bir erkek arkadaşa, ne kafamda ne hayatımda yer ve zaman ayırabileceğimi sanmıyorum."

"Artık hayatımda bir erkeğe yer yok" gibi bir şey olmuş. *(gülüyor)* Genel olarak –sol da dahil– gördüğüm şey şu: İlişkilerde, eski yaşamı sorgulayıp da onun yerine yeni bir yaşam koymak gibi şeyler çok fazla yok... Kadınla erkek arasında bir sosyal ilişki kuruluyor; bu, göründüğünden daha ciddi ve politik bir şey aslında. Fakat sen kendini "gerçekleştirmeden" böyle bir ilişkiye girdiğinde, ki benim başıma gelen daha çok bu oldu, varolan alışkanlıklar kendini ister istemez sürdürüyor... Sevginin ve aşkın çok yaşandığını düşünmüyorum. Bence aşk, kendini aşıp başkasında varolma gibi bir şey. Fakat günümüzde ilişkiler genellikle bir sözleşmeye dayanıyor gibi. Bu, arkadaşlıklar için de geçerli. Bunu biraz değiştirmek istiyorum. Aşkı yaratmak gerekiyor. Çok büyük laflar etmeyi de doğru bulmuyorum, teorik kavramların arasında uçup gitmek yerine, kendi yaşamımda ikisini bir arada yapmak istiyorum.

Seni çok etkileyen bir aşk romanı oldu mu?

Ağlarım aşk romanları okuduğumda. Mesela "Anna Karenina", ama çok da aşk romanı sayılmaz o. Masallardan etkileniyordum, aşk destanları, eski efsaneler... Murathan Mungan'ı, Marquez'i çok severim, bir de Balzac'ı...

Son 10-15 yılda bir cinsel serbestleşme yaşandı. Başka alanlarda gerilenirken, cinsellikte bir sıçrama, özgürleşme oldu galiba. Bir sosyolog olarak bu olguyu nasıl değerlendiriyorsun? Bir cinsel devrimden söz edilebilir mi?

Ben çok içinde hissedemiyorum kendimi. Eskisini buna tercih etmek de pek mümkün değil. Avrupa'da 60'larda gelişen cinsel devrim aynı zamanda sosyal devrim içinde gelişiyordu, felsefi bir hareket, sosyal bir patlama şeklinde kendini ortaya koyuyordu... Fransa'da okurken okulda saçları örülü bir kız vardı, etek metek giyiyordu. En bakire oydu kızlar arasında. Öbür serbest hareket eden kızlar herhalde burjuva, bu saçını ören kızı da dışlıyorlar diye düşündüm. Sonra tartışmaya başladım, "niye bu kızı dışlıyorsunuz" diye sordum. Öğrendim ki meğer o kız üst sınıftanmış. Bu işin temelden geliştiği yerlerde cinsel devrim aşağıdan, köylüden, işçilerden gelişmiş, burjuvalar daha tutucu sınıf olarak kalmışlar. Bunu okumuştum tabii ama, görünce başka oluyor... Şimdiki cinsel serbestliğin doğrudan doğruya Türkiye'de gelişen eğlence kültürüyle, Yeni Dünya Düzeni'yle insan üzerinde uygulanan politikalarla çok bağlantısı var. İnsanlar arasında korkunç duvarlar var. Herkes F Tipi'nde. F Tipi, bugün herkesin yaşadığı şeyin bir göstergesi. İnsanların birbirleriyle kurdukları ilişkide en temel şeylerden biri cinsellik oldu. Tamam, cinsellik var, ama çok abartılmış durumda. Bütün toplumsal kurumlar, aile dahil, doğrudan doğruya erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin rengini taşıyor. Kadınla erkek arasında kurulan ilk egemenlik biçimi, bütün yaşama yansımış. Belki artık daha derinlikli, daha ince bir sömürü var. Buna karşı daha derinlikli bir özgürlükçü yaklaşım gerekiyor. Doğaya bakış açısından tut, sosyal ilişkilere, siyasete kadar daha alternatif ve daha radikal bir şeyi kadınlar geliştirebilir.

Doğanın verdiği bir avantajdan ötürü mü?

Bir varlığı yaratmak için dokuz ay karnında taşıyor. Taşıdıktan sonra bir de ona bakıyor. Yaşama ve insana yaklaşımının daha derinden olması lazım. Bir insanın nasıl zor varolduğunu biliyor, bunu kendi içinde hissediyor. Çocuk doğurmamış olsa bile kadınlarda böyle güdüsel bir şey var herhalde. Anaerkil toplumlarda her varlığın bir ruhu olduğuna inanıyorlardı. Mesela birisi yanlışlıkla dalı kırdığında "ağacın ruhu incinecek" diyorlarmış. Bu çok güzel. Toplumsal cinsiyetin yarattığı bir şey var: Kadın daha çok tarımla, toprakla ilgilenmiş; örümceği, karıncayı izlemiş, erkek ise aslanı, kaplanı, avcı hayvanları... Erkek kendi sosyal örgütlenmesini öldürmek üzerine kurmuş.

Son zamanlarda "Amazon" mitolojisinin popülerleşmesine ne diyorsun; Zeyna gibi dizilere?

O kadınlar da erkek. Kadın erkekleştiği, Zeyna'laştığı, Çiller'leştiği noktada, erkekten daha tehlikeli bir vurucu güç haline geliyor.

The Clash - The Armageddeon Day *(The Story Of The Clash)*

Kim? Çıkaramayacağım...

Clash, "Mahşer Günü".

Özel bir bağlılığım yok, ama severim Clash'i.

Şarkının nakaratı "Birçok insan aç bu gece / birçok insan adaletten yoksun bu gece". Sen ölüm oruçlarına tanık oldun, tanıklığını naklet-mek istiyoruz.

Olayın zamanlamasını, tarzını benimseyelim benimsemeyelim –ki ben benimsemiyorum–, tüm değerlerin yitirildiği bir çağda, birileri çıkıp "böyle yaşamak istemiyorum" ya da "onurumun rencide edilmesini, haysiyetime dokunulmasını istemiyorum" diyerek direniyorlar. Bundan kaçmak, yüzünü dönmek, anlamaya çalışmamak çok kötü. Çok ciddi bir çözümsüzlük var orada ve bu, insanların ölümüne maloluyor. Ölüm orucuna siyaset olarak girmek istemeyen bir sürü örgüt şu anda ölüm orucunda. Çoğunun düştüğünü, artık ayağa kalkamadığını, komalık olduğunu öğrendim. Onlar ölüm orucunun zamanlamasına, işlerin bu şekilde yürümesine karşı olan insanlardı. Hepsi ölüm orucunda ve ölmek üzereler.

Ölüm orucu dönülmez bir noktaya gelinceye kadar medyanın gündemine girmedi, sonra bir girdi pir girdi, her gün haber yapmaya başladılar, operasyondan sonra da bıçak gibi kesildi...

Medya insanların psikolojisiyle çok kötü oynadı, birdenbire ölüm orucunu gündemin birinci sırasına oturttu, daha sonra onu orada tüketti. Gündem F Tipi'nden ölüm orucuna kaydı. Daha önce F Tipi olayı genel demokrasi mücadelesinin bir parçası durumundaydı ve böyle olması gerekiyordu. Bir yandan işçi eylemleri, bir yandan Kürtçe televizyon meselesi, bir yandan F Tipi... Hiçbiri hiçbirinin üstünde değil, insanlar onun için de, öbürü için de bir şey yapıyorlar. O takvim birdenbire kesildi ve her şey ölüm orucuna angaje oldu. "İnsanlar ölüyor burada, işi gücü bırakalım, şimdi bununla ilgilenelim" dedi herkes. Dar bir noktaya getirildi. Devlet çok iyi biliyordu bu dar noktayı. Kimin ne şekilde davranacağını, hareket edeceğini çok iyi biliyor devlet. Görüşme süreci çok ciddi bir komplo süreciydi aslında. Devlet yıllarca savaşa savaşa, nasıl savaş propagandası yapacağını da çok iyi öğrenmiş. Orada insanların psikolojisini yavaş yavaş başka bir yöne doğru ittiler; "örgütler var" dediler, törenleri gösterdiler, "bu çocukların kurtarılması lazım, nasıl olursa olsun" dediler. Daha sonra yavaş yavaş "canavarlar" yarattılar. Şiddet şiddeti doğurur; şiddet dışında başka bir yolun bulunması lazımdı. Ciddi bir komitacılık geleneği var, Türk devlet yapısında da, muhalefetinde de. Bu komitacılık ya kötü bir isyanı ya da kötü bir teslimiyeti getiriyor. Aslında devletin dayattığı da bu. Kötü bir isyana seni mahkûm ediyor, onun dışında hiçbir çare, hiçbir yol bırakmıyor sana. Bu isyan siyasal, uzun vadeli, stratejisi zor olan bir devrim hareketi biçiminde değil ama, bir isyan biçiminde gelişiyor. Sonunda bu isyanı öyle bir biçimde bastırıyor ki... Cezaevleri konusu şöyle tehlikeli bir konu: Diğer demokrasi mücadelesinin içinde yer almadığı zaman toplum çok rahat unutabilir, çünkü dışında. Kendi arkadaşlarımdan, yakın çevremden de biliyorum, sen sürekli ilişki kurmadın mı, unutuyor cezaevleri nerede, oralarda neler oluyor, çünkü toplumun dışında bir alan. Kendi yaşamıyla bağlantısını çok fazla kuramıyor.

Konu "ölüm orucundan yana mısın, değil misin"e indirgendi...

1950'lerden beri yapılan şey: "Sen komünist misin, değil misin?" "Barış" dediğin anda, "sen yoksa o teröristlerden yana mısın?"...

Operasyonu içerde nasıl öğrendiniz?

Yatıyorduk, gümbür gümbür gümbür... En üst kattayız, büyük bir koğuşumuz vardı, cezaevinin en üstünde kadınlar koğuşu. Pencereden baktık, binlerce asker giriyor içeri. Tepelerde askerler var. Tak tak tak silah sesleri geliyor. Bizim koğuşa da ateş açıldı, camlar kırıldı.

Hoparlörle duyuru yapıldı mı?

Her türlü küfür: Bilmemne yapmaya geliyoruz, teslim olun, devlete karşı bilmemne yapılmaz... Biz giyindik, bu arada bombalar atılmaya başlandı. Biz çatışmaya girmeyeceğiz dedik, kötü bir durumla karşı karşıya kaldığımız zaman daha geniş bir kesim açlık grevine girer. Bizim koğuştan dört kişi vardı açlık grevinde, bir tanesi de bendim. Büyük ihtimalle ölüm orucundakileri, açlık grevindekileri almaya geliyorlar diye düşündük. Bizim de açlık grevine girmemiz, ölüm orucu bitirilsin ve buna çözüm bulunsun talebiyleydi. Geldikleri zaman hep beraber gideceğiz, şöyle böyle yapacağız diye hazırlandık. Seslendik, "görüşürken herhangi bir eziyette bulunmayacaksınız, eşyalarımızı alacağız" diye. "Tamam" dediler. Ama bir gün boyunca kaldık içeride, kimseye ulaşamadık. İçeriye ateş açılıyor, içeride gaz var, köşede bir yerde duruyoruz, kanalizasyon patladı, yerler su içinde kaldı, bir gün böyle bekledik. Askere ulaşamıyoruz. Erkekler bizden önce ulaşmışlar, ama içeride kalmaya karar vermişler. Silahları yoktu çocukların, ya da ben görmedim. Televizyonda gösterdikleri Uzi'ler filan, hiç sanmıyorum olsun. Ümraniye en geç biten operasyondu. Dışarıdaki herkes içeride çatışma var zannediyor. Yok çatışma falan. Sadece asker bekliyor kapıda. Hiçbir şey yapmıyor, gün boyunca dokunmuyor. Bir ara bağırıyorlar "teslim olun" diye, sonra gidip yemek yiyorlar. Allah Allah diyoruz, vaz mı geçtiler acaba? Televizyonumuz var, medyanın birdenbire nasıl değiştiğini gördük. Televizyondaki konuşmalara bakınca, "eğer dışarıda böyle bir hava değişikliği varsa, kesin katliam olacak" diye düşündük.

Tüm değerlerin yitirildiği bir çağda, birileri çıkıp "haysiyetime dokunulmasını istemiyorum" diyerek direniyor. Bundan kaçmak, anlamaya çalışmamak çok kötü. Ve bu, insanların ölümüne maloluyor.

Operasyonun ikinci gününde bütün televizyonlar iki cezaevi arasında geçtiği iddia edilen bir telefon konuşması yayınladılar...

Bir kere o onların üslûbu değil. İkincisi, çok belli ki mikrofona konuşuyor, telefona değil. Onu ilk yayınladıkları andan itibaren düşündük ki, katliamın sesiydi o. İsteseler daha önce de verebilirlerdi. Bütün telefon konuşmalarını dinliyorlar zaten. Buram buram kötü niyet var burada, pislik kokuyor.

Operasyona direniş nasıl başladı?

Cezaevinde çok yanılsamalı bir hava yaratıyorlar. Seni rahat bırakıyorlar, önünü açıyorlar. Cezaevindekiler de "burası bizim, içeri gardiyan giremez" diyor. O kadar saçma bir şey ki; halbuki sen onun elindesin. Çevrende askerler var, içeride belki dinleme cihazları, bir sürü şey var, ama bunların içinde kendini çok güçlü hissetmen sağlanıyor. Ama aslında öyle bir güç yok. Şişiriyor, şişiriyor, sonra bir vuruyor, tam düşüyorsun. Bu operasyonda da biraz bunu yaptı, insanları, örgütleri şişirdi. Hatta örgütler kendilerini bayağı sürece hakim, öncülüğü yürütüyor gibi hissetmeye başladılar. Aydınlar ilgilenince, sanki aydınlara öncülük ediyor gibi hissetmeye başladılar. Sonra korkunç bir şiddet uygulandı. Direndiler, sonunda teslim oldular. Kötü bir teslimiyetti. Gaz vurdu, vurdu, içerisini yaşanamayacak duruma getirdi. En sonunda içeridekiler "çıkıyoruz" demek zorunda kaldılar. En son bir kızı temsilci göndermişler, o demiş "biz çıkıyoruz" diye. O kıza yapmadıklarını bırakmadılar, duvara döndürdüler, çömelttiler. Ondan sonra "ister teslim ol, ister olma" havasına girdiler. İlk başta biz çıkarken "teslim olduk" diye çıkmadık, çatışmamak için çıktık. Tek sıra yürüyün dediler, dağınık yürüdük mesela. Onların dediğini yapmadık ama, çatışmadık da. O kızdan sonra çıkanları teker teker nasıl dövdüler... Mutlaka o pozisyondan bir şekilde, kendini de rencide etmeden çıkmanın yolunu araman lazım. Böyle birkaç cezaevinde süründüre süründüre çıkardılar, otobüslere alıp direkt F Tipi'ne götürdüler, birbirlerinden kopardılar. Sonra tecavüz etmişler. En çok da erkeklere, yirmi-otuz kişiye. Görüş olmuş, aileler ağlıyordu anlatırken. Çocuk bakmıyor, konuşmuyor. Etek gibi bir şey giymiş, pantolon giyememiş tecavüzün etkisiyle, kanaması varmış.

Hakikaten kendini yakanlar oldu mu?

Ben görmedim. Bir adamın kendini yaktığını söylediler bizim cezaevinde. Koşa koşa çıkmış, askerlere doğru koşmuş. Onu taradılar. Hiçbir şey yok vücudunda, üzerinde bomba olsa anlarım. Her şeyi bırak, sen madem insanların kendini yakmasına karşısın, o adamın üzerine su sık ya!.. O adamın üzerinde bomba olma ihtimali yok, yanıyor adam, bomba olsa çoktan patlar. Taradılar adamı. Yardım-yataklıktan yatıyordu, afla çıkacaktı. Şimdi yok böyle birisi. Böyle çok insan öldürdüler. İnternette okudum, Hayata Dönüş operasyonu, Nazilerin Yahudi operasyonuna verdikleri isimmiş.

Operasyon sonrasında ölüm oruçları devam etti, ama konu basının gündeminden düştü. Bu suskunluk sadece "yukarıdan baskı"yla açıklanabilir mi?

"Biz DHKP-C'nin peşinden mi yürüyeceğiz" bahanesi var tabii. O medya dünyasındakiler öyle sunî bir me-

kanda yaşıyorlar ve yazıyorlar ki, hava baloncuğu gibi. Unutuyorlar gerçekten, buna inanıyorum. İletişimsizliği örgütleyen bir iletişim şebekesi. Artık gazeteci filan kalmadı. Ali Kırca Star'a geçince "evime döndüm" diyor. Bu saçmalıkların neresi ev? O adamın bir şeye duyarlılık göstermesi mümkün değil. Gazeteci yok artık. Abdi İpekçi olsaydı, şimdi işten atılırdı. Öyle solcu, ilerici bir adam değildi ama, gazeteciydi.

"Cezaevlerimiz Avrupa standardında olacak" söylemi çok etkili oldu. "Madem Avrupa'dır, iyidir; karşı çıkan başka maksatlıdır".

Hüseyin Karabey diye bir çocuk Avrupa'daki cezaevlerini dolaşıp bir film çekmiş, "Sessiz Ölüm". Avrupa hapishanelerinin nasıl bir cehennem olduğunu çok güzel gösteriyor. Avrupa'daki mahkumlar daha kötü durumda, o standardı getirmek istiyorlar. Avrupa'nın başardığı şey şu: Belli bir sınırın dışında muhalif olanı toplumun dışına itmek, tamamen yalıtmak, insanlıktan çıkarmak. Avrupa'da bir tutuklu ölüm orucuna gireceğini söylerse, avukatın bunu basına yansıtma hakkı yok. Tutuklu mahkemede aynı şeyi söylerse, avukatın müvekkilinin yanından kalkıp gitmesi gerekiyor, aksi takdirde o da "suça iştirak" etmiş sayılıyor. Avrupa standardı böyle bir şey.

Khaled - Abdel Kader *(Hafla)*

Magribli galiba. Kim?

Fransa'da yaşayan bir Cezayirli, Khaled. Senin bir Fransa maceran var, master için gitmişsin...

Master düzeyinde bir burs kazanmıştım. İlk defa hayatımda çalışkan bir öğrenci olmuştum, ders sektirmeyen, en önde oturan... Oraya gitmeden önce arkadaşlık yaptığım Fransız çocuklar vardı, onların yanına gittim, squad'larda kaldım. Orada bir ressamın peşine takıldım... Eski romanlardan okumuşuzdur ya, sanatçılar Montmartre'dadır diye, ben de ilk gittiğimde onları aradım. *(gülüyor)* Sonra yaşayan Paris'i keşfettim. Bir sürü yere girip çıktım. Dünyadaki bütün devrimci örgütlenmelerle ilişkilenmeye çalıştım, Zapatistleri de o zaman tanıdım, Nikaragua'dakileri, Filistin'dekileri. Brezilya Sosyalist Partisi'nin bülteni hâlâ geliyor eve.

Nasıl bir ortam vardı gittiğin okulda, neler konuşuluyordu, tartışılıyordu?

Öğrenci kitlesi çok karışıktı. Fransızlardan başka, Magribliler vardı, Japonlar, İspanyollar... Hepsi ayrı bir gruptu. Fransızların çoğu halk çocuklarıydı, ama önleri açılmış, zenginleşme fırsatı yakalamış insanlardı. Magriblilerin hali çok üzücüydü. "Fransa'yı seviyoruz" gibi etiketler taşıyorlardı üstlerinde. Çok trajik durumları. Kendi kimliklerine sarılanların durumu da öyle. Önlerinde bir seçenek yok. Bir seçenek Fransızlaşmak, öbür seçenek de tutucu olmak.

Burada da Amerikan bayraklı tişörtle gezen gençler var... Peki, Türkiyeli Kürtlerle Fransalı Cezayirliler arasında bir paralellik var mı?

Fransa'da etnik ayrım, sınıfsal ayrımın da zemini. Kültürler arasındaki hiyerarşi, sınıflar arasındaki hiyerarşiyi de meşrulaştıran, hatta kolaylaştıran bir şey. Burada ise inkâr politikası var. Orada kabul ediyor, "sen Cezayirlisin ve benden farklısın" diyor, hatta bunu vurguluyor. Fransızların Cezayirlilerle ilişkilerinde o ince dışlama tarzları, gerçekten çok dokunuyor insana.

Rai o durumun panzehiri galiba. Hem Cezayirlilerin kimlik sorununa, hem de Fransızların ayrımcı anlayışlarına. David Byrne'ün güzel bir sözü var: "Başka bir toplumun bir şarkısı yüreğini titretmişse, o kültürü kendi kültüründen aşağı görmen mümkün değil." Cezayirli göçmenlerin Fransa'ya götürdüğü rai'ın böyle bir etkisi oldu galiba...

Bir kişinin bitirildiği son yer, o kişinin kültürünün, sanatının da bitirilmesi. Avrupa, sömürgeciliğini sanat alanından çok, bilim, toplumun kuruluşu, yaşam tarzı aracılığıyla yaptı. Doğu da onun üstünlüğünü baştan kabul etmiş oldu; onunla yarışabilmek için Batı'nın kurduğu bilimi, hukuku, sosyal bilimlerle oluşturduğu bütün toplumsal yapıları kabul etmek zorunda kaldı. Sanat dışında, özgünlüğünü ortaya koymasının başka yolu yok. Müzik de bunun başında geliyor. Cezayirliler için rai bu. Onların belirlediği bütün o sistemin dışında, başka bir yaşam ilişkisi, dili yaratabiliyorsun.

Sen cezaevindeyken çıkan "Bir teröristin portresi" üstbaşlıklı "Babası kızını savunuyor" başlıklı haberde altını çizdiğimiz satırlar şöyle: "Baba Alp Selek kızını kaygıyla değil, gururla izliyor. Bir gün 'baba, bu çocukları (sokak çocukları) ancak sanat kurtarır' diyor ve onlar için arkadaşlarıyla birlikte Tünel'de bir atölye kuruyor..." Sanatın dönüştürücü gücüne inandığını çıkardık o cümleden.

Sokak çocukları için de, sokaktaki insanlar için de böyle bir şey var. Sokaktaki insan ne yapacak? Şöyle bir alternatif vermeye çalışıyorlar onlara: Yurda girsinler, yurda bilim adamları, psikologlar gelsin, çocukları rehabilite etsinler ve bu çocuklar gidip bir yerlerde çalışmaya başlasınlar... Bir türlü işlemeyen bir sistem haline gelmiş bu. Üç-beş kişi kurtuluyor, sonra başkaları geliyor. Bu kurtulma ne demek? Sokaklarda yaşayıp da ıslahevlerinde, yurtlarda ıslah olmuş çocuklar hep sağlıksız kişilikler. Bu çocuk ya da bu travesti ya da bu genelev kadını beş yıl sokakta yaşamış. Bir yaşam var orada. Karanlık sokaklarda toplumun karanlık yüzüyle, bizim görmediğimiz şeylerle yüz yüze gelmişler. Bunu dile getirmesi, ifade etmesi, o gördüğü şeyi anlatması lazım. Orada bir şey yaşamış, fakat o yaşamın dili yok. Üniversitenin ilk yıllarında genelevlerdeki kadınlarla ilgili bir araştırma yapmıştım. Genelev kadını bir kere konuşmaya başladı mı, üüühh, neler anlatıyor. Öyle şeylere tanık olmuş ki. Ama teybi açtığın zaman onları anlatmıyor, resmî söylemle konuşmaya çalışıyor. Medyanın diliyle, varolan hakim dille konuşuyor, kendini de öyle tanımlıyor. Yeni bir dil oluşması, onun için de müthiş bir yoğunlaşma, birikim, kültür gerekiyor. Bunun tek yolu sanat olabilir. Beyoğlu'ndaki atölyede öyle bir şey kurduk, herkes gelip kendisi ne istiyorsa bir şeyler yapıyordu, bir kısım tiyatroyla ilgileniyor, bir kısım çamurlarla uğraşıyor, bir kısım resim yapıyor... Orada sanatın dilini, tekniğini biraz biraz öğrendiler. Daha sonra acayip şeyler çıkmaya başladı, müthiş bir yetenek ortaya çıkardılar. Bütün toplumun pislikleri yoğunlaşmış, yoğunlaşmış ve o insanlarda kesişmiş. Kusacak gibiler. Bir dilleri açıldı mı, artık zor durdurabilirsin.

Charles Aznavour - Comme ils disent *(Chez lui, à Paris)*

Aznavour mu?

Evet. "Comme ils disent".

Aznavour özel olarak dinlediğim biri değil. Bu şarkıyı bilmiyordum mesela. Daha romantik şarkılarını bilirim.

Şarkı bir travestiyi anlatıyor. Travestiler üzerine yaptığın araştırma Milliyet'e haber konusu oldu, Hortum Süleyman olarak bilinen Beyoğlu Ekipler Amiri'yle yaptığın görüşmeden de pasajlar yayınlandı...

Hiçbir zaman yaptığım araştırmaları medyaya vermek istemiyordum. Babam ben cezaevindeyken herkese bu araştırmayı anlatmış. Nedeni de, biraz "bakın, Pınar sadece PKK'yle ilgili değil, başka konularda da araştırma yaptı" diyebilmek. Çok üzüldüm gördüğüm zaman. Hortum Süleyman aradı bu olaydan sonra. "Pınar, medyayı sen hiç sevmezdin eskiden, ne oldu?" dedi. Çok utandım adamdan. Sokakta karşı karşıya kaldığımızda sürekli kavga ettiğimiz bir adam o, ama garip bir saygısı vardı bana. Birilerini alırdı, içeri atardı, ben de kavga ederdim, alırdım çocuğu, travestiyi, çıkarırdım. Şöyle bir adam: Kapasitesi, kafa yapısı bu. Dayakçı bir adam. Ama mesela cebindeki parasını çıkarır, çocuklara verir, ya da gider, onlara yemek alır. Ama sinirlenir, döver. Bu adam işkenceci değil. İşkenceciler başka adamlar. Bu adam biraz da bu dönemin kurbanlarından. İyi bir adam demiyorum, çok da tehlikeli bir adam hatta. Ama benim karşıma alacağım adam bu değil. Bu adamla gittim röportaj yaptım, adam da içini açtı. Gerçekten samimi yaklaştı. "Ben travestileri sapık olarak görüyorum" dedi açık açık. "Bunları bir adaya kapatacaksın" dedi...

"Sizi Mısır Çarşısı'na gezmeye götürelim" dediler. "Bir de mısır patlağı yerken çekin" dedim, telefonu kapattım. Duygu Asena'ya demişler ki: "Pınar'ı Mısır Çarşısı'na götür, seni kırmaz." Kadıncağız geldi, istediğim tarzda bir röportaj yaptı. Basmadılar.

Peki bu görüşme ve araştırma medyanın eline nasıl geçti?

Milliyet'teki haberi yapan gazeteci kız araştırmanın bütünüyle ilgileniyordu, o gün aldı, "ben merak ediyorum" filan dedi, bireysel bir merakmış gibi. O yayınladıkları bölüm, tamamen "A Takımı" kafası... O günkü telefonda Hortum Süleyman, Mısır Çarşısı olayına ilişkin "asla böyle bir şey yapmayacağına inanıyordum" dedi, "gittim polislere de söyledim, seni ziyaret de etmek isterdim Pınar, gerçekten saygım var, ama biliyorsun, gelemem, gelsem bir başka Susurluk çıkar"... *(gülüyor)* "Ben de mağdur durumdayım şimdi, sen nasıl aldın da bunu medyaya verdin" dedi, çok utandım... Bu araştırma çok daha kapsamlı bir araştırmaydı. Travestilerin o dönem yaşadığı bir dışlanma, Beyoğlu'ndan sürülme olayı vardı. Yaşamış oldukları toplumsal dışlanmanın dışında, doğrudan doğruya kentin yeniden yapılanmasıyla ilgili bir olaydı, Habitat zamanında. Beyoğlu'nu Güzelleştirme Derneği benim temel hedefimdi mesela. Mehmet Ağar da var kurucuları arasında. Belki de travestilere en yakın adam Hortum Süleyman'dı onların içinde. Daha demokrat, aydın gözüken ama bir taraftan da bu işi organize edenlere göre çok daha yakındı. Gazetede olayın iki noktasını cımbızla seçmişler. Halbuki ülkücülerin ve Hortum Süleyman'ın söylediği iki laf, yüz sayfayı geçkin bir araştırmanın küçücük bir parçası.

Cezaevinden çıktıktan sonra seninle yapılan söyleşilerde rahatsız olduğun başka şeyler oldu mu?

Daha önce "melek yüzlü şeytan" gibi bir şey-

dım, sonra "bunu cici kız yapalım" dediler. Cezaevinde yaşadığımdan daha büyük bir kuşatma bu. Mağdur olmaya sürüklüyorlar seni. Oysa Mısır Çarşısı olayı olmadan önce mağdur falan değildim, sözü olan biriydim, kendini savunması gereken bir insan değildim. Muhaliflikle-rim vardı, kendime göre istediğim her şeyi en uç boyutlarda yaşayabiliyordum, yolumu açabiliyordum. Birdenbire Mısır Çarşısı gibi bir olayla karşı karşıya kaldım ve sırf dışlanmamak, marjinalleşmemek için, en marjinallere, en muhalif insanlara bile kendimi anlatmak durumunda kaldım, "valla Mısır Çarşısı'nı ben bombalamadım" diye. Cezaevindeyken mahkemeye çıkıp çatır çatır konuşabiliyordum, çünkü benim için çok önemliydi o duruşmalar. Mahkemede ilk günler "ben yapmadım" dedim, sonra hiçbir şekilde işin kriminel boyutuna girmedim. Araştıran-araştırılan ilişkisi, barış nedir, özgürlük nedir, suç üreten ceza sistemi, şu, bu, çıkıp mahkemelerde bunları anlatıyordum, sırf zabıtlara girsin diye. Hiç Mısır Çarşısı'nı konuşmuyordum, avukatlar söylüyordu, ben başka şeyleri tartışıyordum. Çıktıktan sonra bu özgürlüğümü de kaybettim. Çıktım, herkes çevremde: "Bak Pınar, artık sözlerine çok dikkat edeceksin. Çok uç konuşuyordun, dikkat etmen lazım..." Bunları en iyi niyetli insanlar söylüyor. "Bir süre sus, zamana bırak. Cici kızsın. Melek."

Suç üreten ceza sistemi, barış, özgürlük nedir; mahkemede bunları anlatıyordum, sırf zabıtlara girsin diye. Mısır Çarşısı'nı değil, başka şeyler tartışıyordum. Çıktıktan sonra bu özgürlüğümü de kaybettim.

Üstelik sen oraya bomba koymamıştın. Zaten oraya bomba da konmamıştı...

Evet. Fakat benim bu düzene ve medya dünyasının patronlarına uymayan fikirlerim var. Bana acayip acayip şeyler söylemeye başladılar: "Gel seni gezdirelim, kırlara götürelim, deniz kenarlarında fotoğraf çektirelim..." Ben tabii reddediyorum, "bu evin içinde yapacaksınız bütün röportajları" diyorum. "Pınar, senin normal bir insan olduğunu insanlara göstermek istiyoruz..." Bunun içinde çok ciddi bir tehdit var: "Bak, böyle davranmazsan, seni alaşağı edebiliriz. İnsanı bir günde tepeye çıkarırız, bir anda düşürürüz..." Biri diyor ki, "sizi Mısır Çarşısı'na gezmeye götürelim". "Tamam, bir de orada mısır patlağı yerken çekin" dedim, kapattım. Duygu Asena'ya demişler ki: "Pınar'ı Mısır Çarşısı'na götür, seni kırmaz." Kadıncağız geldi, direkt anlattı durumu, o da "böyle böyle dediler, tabii ben asla yapmayacağım bunu" dedi, benim istediğim tarzda bir röportaj yaptı. Bayağı eleştirel, medyayı yerle bir eden bir röportajdı. Ve Duygu'nun röportajını basmadılar. İşten atılmasının ilk sinyalleriydi. Çevremdeki profesörler, akademi dünyası diyor ki, "Bak Pınar, sen şimdi bilim yapacaksın, tamam mı?" Bazıları geliyor, "Pınar, bu PKK araştırmasının sosyolojiyle ne ilgisi var?" diyor. Sanki sosyolog sadece aile sosyolojisini inceler. Sonra "PKK'nin sözcüsü gibi konuşuyor" diye hakkımda iki tane yazı çıktı. Sabah'ta Necati Doğru "kız yırttı, ama aslında o da pek masum değil" gibi bir şeyler yazdı. Necati Doğru'nun istediği tipte bir kız olmak zorundayım. Böyle olmadığım, muhalif olduğum zaman, "Zaten aklı-başında bir kız olsa başına bunlar gelir miydi! Kesin bulaşmış. Niye benim kızımın başına gelmiyor da, bunun başına geliyor?" deniyor.

Travestilere dönelim, nasıl bir araştırmaydı yaptığın?

Onlarla sokakta kendiliğinden kurulmuş bir arkadaşlık vardı önceden. Bu araştırmayı yapmamı talep eden de onlar oldu, yoksa ben bu arkadaşlığı araştırmam için kullanmak istemeyecektim. Sokak çocuklarıyla ilgili bir araştırma yapmadım mesela. Çocuklar rahatsız oluyor; "bir araştırma yapıyorlar, sonra da çekip gidiyorlar" diyorlar, kendilerini konu nesnesi gibi hissediyorlar... Hiçbir zaman onlarla sosyolog kimliğimle ilişki kurmadım. Benim zamanımda fazla moda da değildi travestiler. Şimdi "benim bir travesti arkadaşım var" demek moda oldu. Habitat döneminde bir travesti operasyonu başladı, bakkaldan alışveriş etmeleri bile yasaklandı. Eve kapanmışlar, kimse gidip gelmiyor, ülkücüler saldırıyor. Onların yanında olmam lazımdı, gidip geldim. Bazen akşamları orada kalıyordum, bayağı güzel konuşmalar oluyordu. Laf lafı açtı, benim de o sıralar tez konumu seçmem lazımdı. Onlar bana "keşke birisi bu Ülker Sokak'ı, şu yaşadıklarımızı yazsa" dedi. Öyle başladım. Tarafsız değildim yani. Hiçbir konuya tarafsız başlamadım zaten, hep taraflılığımı ortaya koydum, "ben buradan bakıyorum olaylara" diye. Nesnellik ayrı bir şey, taraflılık ayrı bir şey.

Araştırma sürecinden ne tür sonuçlar çıktı?

Onlarla kurduğum ilişkide, kadınlarla erkeklere dair çok önemli şeyler keşfettim. Onlara çok şey borçluyum, çok şey öğrettiler bana. Birçoğunu tanıdıkça gördüm ki, yüzde yetmişi para için travesti oluyor. Türkiye'de eşcinsel olmak çok zor. Genelde eşcinselliğini rahatça ifade edemediği ve yaşayamadığı için travestiliğe geçiyor adam. Travestilere müşteri olarak gelenlerin bir kısmı eşcinsel. Çünkü başka türlü eşcinsel ilişkileri kuramıyorlar. Bence travestilerden çok, eşcinsellik dışlanıyor bu toplumda. Eşcinsel ilişkiyi Ülker Sokak'ta yaşıyordu insanlar. Ve korkunç müşterileri vardı. Kadınların iki, üç, beş katı. Muazzam bir şeydi, hiç durmadan birileri gidip geliyordu eve.

Müşteriler kimler, nasıl insanlar?

Ülkücüler orada, Beyoğlu'nda gördüğüm solcular orada... Bir sürü adam var oraya müşteri olarak gelen, benim normal yaşamda tanıdığım. Çok hoştu yani. *(gülüyor)* Oradaki pazarlıkları dinliyordum, beş bin lira mı, on bin lira mı...

Nasıl dinliyordun? Müşteriler geldiğinde sen de orada mı oluyordun?

Mesela biz bu odada oturuyoruz, yan odaya da müşteriler geliyor. Kapı hafif açık, orada da bir ayna var, ben aynadan odayı görebiliyorum. Çok şey anlattılar Beyoğlu'na ilişkin, geçmiş yaşamlarına ilişkin, kulüpler, sokaklar... Müşteriler arasında her kesimden insan vardı. Geçenlerde söylediler: Artık kimse ameliyat olmuyor, ameliyat olanların da işleri çok kesat gidiyor, ama diğerleri çok müşteri çekiyor.

Demin "korkunç müşterileri vardı, kadınların iki, üç, beş katı" dedin. Dışardan bakınca, talebin sebebi, müşterilerin kadınsızlıktan muzdarip, travestilerin ise "hiper kadın"olmaları gibi geliyor. Müşterilerin hayattan bezmiş seks emekçisi kadınların yerine "vamp kadın" rolündeki eşcinselleri ikame ettikleri düşünülüyor. Oysa sen aranılan şeyin karşı cinsin ikamesi değil, eşcinsellik olduğunu söylüyorsun...

Evet, hatta travestilerin büyük bir kısmı da aslında gay. Travesti olmalarının nedeni o eşcinsel ilişkiyi yaşayabilmek. Hepsi kadın gibi olmak istedikleri için kadın gibi olmuyorlar. Orada da bir yanılgı var. Travestilerin, transseksüellerin kadına bakış açısı da egemen erkek bakış açısı: Yani kadın ancak böyle olabilir, sesi inceltilir, kıvırtır, süslenir, püslenir. Kadın budur ve kadın olmak için böyle olmak lazım. Öğrenilmiş bir şey. İçten gelen bir şey değil. Bazılarının ciddi bir kadınlık hissi var içlerinde ve çok fazla bunu abartmayabiliyorlar. Mesela Esmeray'ı belki tanırsınız, Beyoğlu çevresinde çok gidip gelir, şimdi Pazartesi dergisinde yemek yapıyor. Çok zorluklar çekti. Uzun zaman fuhuş yapmak istemedi. 150 milyona 12 saat mutfakta çalışıyor. Ama "fuhuş yapmayacağım" diye kafasına koydu. "Kadın olarak yaşamak istiyorum ama cinsiyete indirgenerek yaşamak istemiyorum" diyordu. Kafamızda öyle bir şey var ki, onlara baktığında kadınlığın farklı yönlerini değil de, sadece cinselliği görürsün. Toplum onları bu cinselliğe mahkûm ediyor, başka türlü bir yaşam tarzını kabul etmiyor. Oysa Esmeray feminist olmuş.

Feminist olduktan sonra o kendisini mal gibi gören adamları çekememeye başlamış... Foucault'nun "hepimiz eşcinsel olmalıyız" diye bir sözü var. Bunu söylerken hepimiz eşcinsel ilişkiler kuralım demek istemiyor, "erkek aklı"nı reddedelim demek istiyor.

Kamkars - Xweş Hewreman
(Gol Nishan)

Soranice galiba. Söyleyenler kim?

Kamkars diye kalabalık bir aile grubu, İranlı Kürtler. Sorani lehçesi mi bu?

Evet. Kürtçede dört tane lehçe var: Zazaki, Kurmanci, Goran, Sorani.

İran Kürtlerinin lehçesi Sorani mi?

Evet, biraz da Irak Kürdistanının belirli bir bölgesinde var. Türkiye'de Zazaki ve Kurmanci konuşuluyor, Gorani ise Irak Kürdistanında. Fakat dilin temelleri ortak, Azeri Türkçesiyle Türkiye Türkçesi gibi.

İran'da, Irak'takine ya da Türkiye'dekine benzer bir Kürt sorunu yok galiba...

İran'da inkâr yok, bu çok önemli. Türkiye'de inkâr var. Suriye'de de inkâr yok, Irak'ta da. İran'da inkâr yok ama, "bunlar Kürttür, benimle eşit değildir" gibi bir yaklaşım var. Orduya, polise alınmıyorlar, güreş şampiyonalarına katılamıyorlar. Ama kültürel özerklik var. Bir de son dönemde İran devletinin belli açılımları var, parlamentoya Kürt milletvekilleri girmeye başladı, Kürt bölgesine bazı demokratik haklar verildi. İranlıların Kürtlerle ilişkisi Türklerin Kürtlerle ilişkisi gibi değil, çünkü tarih boyunca, belki bu Sünnilik ayrımı dolayısıyla, Kürtler hep Osmanlı'nın yanında yer almış, İran devletiyle birlikte hareket etmemişler. Türklere hep daha yakın olmuşlar. O noktada Farslar Kürtleri düşman gibi görüyorlar.

"Sarhoş Atlar Zamanı"nı gördün mü?

Ben etkilendim açıkçası, ağladım da. Kürtleri çok etkiledi o film. 15-20 Kürt bana "bu filmin olması çok iyi oldu, 'Güneşe Yolculuk' biraz yabancı gözüyle yapılmıştı, tam bizi anlatmıyordu" dedi. Ben filmi Yılmaz Güney'in "Sürü"süne çok benzettim. İdeolojisiz, örgütsüz bir halkın manifestosu. Kürt toplumunun, erkek egemen görüntüsünün altında, aslında çok kadınsı bir yapısı var. Tarihlerinde, devlet kültürünün olmamasından kaynaklanan özgün şeyler var. Med İmparatorluğu, egemenlik anlayışı çok zayıf bir imparatorluk. Diğer imparatorluklara benzemiyor, farklı kültürleri serbest bırakıyor. Fakat bir türlü tutunamıyor, habire dağlara çekiliyor. Film Barzani'yle Talabani'nin egemenliği altındaki toprakların kaçakçılık yapan insanların hayatını anlatıyor. Hiç siyaset yok, o insanların çaresizliği anlatılıyor. Yirmi senelik savaş çok şey değiştirdi. Artık yirmi yıl öncesinin Kürdüyle değil, çok daha farklı bir Kürtle karşı karşıyayız orada. Bu topraklardaki herhangi bir Kürt hareketini anlayabilmek için o gerçekliği anlamak lazım.

O gerçekliği anlamak için "beyaz Türk realitesi"ni de anlamak gerekiyor galiba. Çok temsilî bir hikaye anlatalım, ayniyle vaki: İstiklal Caddesi'nde 20'li yaşlarda bir Kürt çocuğun cep telefonu çalıyor, çocuk açıyor, konuşmaya başlıyor. Yanında yürüyen bir çift bu konuşmayı tesadüfen duyuyor ve çok şaşıran kız dönüp arkadaşına diyor ki: "Aaa! Adama bak, cep telefonuyla Kürtçe konuşuyor..!"

(gülüyor) Kürtler on-yirmi yıl öncesini anlatıyorlar, çok utanırlarmış Kürtçe konuşmaktan. Çok ayıp bir şeymiş, çok geri bir şeymiş gibi. Kürt olduğunu söylemeye utananlar ayrı; bir de Kürtçe konuştuğunu, Türkçe bilmediğini söylemekten utananlar varmış. Şimdi yüksek sesle konuşuyorlar her tarafta, bağıra bağıra, intikam alır gibi. *(gülüyor)*

Biri bir omuzuma dokundu, öbürü öbür omuzuma. "Hadi gidiyoruz" dediler. Vatan Caddesi'ne götürdüler. İşkence faslı başladı. Filistin askısı, başa elektrik... Cinsel taciz yapmadılar.

Mazhar Fuat Özkan - Ateş-i Aşka
(Geldiler)

Mazhar-Fuat değil mi? Şarkıyı çıkaramadım ama...

"Ateş-i Aşka". Bir söyleşide "Mevlâna'nın dediği gibi, ateşi seyrederken ateş oldum" dediğin için seçtik bu şarkıyı.

Bir araştırma yapıyorsun uzaktan, bir savaş gerçeğini araştırıyorsun ve çok dışındasın. Ama birdenbire o savaşın mağduru oluyorsun, o savaş seni de vuruyor. Ondan önce çok dolaylı etkilemiş belki. Savaş çarpıyor, tufan gibi, geçtiği yeri yıkıyor geçiyor. Ben de o savaşın içine girdim artık. Yüzbinlerce, milyonlarca insanı nasıl etkilediyse, beni de öyle etkilemiş oldu. En basitinden benim olayımda çetecileri tanıdım, barıştan ne kadar korktuklarını gördüm.

PKK üzerine bir araştırma yapma fikri nasıl doğdu?

Araştırmaya PKK'yle başlamadım aslında. İz sürmek gibi bir şey oldu. Okulda Kürt arkadaşlarım vardı, onlar anlatırlardı. Kürtler hakkında bilmediğim, görmediğim birçok şey olduğunu keşfetmiştim. Arkadaşlarım beni evlerine davet ediyorlardı yazları. İlk Siverek'e gittim, daha sonra Diyarbakır, Malatya, Van... Doğrudan doğruya insanlarla temas edince şok geçirmiştim. Ne yapabilirim diye düşünmeye başladım. Araştırma yapmak geldi aklıma, "bu savaş nedir" diye. Şunu gördüm: Hep barış istiyorlar, adam savaşıyor, ama barıştan bahsediyor. İlk defa 92'de gittim oraya, o zaman da vardı bu talep. Hakkari'den arkadaşlarım uyuşturucu, devlet, asker hikayeleri anlatıyorlardı. PKK'den önce bunları araştırmak istedim, aşiretler, uyuşturucu mekanizması, devlet, çete, polis... İlginç aşiretler keşfettim Siverek'te, Hakkari'de, Yüksekova'da. Mesela Bucak aşireti, diğerleri gibi bir aşiret değil, tarım yapmıyor, kaçakçılık yapmıyor, sırf devletle kurduğu ilişki sayesinde yaşıyor. Birçok aşiret uzun yıllardır kaçakçılık yapan aşiretler, sonradan devletle bütünleşmişler. Orada çok ciddi bir hukuksuzluk hakim. Teksas gibi bir yer... İnsanlar dağda, herkesin yüzü oraya dönük, bir kitle var, fakat örgütlü bir kitle değil. Bir yandan mücadelenin geldiği düzeyi görüyorsun, bir yandan o ağaların insanlar üzerinde kurduğu baskıyı, orada kurulan çok geri bir yaşamı görüyorsun. Bunu mutlaka araştırmak lazım dedim. İşe giriştim, röportajlar yaptım. Aşiretlerden başladım. Sonra anladım ki bu işi çözmek, bu savaşı anlamak, PKK'yi anlamadan mümkün değil. Her insan o adresi gösteriyor. İlk başta biraz sosyal durum üzerinde de durdum ama, anlamaya çalıştığım savaş örgütü, savaş gerçeğiydi. Savaşı destekleyen güçler kimler, bunların arasında nasıl bir bağlantı var, çıkarları neler? Tek başına bir PKK araştırması değildi. Yurtdışına gittim, direkt olarak orada yaptım PKK'yle ilgili kısmını, PKK'nin üst düzey yöneticileriyle görüştüm. O zaman ateşkes daha yoktu. En kısa zamanda ateşkes yapmak istediklerini, bu konuda ciddi olduklarını söylüyorlardı. Yazdığım şeyler arasında bunlar vardı, polisin eline geçenler de bunlardı.

Araştırma ne oldu?

Aldılar, ama müsveddeler kaldı bende. Şöyle düşünüyordum, gözaltına alınabilirim, hatta cezaevine konabilirim, göze almıştım bunları. Ama paldır küldür götürebileceklerini, araştırmayı yok edebileceklerini düşünmemiştim. Mısır Çarşısı, bomba gibi şeyler de hiç aklıma gelmemişti.

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat

SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATOLYE ve SANAT PAZARI, hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE • ANKARA
tel, fax • 467 02 35

2. İKİNCİ EL
GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
IVIR ZIVIR
ÇANTA, VS.

Kodo - Shake *(Tsutsumi)*

Davullar çok güzel. Tanımıyorum. Kim?

Kodo. Japon grubu. 9 Temmuz 1998'de İstanbul Caz Festivali'nde konserleri vardı. Patlamanın olduğu gün. Sen 9 Temmuz'da neredeydin, ne yapıyordun, hatırlıyor musun? Sana bu soru çok soruldu herhalde...

Yoo, polis sormadı mesela. Mısır Çarşısı'yla ilgili bir konu geçmedi şubede, zaten bomba olayı olmadığını biliyorlardı. Çok işim vardı o gün, üç-beş yere birden gitmiştim.

Sen patlamayı nasıl öğrendin?

Tarlabaşı taraflarında bir arkadaşların evindeydim. TV'de haberleri izlemeye çalışıyordum, patlamayı orada öğrendim. Ama birileri bomba atmış olabilir mi diye bir şey hiç aklıma gelmedi.

Ne zaman tutuklandın?

Temmuzun 17'sinde. 11 Temmuz'da yakalayıp gözaltına aldılar, işkence süreci oldu, ama bütün sorgu, araştırmamda geçen isimlere yönelikti.

Gözaltına alınman tam olarak nasıl oldu?

Kurtuluş'taydım, bir arkadaşın evine gidiyordum. Meydanda, biri bir omuzuma dokundu, öbürü öbür omuzuma. "Pınar, hadi gidiyoruz" dediler. Bir baktım, beş-altı tane araba, bayağı çevrilmiş etrafım. Ama hiç resmi araba yok. Bağırmaya başladım. Ama kıpırdayamıyorum, iki elimi de tutmuşlar. "Beni kaçırıyorlar" diye bağırıyorum. Halk toplaştı, bayağı insan geldi. Birkaç tanesi "n'apıyorsunuz, kızı nereye götürüyorsunuz" dedi. En sonunda polis kimliklerini gösterdi halka. "Biz polisiz, hırsızlık olayı, önemli bir şey değil" dediler. Vatan Caddesi'ne götürdüler. Her şeyi biliyorlardı hakkımda. Okula gitmişler, her yere gitmişler, tam komple araştırma. Uzun zamandır dönüyorlarmış atölyenin çevresinde. Sonra işkence faslı başladı. Bilincimi kaybettim, üç gün uyutmadılar çünkü. Uyutmamanın ötesinde, Filistin askısı, başa elektrik... Başa fazla vermiyorlarmış normalde, genelde cinsel organlara. Soymadılar, cinsel taciz yapmadılar, yanağımı bile sıkmadılar. Sadece acı çektirdiler. Ve psikolojik baskı: Günlüğümü okuyorlardı, çok kötü bir şey, günlüğüm ellerindeydi hep.

Çok özel şeyler var mıydı?

Vardı. Siyasî hiçbir şey yoktu ama. Çok kendime dair şeyler vardı. "Manyak ya, hı hahaa" diye gülüyorlardı: "Sen söyle bana, şunda bir anlam var mı, 'çıplak ayakla koşmak istiyorum', manyak mısın sen? Hah hahaa..."

Babandan ve çevresinden çekineceklerini düşündüğün oldu mu?

Tam tersi, "bunun babası da solcu, bunu babası bu yollara sürüklemiş, asıl suçlu o" diyorlardı.

Bomba suçlamasına nasıl geldiler?

Yardım-yataklık iddiasıyla tutuklandım, cezaevine girdim. Temmuz ayı boyunca birçok operasyon yapıldı, birçok insan gözaltına alındı. Her gelene Mısır Çarşısı sorgusu yapmışlar. Benden bir hafta sonra alınanlardan itibaren herkese Mısır Çarşısı'nı kabul ettirmeye çalışmışlar. Tutuklanıp cezaevine gönderilenlerle konuşurken "Allah Allah, niye bunu soruyorlar ki" diyorduk. Ama üstünde durmamışlar fazla, özel bir işkenceyle kabul ettirmeye çalışmamışlar. Bir ay geçti aradan, 15 Ağustos operasyonu yapmışlardı, bir sürü insan toplamışlar. Bunlardan çok sahte bir örgüt yaratmışlar, birbirleriyle bağlantısı olmayan insanları birleştirmişler. Bunlardan bir tanesine de Mısır Çarşısı patlamasını kabul ettirmişler... Gerçekten siyasetle ilgisi olan bir adam değil, öylesine bir sebepten atılmış içeri. Biraz serseri biri. Ağrılı, bir-iki kere HADEP'e gidip gelmiş. Bu, Balkanlar komitesinin bölge sorumlusu, ben de onun sorumlusuyum. Onu da şöyle örgütlemişim: "Ben Türküm, bak ben o kadar eylem yapıyorum" demişim, "siz hiçbir şey yapmıyorsunuz, sana görev veriyorum, sen bu komitenin bölge sorumlususun..." *(gülüyor)*

Peki sen bombacı olduğunu nasıl öğrendin?

Bir akşam koğuşta televizyonda seyrediyorduk, "Mısır Çarşısı'nın bombacısı yakalandı" dendi, "Tünel'deki atölye..." diye bahsetmeye başlayınca dikkatli dinlemeye başladım, sesi açtım. Kendi resimlerimi gördüm, bombacı diye. Akşam haberleri seyrederken birden kendini televizyonda görüyorsun, öyle oldu. Halbuki ben çıkacağımı düşünüyordum. Mısır Çarşısı olayını duyduğumda şöyle dedim: "Pınar, ömür boyu burada kalabilirsin..."

Peter Gabriel - Wallflower *(Peter Gabriel 4)*

Hiç tanıdık gelmedi.

Peter Gabriel. Bir hapishane şarkısı. Sözleri şöyle: "Seni bu kafese tıkanlar / Uyurken işkence aletleriyle birlikte / Göremezler özgürlüğe giden yolunu / İnşa ettiğin / Kan ter içinde..." Nasıl geçti hapishane günleri?

Orada bir yoldaşlık duygusu gelişiyor. Aynı siyasî görüşte olmakla bağlantılanamayacak bir yoldaşlık. Farklılıklarla birlikte bir yoldaşlık. Kocaman bir koğuşumuz vardı, onu işyerine çevirdik. Ev gibi değildi. Sabah hepimiz 7'de kalkıyorduk, spordan sonra hiçbirimiz eşofmanla gezmiyorduk, birbirimizin karşısına en güzel kıyafetlerimizle çıkıyorduk. Terlikle gezmek asla yoktu, hep ayakkabılıydık. Koğuşun birçok ranzasını çıkarmıştık, odalar yapmıştık, kültür odası, komün odası, sağlık odası... Herkes "burası dışarısı gibi, bir kurum olmuş burası" diyordu. Üç kız daktiloda tıkır tıkır bir şeyler yazıyor, kurslar var her yanda, yabancı dil, Kürtçe, tiyatro, koro, folklor... Randevulaşıyorduk: Diyelim Ayşe'yle konuşacağız, "yarın hiç zaman yok, tamam, öbür gün saat 3'te beraber volta atalım" diyorduk.

Yaş ortalaması nasıldı?

75 yaşında bir ana da vardı, 16'lık kız da. Avrupa'dan gelenler, yedi-sekiz yıllık gerillalar, hiçbir şeyle ilgisi olmayan ev kadınları, öğrenciler...

Çoğu yardım-yataklıktan mı?

75 yaşındaki ana yöneticilikten geldi. *(gülüyor)* Ama beraat etti sonra.

Banyo, yemek gibi sorunları nasıl hallediyordunuz?

Sıcak su yoktu, rezistansla ısıtıyorduk suyu. Her gün ısıtmamız mümkün değil, çünkü rezistans patlıyor ve idare rezistans vermiyor. Hiç sıcak su gelmiyordu bizim koğuşa. Kocaman bir galonumuz vardı, onu ısıttığımız zaman dört-beş kişi o suyla yıkanabiliyordu. Su sık sık kesiliyordu, suları kaynatıyorduk, ertesi güne soğuyordu, bidonlara boşaltıp içiyorduk.

Yemek için erzak nasıl temin ediliyordu?

İdareden iaşe alıyorduk, kuru şeyler genelde. Dışarıdan sebzeler meyveler ısmarlıyorduk. PKK koğuşunda kaldığımız için şansımız vardı. Pazarcılar bize kamyon kamyon sebze meyve getiriyordu. Akrabası olsun olmasın, halden yüklü şeyler geliyordu, hatta balıklar... En zengin koğuş bizdik. *(gülüyor)* Haftada bin kişi geliyordu görüşümüze. Otuz-kırk kadındık, dağılıyorduk onların arasında, herkes birbiriyle konuşuyor. Akşam bir araya geliyoruz, anlatıyoruz birbirimize, orada öyle olmuş, burada böyle diye. Bu duygu başka bir şey: Cezaevinden çıkan artık eskisi gibi çıkamaz. Hani cezaevine girersin, sana eğitim verilir "bak yoldaş, bunu yapacaksın" diye. Öyle bir şey değil. Çok birlikte düşündük, birlikte hissettik, sıkıntı çektik...

Almanya'daki hücrelerde her şey beyaz. Ses yok. Korkunç. Bizimkinde en azından ses duyuyorsun, kuşumuz, çiçeklerimiz var. Ama oranın sınırında düşünmeye başlıyorsun. Dışarıda bir sürü yerden uyarılıyor beynin. İçerde uyarılar azalıyor. Hücrede kalan bir arkadaş "o, insanın kuyulaşması" demişti.

Olumsuzluklar nelerdi?

Almanya'da tek renkli hücreler vardır, her şey beyaz. Koğuşun içinde hiç ses duymuyorsun. Korkunç bir şey. Bizimki öyle değildi, en azından bir ses duyuyorsun, kuşumuz var, çiçeklerimiz var... Ama ister istemez oranın sınırında düşünmeye başlıyorsun. Senin ufkun sınırlı, yanındakinin sınırlı, otuz kişinin ufku ne kadar? Dışarıda bir sürü yerden uyarılıyor beynin. İçerde uyarılar azalıyor. Biz bunu arttırmaya çalışıyorduk, yaşamı ona göre organize ediyorduk, okuyarak, tartışarak. Hücrede kalan bir arkadaş vardı, "o, insanın kuyulaşması" dedi, "bir süre sonra insan, içinde bulunduğu mekanın şeklini alıyor, buna karşı en iyi mücadele yolu da o mekanla kurduğun ilişkinin dışarıdaki gibi olması, içerinin koşullarına mahkûm olmadan..."

Söyleşi: **Siren İdemen - Yücel Göktürk - Merve Erol**

LINE MAYIS

MUSIC CLUB

I. BAHAR KONSERLERİ

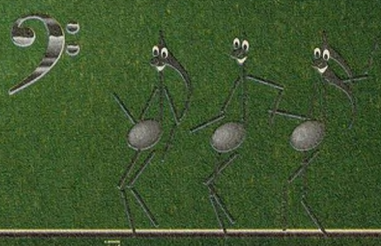

PROGRAM 2-31 MAYIS

02	Çarşamba		HAREM
03	Perşembe		MOE JOE
04	Cuma		ZEN-BABAZULA
05	Cumartesi		CORNFLAKES
06	Pazar		MEHMET TEOMAN
07	Pazartesi		NAAP-JAZZ
08	Salı		MOR VE ÖTESİ
09	Çarşamba		HAREM
10	Perşembe	BUZUKİ	ORHAN&BALKAN EXPRES
11	Cuma		METROPOLIS
12	Cumartesi		CORNFLAKES
13	Pazar		MEHMET TEOMAN
14	Pazartesi		NAAP-JAZZ
15	Salı		DÜŞ SOKAĞI SAKİNLERİ
16	Çarşamba		HAREM
17	Perşembe	BUZUKİ	ORHAN&BALKAN EXPRES
18	Cuma		SARP
19	Cumartesi		CORNFLAKES
20	Pazar		MEHMET TEOMAN
21	Pazartesi		ROCK'N ROLL PARTY
22	Salı		DARA
23	Çarşamba		HAREM
24	Perşembe	BUZUKİ	ORHAN&BALKAN EXPRES
25	Cuma		MOR VE ÖTESİ
26	Cumartesi		CORNFLAKES
27	Pazar		MEHMET TEOMAN
28	Pazartesi		ROCK'N ROLL PARTY
29	Salı		KESMEŞEKER
30	Çarşamba		HAREM
31	Perşembe	BUZUKİ	ORHAN&BALKAN EXPRES

ADRES
İstiklal Caddesi Büyükparmakkapı Sokak
No: 14 A/B Beyoğlu/İstanbul

Tüm konserler 22:00 - 02:00 arasıdır.

BİLGİ İÇİN TEL 0212 252 06 94

Nick Cave

Nick Cave, 9 Temmuz Pazartesi akşamı İstanbul'daki randevumuza, koltuğunun altında taze albümüyle geliyor: "No More Shall We Part". Yeni bir Cave "klasiği"... "Klasik" dememiz boşuna değil, çünkü Nick Cave'in hikayesi, tarümar saçlı, yırtıcı bir punk-rock figüründen –tematik tutarlılığını hiç bozmadan– halis bir şarkıyazarına evrilme hikayesi. Daha 1990 yılında, kapağında piyanist-şantör edasıyla gözüktüğü "The Good Son" albümünde sinyalleri vermiş, uzunları yakmıştı. Bugün artık Johnny Cash'den Metallica'ya, Pearl Jam'den Lloyd Cole'a, birbirinden çok farklı isimler onun yazdığı "standart"ları seslendiriyor, insanî derinliklerde dolanan o müthiş şarkıları yorumluyor... Cave'i Roll'a konuk ederken uzun bir derleme çalışması yaptık, 1988 Melody Maker'larından 1997-2001 dönemi Le Monde, Rock&Folk, Libération, Observer, Telegraph, Beat Magazine, Sounds, Independent nüshalarına uzandık.

HAVLAYAN BİR ÖRÜMCEK

Bazıları sizin için felaket tellalı diyor...

Nick Cave: Ben sadece tek bir şey için şarkı yazdığımı hep söyledim: Kendi takıntılarım.

Yani fildişi kulesinde oturup depresif şarkılar yazan birisi değilsiniz?

Hayır, depresyonun ta kendisiyim. *(gülüyor)* Ben öykü yaratmıyorum. Arkama yaslanıyorum ve öyküler geliyor. Ben onları kağıda geçiriyorum.

"No More Shall We Part"la bir önceki albümünüz "The Boatman's Call" arasında dört yıl var. Niye bu kadar uzun sürdü öykülerin gelmesi?

"The Boatman's Call"dan sonra kötü bir dönem geçirdim. İki yıl, içime sinen tek bir şarkı yazamadım. Yolun sonuna gelmiş gibiydim. Oradan sonra nereye gidebileceğimi gerçekten bilmiyordum. Blokaj değil, ama her şeyden fena halde sıtkım sıyrılmıştı, içimden yazmak gelmiyordu. Sonra yeniden yazmak istedim, konsantre olabileceğim bir mekana ihtiyacım vardı. Ve işte bu büroyu tuttum. Burada çalışmayı seviyorum. Şarkı yazmak benim için sabah 9 - akşam 5 mesaisi oldu.

"No More Shall We Part"taki bütün şarkıları bu büroda yazdım.

Ne kadar zaman aldı albümü hazırlamak?

Şarkıları yazmak bir buçuk yıl, çalıp kaydetmek iki hafta, iki hafta da miksaj. Ama aslında, şarkıların çoğunun kaydı iki-üç gün aldı.

Yeni albümün öncekilerden ne gibi farkı var?

Yeni albümün "The Boatman's Call"dan farkı şu: Şarkılara eşlik eden kişisel bir anlatı yok. İtiraf tarzı bana hiç hitap etmiyor artık. O tarzı dürüst ve cesur telakki eden bir ekol var, ama ben onlarla aynı kanıda değilim. Mastürbatif bir zihin durumuna hapsolunduğunda –ki ben de o durumdaydım– yazmanın en kolay yolu o olmalı.

Bir özeleştiri mi bu?

Elbette. "The Boatman's Call" döneminde, şarkı yazarlığım histerik bir kreşendoya ulaşmıştı. Hayatımda olup bitenleri en melodramatik biçimde naklediyordum. Bir kadın tarafından refüze edilmek gibi sıradan bir şeyi kocaman bir melodram, bir kahramanlık öyküsü haline getiriyordum. Bu nedenle "Boatman's Call"u pek dinleyemiyorum. Birçok bakımdan güzel bir albüm, onu başka biri yapsaydı bayılırdım. Bana bazen ölmekte olan bir böceğin inlemeleri gibi geliyor. "No More Shall We Part"taki şarkılarsa, hayat hakkındaki düşüncelerimin ifadesi. Ayrıca, bu albümde sesimi daha çok kullanıyorum.

Bu albümde söyleyiş tarzınız daha sade; sesinizi beğeniyor musunuz?

Sınırlarını seviyorum. Pek çok duyguyu aktarabildiğini biliyorum, ama oldukça sınırlı, bu da bana uyuyor. Bu albümün diğerlerinden farkı şu: Vokallerin yüzde 90'ı estetik cerrahiden geçmedi. Bütün şarkıları piyano eşliğinde söyledim ve öylece, oldukları gibi bıraktık.

O ilk halleri hoşunuza gittiği için mi, yoksa daha fazla iyileştirilemeyeceğini düşündüğünüz için mi?

İki farklı sebepten: Piyanoyla vokal o kadar içiçe ki, piyanoyu kaybetmeden vokale müdahale etmek mümkün değil. Bilmem, ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Öteki sebep de şu: Şarkının üzerine vokal eklemeye çalıştığımda uymadı, oturmadı, müziğin bir parçası gibi olmadı. Dolayısıyla, geçmişe kıyasla, vokali bir enstrüman gibi kullandık.

Piyano eşliğinde söylerken kendinizi bütünüyle şarkının duygusuna kaptırdığınız için mi öyle oldu?

Onun da payı var, ama şarkı söylerken bir yandan da başka şeyler düşünüyorsunuz, vokal üzerine konsantre olmuyorsunuz. Şarkı söylerken insanın kafasını boşaltması gerekiyor bence. Şarkının ne hakkında olduğunu unutmanız lazım. Önce şarkıya, şarkının ruhuna nüfuz etmeniz, fakat sonra şarkıyı söylerken ne hakkında olduğunu, ne anlattığını tamamen unutmanız gerekiyor. Şarkıyı söylerken aklınızdan bir alışveriş listesi ya da başka bir şeyi geçirmenizde de fayda var. Şarkıyı piyanoda çalarken ellerimle o kadar meşgulum ki, gerisi kendiliğinden oluyor. Her bir mısrada, her bir kelimede anlam yoğunlaşıyor. Ve daha doğal oluyor.

Şarkılarınızın birçoğu bir ilişki arzusuyla başlıyor ve çoğu bunun mümkün olmamasıyla bitiyor...

Duygusal ilişkiler bana hep çok karmaşık gelmiştir. Aşk uzlaşma gerektirir, bunun iyi bir yanı olduğuna da inanıyorum, ama insan yaşlandıkça alışkanlıklarına daha fazla sarılıyor ve karşın-

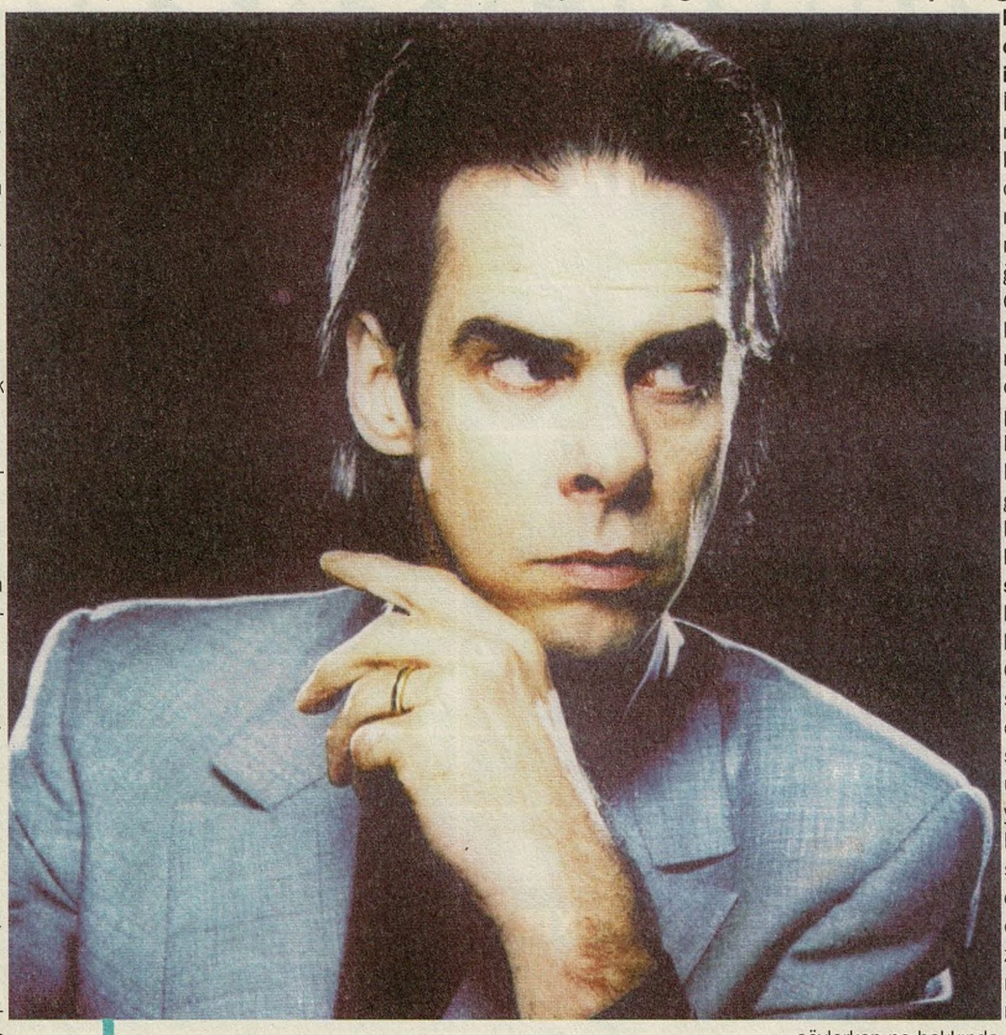

Şarkı yazarlığım histerik bir kreşendoya ulaşmıştı. Hayatımda olup bitenleri en melodramatik biçimde naklediyordum. Bu nedenle "Boatman's Call"u pek dinleyemiyorum. Onu başkası yapsaydı bayılırdım.

dakini anlamak çok büyük bir gayret gerektiriyor. Çünkü bir kaos içinde dahi yaşasanız, onu düzenlemeyi öğreniyorsunuz, bu kaosun içinde kurallar koyuyorsunuz ve bir başkasına da burada yer olmayabiliyor. Şarkılarımın birçoğu hayatta edindiğim tecrübelerin yansımasıdır. Aşk öyle çok sık olan bir şey değildir –karşılıklı aşkı kastediyorum. İlişkilerin genellikle aşkla uzaktan yakından alâkası yoktur. Aşk; aşk bir vaaddir. Bir sözdür; iki kişi arasında cereyan eden büyük, romantik bir vaaddir. Mükkemmel romantik aşk böyle bir şeydir.

"As I Sat Sadly By Her Side" adlı şarkıda, bir pencerede yan yana oturdukları halde birbirinden çok farklı iki dünya gören bir çifti anlatıyorsunuz...

Pencerede oturup dışarıya bakanlar, ben ve karım. Karımla ben, birbirimize çok benziyoruz. Ikimiz de dünyaya bakarken neredeyse sürekli zaviye değiştiriyoruz. Belli bir anda kendimizi dünyanın güzelliğine ve insanlara sımsıkı bağlı hissederken, başka bir anda endişelerle dolu olduğumuzu duyumsuyor, dünyadan tiksiniyoruz.

Bu duyguyu yaratan ne? Mizaç mı?

Çok özel biri olduğumu sanmıyorum, ama dünyaya bu bakışımın, nesnelerin, kavramların, ilişkilerin durumunu, olayları bu tür yorumlayışımın benim için de yeni olduğunu itiraf etmeliyim. Dünyanın gidişini dikkatle izliyorum, ama benim anlattıklarım daha çok kötülüğüyle temayüz eden bir dünyaya naif bir bakışın ögeleri. Insanlığın önemli şeyler yaptığına ya da kendisini yükseltmeye başladığına, muktedir olduğuna dair işaretler arayıp duruyorum, ama çok defa kendimi yılgın, yenilmiş hissediyorum. Ben de dahil olmak üzere hepimizin birbirimize karşı çok daha iyi davranıyor olmamızı gönülden isterdim. O zaman dünya çok daha iyi bir yer olur. Dünya genelde kötülük ve hoyratlık dolu bir yer. Başka türlü nasıl görülebileceğini, algılanacağını gerçekten kavrayamıyorum.

Bu kötülüğün sebebi ne sizce?

(uzun, düşünceli bir suskunluktan sonra) Bütün kötülükler iktidar ve parada yoğunlaştırılan çabalardan kaynaklanıyor gibi görünüyor. Kötülük kaynağını bulmak için doları takip etmek gerekiyor. Hâlâ en büyük kötülük o.

Gap jean'leri reklamlarında oynamanızı, bir havlu markası "Red Right Hand" adlı şarkınızı cingıl yapmayı teklif etti, ama reddettiniz. Niye öyle yaptınız?

Müziğimi satarsam esin perisi beni terkeder.

Hiç şeytan dürtmedi mi?

Dinleyicilerimden mektuplar geliyor, "The Ship Song"la nikah töreni yapanlar, "Into My Arms"la arkadaşlarını defnedenler... Onların televizyonda Cornetto veya başka bir markanın reklamıyla arkadaşlarını defnettiklerini görmelerini istemem. Bu konuda kendimi sorumlu hissediyorum, çok büyük paralar teklif ediliyor, ama esin perime ihanet edemem.

Esin perisinin size ihanet ettiği oluyor mu?

O dünyanın en kötü şeyi, hele bir de uzun sürerse felaket. Neyse ki bana pek öyle olmuyor. Kendime göre bir takım araçlarım var, yazacak bir şey bulamazsam, "geçen gün bir yürüyüşe çıktım" diye başlıyorum, arkası geliyor. Şarkı kendi kendisini yazıyor. Bu albümde de öyle birkaç parça var, "yürüyüş şarkıları" dediğim şeylerden...

Albümün birinci ("As I Sat Sadly By Her Side") ve sonuncu şarkıları ("Darker With The Day") öyle galiba...

Özellikle sonuncu şarkı... Albümde o şekilde yazdığım üç şarkı var: "Hallelujah", "Oh My Lord" ve "Darker With The Day".

"Oh My Lord"da, gündelik hayatın "cehennem"lerinden birinden söz ediyorsunuz, "berber koltuğunda oturmak"tan...

Bu berber konusu herkesin ilgisini çekti, "evrensel bir azabı dile getirdin" diye tebrik edenler oldu. Evet, berber koltuğu berbat bir yer. Bana hep öyle gelmiştir. Bir de berberin kendisi var tabii. Her tarafta aynaların olması da cabası.

"Hallelujah" ise hüzünlü bir şarkı ama, direnç aşılayan bir tarafı da var...

Evet, hüzünlü bir şarkı, ama aynı zamanda huzur ve güven verici. Huzur ve güven yaratıcı sürecin bir parçası olabilir; bunu anlamak önemliydi benim için. Kendimi huzurlu ve güven içinde hissettiğimde yaptığım işlere daha iyi ve daha

fazla konsantre olabiliyorum. Sanatsal gerçeğe ulaşabilmek için insanın bataklığa atlaması ya da kendini harap etmesi gerektiğini iddia eden efsanenin tam tersi bir gerçeklik. O aslında çok mübalağalı bir efsane.

Bütün şarkılarınız altı-yedi dakika sürüyor. Daha kısa şarkı yazamıyor musunuz?

Bestelerimin uzunluğuna en çok ben şaşırıyorum. Sadece iki-üç dörtlükten oluşan daha özlü şeyler yazmayı isterdim, ama bunu başarabilmek için hiç kuşkusuz daha yetenekli olmak gerekiyor. Hep şu tuzağa düşüyorum: Söyleyecek daha fazla şeyim olduğu duygusuna kapılıyorum. Ama aynı zamanda dinleyiciyi elinden tutup arzu ettiğim yere götürmek ve onu bırakmamak gibi bir yeteneğim de var galiba.

Genellikle pek ışıltılı yerlere götürmüyorsunuz, mutluluğa rastlanmıyor şarkılarınızda...

Mutluluk üzerine yazmıyorum diye, bu duyguyu reddettiğim filan yok. Benim için önemli olan, insanın ister hümanist, ister mistik manada mükafatlandırılması değil, cezalandırılması. Mutluluk, tatmin ve güvence gibi şeyler gündelik rutinlerin sonucu. Ve bunlar estetik açıdan ilgimi çekmiyor. Ya da kalıcı şeyler gibi gelmiyorlar. Öte yandan benim en çok sevdiğim şarkı Louis Armstrong'un "Wonderful World"üdür. Dinlerken nutkumun tutulduğu tek şarkıdır o. Louis Armstrong'un "Wonderful World"le insanların üzerinde yarattığı etkiyi yaratabilsem, çok mutlu olurdum. O şarkıda murad edilmemiş müthiş trajik bir şey var. Bunda mutlaka benim o şarkıyı nasıl dinlediğimin payı var, ama Louis Armstrong kazananlardan biriydi ve mutluydu. İnsanlar beni karamsar, dert küpü biri zannediyor, çünkü bana sorulan sorular hep o tarz şeyler...

Peki, hafif şeylerden bahsedelim. Modadan mesela. Kadın giysilerinde hoşunuza giden ve gitmeyen şeyler neler?

(esneyerek) Berbat şeyler... Benim diz takıntım var, dolayısıyla etek boyunun diz üstünde olmasını seviyorum. Vücudu saran elbiselerden hoşlanıyorum. Yüksek topuk bana göre değil, arka adaleyi esnetecek yükseklikte bir topuk bence ideal.

Şapkalarla aranız nasıl?

Şapkaya bir düşkünlüğüm yok. Susie'yle *(eşi, fotomodel ve manken Susie Bick)* ilk tanıştığımızda başında harika bir şapka vardı. Bir Philip Treacy kreasyonu. Minik bir tül, siyah tüyler.

Bir defilede tanıştığınız söyleniyor...

Evet, Doğa Tarihi Müzesi'nde, bir brachiosaurusun kuyruğunun yanında.

Ve ilk bakışta aşık oldunuz...

Evet, öyle oldu. Hayatımda gördüğüm en güzel kadın olduğunu düşündüm. Hâlâ da öyle düşünüyorum. Susie'yle çok farklı bir şey oldu. 43 yaşına gelmiş olmamın da etkisi vardı. Bir ilişki, ilk günlerinde insanı kasıp kavuran, yüreğini dağlayan, sonra da yokuş aşağı gitmeye başlayıp bir çöplükte sona eren bir şey değil artık benim için. İlişkilerin inişli çıkışlı olduğunu, yürütmek için çaba sarfetmek gerektiğini ve bir insanın giderek daha çok sevilebileceğini gördüm, öğrendim.

Yaşınız kemale erdiği için mi böyle oldu, yoksa doğru insanı bulduğunuz için mi?

Doğru insanı bulduğum için. Benimle birlikte olmaktan mutluluk duyan birisini buldum. Benim harika biri olduğumu düşünüyor. Beni olduğum gibi seviyor, galiba...

İkizleriniz oldu, Brezilyalı eşinizden bir oğlunuz var. Çocuk sahibi olmak nasıl bir şey?

Eskiden kesinlikle çocuğa hayır derdim, şimdi üç çocuğum var. Çocukları çok seviyorum. İlk yıl çok zor oluyor, insan pek de beceremeden, faydalı olmak için elinden geleni yapıyor. Ama büyüdükçe, çocuklar sizi inanılmaz bir şekilde yeniden gerçekliğe bağlıyor. Siz çocukların sahibi değilsiniz, onlar sizin sahibiniz, bir anlamda onlar sizi yeniden doğuruyor. Çok uzun bir süre yüzümü saklamaya çalıştım, ama baba olduktan sonra bu mümkün değil. Dünyayla yüz yüze, karşı karşıya gelmek gerekiyor. Çocuk sahibi olmak insanı hayata bağlıyor, dünyayla ilişkilendiriyor. Luke *(Brezilyalı eşinden olan oğlu)* Iron Maiden'dan Bruce Dickinson'ın oğluyla sınıf arkadaşı. Luke, Green Day adlı punk grubunu dinliyor. Bazen arabada giderken "baba bak, bunu bir dinle" diyor. Sonra da soruyor: "Baba, sen de hiç böyle gerçek müzik yaptın mı?" "Hayır evlat" diyorum, "hiç öyle müzik yapmadım".

Dinlerken nutkumun tutulduğu tek şarkı Louis Armstrong'un "Wonderful World"üdür. O şarkıda murad edilmemiş müthiş trajik bir şey var.

Sizi etkileyen müzisyenler kimler?

O evreyi geride bıraktığımı düşünüyorum. Kişiliğimin oluştuğu yıllarda olduğu gibi bir etkilenme söz konusu değil. Fikirlerim kendi kendine doğuyor şimdi. Daha önce yaptığım şeylerden ilham alıyorum.

Punk'tan geriye sizde neler kaldı?

Gitarların brüt sesini, insan sesindeki acıyı, şarkılardaki şiddeti ve öfkeyi hâlâ seviyorum, ama bütün bunlar artık sanatsal gerçekliğime tekabül etmiyor.

Rock miadını doldurdu mu sizce?

Hayır, rock çok heyecan verici bir ifade biçimi. Devrimci bir sanat: İnsanları değiştirdi, kalpleri değiştirdi. Hâlâ da devrimci. Ama rock'ta bile bir sürü boktan şey var, müziği sevmeyen insanların para ve şöhret için yaptığı boktan işler var. Fakat rock'un bir form olarak miadını doldurduğu kanısında değilim. Ancak 15 yıldır filan bir yaratıcılık krizi geçiriyor. Kendisini yenileyeceği kesin, ancak henüz vakti gelmedi herhalde. Ve bu geçiş dönemi boyunca birkaç müzisyen standartları muhafaza edecekler. Tıpkı 60'lardan beri işlerinin niteliklerini ve tutarlılıklarını koruyan bazı eski tüfekler gibi.

Kimler mesela?

Bob Dylan, Leonard Cohen ve benzerleri.

O çıtayı aşmak biraz zor galiba...

Hayal gücü sınır tanımaz. Müziğin gelişimi, geçmişte yapılan işlere verilen tepkilerin sürecidir. Dolayısıyla bu süreç devam edecek, her zaman alternatifler üreten birileri olacak. Herhangi bir şeyin yirmi küsur yıl önce yapılmış olması bir sorun değil, her zaman eskilerin üzerine kendi mühürlerini basan ve özgün işler üreten bireyler olacaktır. Yeni, orijinal vesaire şeyler beni açmıyor. Bu alternatif müzik dalgası, orijinallik ve atonallik adına yapılan şeyler beni alâkadar etmiyor.

Bu bir tercih mi, yoksa kendiliğinden olan bir şey mi?

Bir şeye sırtını çevirmek iradî bir tercih yapmaktır. İnsanların sırf farklı olmak için farklı olmaya çalışmalarını çok sevimsiz buluyorum.

Eğlence müziği veya kimilerince pop-corn olarak adlandırılan bir alanı seçmenizin sebebi ne?

Poptaki klişelerden etkilendiğimi farkettim. Ben hayatta ve sanatta klişelerden hoşlanmışımdır hep. Sabun köpüğü olarak nitelendirilen şeylerin bendeki duygusal etkisi, yüksek sanat telakki edilenlerden daha az olmuyor.

Popüler TV programları ve gazeteler sinirinizi bozmuyor mu?

İnsanlar o tür şeylerden hoşlanıyor, çünkü hayatları öyle kasvetli ki. Müzik, edebiyat, televizyon vesaire onlar için başka bir şey ifade ediyor. Onlar için bir kaçış, çaresizlikten bir kaçış. Popüler arzulara hizmet etmeyen bir sanatçı olarak ben başka şeyler hakkında yazıyorum.

Estetik idealleriniz var mı?

Elbette var.

Nedir onlar?

Kendi zevkimin sınırları içinde kalan şeyler. Estetik ideal de odur zaten.

Siz aynı zamanda country - western'den de hoşlanıyorsunuz, öyle değil mi?

O kadarla da kalmıyor: Ticarî eğlence türünden de hoşlanıyorum. Pop müzik beni de herkes kadar etkiliyor. Benim duygularımı tetikleyen şey, kural olarak diğer insanlarınkinden farklı değil. Madonna beni hep acaip cezbetmiştir mesela. Hep ve çok.

Kaba, bayağı bir dişi ikonografisi değil mi Madonna?

Neyin seksi olduğu konusunda çok sıradan bir anlayışım var. Zaten beni cezbeden o sıradanlık. Sekreter tipli hatunları alternatif kadınlara tercih ederim, alternatif kadınlar bana hitap etmiyor.

Yetiştirilme tarzınızdan böyle olabilir mi?

Bilmem. Bunun üzerinde düşünmekten hoşlanmıyorum.

Eğitim, şartlanma?

Olabilir. Erkek okulunda okudum ben, kadınların incelikleri ve esrarengizlikleri bizim çok uzağımızdaydı.

Kadınlarla düet yapmayı seviyorsunuz...

Böyle bir vokal gelenek var zaten. Kadınların yeni bir okuma tarzı getirdiklerini ve hakikaten yıkıcı bir güçleri olduğunu düşünüyorum. Ama bunun peşinden de koşmuyorum. Evli barklı olduğumu unutmayın.

"Where The Wild Roses Grow"da Kylie Minogue'la düet yapma fikri nereden çıkmıştı?

Bir şaka olarak başlamıştı, ciddi bir plak olması gibi bir düşünce yoktu. Sonuçta bugüne kadar yaptığım bütün şarkılardan daha fazla sattı. Neredeyse hit oldu.

Ticarî bir hesap var mıydı işin içinde?

Star olma umuduyla ruhumu hiçbir zaman şeytana satmadım. Kylie'yle düet yapmak sadece matrak bir fikirdi ve dinleyici tarafından da doğru anlaşıldı. Benim tipimle onun güzelliğinin, onun 80'lerin hitlerinin kraliçesi statüsüyle benim küçük underground başarılarımın bir aradalığının karşıtlığı herkesin hoşuna gitti. Şarkı güzeldi, tuttu, hepsi bu. Kylie'ye yapılan eleştirile-

re katılmıyorum, ben severim onu.

Müteveffa Michael Hutchence'la yakın ahbaptınız, öyle değil mi?

Michael iyi bir arkadaşımdı, birbirimizden hoşlanırdık. Ama müzikal olarak farklı yerlerdeydik. Bunu anlayışla karşılardık. Çok güzel bir insandı, cömert ve dürüsttü. Çok takdir ettiğim bir insandı.

Kariyerinizin başlangıcında Stooges - Captain Beefheart melezlemesi denebilecek bir çizgideydiniz, giderek Dylan ve Cohen'vari tarzlara yöneldiniz. Yeni albümde de belirgin bir biçimde hissediliyor bu...

Ama bilinen anlamıyla bir etkilenme değil bu. Dylan gibi birisini kılavuz edinirken gördüklerim şunlar: Kariyeri boyunca olup bitenler, yaptığı muhakeme ve çıkardığı sonuçlar, dış faktörlere, seyirciye, basına verdiği tepki, aramızda bir yakınlık, benzerlik olduğu duygusunu yaratıyor bende. Dylan'ın –akranlarının aksine– nasıl geliştiği, büyüdüğü, ilerlediği hakkında muğlak da olsa kendimce bir açıklamam var. Beni etkileyen şarkıları, niçin müzik yapmak istediğimi ve müzik yapmayı niye beceremediğimi anlamama yardımcı oldu. Bana en çok ilham veren şarkıları, basitliklerinden ötürü neredeyse anlamsız olan şarkılarıdır, "Nashville Skyline" mesela. "Highway 61 Revisited"dan daha etkileyici bir şarkıdır. Motosiklet kazasından sonra yazmıştı onu, müzik eleştirmenleri de kafayı yediğini zannetmişlerdi. Sözlerinin bütün karmaşıklığı ütüden geçirilmişti adeta. Çok basit country albümleri yaptı. O şarkılar veya "Slow Train Coming" gibi albümler, beni "Blonde On Blonde"dan çok daha fazla etkilemiştir. İfadenin sadeliği ve cesurluğu; bu, deneysel şeyler yapmaktan daha büyük bir cesaret istiyor.

Dylan'ın "aydınlanması" size oldu mu?

Dylan'a olanın bana da olmasını hâlâ bekliyorum. Taptaze bir perpektifle şarkılar yazabilsem çok mutlu olurdum.

Kırkını devirmiş biri olarak rock yapmak nasıl bir şey?

Bir geçim kaynağı olarak rock-'n'roll'un mahcubiyet verici, hatta yüz kızartıcı bir potansiyeli var. Şimdi yaptığım müziği yetişkin müziği olarak tarif ediyorum, başka bir kelimesi yok çünkü. Gençken yaptığım müziğin çok farklı bir şey olduğunu düşünüyorum. Oraya dönemem, istesem bile dönemem. Dünya hakkındaki hissiyatım çok farklı artık.

Bu değişimin sebebi ne?

Tek bir sebebi yok, birçok şey bir araya geldi. Evliliğim önemli bir rol oynadı, ayrıca 40 yaş benim için şaşırtıcı bir kilometre taşı, 40'ı geçtiğime inanmakta hâlâ güçlük çekiyorum. Bir dönüm noktası oldu benim için. Her şey yerli yerine oturdu.

Nasıl yerine oturdu?

40'ıma geldiğimde, bir takım prensipleri kılavuz edindiğim takdirde yoluma devam etmemem için hiçbir mania olmadığı kafamda netleşti. Bu kavrayışla birlikte belli bir sukûnet ve özgürlüğe kavuştum. Artık bütün enerjimi müziğe vakfediyorum. Ayrıca, Londra'dan eskisi kadar nefret etmiyorum. Hatta bir-iki gerçek dostum da var burada. 40 yaşına gelmenin en büyük avantajlarından biri, gençlerle takılmak zorunda olmamak. Artık onların zevkine tahammül etmek zorunda değilsin. Eğer ileride oğlum o zamanın Blur'ünü ya da benzerlerini dinlemek isterse, tamam dinleyebilir, ama benim evimde olmamak şartıyla. *(gülümsüyor)* Dönemin modasını takip etmeyen, beni şaşırtan insanları seviyorum. Palace Brothers'ın ya da Dirty Three'nin albümlerini sonuna kadar dinleyebilirim...

Son albümünüzde Dirty Three'den Warren Ellis ve Jim White size eşlik ediyor, bir de Band of Susans'dan basçı Susan Stenger var. Bu müzisyenlerle çalışmak nasıl oldu?

Çok güzel oldu. Bana özgürlük veriyorlar, geniş bir hareket alanı bırakıyorlar. Kendimi çok daha yerli yerinde hissediyorum. Küçük bir grup olmanın avantajını kullandık. Ben şarkıya piyanoyla giriyorum, onlar olaya dahil oluyor. Nasıl bir tempoyla, tonla başlamak tamamen bana kalmış. Kalabalık grupta spontanlık ve özgürlük sınırlı oluyor. Bad Seeds'de "1,2,3,4" ve hep birlikte olaya giriyoruz. Ve herkes kendisini biraz geri çekiyor, bütüne katkı herkesin biraz geri çekilmesiyle oluyor, buradaysa tersi geçerli. İki ayrı durum, ikisi de güzel.

Bu albümde kemancı Warren Ellis'ın performansı dikkat çekici. Ondan söz eder misiniz biraz?

Avustralyalı bir arkadaşım; Bad Seeds'in dışında en sık görüştüğüm kişi. Birbirimize çok bağlıyızdır. Kemanı her zaman yanındadır. Müthiş duyarlıdır, kemanını eline alıp çalmaya başladığı anda duyguları gövdesinden fırlayıp bir ifade biçimine dönüşüyor. Kemanını her başka durumda başka biçimde çalıyor. Müthiş özgür bir ruh, keman çalış tarzını çok seviyorum.

Yeni albümün ana teması nedamet ve huzur, bu açıdan "Murder Ballads"ın tam zıttı olduğu söylenebilir mi?

Bu yeni şarkıları önceden tasarlanmış bir fikir olmadan yazıp kaydettim. Sonuçta, albüm bana bir huzur ve güvenlik duygusu veriyor, ama alttan alta bir meydan okuma barındırdığını inkâr edemem. Nedametten söz edilebilir mi, ondan pek emin değilim. Fakat her halükârda eleştirmenler çok daha fazla anlamlar çıkaracaklardır. Ben şahsen, bu albümde iki hakim tema görüyorum: Çok samimi bir dünya sevgisi ve aynı zamanda yine çok samimi bir nefret. Belki bu ikincisi o kadar net açığa çıkmıyordur. "Murder Ballads" ise düşsel bir albümdü; şarkı sözleri birbirinden kopuk kopuk, sanki uykudan uyanır uyanmaz öylece kendiliğinden yazılmış hikayeler gibiydi. Daha çok kelime oyunlarına yaslanıyordu, cinayet boyutu dramatik bir araçtı. Genellikle iki şahsiyet söz konusuydu: Öldüren ve ölmesi gereken. İkisi arasındaki ölümcül dava, anlatının malzemesini sağlar. Tıpkı Amerika'daki bir McDonald's'a girip de kıpırdayan her şeye ateş eden "loser"lar gibi, bir restorana dalan, ama sadece tanıdıklarını öldüren bir adamı anlatan 15 dakikalık bir epik şarkı vardı işin başında. Eski bir şarkıydı, bir türlü nereye koyacağımı bilemiyordum, "Murder Ballads"ın çıkış noktası o şarkı olmuştu. Sonra, "Stagger Lee"yle bir üslûp çalışmasına giriştim. Ve albüm çağımızın dehşetinin bir barometresi gibi oldu. Toplumun rahatsız edici hakikatinin yakasına yapışan yoldan sapmış kahramanlar yok artık. Günümüzün seri katilleri, dünyadan korkan ahlâk sersemi tipler. Eski kahramanların daha farklı, daha asil değerleri vardı.

Toplumun rahatsız edici hakikatinin yakasına yapışan yoldan sapmış kahramanlar yok artık. Günümüzün seri katilleri, dünyadan korkan ahlâk sersemi tipler. Eski kahramanların daha farklı, daha asil değerleri vardı.

"No More We Shall Part"ta inanç meselesine epey yer veriyorsunuz...

Tanrı'yla ilgili hiçbir soruya cevap vermemeye söz vermiştim kendi kendime. Çünkü, bir: Bu kesinlikle çok şahsi bir şey. İki: Ne zaman bu konularda verdiğim cevapları okusam, aslında ifade etmek istediğimden çok farklı olduğunu görüyorum. Üç: Satışı sağlayan bu değil... *(gülüyor)* Şimdi, eğer hakikaten öğrenmek istiyorsanız söyleyeyim: Ne zaman ihtiyaç duyarsam o zaman dua ediyorum, ama kiliseye gitmiyorum. Öyle sanıyorum ki, Tanrı'yı gıdıklamak her zaman hoşuma gitti, ve onun adını çığlıktan fısıltıya mümkün olan her tonda anmam, bu albüme "dinî" bir boyut vermez yine de. Şarkılarımda sözünü ettiğim ruhanîlik, parçalarını benim bir araya getirdiğim, çok şahsî, biraz yamalı bohça bir din. Küçük bir katolik şehrinde yetiştim. Her pazar günü kilise korosunda ilahi söylerdim ve bunun gibi daha bir dolu şey. Ama katolik değilim, o heriflerden nefret ediyorum. Aslında, benim inancımın temelinde yatan tamamen şüphe. Hayatta anlamadığım, hakim olamadığım çok şey var ve yaşlandıkça bütün bunlar çok daha fazla ilgimi çekiyor. Kanaatkâr bir hayat sürmeye başladığımdan bu yana, metafizik meseleler sürekli olarak zihnimi meşgul ediyor. Herhangi bir cevap bulmuş değilim, ama son birkaç yılda daha çok şey öğrendiğimi, akıllandığımı sanıyorum. Öyle köşeli bir felsefem yok.

Cennet, cehennem, araf gibi konularda ne düşünüyorsunuz?

Hiçbir fikrim yok. Bu ayrımlar beni hiç alâkadar etmedi... Fakat az kalsın hidayete eriyordum. Bir uçak yolculuğunda oldu, iki gün süren bir yolculukta, elli duble viskiden sonra... Bir de baktım ki, genç bir hıristiyan çift elimi avuçlarına almışlar, benim için dua ediyorlar, bana bir sinyal vermesi için Tanrıya yakarıyorlardı... Daha sonra kendimi onlardan kurtarıp bir Fransız grupla pokere oturdum. Bir ara, kağıtlar dağıtılırken tanrıya, varlığını kanıtlaması, kendisini bana ifşa etmesi için yakardım. Kartları file ettiğimde bir baktım, üç papaz'iki dam gelmiş.

O misyoner çiftin söyledikleri içinde sizi etkileyen hiçbir şey olmadı mı?

İncil'i onlardan daha iyi bildiğim ortaya çıktı. Adam modern tercümesinden alıntı yapıyordu, İncil'in o versiyonu kulağımı tırmalıyor. Bendeki King James versiyonu ve en özgün çevirisi, çok ilham verici buluyorum. Bugünün insanları anla-

yabilsin diye İncil'in modern dinler tarafından fena halde çarpıtıldığı kanısındayım. Bunlar inanılmaz biçimde serbest tercümeler, orijinal metinle alâkaları yok denecek kadar az.

İncil'le yakından ilgilenmeniz nasıl oldu?

"King Ink"i *(1988 basımı, şarkı sözleri, şiirler, öyküler, kısa oyunlar, desenler derlemesi)* yazarken İncil'i gözden geçirmeye mecbur hissettim kendimi. Önce, karakterlerin yapacakları alıntıları okumak için elime aldım ve bir de baktım ki, okudukça okuyorum. Bir dönem sadece İncil okudum. Derken romanda da *(1989 basımı, "And The Ass Saw The Angel")* İncil ve hıristiyanlık giderek daha merkezî bir konuma geldi. Eski Ahid'in imgelerine ve diline bayılıyorum. 20'li yaşlarımda, omuzlarımda büyük bir ağırlık olduğu zamanlarda bana müthiş çekici gelmişti. Yakın dostlarımdan biri şarkılarımda tanrının sakalını çekiştirdiğimi söylüyor.

Bu internet çağında eski anlatı biçimlerine takıntınız nedeniyle kendinizi yabancılaşmış hissetmiyor musunuz?

Evet, son dinozorlardan biriyim, ama ne önemi var ki. Müziğimin eğitici olmak gibi bir eğilimi yok, sadece bu vasat hayatlara bir panzehir. Mesela, tarih öncesine ait denecek derecede romantik bir adam, sevgilisini nehre götürüyor ve aşkının çılgınlığıyla onu öldürüyor. Bu adamın hikayesi, her şeyin metafizik bir arka plan olmaksızın teknik verilere indirgendiği rasyonel ve siyaseten doğru hayatlarımızdan mümkün olduğunca uzak. Benim ilgimi çeken sanat, özü itibariyle gayrı ahlâkîdir: Oscar Wilde, Artaud, Dostoyevski –kendimi onlarla kıyasladığım sanılmasın ama. Aynı şekilde, sinemada da Hollywood'la bağlarını koparmış, hiçlikten gelen açıklanamaz bir şiddeti gösteren "Pixote", "Sonatine", "La Haine" gibi filmleri seviyorum.

Bir söyleşide şöyle demiştiniz: "İntikamda asil bir şey var. Estetik olarak zevk veren bir şey var..."

İntikam gibi sözcükler insanlara Eski Ahid'e dair şeyler gibi geliyor, bana göreyse "şimdi"ye ait... Başka birçok güçlü duygu gibi, bunun da toplum tarafından bastırıldığını düşünüyorum. Galiba bir duyarsızlaşma, bir nasırlaşma var günümüz dünyasında, bir tür şiddeti kabulleniyor ve başka türlü birini tamamen reddediyor.

"The Ship Song"la nikah töreni yapan, "Into My Arms"la arkadaşlarını defneden dinleyicilerim var. Reklamdaki şarkıyla arkadaşlarını defnetmelerini istemem. Kendimi sorumlu hissediyorum, çok paralar teklif ediliyor, ama esin perime ihanet edemem.

Şiddetin bir tür etiği mi var size göre?

Öyle de denebilir. İntikam, sadizmden veya açgözlülükten kaynaklanan sadizmden daha asil bir duygu. Belki de estetik olarak zevk veren bir tarafı var. Bilmiyorum. Bunlar kendimi sakınmam gereken bıçak sırtı duygular galiba. Ama öte yandan güçlü ifadeler kullanmaya zorlayan şeyler.

Biraz "Mercy Seat"ten söz edelim mi? Elektrikli sandalye ve ölüm cezası hakkında, öyle değil mi?

Tanrının tahtı ve tanrının adaletiyle elektrikli sandalye ve insanın adaleti kavramlarının içiçe geçtiği bir şarkı. Mercy Seat, İncil'de tanrının tahtının adıdır. Orada oturur ve yeryüzüne yıldırımlar, şimşekler gönderir. Elektrikli sandalyedeki mahkûm da çarpılmayı bekler. Şarkı bu iki imgeyi üst üste bindiriyor. Ölüme mahkûm edilmiş insan, ömrünün son günlerinde, son anlarında iyilik ve kötülük üzerine tefekküre dalıyor.

Zihninizi kurcalayan şey, insanın adaletinin yanılabilirliği ve kibiri mi?

Bu mesele çok ilgimi çekiyor. Benim toplumsal bilincim oldukça dardır. Ama ceza sistemi, yalnızca ölüm cezası değil, bütün ceza sistemi, bütün adalet aygıtı, insanların başka insanların kaderleri hakkında karar vermeleri beni sinir ediyor, öfkelendiriyor.

Cezaevini konu alan bir filmle ("Ghosts of the Civil Dead", 1988 yapımı, yönetmeni John Hillcoat) iştigal etmenizin sebebi bu muydu?

Senaryonun taslağını yazmadan önce de aşağı yukarı demin anlattığım şeyleri düşünüyordum. Fakat yazma ve araştırma süreci bu düşüncelerimi, duygularımı alevlendirdi. Şurası herkes için açık ve net olmalı: Cezaevi sisteminin temel fikri yoz, çarpık ve adaletsiz. Film üzerinde çalışırken bu adaletsizliğin ne denli ekstrem, aşırı olduğunu kavradım. "Ghosts of the Civil Dead", bu konuda çok güçlü bir politik beyanda bulunuyor. Politik beyanda bulunmak benim tarzım olarak bilinmez pek. İlk iki taslakta daha çok benim fikirlerim ağırlıktaydı. Fakat son hali benim düşüncelerimin uzağına düştü biraz. Sistemin beni en çok öfkelendiren tarafı, kanıt denen şeyin güvenilirlikten uzak olmasının ötesinde bir şey. Şüphelilerin –toplumun normlarının dışına çıkan insanların– maruz kaldığı muamelenin rehabilitasyonla, ıslahla, topluma yeniden kazandırmakla filan uzaktan yakından alâkası yok. Aynı şey akıl hastaneleri için de geçerli. Temelde çarpık, yoz, gayrı insanî bir toplum, kendi tarifine uymayan insanları suçlu ya da hasta olarak telakki ediyor.

Anladığımız kadarıyla sizin bu konuya bakışınızdaki temel kavramlar "normal", "normalleştirme" ve otoritelerin bu "rehabilitasyon" amaçlarını bile umursamamaları, yerine getirmemeleri...

Evet, özeti bu. Senaryoyla uğraşmaya başladığımda dersimi çalıştım. Bu konudaki literatürü epey inceledim. İlk baştaki fikir, cezaevini yaratılan bir atmosfer olarak göstermekti. Fakat sonradan, sekizinci taslağa gelindiğinde, bütün suç ve ceza sisteminin tepedeki bir takım adamların neredeyse bir tür komplosunun eseri olarak oluşturulduğunu, işletildiğini anlatan bir metin çıktı ortaya.

Cezaevleriyle ilgilenmeniz ne zaman, nasıl başladı?

Şarkı yazmaya başladığımdan beri cezaevleri üzerine yazıyorum. Fakat artık cezaevlerine bakışım ilk zamanlardaki gibi romantik değil. Filmde iki bölüm var: Mahkûmlar ve güvenlik sistemi. "Ghosts of the Civil Dead" gerçek bir öyküye dayanıyor ve yeni inşa edilen, yüksek teknolojiyle donanmış ultra modern hapishanelerin ne menem şeyler olduklarını anlatıyor. Filmin yapımcıları Amerika'da hapishane hapishane gezdiler, kütüphanelerde araştırma yaptılar, insanlarla görüştüler. O arada müthiş bir öyküye rastladılar. Olay şu: Marin hapishanesinde, mahkûmlar altı ay boyunca, dönem dönem rutinlerini değiştiren uygulamalara maruz kalıyorlar. Bir sabah kahve verilmemesi gibi küçük küçük şeylerden başlıyor, odalarına baskın yapılıp özel eşyalarına el konulmasına kadar uzanıyor. Ve

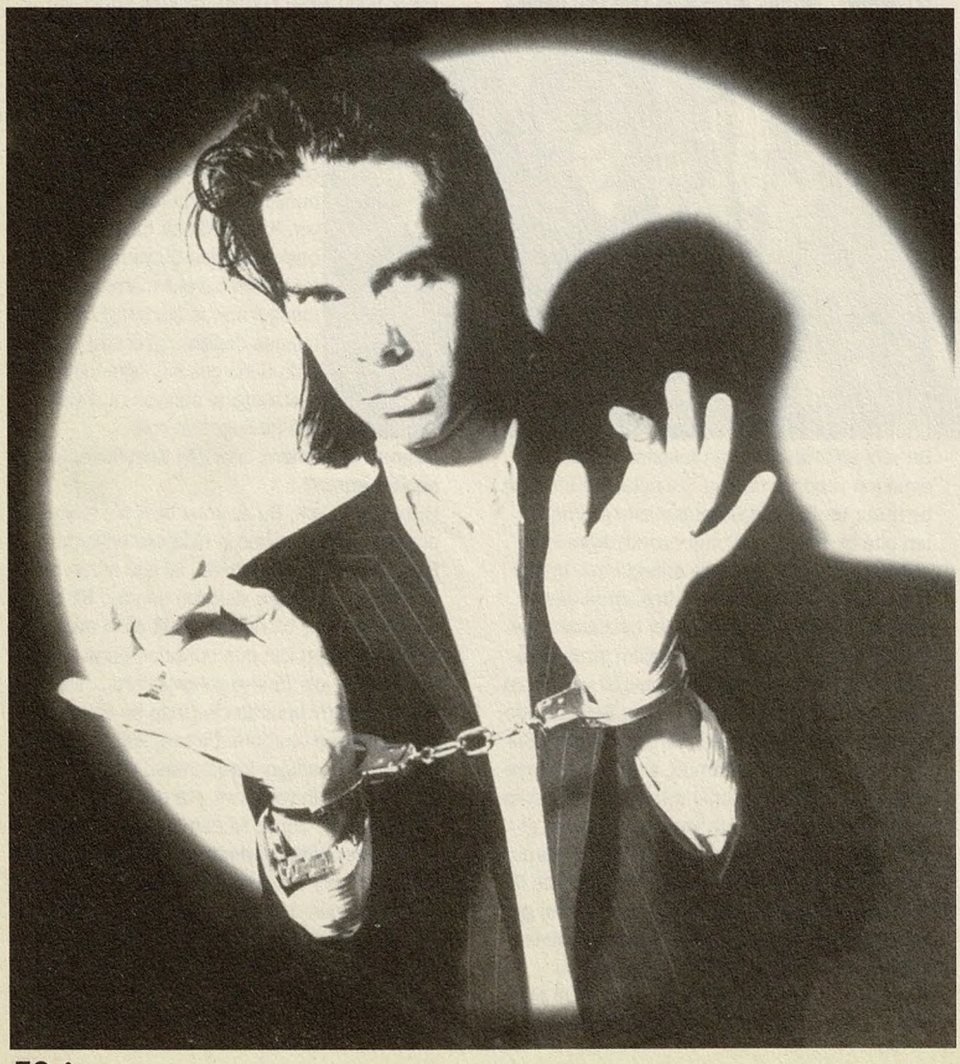

mahkûmlarla gardiyanlar arasındaki bütün denge altüst oluyor. Mahkûmlar giderek öfkeleniyor, gardiyanlar daha çok korkmaya başlıyor, fakat yukarıdan gelen emirler var, onlara uymak zorundalar. "Dönem dönem dengeyi bozacak hak ihlalleri yapın" deniyor onlara. Sonunda mahkûmlar patlıyor, bir mahkûm birkaç gardiyanı bıçaklıyor. Bu olay medyaya duyuruluyor, medya bas bas bağırıyor, daha sert tedbirler alınması gerektiği yolunda yayın yapıyor. Bunun üzerine hücreden dışarı çıkmak yasaklanıyor, diğer bütün haklar askıya alınıyor. Yani, hapishaneyi istedikleri gibi yönetebilmek için iki gardiyanı kurban veren bir sistemle karşı karşıyasınız.

Filmde bir mahkûmu canlandırıyorsunuz...

Filmde sadece mahkûmlar ve gardiyanlar var. Küçük bir rolüm de var, Maynard adında bir provokatörü canlandırıyorum. Ultra-modern hapishanelerden birine, oradaki dengeyi, düzeni bozmak üzere gönderilen bir mahkûmu oynuyorum. Maynard bir psikopat, güçlü bir ölüm arzusuyla davranan bir kişilik. Oyuncuların birçoğu eski mahkûmlar ve sokaktaki insanlar. Ülke, yer belirtilmiyor. Hapishanenin dışı New Mexico'da çekildi. Benim kafamdaki senaryo daha az didaktik ve daha atmosferikti.

Richard Lowenstein'ın Melbourne punk çevresini anlatan "Dogs In Space" filminde oynadınız...

Oynamamı teklif ettiler ama reddettim. Avustralya'da bir dönemin, yakınlık duyduğum, duygusal bağlarımın olduğu bir dönemin filmi olacaktı. Ben de o dönemin bir parçasıydım. Ve o günlerin sinemaya hakkıyla aktarılabileceğine kani değildim. Bana "Kabare" filmindeki karakter (Joel Grey) gibi bir anlatıcı rolü önerildi. Birkaç şarkı da söyleyecektim, Iggy Pop'un "Lust For Life"ının bir versiyonu da o şarkılardan biriydi. Hayır demek zorunda kaldım. Fakat yine de beni kullandılar, iznim olmadan ve hiçbir telif ödemesi yapmadan.

Bir de Bad Seeds'le birlikte Wim Wenders'in "Berlin Üzerindeki Gökyüzü" filminde göründünüz...

Wim ve ben romantik bir bakış açısına sahibiz. İkimiz de hemen her şeye bir "yabancı" gözüyle bakıyoruz. "Berlin Üzerindeki Gökyüzü"ndeki rolümüz çok kısaydı, çekimi bir gün içinde tamamladık. Filmde Bad Seeds'e yer vermek çok riskli bir işti, grubun bir görünüp kaybolması... Ama Wenders büyük bir sinemacı, ortaya çıkan sonuç harikaydı.

Çok film teklifi alıyor musunuz?

Bir sürü senaryo geliyor, çoğunlukla berbat şeyler. Aslına bakarsanız rock'n'roll dünyasında isim yapmış birini sinemada oynatmak pek akıl kârı bir iş değil. Her filmde bir başka rolü canlandıran bir aktörü öyle kabul ediyorsunuz. Ama bir rock yıldızı, istediği kadar iyi oynasın, onu müziğinden ve kendisini topluma nasıl sunmuş olduğundan bağımsız olarak değerlendiremiyorsunuz, personasına referans yapmak kaçınılmaz oluyor.

Cezaevi sisteminin temel fikri yoz, çarpık ve adaletsiz. Rehabilitasyonla, ıslahla, topluma yeniden kazandırmakla filan alakası yok. Hapishaneyi istedikleri gibi yönetebilmek için iki gardiyanı kurban veren bir sistemle karşı karşıyasınız.

"Tender Prey"i "Pixote" filminde oynayan Brezilyalı sokak çocuğu Ferdinand Ramos'a ithaf etmiştiniz...

Ramos'un oynadığı "Pixote", benim en gözde filmimdir. Ramos'un öldürüldüğü haberini aldığımda donup kaldığımı hatırlıyorum... Brezilya'daki durum feci. Polis onlarca çocuğun üzerine ateş açabiliyor ve bu rutin bir olay addediliyor.

"Mercy Seat"e dönersek...

Şarkı yalıtılmış ve dolayısıyla nesnelere ve kavramlara hassasiyet kespetmiş bir insanı anlatıyor. Hücresinde oturuyor, insanın adaleti ve tanrının adaleti üzerine düşünüyor, bunları iyilik ve kötülük kavramlarının terazisinde tartıyor. Müzikal içeriğine gelince, Mick'le (Harvey) birlikte geliştirdiğimiz ve birçok şarkıda denediğimiz, fakat bir türlü doğru dürüst uygulayamadığımız bir fikirdi o: Bagetlerle bas gitarın tellerine dokunmak; böylece total bir atak, ileri hamle hasıl oluyor, yatay bir hareket sağlanıyor. Ve bu bas kakofonisi bir dizi nota yaratıyor, onlar da bir melodiye yol açıyor. Döngüsel bir formu var. Şarkıyı oradan inşa etmek mümkün oluyor. Fakat melodi sesle içiçe geçmiyor, ses ve melodinin birbirleriyle çatışması uzun zamandır yapmak istediğimiz bir şeydi. Ama mesela "Let Love In" albümündeki bütün şarkılarda başka bir ifade tarzı kullanmıştık. Stil egzersizleri diyebiliriz o albüme. Raymond Queneau'nun "Exercises In Style" diye bir kitabı var, aynı öyküyü yirmi farklı edebî üslûpla anlatıyor. Biraz öyle bir albüm. Tek tutarlı olduğu şey tutarsızlığı. O açıdan bir bakıma "Kicking Against The Pricks"e benziyor. Birbiriyle alâkasız şarkılar; tek ortak noktaları benim tarafımdan seçilmiş olmaları.

Yazarlığınız nasıl başladı, sizi roman yazmaya iten neydi?

Biraz babamla da bağlantılı galiba: Roman ya da oyun yazmaya koyulur, fakat el yazmalarını bir türlü sonuçlandıramaz, kitap haline getiremezdi. Aslında "King Ink"i basan yayınevi –Black Spring Press– roman yazmamı önermeseydi, hiç aklıma gelmeyebilirdi. "King Ink", bilmem biliyor musunuz, Birthday Party'nin en güzel şarkılarından birinin adıydı.

"And The Ass Saw The Angel" (Ve eşek meleği gördü) adlı romanınızın kahramanını kendi kişiliğinizi temel alarak mı yarattınız?

Hayır. Gerçi ortak noktalarımız var; obsesif bir tip. Ama hayali bir karakter, bana benzemiyor, benzemesi de gerekmiyor. Ancak kaçınılmaz olarak bir takım paralellikler kurulacaktır.

Romanın finalindeki örümcek imgesinin esin kaynağı ne?

Bir kitapta Queensland'deki bir örümcek türünün havladığını okudum. Bu benim hayal gücümü ateşledi.

Geçenlerde bir de "Markos'a göre İncil"e önsöz kaleme aldınız. Disiplinli bir yazarsınız galiba...

Bütün mesele sabah erken kalkmak.

O da bayağı disiplin isteyen bir şey...

Elbette. Erken kalkmak sıkı mesaidir. Gece hayatım mutlak anlamda sıfır. Sosyal hayatım yok denecek kadar az. Ortalıkta dolanıp ilham bekleyecek vaktim yok. Özel hayattan fedakârlık yapmadan şarkı veya kitap yazmak mümkün değil.

"Bu fedakârlığa değer mi?" dediğiniz olmadı mı hiç?

Oldu tabii. Bir süre sonra anlıyorsunuz ki, yazdıklarınız başkalarını pek fazla ilgilendirmiyor. İç-

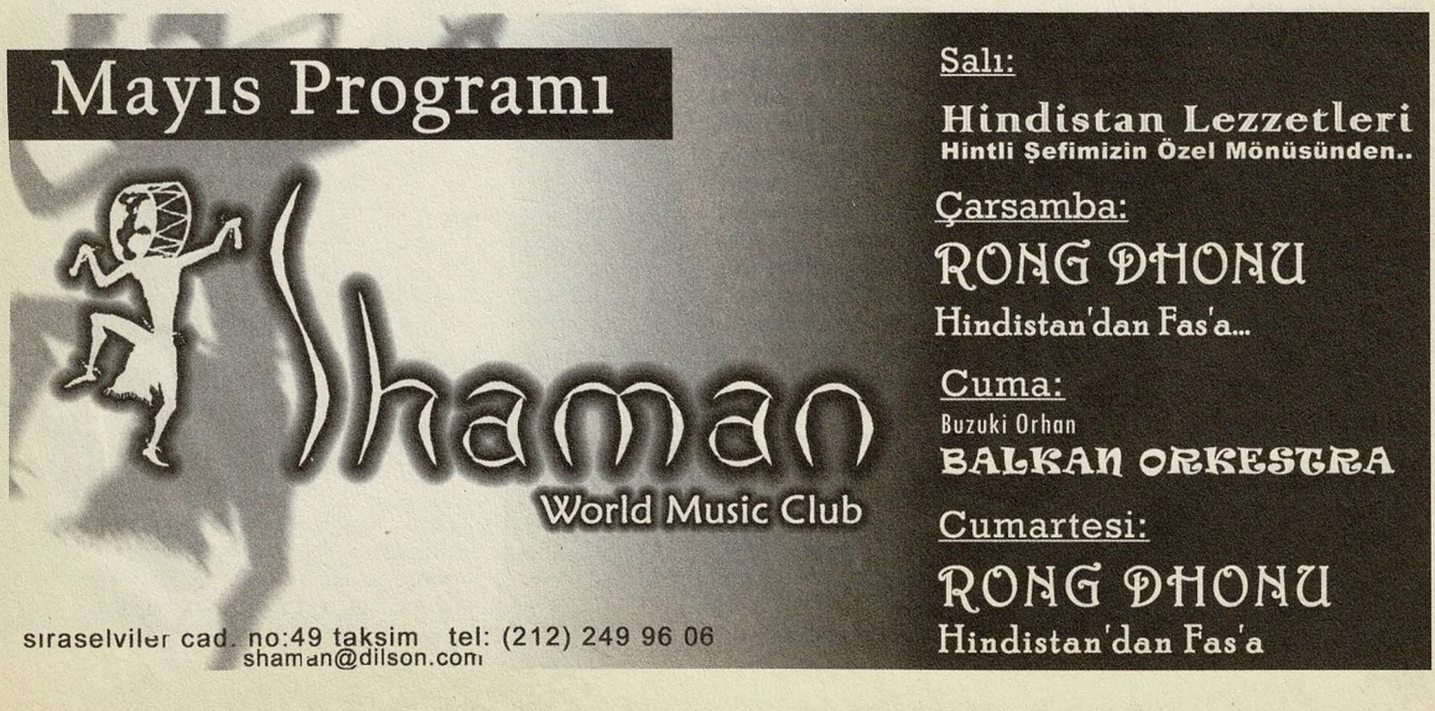

sel bir şey haline geliyor. İçinde depolanıyor, bir çıkış yolu, bir kanal, bir feedback, bir yankı bulamıyor. İçinizde büyüyor. Sonunda onu yayınlamakla yaratıcı kabiliyetinizin sınırlarını ortaya koymuş oluyorsunuz. Düzeltme süreci ömrünüzün sonuna kadar sürebilir, ama bir noktada dışarı çıkmasına müsaade etmeniz gerekiyor. Değdiğini düşündüğüm şeylere daha kolaylıkla yoğunlaşabiliyorum. Bu anlamda, ileri doğru gittiğimi hissediyorum. Eskiden bir şeyleri kanıtlama, daha dışa dönük olma ihtiyacı duyuyordum. Bu anlamda bir ilerleme görüyorum bugün.

Bir nevi bilgelik duygusu mu?

Öyle olmasını isterdim. Eskiden bir imajı satıyordum, şimdi o çok tali bir şey oldu.

Bir vakitler fena halde uyuşturucuya kaptırmıştınız kendinizi, haliniz Neil Young'ın "To Far Gone" (İfrata Kaçmak) şarkısını hatırlatıyordu.

O zamanlar hayata başka türlü bakıyordum. İnsan gençken ölüme dair hiçbir fikri olmuyor. Yaşlandıkça ölüme yaklaşıyorsunuz. Günün birinde uyanıyorsunuz, bir gün öleceğinizi kavrıyorsunuz. Gençliğin ve hayatın ilelebet sürmeyeceğini, er veya geç, günün birinde öleceğinizi farkediyorsunuz. Ölüm fikrine vakıf olduğunuz an, hayatınız tamamen değişiyor. Yaşım ilerleyince ziyan edecek vaktimin olmadığını anladım, hayatımın kayıp gittiğini, her dakikasını değerlendirmem gerektiğini kavradım.

Yani uyuşturucuları bıraktınız...

Bu, sizin meseleyi nasıl anladığınıza bağlı.

Peki, soruyu şöyle koyalım: Bir zamanlar uyuşturucu sorununuz vardı, hâlâ var mı?

Direksiyon bende. Onları kullanmaya mecbur olmadığımı biliyorum. İsteyip istemediğime, ne zaman isteyip ne zaman istemediğime ben karar veriyorum. Bu tamamen başka bir şeydir.

Pişmanlık duyuyor musunuz?

Hiç pişmanlık duymuyorum, zerre kadar. Hakikaten. Hatta bir süre bayağı eğlenceli vakit geçirdiğimi söyleyebilirim. Kendimi çok iyi hissediyordum –berbat görünüyordum, o ayrı. O zamanlar gençtim, olayları sorgulamıyordum, hayatımı akıntıya bırakmıştım. Pişmanlık duyduğum yegane şey, ziyan ettiğim zaman.

"Kendimi uyuşturuculara kaptırmasaydım, çok daha güzel şeyler yapabilirdim" diye düşündüğünüz oldu mu hiç?

80'li yıllarda eroinin yaratıcılığımı etkilemediği düşünülebilir, çünkü albümler çok fazla kötü değil. Ama uyuşturucu kullanmasaydım nasıl olacaklarını kim bilebilir? Belki daha iyi olacaklardı. Belki de albüm yapmayacaktım. Cankilerin en önemli sorunu zaman kaybı. Yatağa uzanıp hiç bir şey yapmadan o kadar çok zaman kaybedersin ki. Uyuşturucular yüzünden hayatımın yıllarını kaybettim. Yine de şanslıymışım, 15'ten fazla overdose atlattım. Mucize eseri sıyırttım. Bugün hayatın ne kadar kısa olduğunun farkına varıyorum. Artık kaybedecek zamanım yok. Ayrıca, çocuklarımın yanında kafa bulmuş bir halde dolaşamam. Bu benim için çok zor bir mücadele, çünkü uyuşturucu eğilimi, kendimi tahrip etmek benim yapımda olan bir şey.

Bırakmayı nasıl başardınız?

O dönemin altından kalkmamı sağlayan şey, işimi ciddiye almam ve sıkı çalışmam oldu. Uyuşturucu alayım ya da almayayım, ilerliyordum, şarkı yazmaya, piyano çalmaya devam ediyordum. Hiçbir şey yapamaz hale geldiğimi gördüğümde, tedavi görmem gerektiğini anladım. Canktan hastalanmış beynimin bir köşesinde müziği eroinin üstünde bir yerde görüyordum. Hep güçlü bir yaratma itkim oldu, kendimi tamamen terketmekten korudu bu beni. *(uzun suskunluk)* Çok fazla miktarda eroin aldığın zaman gündelik hayattaki olaylar sana dokunmaz, birkaç dakikada gelip geçer her şey. Dostların overdose'a girebilir, intihar edebilir, hiç kafana takmazsın. Bunun normal olduğunu söylersin, "cankiler genç ölür" dersin, o kadar. Zaten bir cankinin overdose'a girmesinde şaşıracak hiçbir şey yok ki, olayın mantığı bu. Böyle düşünmek bencillik anlamına gelmez, çünkü kendi hayatına karşı da aynı kayıtsızlık içindesin.

Maddeler, başlangıçta ruhunu sanki büyüyle dolduruyorlar. Ama sonra, bir zamanlar büyülü bir biçimde doldurdukları o boşluğun yerine kendi özel boşluklarını koymaya başlıyorlar. Bir bakıyorsun, hayatın aslında artık varolmayan bir yerin bulunması uğrunda desperadovari bir mücadeleye dönüşmüş.

Niye başlamıştınız?

Bir bakıma, meşru bir ruhanî arayıştı. Uyuşturuculara ilk başladığımda, o maceraya etimle kemiğimle adamıştım kendimi. Maddeler başlangıçta ruhunu kanatlandırır. İçindeki, ne bok yiyeceğini bilmeden taşıdığın boşluğu sanki büyüyle doldurur. Olağanüstü bir hafifleme duyumsarsın ilk zamanlarda, puzzle'ın eksik taşlarını bulmuşsun gibi bir duygudur o. İlk başladığımda kendimi ilk defa bir bütün olarak duyumsuyordum. Ama bir zaman sonra, eroin artık rolünü oynayamaz, işini yerine getiremez oluyor. Bu, keyif verici maddelerin her türü için geçerli. *(açık renkli Virjinya tütününden sarıp Red Kit sıklığında içtiği sigaraları kastederek)* Herhalde "bu hariç" demem gerekiyor. Bir zamanlar büyülü bir biçimde doldurdukları o boşluğun yerine kendi özel boşluklarını koymaya başlıyorlar. Bir bakıyorsun, hayatın, aslında artık varolmayan bir yerin bulunması uğrunda desperadovari bir mücadeleye dönüşmüş. Ama buna aymak, bunu kavramak yıllar, yıllar alabiliyor. Önünde o yıllar kalmışsa eğer. Ben, eroninin bir zamanlar verdiği türden duyguları hissetmeyi artık asla istemediğimi biliyorum. Her şeyin berbat olduğu o duyguyu. İnsanı çevreleyen bütün kepazeliğin, çocukluğunda yaşamak zorunda kaldığı boktanlıkların, yitirdiğin her şeyin, ama her şeyin "tamam, n'apalım yani" olduğu duygusunu...

Kötü bir çocukluk mu geçirdiniz? Uyuşturuculara yönelmenizin sebebi o mu?

Çocukluğumun etkisi var tabii, ama kendime psikanaliz yapmak istemem.

Psikanalizin sahte bir bilim olduğunu düşündüğünüz için mi?

Evet. Herhangi bir konuda yaptığım şeyleri çocukluğuma atfetmek yerine, böyle doğduğuma inanmayı tercih ederim. Başka insanlardan farklı yetilerle –bunların bazıları ortalamanın altında, bazıları üstünde– dünyaya geldim ve bunun sorumluluğunu üstleniyorum. Kişiliğimi çocukken maruz kaldığım yönlendirmelere bağlamak istemem.

Ama bu daha az sorumlu olduğunuz anlamına gelmez mi ve sizi dünyayla daha kavgalı bir hale getirmez mi?

Bence insanların kişiliklerini çocukluk çağında maruz kaldıkları yönlendirmelere bağlamaları onları daha öfkeli yapar. Ben yaptığım ve yapmış olduğum şeylerin bedelini üstleniyorum, hatalarımı da, sevaplarımı da. Yaptıklarımı ben yaptım, şartlar bana öyle dayattığı için değil.

Viyana Üniversitesi'nde aşk üzerine verdiğiniz seminerde şöyle demiştiniz: "12 yaşımdaki halimi çok iyi hatırlıyorum. Sınıfta, konferans salonunda babamın ders verişini izlerken kendi kendime 'hayatta ne olursam olayım, babam gibi olmamalıyım' diye düşünüyordum..."

Büyüdükçe babamla pek de sağlıklı olmayan bir şekilde sidik yarıştırdığımı farkettim. Onun bilemeyeceği şeylerin peşine düşüyordum, onun bilgi hazinesindeki boşlukları ortaya çıkarmaya ça-

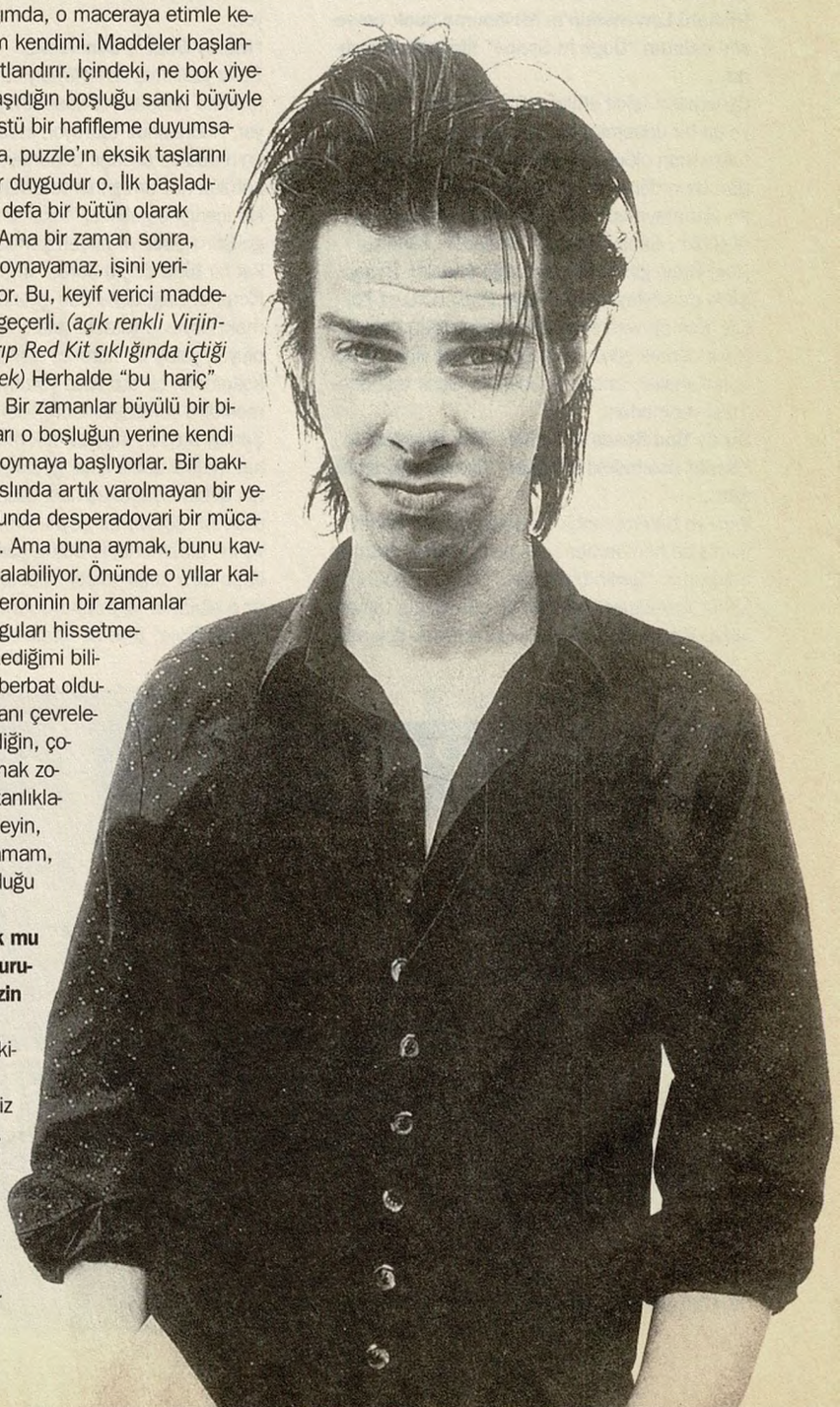

lışıyordum. Mesela Fransız edebiyatının en kıyıda köşede kalmış eserlerini arayıp buluyordum ve sonra ona "bunu okudun mu?" diyordum. Fakat babam çok akıllı biriydi ve her seferinde o kazanıyordu. Ben de kuyruğumu bacaklarımın arasına sıkıştırıp gidiyordum. 14 yaşındayken, bana "Lolita"nın ilk bölümünü okuyup bu kitabın niçin olağanüstü bir sanat eseri olduğunu anlatmıştı. Bir defasında da "şu boktan kitapları okumayı bırak, hakiki bir cinayet sahnesi okumak istiyorsan eğer, al işte" deyip Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza"sındaki cinayet sahnesini de okumuştu.

Babanızı kaybettiğinizde ne hissettiniz?

Küçük bir kanun ihlâlinden ötürü karakolda gözaltında tutulduğum sırada, babamın bir araba kazasında vefat ettiğini öğrendim. 19 yaşındaydım. Çok koydu bana ve basıp gittim. Evi ve Avustralya'yı terkettim. Bir süre hiçbir şey hissetmedim. Yerimde duramıyordum, kabıma sığamıyordum. Çok ani olmuştu ölümü. Hiç hazırlıklı değildim. Her şey yarım yamalak geliyordu, kafam karmakarışıktı. Babasız çocukların müthiş bir motivasyonunun, doyurulamaz, durdurulamaz bir itkilerinin olduğu söylenir. Bu benim için tamamen geçerli.

Ailenizde hiç enstrüman çalan, müzisyen birileri var mıydı?

Hiç kulakları yoktu, sağır gibiydiler. Babam arada sırada Stravinsky ya da şimdi adlarını hatırlayamayacağım bazı bestecileri dinlemek için kapanırdı. Bizim için müzik demek haftada üç gün gittiğimiz Anglikan kilisesiydi. Kilisenin korosundaydım, ayrıca rahip bana piyano öğretiyordu. Annemle babam öyle yobazlık kertesinde dindar insanlar değildi, ama bu tür küçük şehirlerde eğer hakkında "bahçede şeytan ayinleri düzenliyorlar" söylentileri çıkarılmasını istemiyorsan, kiliseye gitmen lazım. Aslında, oldukça özgürlükçü bir eğitim aldım. Ben kendi kendime dinî mevzulara adeta takıntılı bir ilgi duydum, bugün hâlâ Yeni Ahit'i okuyorum. Beni en çok etkileyen, ruhî bir macera metaforu olarak İsa figürü oldu. Onun dışında, kırda yaşayan herhangi bir çocuktum. 10 yaşımdayken, bir arkadaşımla birlikte tavşanlara tüfekle ateş eder, bir yandan da bira içerdik. Bu tür şeyleri bugün şehirde yaşayan çocuklar tahayyül bile edemez. Sonuçta şehirli olduysam da, kırda geçirdiğim bu çocukluk bana damgasını vurdu.

PJ Harvey gibi...

O kırı hiç terk etmedi, oysa ben 11 yaşındayken oraları bırakıp şehre gelmek zorunda kaldım. Bu benim için tam bir travma oldu. Yatılı erkek okulundan nefret ediyordum; sürekli aşırılıklar yapıyor, şiddete başvuruyor, çocuklarla dövüşüyordum. Benden hiç hoşlanmıyorlardı. Daha sonraları Mick Harvey'le dost oldum ve daha başka bazı arkadaşlar edindim. Birthday Party'yi de zaten onlarla birlikte kurduk. Habire kitap okuyan geveze tiplerdik. Aşırı dozdan ölen Avustralyalı ressam Brett Whiteley ve Francis Bacon gibi adamlar ilgimizi çekiyordu. Stooges'a ve o zamanlarki ilahım Alex Harvey'e takılırdık. Moody Blues, Pink Floyd gibi o korkunç İngiliz progresif grupları da çok dinliyorduk. Bu türden şeyleri kızkardeşimin erkek arkadaşı sayesinde keşfediyordum. T-Rex'e takılıncaya kadar böyle gitti ve bu da onunla dostluğumuzun sonu oldu.

Adınızın gay'e çıkması da o T-Rex zamanına rastlıyor herhalde...

Evet. *(gülüyor)* Şiir yazmaya başlamıştım, onları sonra kasten kaybettim. Derken, Melbourne Güzel Sanatlar Fakültesi, harika bir ilk yıl, sonra her şey limonileşti. Alana Davies'in soyut ve fazlasıyla fallik resim anlayışı çizgisindeki tarzım geliştikçe tatsızlıklar başladı. O resimler, içinde bulunduğumuz muhafazakâr çevreye çok pornografik geliyordu. Benimkiler pek öyle aman aman şeyler değildi, hele devasa çük resimleri yapan ve bence muhteşem işler üreten lezbiyen bir sınıf arkadaşımınkilerle karşılaştırınca. O kız da sonra okuldan atıldı ve budist bir topluluğa katıldı. Neyse ki, benim kendi grubum vardı, The Boys Next Door...

Yaptığım ve yapmış olduğum şeylerin bedelini üstleniyorum, hatalarımı da, sevaplarımı da. Yaptıklarımı ben yaptım, şartlar bana öyle dayattığı için değil.

Birthday Party'ye dönüşen grup...

Evet. Birthday Party hayatımın çok kutsal bir döneminin öfke ve şiddet dolu fon müziği oldu. 20 yaşındayken dünyanın geri kalanı hakkında çok cahildim. Londra bizim için bir hayal şehri, bir tür masalsı Babil'di. Avustralya'dan ayrılıp Londra'ya geldiğimizde büyük bir hayal kırıklığı yaşadık. İnsanlar kabız, yabancı düşmanı ve kötüydü, müzik berbattı. Bir şeylerden haberdar olmak için NME okuyorduk, Echo & The Bunnymen falan gibi sözüm ona dahiyane grupları dinlemeye gidiyorduk. 80'li yılların başları, tam post-punk dönemiydi: Korkunç sıkıcı, feci gruplardı. Hemen "biz bunlardan çok daha iyiyiz, bu sersem İngilizleri anında silkeleriz" diye düşündük. Ama öyle olmadı. İngiltere'nin berbat basını bizi görmezden geldi. Kızdık, öfkelendik, bunalıma girdik. Menejerimiz Londra'ya şöyle bir göz attı ve bizi yüz üstü bırakarak Avustralya'ya döndü. Aylarca iğrenç bir işgal evinde kaldık, büfelerde bulaşıkçılık yaparak birkaç kuruş kazanıyorduk, ya da Hyde Park'da çöpleri karıştırıyorduk. Avustralya'daki rahat orta sınıf ailelerden gelen bizler için tam bir şok olmuştu. Her şey bir şoktu zaten. Birthday Party dünyanın bizde uyandırdığı öfkeyi ve tiksintiyi dışavuran bir gruptu. Peşpeşe gelen overdose'lara rağmen, uyuşturucular ve alkol hâlâ bir coşku kaynağıydı. Yaşla beraber her şey daha beter hale gelinceye dek böyle sürdü, ta ki "ne halt ettiğinin farkında mısın?" deyip koluma serumu takan bir herifle karşılaşıncaya kadar...

Birthday Party'nin dağılmasından sonrası nasıldı?

Birkaç ay süren bir başıboşluk, sonra Mick Harvey "niçin yeni bir grup kurmuyorsun?" dedi. Bad Seeds öyle başladı. Tatminkâr bir müzikal seviyeye gelene kadar yedi albüm yapmamız gerekti. Müzik dünyasında kendimi bir sahtekâr gibi görüyordum; şarkıcılığa soyunan bir ressam. Sonra günün birinde, iyi şarkılar yazabildiğimi fark ettim. Dylan, Cohen, Van Morrison gibi adamlar hâlâ haysiyetli bir müzik yapılabileceğinin, ergenlik çağına özgü iç dökmenin ötesinde şiirsel ve ruhsal bir dünya kurulabileceğinin canlı kanıtlarıydı.

Captain Beefheart müzik dünyasını terkedip resme başlamıştı, kendisine yepyeni bir hayat kurmuştu. Sizin de içinizden öyle bir şey geçti mi?

Sık sık. Her şeyi bırakıp gitmek, bütün bu yaratıcılık hikayesini rafa kaldırmak... Fakat bu duygu bende uzun ömürlü olmuyor. Müzik yapmaya mecbur hissediyorum kendimi, yapmazsam kabus geçiriyorum. Şarkı yazdığım zaman kendimi iyi hissediyorum. Benim için sürecin aslî halkası şarkı yazmak: Büroya gitmek, sıkı sıkı çalışmak. Bu, olayın en çok zevk aldığım kısmı. Bir albümün hazırlanması çok kısa sürüyor, bir-iki ay. Yoğun bir yaratıcı dönem oluyor, sonra bir veda busesi ve albüm yola çıkıyor. Ondan sonra en sıkıcı bölümü başlıyor, yaratıcılıkla hiç alâkası olmayan bir tanıtım süreci, ıvır zıvır...

Basınla ilişkiniz hiçbir zaman pek iyi olmadı...

Zaman içinde öyle savunma mekanizmaları geliştirdim ki, basınla konuşurken açık, samimi olamıyorum. Çünkü güven mekanizması tamamen çökmüş durumda. Nasıl tamir edilebileceğini de bilmiyorum. Tamam, paranoyak bir tarafım var, ama öte yandan dürüst davrandığımda da ihanete uğramış hissediyorum kendimi. Geliyorlar, "doğru Nick", "çok haklısın Nick" diye dinliyorlar, ertesi gün bir bakıyorsun son derece sinik bir röportaj kaleme almışlar. Ayrıca şarkılarım hakkında konuşmaktan da hoşlanmıyorum. Birisi hakkında dedikodu yapıyormuşum hissine kapılıyorum. Şarkılar kendilerini anlatıyorlar zaten.

"Bir veda busesi ve albüm yola çıkıyor" dediniz. Albüm çıktıktan sonraki hakim duygu ne?

Sıtkın sıyrılıyor, her şeyden sıtkın sıyrılıyor. Albümdeki şarkılar benim günlerce söylediğim, üzerinde çalıştığım şarkılar. Yüzlerce, yüzlerce defa stüdyomda çaldığım şeyler. Onlar benim bir parçam. Sonra onları alıp birilerine veriyorsun ve ortaya bir albüm çıkıyor. Şarkılarına veda ediyorsun, sana bir şey kalmıyor, sadece ağzında kötü bir tat. İşte o zaman oturup yeniden yazmaya başlıyorsun. Yani demek istediğim şu: Beni heyecanlandıran şarkının kendisi değil, şarkı yazma süreci. Şarkı yazmak kimyasal bir reaksiyon gibi. Vücudumda bir değişim hissediyorum.

Ağzınızda kalan kötü tadın sebebi, fikirlerinizin realizasyonunu dinlediğinizde istediğiniz gibi olmadığı hissine kapıldığınız için mi?

Hayal kırıklığı kaçınılmaz oluyor. Herhangi bir müzisyenin performansını yeterli bulmamak gibi bir şey değil söylemek istediğim, müşkülpesentliğin sonucu olarak hayal kırıklığı. İnsanın zihnindekiyle somutlaşan şey arasında hep bir fark oluyor kaçınılmaz olarak.

Yine de albüm yapmaktan vazgeçmiyorsunuz...

Çünkü her yeni albümde bir öncekinden daha güçlü biçimde kendimi ifade etmek büyük bir tatmin veriyor. Gerçi her seferinde "bu sefer süngerdeki bütün su bitti, kayda değer bir şey yapamam artık" diyorum ama... İnsanın kendisini iyileştirmesi giderek daha zorlaşıyor. Sanırım, kendimi ifade etme gücümün tükendiğinin aşikâr olduğu noktaya kadar bu işi sürdüreceğim. Beni uzun süre motive eden şey, bir önceki çalışmamda yaptığım sanatsal yanlışları düzeltmek için duyduğum onulmaz arzuydu. Yaptığım her albümden sonra, yaptığım işin yeterince iyi olmadığı duygusuna kapılıyordum. Dolayısıyla, onu düzeltmek için yeni bir albüm yapmam gerekiyordu. Hiçbir zaman bir albümümü alıp gurur duyamadım. Bu türden bir negatif yaklaşım albümlerimin standartlarının yüksek olmasını sağladı gibime geliyor.

Çeviren: **Yücel Göktürk - Siren İdemen - Süleyman Bilgi**

ROLL KİTAPLIĞI

Ambrose Bierce Yaşamın Ortasından (İthaki)
Bilge Karasu Gece (Metis)
Can Kozanoğlu Yeni Şehir Notları (İletişim)
Cemal Süreya Sevda Sözleri (YKY)
Cemil Kavukçu Gemiler de Ağlarmış (Can)
D.Hopper/P.Fonda/T.Southern Easy Rider (Roll)
Dave Thompson Kurt Cobain (Çiviyazıları)
Doğu Yücel Düşler, Kâbuslar ve Gelecek Masalları (Çitlembik)
Flannery O'Connor Bilge Kan (Can)
Halil Turhanlı Ütopyanın Sesleri (Çiviyazıları)
Jacques Derrida Marx'ın Hayaletleri (Ayrıntı)
Kanat Güner Eroin Güncesi (Stüdyo İmge)
Karl Marx Felsefenin Sefaleti (Sol)
Kemal Tahir Rahmet Yolları Kesti (Adam)
Lale Müldür Buhurumeryem (Metis)
Michel Foucault Hapishanenin Doğuşu (İmge)
Necib Mahfuz Midak Sokağı (Cem)
Selim İleri (haz.) 99 Yazar - 99 Öykü (Oğlak)
Walter Benjamin Çocuklar, Gençlik ve Eğitim Üzerine (Dost)
Yaşar Kemal Ağrıdağı Efsanesi (Adam)

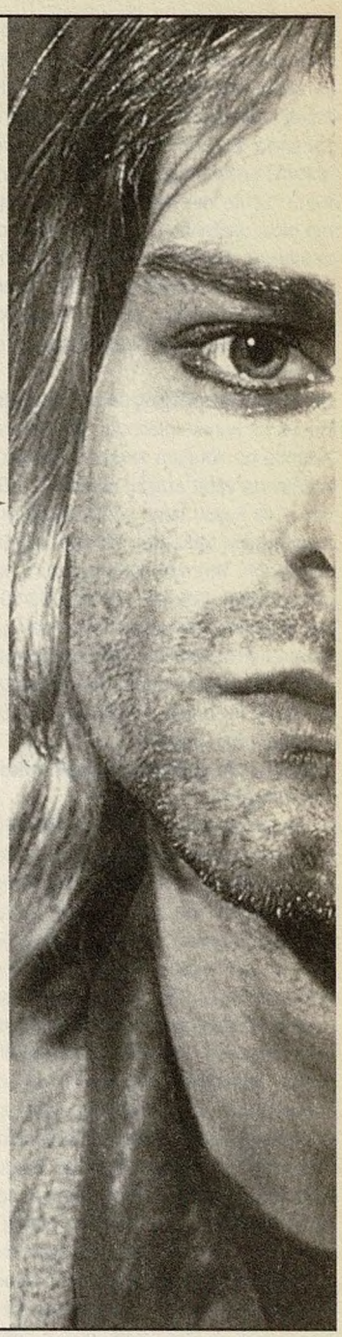

Rage Against The Machine kütüphanesi

Rage'gilerin kitapları elbette sadece "Evil Empire" albümünün bukletine yayılanlar değil. Internette rastladığımız bir liste, "Evil Empire" kitaplarının yanında, Rage'cilerin başka okuma tavsiyelerini de içeriyordu. Memlekette yayınlananları ve tematik olarak da olsa aşina olduklarımızı kayırarak, bir seçme yaptık...

Uluslararası Terörizm ve CIA - **Mumia Abu-Jamal** • Hegemonya ve Devrim: Antonio Gramsci'nin Politik ve Kültürel Teorisi Üzerine - **Walter L. Adamson** • Giovanni'nin Odası - **James Baldwin** • Kara Yabancı - **James Baldwin** • Git Onu Dağlara Söyle - **James Baldwin** • Komünist Anarşizm Nedir? - **Alexander Berkman** • Şans Hayaleti - **William S. Burroughs** • Don Juan'ın Öğretileri: Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Yöntemi - **Carlos Castaneda** • Sam Amca Ne İstiyor - **Noam Chomsky** • Demokrasiyi Engellemek - **Noam Chomsky** • Basta! Toprak ve Zapatistalar - Chiapas'ta İsyan - **George A. Collier** • Ford'un 90 Yılı - **George H. Dammann** • Kadınlar, Irkçılık ve Sınıf - **Angela Y. Davis** • Miles, Otobiyografi - **Miles Davis** • Fikirler ve Görüşler - **Albert Einstein** • Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni - **Friedrich Engels** • Kara Panterler Konuşuyor - **Philip S. Foner** (editör) • Sessiz Bir Amerikalı - **Graham Greene** • Gerilla Harbi - **Che Guevara** • Çanlar Kimin İçin Çalıyor - **Ernest Hemingway** • Bu Kitabı Çalın - **Abbie Hoffman** • Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi - **James Joyce** • Gün Ortasında Karanlık - **Arthur Koestler** • Devlet ve Devrim - **V.I. Lenin** • Gece Orduları - **Norman Mailer** • Çıplak ve Ölü - **Norman Mailer** • Eros ve Uygarlık - **Herbert Marcuse** • Estetik Boyut - **Herbert Marcuse** • Kapital, Birinci Cilt - **Karl Marx** • Yengeç Dönencesi - **Henry Miller** • En Mavi Göz - **Toni Morrison** • Solomon'un Şarkıları - **Toni Morrison** • Temel Odlar - **Pablo Neruda** • İyinin ve Kötünün Ötesinde - **Friedrich Nietzche** • Hayvan Çiftliği - **George Orwell** • İnsan Hakları - **Thomas Paine** • U.S.A. - **John Dos Passos** • Köklerden Gelen İsyan: Chiapas'ta Yükselen Yerli Hareket - **John Ross** • Varoluşçuluk Üzerine Denemeler - **Jean-Paul Sartre** • Gazap Üzümleri - **John Steinbeck** • Bob Marley - **Bruce W. Talamon** • Dali: Tablolar **B. Taschen, R. Taschen, G. Neret** • Walden ve Sivil İtaatsizlik - **Henry David Thoreau** • Popism: 60'larda Warhol - **Andy Warhol & Pat Hackett** • Öteki Amerika - **Howard Zinn**

54→

"İthaki Kitaplığı" büyüyor!

H.P Lovecraft **Cthulhu'nun Çağrısı**
Çeviren: Dost Körpe

H.P. Lovecraft
Deliliğin Dağlarında
Çeviren: Barış E. Alkım

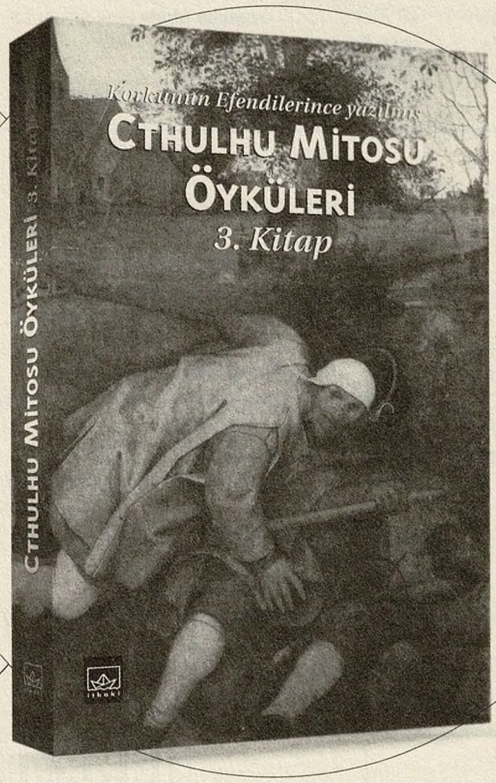

H.P. Lovecraft
Cthulhu Mitosu Öyküleri
Çevirenler:
Dost Körpe - Sima Can - Ardan Tüzünsoy
Berat Çelik - Elif Bingöl - Azer Kılıç

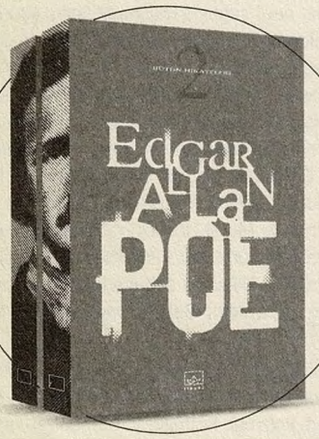

E. A. Poe Bütün Hikâyeleri 1-2
Çeviren: Dost Körpe
Bütün Hikâyeleri 3
pek yakında kitapçılarda!

H. G. Wells
Kızıl Oda ve diğer öyküler
Çeviren: Ardan Tüzünsoy

Aldous Huxley
Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret
Çeviren: Savaş Kılıç

Ambrose Bierce
Yaşamın Ortasından
Çeviren: Dost Körpe

J. M. Coetzee
Barbarları Beklerken
Çeviren: Dost Körpe

Mircea Eliade
Bengal Geceleri
Çeviren: A. Nüvit Bingöl

Mistik Öyküler
Çeviren: Berat Çelik

Yaşlı Adam ve Bürokratlar
Çeviren: Gamze Sarı

ithaki

www.ithakiyayinlari.com

Babylon'da bu ay

1-2 Mayıs, 18:00 **The Flying Turkisman** (atölye)
2 Mayıs, 21:30 **The Flying Turkisman** (konser): Kaan Toprak Dünya Ritm Okulu, Hollanda'da faaliyetlerini sürdürüyor. Okulun amacı herkese iyi bir müzisyen olabileceğini anlatmak. Enstrümanınız yoksa bile, elleriniz ya da sesinizle bu ortaklaşa müziğe katılmanız mümkün. Batı Afrika, Küba, New York, İstanbul ritmlerinin iç içe gelişeceği atölyelerde ve konserde, temel enstrümanlar djembe, konga, bongo ve dundun.

3 Mayıs, 21:30 **Habbecik**
4 Mayıs, 23:00 **The Shrine:** Fela Kuti'nin kulübü Shrine'dan esinlenen grup, dolu dolu, kıtalararası, kalabalık bir müzik yapıyor. Londra kulüplerinde son zamanlarda el üstünde tutulan grubun müziğiyle, Afrika'dan Asya'ya, arabeskten Latin'e, drum'n'bass'tan Brezilya bossanovasına uzanacağız...
5 Mayıs, 23:00 **State of Bengal:** Shrine'la ve Asian Dub Foundation'ı bu ay State of Bengal tamamlayacak. Britanya-Asya sahnesinin ünlü ekibinde, rap, dans, saydam, film, video, yani her yol var...
8 Mayıs, 21:30 **Bilgi Univ. Ens.** conducted by Lawrence "Butch" Morris
9 Mayıs, 21:30 **Laço Tayfa**
10 Mayıs, 21:30 **Yansımalar**
11-12 Mayıs, 23:00 **Wax Poetic**
14 Mayıs, 18:30/ 29 Mayıs, 18:30-20:30 **"Şehir Uykuda"** (Tiyatro)
16 Mayıs, 21:30 **Fuat Saka**
17 Mayıs, 21:30 **Hüsnü Şenlendirici ve Saz Arkadaşları**
18 Mayıs, 23:00 **Depeche Mode** New Album Launch Party
19 Mayıs, 23:00 **Yeni Türkü**
22 Mayıs, 21:30 **Saadet Türköz & Elliott Sharp:**

Vokalist Türköz ve mülti-enstrümantalist Sharp, Orta Asya ve Türk ezgilerinden örnekler verecekler. Sharp, sekiz telli bas gitardan saksofona, oradan da bilgisayara geçecek.
24 Mayıs, 21:30 **Modern Folk Üçlüsü**
25 Mayıs, 23:00 **Stereolab**
30 Mayıs, 21:30 **Göksel Baktagir**
31 Mayıs, 21:30 **Kompania Ketencoğlu**

[festival]

Boğaziçi üniversitesi, baharla beraber kapılarını açıyor, hepimizi festivalinde ağırlamak için bekliyor. Hayli yüklü olan programlardan bazılarını seçtik:
11 Mayıs, 19:00, açılış, **"Notre Dame de Paris"** (film), **Ateş Dansçıları** ve kesintisiz müzik
12 Mayıs, saat 3'ten itibaren amatör tiyatro gösterileri, 10:00'dan itibaren iki gün sürecek çocuk sanat faaliyetleri
14 Mayıs, 15:00, **Ataol Behramoğlu** (şiir dinletisi) / *17:00*, Gitar eşliğinde dia gösterisi / *21:00*, **"Güneşe Yolculuk"** (film)
15 Mayıs, 15:00, Fotoğraf tarihi söyleşisi / *19:00,* Klasik müzik akşamı
16 Mayıs, 15:00, Sanat tarihi söyleşisi / *19:00,* Dans gösterisi / *21:00*, **"Mayıs Sıkıntısı"** (film)
17 Mayıs, 15:00, Panel (Can Kozlu, Neşet Ruacan, Cem Yegül)
19 Mayıs, 15'ten itibaren Taşoda konserleri
20 Mayıs, 15:00, Dans gösterisi / *17:00*, Vücut boyama / *19:00*, Heykel dia gösterisi
21 Mayıs, 15:00, Mevlevî ilahileri / *17:00*, Vücut boyama / *19:00*, Kostümlü balo ve kesintisiz müzik

İş-Sanat Festivali

1 Mayıs **Zeynep Tanbay Dans Projesi**
2 Mayıs **Charlie Haden**
5 Mayıs "40. yılında **Erol Uras**'a saygı"
11-12 Mayıs **Gidon Kremer & Kremerata Baltica Oda Orkestrası**
15 Mayıs **Emmanuel Pahud** (flüt), **Paul Meyer** (klarnet), **Eric Le Sage** (piyano)
22 Mayıs **Kol Simcha**
23 Mayıs **Modern Folk Üçlüsü**
25 Mayıs **Mayte Martin & Belen Maya** (flamenko)
İş Kuleleri, 4. Levent.
Biletix rezervasyon: 0.216.454 15 55
Konserlerin başlama saati 19:30

[mecmua]

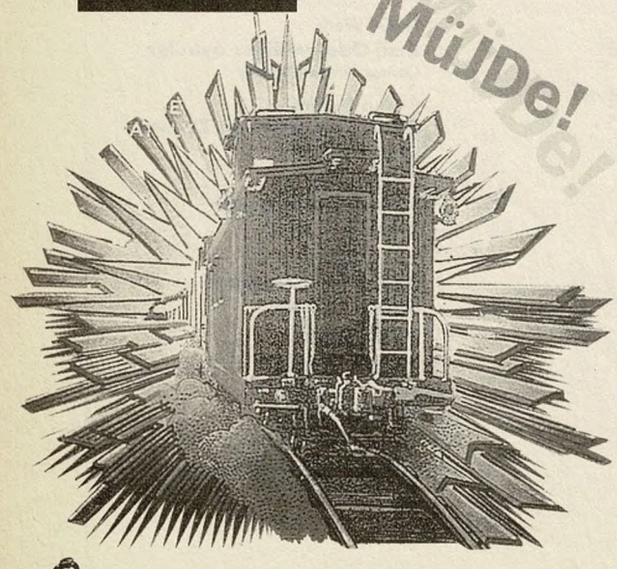

Roll'a kardeş geliyor...
Bir aksilik olmazsa,
15 Mayıs'ta bayilerde

LOMBAK

Dağ yanardağ doğurdu, çifte kavrulmuşlar yola koyuldu: Lombak, yayın hayatına tam bağımsız atıldı. Kötü Kedi Şerafettin, fettan kız Hilal, Prifesör Lepistes, Kaptan Onedın, "bad seed" Tuğçe, tribal enfeksiyon, Zavallı Polat, Hasta Ruh İsmail, Toros ile Hamile, Rezil-i Rüsvan, Doktor Hektor ve elbette Lombak, artık Lombak'ta. Lemanyak'ın ağır topları, Şerafettin'in mahallesine, Cihangir'e taşınıp bir büro tuttular, Roll'un eski matbaasında dolu dolu 64 sayfa bastırdılar, ilginize, bilginize, neşenize sundular. Bu aydan itibaren Lombak rüştünü ispat etmiş bulunuyor. Israrla isteye isteye, bayiyle ahbap olmak işten değil...

Switch'de bu ay

4 Mayıs, **Murat Uncuoğlu / Max Graham**
5 Mayıs-26, **Gazla** feat. DJ U.F.U.K. & Ateş Bey
11 Mayıs, **Layo & Buswacka:** Matthew Bushwacka ve Layo Paskin, underground DJ dünyasının şeflerinden. The End kulübünün ve End Plakçılık'ın gözde ikilisi, "Nightstalkin", "She Disrespek' Me" ve Afro ritmlerle süslü "Africa" gibi plaklarıyla meşhur.
12 Mayıs, **Gazla** feat. DJ U.F.U.K. - Ateş Bey - DJ Uğur
18 Mayıs, **Murat Uncuoğlu**
25 Mayıs, **Murat Uncuoğlu / Evolution**

[parti]

90'ların başında memleketi Hasting'de düzenlediği Bedrock geceleriyle adını duyuran **John Digweed**, giderek DJ'liğiyle, derleme albümleriyle, nev-i şahsına münhasır "epic sound"la elektronikanın önde gelenlerinden biri oldu. DJ Magazine'e göre dünyanın en iyi üçüncü DJ'i. Digweed, sabaha kadar sürecek bir İstanbul partisinin konuğu. 19 Mayıs gecesi, gençler Sanayi Sitesi Stüdyoları'nda, 4. Levent Oto Sanayi Sitesi, Çelik Cad. No: 69/3 Seyrantepe'de toplanacaklar. Telefon, 263 08 19. Gece, saat 22:00'de Murat Uncuoğlu'yla başlayacak, 00:00'da turntable'ı Phil Thompson devralacak, 02:00'de Digweed sabaha kadar sürecek ritmlerine başlayacak. Gençlik bayramı böyle olur.

Kadıköy'de bu ay sergilenecek bir müzikli "şov"un enstrümanlarından biri kahve. Bildiğiniz Türk kahvesi. Köpüğü, telvesi bol. Kahve servisi durursa, müzik de duruyor. Yani, şarkıdan fal tutulmayacak, faldan şarkı tutulacak: Zira telvenin yorumundan çıkacak taşlama, o an orada bestelenecek ve icra edilecek. Bildiğimiz "şov"lardan, bildiğimiz müziklerden, gruplardan tamamen farklı bir şeyle karşı karşıyayız. Çalgıcı arkadaşlara, vokale, falın kerametine, falcının kudretine itimadımız tam. **"cazvefal"**, 9 Mayıs Çarşamba akşamı, saat 21:00'den itibaren Kadıköy'de, Shaft'ta...

[sinema]

Herkes Kendi Evinde

Gençliğinde Sovyetler'e giden eski tüfek Nasuhi, elli yıl sonra Türkiye'ye gelir, kardeşi Selim'se tası tarağı toplayıp Amerika'ya gitmeyi, yeni bir hayat kurmayı planlamaktadır. Uzun yol kaptanı babasını aramak için İstanbul'a gelen Olga'yla beraber, iki kardeşin Türkiye'deki tek kökü olan Ege'deki zeytinliğe ve taş eve giderler. Selim Amerika'ya cebinde parayla gitmek için zeytinliği satmak ister, Nasuhi'nin varoluşunun dayanağı ise bu ev ve duvarlarına sinmiş hatıralardır... Son zamanlarda mı arttı, yoksa daha evvel de bu kadar baskın bir şekilde var mıydı bilmiyoruz ama, galiba hepimizin çevresinde ya da içinde böyle bir özlem var: Gitmek, başka bir yerde yaşamak, uzaklaşmak... Madalyonun bir de öbür yüzü var: Dönmek, köklenmek, kök salmak... Geçmişle geleceğin sırat köprüsü üzerine bir film "Herkes Kendi Evinde". Semih Kaplanoğlu'nun epeydir beklenen ilk filmi. Kaplanoğlu'nu kimimiz Gergedan, Argos gibi dergilerde, Cumhuriyet'te, en son Radikal'de yazdığı yazılardan tanıyoruz, kimimizse Sinevizyon programından, hem yazıp hem yönettiği "Şehnaz Tango" dizisinden... Festivalde izleyenlerden duyduk, filmin görüntüleri, renkleri, bir de Nasuhi rolünde Erol Keskin'in performansı emsalsizmiş. "Herkes Kendi Evinde", 4 Mayıs'tan itibaren sinemalarda...

[etkinlik]

İstanbul Uluslararası Grafik ve Tasarım Günleri

Grafik ve tasarım, son yılların ilgi çeken sanat alanlarından biri. Bu yıl beşinci kez basan Grafik ve Tasarım Günleri (Grafist 5) de, bu alandaki yenilikleri, önemli eserleri bize tanıtan, profesyonellerin amatörlere ve öğrencilere tecrübe aktarımına sahne olan, atölye çalışmalarıyla ilgi ve görgü yükselten bir etkinlik. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin evsahipliğini yapacağı Grafist 5, 7-11 Mayıs tarihleri arasında düzenleniyor ve İngiltere'den, İsviçre'den, Yunanistan'dan, Rusya'dan, Almanya'dan, Fransa'dan usta isimleri, seminerlerle, atölye çalışmalarıyla ağırlıyor. Etkinlik kapsamında, elli Japon tasarımcısının ürünlerinin sergileneceği Japon Ambalaj Tasarımcıları Sergisi 1-13 Mayıs tarihleri arasında Mimar Sinan Üniversitesi Osman Hamdi salonunda, "İnadına Afiş" başlıklı sergi ise 9-31 Mayıs tarihleri arasında Tophane-i Âmire binasında görülebilir.

[tiyatro]

Pamuk Tarlaları

Roxy'de bu aydan itibaren tiyatro var. Bernard-Marie Koltes'in "Pamuk Tarlalarının Yalnızlığında" oyunundan uyarlanan "Pamuk Tarlaları"nın çevirisi Esen Çamurdan'a, tasarım ve koreografisi Ceys Koçak'a ait. Oyuncular Zeynep Günsür, Ahmet Ortaçdağ, Serkan Sonal, Sema Özgür ve Ceys Koçak. Müziklerde Baba Zula, L@N, Brian Eno, Harold Budd, A Storm Of Drones gibi isimler var. Konuyu ve üslûbu, tanıtım metninden aktaralım: "İnsan ilişkilerindeki üstü örtülü alışverişler, pazarlıklar ve iç hesaplaşmalar... Eşzamanlı ilerleyen sahneler, önceden kaydedilmiş görüntüler, tekrarlanan metinler ve jestler yoluyla çok katmanlı, dairesel bir yapı... Yola çıkma, yolda olma, yoldan çıkma, durma, bekleme halindeki durumların resimleri... " "Pamuk Tarlaları", her cumartesi 21:00'de, her pazar 19:30'da Roxy'de. Tam 7 milyon, öğrenci 4 milyon. Cumartesi günü oyunu izlerseniz, aynı gece Roxy'ye girişte indirim de var. Rezervasyon için 249 12 83...

Ayşegül Kanada'da

"Oyunda anlatılan, hiç çıkılmayan ama hep hatırlanan bir yolculuktur. Aldığımız kartpostallarda yazan mesajlar, rüyalarda görülen başka başka yerlerin ve insanların fotoğrafları, ve 'durduğun yerde', gözkapaklarının ardında, doğum ve ölüm, gece ve gündüz gibi kutupların arasında, 'bura'dan 'şimdi'ye doğru uzanan yolda yaşanan bir yolculuktur. Nefes almak ve vermek gibi bir ritmi vardır..." Nefeslenecğimiz oyun, "Ayşegül Kanada'da". Aslı Mertan yazmış, yönetmiş, ve Bilge Arat'la beraber oynuyor. Rachel's'in "Music For Egon Schiele"inin, Orbital'in "In Sides"ının eşliğinde, her cuma ve cumartesi 20:30'da, Kumpanya sahnesinde... Bilgi ve rezervasyon için 0.212.235 54 57...

Elvire.com

Seyretmeden bilemeyeceğimiz, seyretsek de bir sonraki temsil hakkında ayrıntılı fikir yürütemeyeceğimiz bir oyun. Molière'in "Don Juan"ından ve Aristophanes'in "Lysistrata"sından uyarlama ve fakat tamamı doğaçlama. Pierre Autissier ve François Baril'in yönettiği oyunda 16 oyuncu yer alıyor. Oyun, Fransızca. Sahnede duracak sampler ve turntable, Tolga Taluy ve Erdi Kaur tarafından kullanılacak ve ambient bir müzik efektlerle oyuna eşlik edecek. Kameramanlar da oyun esnasında aletlerini çalıştıracaklar ve oyuncuların, belki de seyircilerin görüntülerini sahnedeki ekranlara aktaracaklar. 10-11 Mayıs saat 20:00'de Fransız Kültür Merkezi'nde, 25 Mayıs saat 20:30'da Muammer Karaca tiyatrosunda...

Seven Kalp Böyle Yanar

Bir müzik tiyatrosu: Seyyan Hanım, Afife Hanım, Mürşide Hanım, taş plaklar, aile kurmak için sahneyi bırakışları, kanto, tango, fokstrot, operet, cumhuriyetin ilk yıllarının kültür tartışmaları, dönemin makaleleri... Hepsi, yeni bir tiyatro diliyle, müzikle iç içe ilerleyen bu oyunda. Oyunun konsepti Mustafa Avkıran ve Naz Erayda'ya ait. Yönetmen Mustafa Avkıran. Sema ve Övül Avkıran'ın rol aldığı oyunun müziklerinde, kontrbasta Kağan Yıldız, kemanda Tolga Bedir, piyanoda Erkan Çavdaroğlu var. Mayıs ayında, İstanbul Sanat Merkezi 2. katta...

06 Mayıs Pazar **NEŞET RUACAN**
09 Mayıs Çarşamba **CAZ ve FAL**
13-20 Mayıs Pazar **TELVİN**
Her Cuma **SUSTAIN POWER TRIO**
Her Cumartesi **BOOGIE PEOPLE**

SHAFT
BLUES&JAZZ CLUB

Cuma ve Cumartesi hariç
21:00 - 24:00 arası
gelenlere
kapanışa kadar
bira 1.000.000 TL.

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

GODOT
Vüs'at Bey
Ölümünü bekliyor
Beni beklese ya
VÜS'AT O. BENER

Ne yapıyoruz burda? İşte sorulması gereken bu. Elimizde bunun cevabını bilmek talihi var. Evet, bu sınırsız karışıklıklarda gün gibi aydınlık bir şey var: Bekliyoruz ki Godot gelsin.
SAMUEL BECKETT, Godot'yu Beklerken

Baştan başa bekleyiş olmak için kendimi boşalttım, kısırlaştım. Şimdi bombo-şum işte! Ve artık beklediğim bir şey de yok. **JEAN-PAUL SARTRE**, Akıl Çağı

Vampirin yediği uzvun cins ve mahiyeti, sevgilisine karşı beslediği arzunun sembolik ifadesidir. Bu kişiler kan emdikleri gibi en fazla ciğer ve yürek gibi iç organları yerler. Bunun kaynağı günlük konuşmalarda sevgiliye hitap tarzı olan "canım", "ciğerim", "kalbim" sözleridir. *(Bütün Dünya mecmuasından, 1959)*

Bir insanı anlatmanın en güzel yolu, sözlerle resmini çizmek. *Mehmet Hoca*

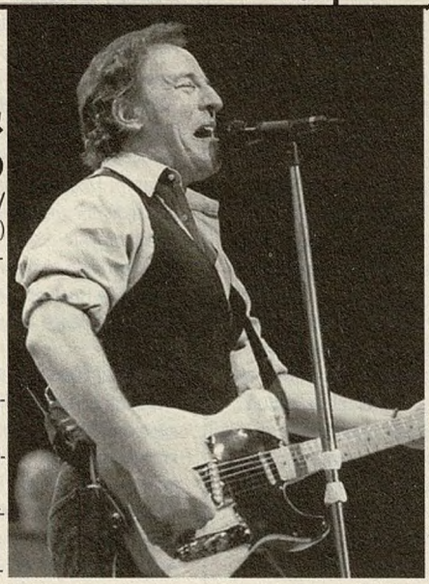

Bruce Springsteen & The E Street Band

Live In New York City

(Sony Türkiye)

Bruce Springsteen, 1973 yılında "yeni Dylan" olarak karşılandığı rock'n'roll dünyasında, bugün "eski Springsteen" olarak hâlâ dimdik ayakta... 1995'teki "Ghost Of Tom Joad"dan beridir yeni bir albüm yapmıyor. Ama üç yıl önce hiç yayınlanmamış şarkılarını "Tracks" adı altında dört CD'de topladı, bizi "patron"suz komadı. 97 tarihli "One Step Up, Two Steps Back", 2000 tarihli "Badlands" isimli iki tribute albüm de onun paha biçilmez külliyatına giriş yapmak için ardına kadar açık kapılardı... Şimdi, yeniden toparladığı eski orkestrası E Street'le verdiği konserlerin kayıtlarıyla aramızda: 29 Haziran ve 1 Temmuz 2000'de New York Madison Square Garden'daki iki konser 20 şarkılık, 143 dakikalık anıtsal bir double albüme dönüşmüş. "Greetings From Asbury Park, NJ"den (1973) "Lost In The Flood"; "Born To Run"dan (1975) "Born To Run", "Tenth Avenue Freeze-out" ve "Jungleland"; "Darkness On The Edge Of Town"dan (1978) "Prove It All Night" ve "Badlands"; "The River"dan (1980) "Two Hearts", "The River", "Out In The Street" ve "Ramrod"; "Nebraska"dan (1982) "Atlantic City" ve "Mansion On The Hill"; "Born In The USA"den (1994) "Born In The USA"; "Lucky Town"dan "If I Should Fall Behind"; 1982'de "Born In The USA" session'larında kaydedilip 95'te "Greatest Hits"in bonus'u olarak günyüzü gören "Murden Inc."; "The Ghost Of Tom Joad"dan "Youngstown"; "Tracks"den "My Love Will Not Let You Down" (1982) ve "Don't Look Back" (1977) bu albümün 18 eski parçası... İki de yeni şarkı var "Live In New York City"de: Biri, "bu tren çarpıtılmamış düşler treni, bu tren kırık kalpler treni, bu tren özgürlük çanlarının treni..." dediği "Land Of Hope and Dreams". Diğer şarkı, internet sayesinde uzunlu kısalı değişik versiyonları aylardır elden ele dolaşan "American Skin (41 Shots)": Savunmasızca polis kurşunlarına hedef olup ölen Gineli göçmen Amadou Diallo'nun anısına yazılmış, polis teşkilatını ayağa kaldıran bir protest-song.

Albümün her saniyesi başka güzel. Folktan elektrikli piyano ve saksofonla bezeli bir hard-rock'n'roll'a uzanan bu muhteşem şarkılar arasında herhangi birini diğerine yeğleyecek değiliz. Ama bağlama eşliğinde bozlak okur gibi yorumladığı "Born In The USA" hakikaten çok çok özel. Bir de, ikinci CD'nin başındaki "Tenth Avenue Freeze-out"a dikkat çekmek isteriz: 16 dakikalık bu şarkıda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni okur gibi büyük bir coşkuyla tek tek, uzun uzun harbi rock emekçilerini, E Street Band'i tanıtıyor Bruce Springsteen. Klavyelilerde Roy Bittan ve Danny Federici, saksofonda Clarence Clemons, davulda Max Weinberg, basta Garry Tallent, elektrikli gitarlarda Nils Lofgren ve Stevie Van Zandt, akustik gitar ve vokalde "Mrs. Springsteen" Patti Scialfa... Aynı şarkı, siyah müziğin iki devinden Curtis Mayfield (It's All Right) ve Al Green'den (Take Me To The River) alıntılar içeriyor, böylece Bruce'un müziğini fazla "beyaz" bulanların laflarını ağızlarına tıkıyor. Hem zaten Amerika'daki siyahlara sorsanız, "Patron bizdendir" diyorlar, başka bir şey demiyorlar.

Evet, "Patron bizden". Tamam, Bruce Springsteen sapına kadar Amerikalı. Dahası, Jesse Jackson'ın tabiriyle "Mr. Amerika". Ama "Amerikalı"lığın, zerre kadar vatan-millet goygoyculuğu yapmaksızın, ülkesini kıyasıya eleştirmekten, haksızlıklarla mücadele etmekten geçtiğine inanan bir Amerikalı. Tam bir halk ozanı. Sıradan insanlar adına söz alan bir sanatçı. Bir avam-rock'çu.

Memleketin yükselen komedyenleri Cem Yılmaz-Beyaz-Yılmaz Erdoğan'ın katıldığı "Siyaset Meydanı"nı hatırlıyor musunuz? Efendiler o programda habire dönüp dolaşıp "yoklukla, yoksullukla, toplumsal sorunlarla ilgili espriler yapmanın nasıl sıkıcı olduğunu, bu tür mizahın artık eskidiğini, modasının geçtiğini" söylemişlerdi büyük pişkinlikle. "Niye espirileriniz bu kadar belden aşağı?" diye sormaya yeltenen bir seyirciyi de fırçalayıp "cinselliğin tarih kadar eski bir konu olduğunu, elbette kendilerini cinsellikten soyutlayamayacaklarını" anlatmışlardı. Sanki yoksulluk, sömürü, toplumsal adaletsizlikler tarih kadar eski değilmiş gibi.

Af buyrun, Bruce Springsteen yoksulluğun, sömürünün, adaletsizliğin dizboyu olduğu bir dünyada, kökü ne kadar "yoksulluk edebiyatı" yapan bir şarkı yazarı. Sürekli yoksulluktan bahsederek milyonlarca doları cebe indirdiğini söyleyecekler olabilir. Şimdi burda Bruce'un nasıl sıradan bir hayat sürdüğünü uzun uzun anlatıp sendikalara, yardım örgütlerine aktardığı paraların dökümünü yapmayalım. Mühim olan, kendisini kimlerin yanında gördüğü, kimlerin yanında hissettiği. (Fransız komedyen Coluche, popüler olup zenginleşmeye başladığı dönemlerde göğsünü gere gere "ben yeni zengin değilim, eski fakirim" diyordu.)

Guthrie'lerden, Seeger'lardan, Dylan'lardan miras mücadele azmi ve inadı Springsteen rock'unun genlerine işlemiş. Zor zamanlarda, –her zamanın zor zaman olduğu bir dünyada, her zamanlarda– insana iyi geliyor. Biraz mutluluğa, azıcık huzura, şuncağız özgürlüğe el sürenin burnundan fitil fitil geldiği bir dünyada onun şarkılarına çok ihtiyacımız var. Şu üç günlük dünyada: Bugün, yarın ve daima. *Derya Bengi*

The Dave Matthews Band

Everyday

(BMG)

Dave Matthews'unki, bir Amerikan rüyası hikayesi. Güney Afrikalı gitarist-şarkıcı, 90'ların başlarında kurduğu grubuyla Amerika'yı boydan boya turluyor, özellikle kolej çevrelerinde şöhretleri yayılıyor. 1993'de kendi bastıkları "Remember Two Things" albümünün satışı da hatırı sayılır bir satışa erişince, büyük şirketler peşlerine düşüyor, RCA'yle anlaşıyorlar. Steve Lillywhite prodüktörlüğündeki "Under The Table & Dreaming", Matthews ve arkadaşlarına liste zirvelerinin, "What Would You Say", "Ants Marching" gibi hitlerle radyoların yolunu açıyor. 1996 tarihli "Crash"te turnayı tam gözünden vurup duble-platin alıyorlar. Aynı sene, hükümetle el ele vererek, Avrupa'dan ithal edilen kısmen yasal konser kayıtlarına, bootleg'lere savaş açıyorlar, ve bu piyasayı neredeyse bitiriyorlar. Bu olay, underground camiadaki prestijlerini bir hayli sarsıyor... "All Music Guide to Rock" ansiklopedisi, Dave Matthews Band'in müziğini, "Grateful Dead'in pop merkezli versiyonuyla Paul Simon ve Sting'in world beat keşiflerinin kesiştiği noktada" buluyor. Alternatif rock'çular içinde Blues Traveler, Hootie & The Blowfish, Spin Doctors gibi gruplarla aynı kefeye konuyorlar. Daha ziyade loş barlara yakışan, ama işte pekala büyük salonlarda da eğreti durmayan akıcı, kulağa oturan, kulağı dolduran bir müziği var Dave Matthews Band'in. Çok homurdanmayan, yumuşak ve ritmik ses veren, saksofonla, kemanla ahbaplığı ileri derecede gitarlar, Dave Matthews'un kısık, ama güçlü ve dolu sesine yakışıyor. Amerika listelerine tepelerden giren "Everyday" albümü, evvelki albümlerden daha iyi; daha melodik, kaptırmaya daha müsait, daha akılda kalıcı... Albümün başlığındaki gibi, her gün dinleseniz bıktırmaz; çok kaliteli, ince işçilikli, zevkli bir fon vazifesi görür. *Merve Erol*

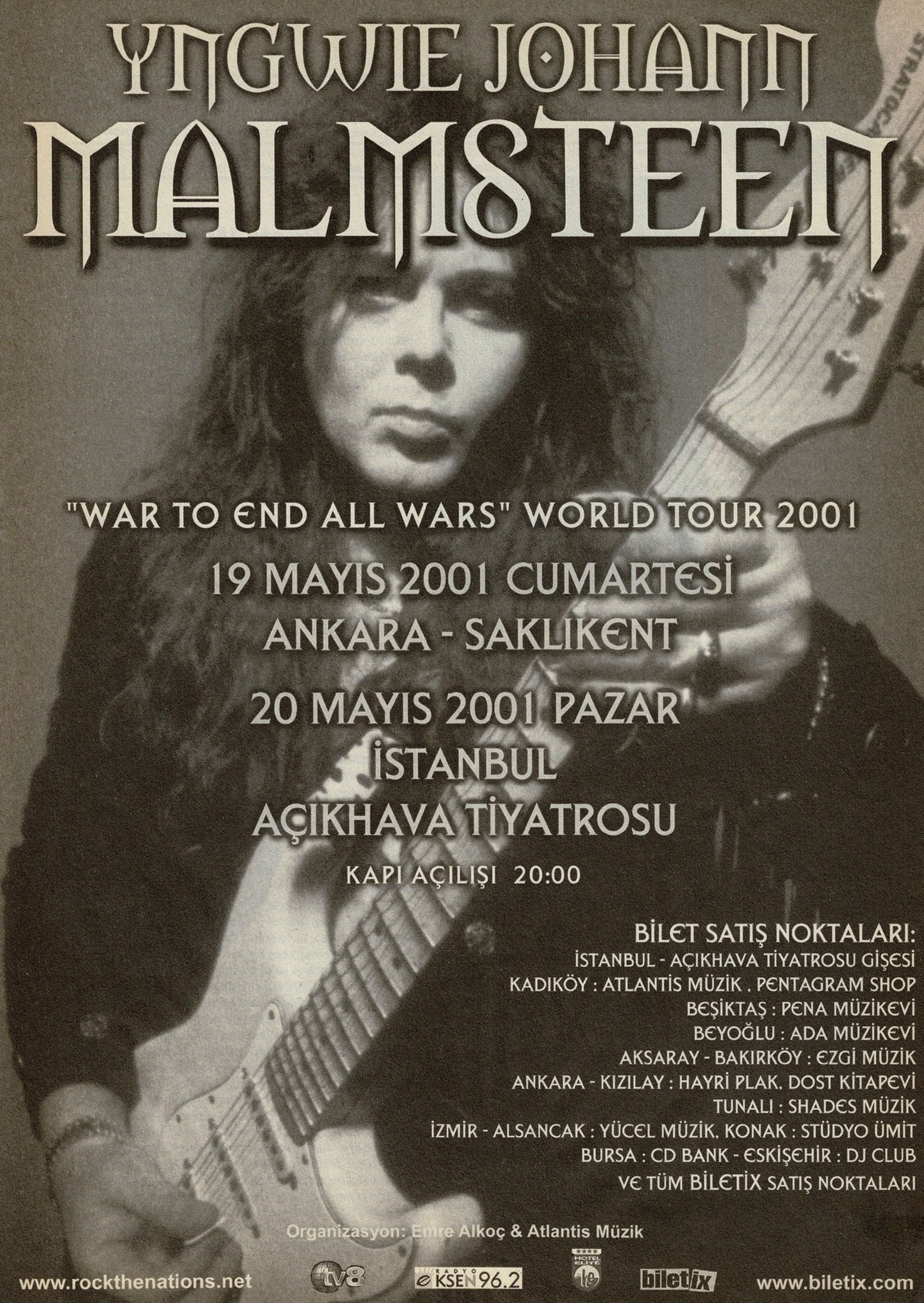
YNGWIE JOHANN
MALMSTEEN
"WAR TO END ALL WARS" WORLD TOUR 2001
19 MAYIS 2001 CUMARTESİ
ANKARA - SAKLIKENT
20 MAYIS 2001 PAZAR
İSTANBUL
AÇIKHAVA TİYATROSU
KAPI AÇILIŞI 20:00
BİLET SATIŞ NOKTALARI:
İSTANBUL - AÇIKHAVA TİYATROSU GİŞESİ
KADIKÖY : ATLANTİS MÜZİK , PENTAGRAM SHOP
BEŞİKTAŞ : PENA MÜZİKEVİ
BEYOĞLU : ADA MÜZİKEVİ
AKSARAY - BAKIRKÖY : EZGİ MÜZİK
ANKARA - KIZILAY : HAYRİ PLAK, DOST KİTAPEVİ
TUNALI : SHADES MÜZİK
İZMİR - ALSANCAK : YÜCEL MÜZİK, KONAK : STÜDYO ÜMİT
BURSA : CD BANK - ESKİŞEHİR : DJ CLUB
VE TÜM BİLETİX SATIŞ NOKTALARI
Organizasyon: Emre Alkoç & Atlantis Müzik
www.rockthenations.net
tv8
RADYO EKSEN 96.2
HOTEL ELITE
biletix
www.biletix.com

Ambrose Bierce: "Bizler Kızılderililerimizi nasıl öldürdük; kadınlarıyla sevişerek hiç değilse kırma bir ulus yaratmayı bile göze alamadık. Sonsuza değin, derisi başka renk olan insanları öldürmek uğraşına saplanıp kalmışız biz." **CARLOS FUANTES**, Koca Gringo

ben sokakta sakil bir berduş / söküğüme yamarım peluş / sağdan soldan çekinmem / her vakit çalarım cümbüş / bu durumda diyalog çok zor **EREN KAZIM AKAY**

Ben babamın oğlu değilim / Dedemin dedesini severim sadece **BLAISE CENDRARS**

Tanrıya şükürler olsun ki bizim ülkemizde olağanüstü değerli üç şey var: İfade özgürlüğü, vicdan özgürlüğü ve her ikisini de kullanmama ihtiyatı. **MARK TWAIN**

Her fırsatta vazife icabı espri yapmadan duramayanlardan daha berbat bir insan türü yoktur. **G.C. LICHTENBERG**

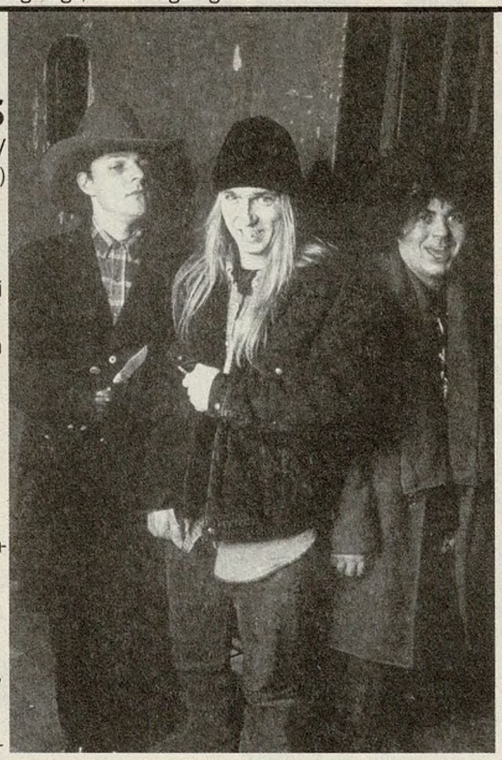

MELVINS
The Crybaby
(Ipecac / KodMüzik)

Ağır Black Sabbath sound'unun içinde doğan bir topluluk Melvins. Bir farkları var yalnız: Sabbath'da olduğu gibi mistik şarkı sözleri ve ağdalı gitar soloları yok. Nirvana'dan Kurt Cobain ve Chris Novoselic'le aynı kasabada, Aberdeen'de 1985 yılında kurulmuşlar. Nirvana ve Soundgarden gibi birçok Seattle topluluğu için ilham kaynağı olmuşlar, daha genç topluluklar da onların tarzını pop şarkı formatlarıyla birleştirmişler.
İlk albümünü 1986'da çıkaran Melvins'in yeni albümü "The Crybaby", "The Maggot" ve "The Bootlicker" albümleriyle birlikte bir üçleme oluşturuyor. Üçü de, eski Faith No More'dan Mike Patton'ın plak şirketi Ipecac etiketiyle yayımlanmışlar (tabii art arda çıkan üç Melvins plağı ticarî bir intihar olarak görülebilir). İlk çıkan "The Maggot", gitar riff'leri ve duvar gibi sert sound'uyla tipik bir Melvins albümü. Fleetwood Mac'in "The Green Manalishi"sini bu albümde yorumlamışlar. Ardından gelen "The Bootlicker"sa biraz daha rahat, hafif ve daha melodik. "The Crybaby" ise oldukça ilginç bir albüm. Birçok konuk müzisyenin Melvins'le birlikte kaydettiği cover parçalar ve özgün besteler albümün içeriğini oluşturuyor. 70'ler sonunun teenage idolü Leif Garrett'ın sesinden "Smells Like Teen Spirit"le açılıyor albüm. Sweet'in "Blockbuster"ında ve "Dry Drunk"da gruba Jesus Lizard'dan David Yow katılmış. İki country klasiği var: Hank Williams'dan "Ramblin' Man" ve Merle Haggard'dan "Okie From Muskogee". Bu parçaları Hank Williams'ın büyük oğlu ve Helmet'tan Henry Bogdan seslendiriyorlar. "G.I. Joe"da Mike Patton'ın vokalini duyuyoruz. Diğer konuklarsa Tool, Foetus, Skeleton Key, Bliss Blood (Pain Teens) ve Kevin Sharp (Brutal Truth)...
Müzikleri, çiçek, böcek, çocuklar ve kuğuların resmedildiği çok renkli albüm kapaklarının çağrıştırdığından çok farklı olan Melvins, özellikle grunge ve alternative metal sevenlerin kayıtsız kalamayacakları özel bir topluluk. Kendi kurallarını her zaman kendileri koymuşlar ve pazarın dışında kalmışlar. Geride bıraktıkları 14 albüm, yedi EP ve birçok single var. Ama ağır gitarları sevmeden onları sevmek çok kolay olmaz. *Hilmi Tezgör*

IOMMI
Iommi
(EMI)

70'ler, çok tadı olmasa da 80'ler, belki biraz da 90'lar: Bütün bu onyıllara yayılan, "Paranoid"le, "Masters Of Reality"yle, "Sabotage"la heavy metal'e giriş vazifesini muhtemelen ilelebet sürdürecek olan Black Sabbath'ı, elde var bir, Ozzy Osbourne'la anıyoruz bugün. Ama onun solo kariyeri eski grubu kadar baskın olduğuna göre, esas adam, demirbaş, Tony Iommi. Bütün elemanlarını değiştirse de hep grubunun başında kalan Iommi için, vakti gelmiş de geçen bir tribute albüm var şimdi elimizin altında. Gitarlar –Brian May gibilerinin de katkısıyla– Iommi'ye emanet. Şarkıların her biri, o şarkıya iştirak edenlerle beraber yazılmış, üstelik tahminlerin aksine genellikle ağır heavy'ciler değil bunlar: Henry Rollins, Skin, Dave Grohl, Philip Anselmo, Serj Tankian, Billy Corgan, Ian Astbury, Peter Steele, –elbette– Ozzy, Billy Idol... Sonuçta karşımıza klasik heavy metal değil, gıcır gıcır, çelik gibi bir endüstriyel rock çıktı. Eski Sabbath'çılar için ahde vefa, metale ve sert rock'a meyleden gençler için ders kitabı! *Merve Erol*

ROGER WATERS
In The Flesh
(Sony Türkiye)

Pink Floyd'un ihtişamlı dönemlerinin lideri Roger Waters'tan nihayet ses-seda çıktı. Ama eski seda eski ses, eski hamam eski tas... "In The Flesh", bir konser albümü. Pink Floyd tarihinde ve Waters'ın üç albümlük (sonuncusu bile dokuz senelik) solo macerasında iki kasetlik hızlı bir tur. Repertuarda sırasıyla şu albümlerden numuneler var: "The Wall", "Final Cut", "Animals", "Wish You Were Here", "A Saucerful Of Secrets", "Dark Side Of The Moon", "Pros and Cons Of Hitch-Hiking", "Amused To Death", sonra yine "Dark Side", yine "Wall"... Onca yıl içinde bir küçücük şarkıcık dahi yazmamış mı diye soranlar için finalde tek yeni şarkı, "Each Small Candle" adındaki siyasal ağıt bulunuyor... Waters, uzun yıllardır şair Etienne Roda-Gil'le (özellikle Julien Clerc'le çalışmalarıyla ünlü şarkı sözü yazarı) ortaklaşa Fransız Devrimi'ni anlatan "Ça ira" adlı bir sahne eseri için müzik yazıyor hesapta. Ama bu proje gerçekleşecek mi, yoksa çoktan iptal mi edildi, bilemiyoruz. Waters en son bizi iki yıl evvel, Marianne Faithfull'a verdiği, hiç yayınlanmamış 68 model gıcır gıcır "Incarceration of a Flower Child" şarkısıyla sevindirmişti. Şimdi, "In The Flesh" adındaki bu yeni "buruk sevinç"te de en ilginç an, yine 68'den kalma "Set The Controls For The Heart Of The Sun"ın yorumu. "A Saucerful Of Secrets" sonrası, "Ummagumma"da ve Pompei konserinde de icra edilen bu olağanüstü esere yeniden kavuşmak insana iyi geliyor. (New York'taki Roll'cu Erdir Zat, ne zaman Replikas, Baba Zula gibi ekipleri dinlese, bu şarkının kulaklarını çınlatıyormuş. Gayet yerinde ve haklı bir çağrışım.) Roger abi, madem "Set The Controls..."u hatırlamayı bilmiş, oldu olacak, eski Floyd günlerinin bir başka güzel Waters imzalı şarkısı "The Nile Song"u da araya sıkıştırıverseymiş keşke...

Kelimenin iyi ve kötü bütün anlamlarıyla hep "büyük" olarak kaldı Pink Floyd. Şimdi bir tarafta Roger Waters, diğer tarafta Gilmour-Wright-Mason triosu, bu "büyük"lüğün sefası ve cefasıyla baş başa, yeni deneylere ebediyen kapalı bir biçimde, ömürlerini olabildiğince uzatma gayretindeler. Böyle nereye kadar gider, belli değil. Ama Floyd'u basit bir 68 hezeyanı zannetmek büyük gaflet olur. Çünkü ortada kuşakları kateden, kimsenin kolay kolay gıkını çıkaramayacağı bir "kültürel miras" var. O albümler birer antik yontu, birer Hamlet, birer Mona Lisa. Bugün liseli veletlerin rock'a hâlâ Floyd'la başladığı kulağımıza geliyor. (Tecrübeyle sabit, iyi bir başlangıç –ama orda kalmamak şartıyla.) Pink Floyd'u bizim gibi "aile"den sayanlarda "In The Flesh" albümü şöyle tuhaf bir duygu yaratıyor: Kendinize bir yol çizip hayata atılmışsınız, başınıza kırk türlü işler gelmiş, evlenmiş, belki boşanmışsınız, arkadaşlar, işler, şehirler değiştirmişsiniz, sonra günün birinde üç-beş haftalığına "baba evi"ne dönüyorsunuz. Babanız aynı koltukta, aynı televizyonun karşısında, aynı politikacılara sövüp sayıyor, apartmanda aynı komşularla dalaşıyor. Anneniz aynı düdüklü tencerede, aynı taze fasülyeyi pişiriyor. Sofraya oturduğunuzda bütün bunları ne kadar çok, ne kadar çok özlediğinizin farkına varıyorsunuz, ama belli belirsiz kafanızı kurcalayan bir şey var: Ben hâlâ buraya ait miyim? *Derya Bengi*

60→

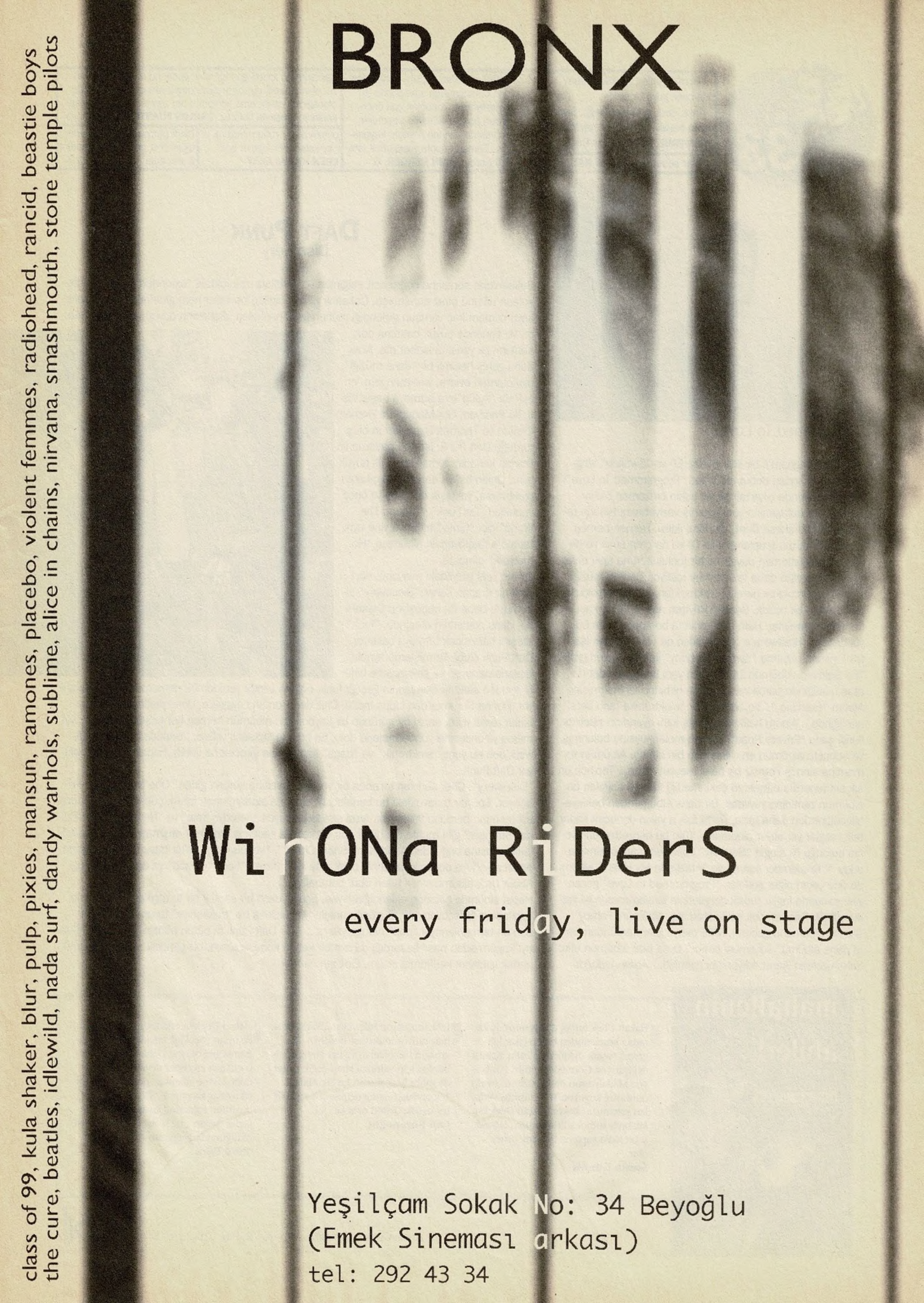
BRONX
WinONa RiDerS
every friday, live on stage
Yeşilçam Sokak No: 34 Beyoğlu
(Emek Sineması arkası)
tel: 292 43 34
class of 99, kula shaker, blur, pulp, pixies, mansun, ramones, placebo, violent femmes, radiohead, rancid, beastie boys
the cure, beatles, idlewild, nada surf, dandy warhols, sublime, alice in chains, nirvana, smashmouth, stone temple pilots

- Geçmiş günleri mi özlüyorsun?
Marcelle kuru bir sesle:
- Hayır, dedi. O günleri değil. Sadece o günlerde hayalini kurduğum hayatı özlüyorum.
JEAN-PAUL SARTRE, Akıl Çağı

Anılar sessizdir. **JACKIE KAY**, Trompet

Neyi seçerse seçsin, daha önceki bir seçmenin sınırlarında tökezliyordu, sonuçları çok önceden açığa çıkmış bir seçmenin. Önünde uzanan fırsatlar kaypaktı. Zaman onunla yüzleşmek istemiyordu. **JOHN BERGER**, G

Her birimizin içinde gizli bir sınır vardır, bu da geçilmesi en zor olan sınırdır, çünkü hepimiz oraya varınca tek başımıza olacağımızı umar, ama kendimizi her zamankinden çok başkalarının arasında buluruz. **CARLOS FUANTES**, Koca Gringo

peşim düş / ruhum baykuş / hay kalam ben başım boş
EREN KAZIM AKAY

Birini parmağıyla işaret eden, diğer dört parmağıyla kendini işaret eder *(Alman atasözü)*

BENT
Programmed To Love
(EMI)

Bent, Nothingham'lı bir ikili. Birkaç EP ve "Swallon" single'larının ardından debut albümleri "Programmed To Love"ı memleketlerinde çıkartalı bir yılı aşkın bir zaman oluyor. Ama dünya dolaşımına yeni geçmiş vaziyetteler. Kısaca tanımlamak gerekirse Bent, bir dans ikilisi. Hemen hemen bu yoldaki bütün gruplar gibi iki DJ ya da programcı ve de konuk vokalistlerden devşirme bir topluluk. Ama tıpkı onlar gibi ince bakışta daha fazla ayrıntı içeriyor. Bent'in müziği vücudun kıvrımlarını hareket ettirmekten çok, zihni yolculuğa çıkartan bir müzik. Bentley Rhythm Ace ve Air'in kapı komşuları sayılırlar. Hâlâ evde onlarla beraber oturan büyükbabaları Kraftwerk'e çekmişlikleri de var. Hamileri ise 90'lı yılların başında "Sweet Harmony" ile gönülçelen grup The Beloved. Albümde 11 şarkının yanı sıra yedi adet de ataş niteliğinde parça var. Şarkıları birbirine lehimlemişler. Albüm "Exercise 1" ile açılıyor. Bir "elektronika tarih dersi" niteliğinde... Albüm hakkında yanlış kanı uyandırıcı nitelikte. Ikinci şarkı "Private Road" trip-hop melankolisine bulanmış ve sonuçta albümün en iyilerinden biri olmuş. Albümün tamamına sinmiş Fransız bir hava mevcut zaten... Trip-hop'un sık sık teneffüs etmekten çekinmediği kabare şarkıları da albümün zeminine yayılmış. Bir dans albümünden bekleyebileceğinizden daha fazla, hatta folk'a yakın denecek kadar telli çalgılar yer alıyor albümde... Tüm bu benzetmelerin yerini bulduğu ilk single "Swallow" tipik Bent şarkısı olmaya aday. "I Remember Jonny" ve "Always In My Heart" albümde öne çıkan diğer şarkılar. "Programmed to Love" geçen yılın sonunda Ingiliz müzik dergilerinin sıralamasında iyi yerler edindi. Ikiliyi en çok sevindiren ise, albümün, Fatboy Slim'in albümünü geçerek NME okuyucuları tarafından "en iyi dans albümü" seçilmesi olmuş. Oysa bize albümün ufku daha uzakları işaret ediyor gibi gelmişti... *Atilla Aydoğdu*

DAFT PUNK
Discovery
(EMI)

Seksenlerin sonlarına doğru asit salgınları ve gereksiz uzunluktaki "extended remix"ler, diskoların ufkunu biraz daraltmıştı. Doksanlı yıllarla birlikte bu sefer hem gitarlar, hem de dakikaya bilmem kaç vuruşun gizlendiği mühendislik harikaları, diskoların duvarlarını epey zorladı. Ve sonunda büyük patlama doksanların ilk yarısına isabet etti. Artık daha geniş hacimli bir "dans müziği", diskolardan evlere, walkman'lere, en çok da "kulüp"lere sızmaya başlamıştı. Iki Parizyen, Guy-Manuel de Homem Christo ve Thomas Bangalter'in oluşturduğu Daft Punk, işte bu patlamanın Fransa kanadını temsil eden ilk büyük isim. Onları birinci dans ligine çıkaran plaklarıysa, yaklaşık dört-beş yıl önce yaptıkları "Da Funk", "Around The World" gibi "funky" hitler ve yine aynı tarihlere rastlayan ilk albümleri "Homework" olmuştu.

Ikilinin yeni yüzyıldaki misyonu, dört yıllık bir aradan sonra "Discovery" albümüyle daha da netleşiyor: Diskoların, dans pistlerinin ötesinde, "funk" ateşini hâlâ sıcak tutmaya çalışıyor Daft Punk ekibi. Yetmişlerde aynalı toplarla parlayan ve seksenlerle birlikte içinden elektrik akımlarının geçtiği funk, onların elinde yeniden bir dans masalına dönüşüyor. Donna Summer'dan Lipps Inc.'e, Chic'den Human League'e, dans pistlerinden sızan binbir renkli isim, sanki bir görünüp bir kayboluyor. Albümün hemen her köşesi on, yirmi, yirmibeş yıl öncesine göndermelerle dolu. En çok da seksenli yıllara... Sadece o değil, Kraftwerk'den bu yana "elektronik" ve "dans" kapsamına girecek ne varsa, hepsinden bal topluyor Daft Punk.

"Discovery", Cher şarkıları tarzında bir vocoder icrasına kurban giden "One More Time" ile açılıyor. Epeydir tedavüldeki bu bunaltıcı ilk single'a aldanmamak lazım, çünkü albümün temsilî resmine buradan varılmıyor. Ama sırada bekleyen "Aerodynamic" ve "Harder, Better, Faster, Stronger" gibi muhtemel hitler onu bir kenara itecek güçte. Aşık atışması misali seksenlerin ortasına bugünden fırlattıkları "Short Circuit", "Veridis Quo", yıllar boyunca dinlediğimiz onlarca şarkıya dokunan ama hiç birini akla getirmeyen "Face To Face" ya da "Something About Us", albümü sıcak tutan öbür bombalar...

Hepsi albümde birbirine eklendiğindeyse, aşağı yukarı bir saatlik bir tura çıkarılmış hissine kapılıyoruz "Discovery"de. Bugünün araçlarıyla çıkılmış bir "seksenler" turuna... Hem de pop'un tam anlamıyla "pop" olduğu yıllara... Tabii Daft Punk'ın bütün bunları 2001'le bağlantıyı koparmadan nasıl başardığı da ayrı bir keşfin konusu olsun, biz şimdilik sadece albümün parlak ışıklarını keşfetmiş olalım. *Gökhan Pamuk*

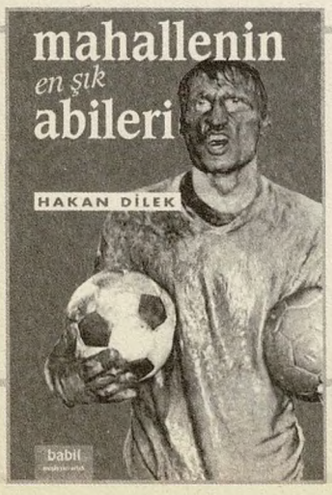

Hakan Dilek futbol dünyamızın iç karartıcı köşelerinden bulup çıkardığı gerçek yaşam öyküleriyle bakış açımızı değiştiriyor. Görmediklerimizi gösteriyor. Madalyonun öteki yüzünü çevirip önümüze koyuyor. Yere düşmüş yıldızları yakamıza takıyor. Hakan Dilek bu kitabıyla futbol kültürümüze olağandışı bir katkı yapıyor. Dilerim, örnek olur.
Semih Gümüş

Eski Topçuların hikayeleri... Futbol işte, maç bitiyor mukayese bitmiyor. Her kuşağın futbolcuları ve her kuşağın tribünleri için yalnızca kitap değil, defter de galiba Mahallenin En Şık Abileri. Tek sayfaları hatıra defteri, çift sayfalar muhasebe defteri mesela...
Can Kozanoğlu

Hakan Dilek'in eski topçu hikayelerinde insan çocukluk arkadaşlarıyla karşılaşmış gibi oluyor. Daha doğrusu, çocukken erişilmez devler olarak gördüğü efsane adamlar "dengiymiş" gibi çıkıyorlar karşımıza ."Eski topçu'nun", bugünün starlarına kıyasla aslında ne kadar "yakın", ne kadar "bizden" birisi olduğunu farkediyoruz.
Tanıl Bora

Rıhtım Cad. No: 16 Kadıköy / İstanbul, Tel-Faks: 0216 330 07 24-25 babil

özür köşesi Geçen sayıdaki ayıplarımız: **1.** François Ozon söyleşisinde, Fassbinder'in Amerika'ya gidip "sirk melodramları" çevirme hayalinden söz ediliyor. Doğrusu "Douglas Sirk tarzı melodramlar" olacak. **2.** Kıraathane sayfasında Cemal Süreya'nın "Sevda Sözleri" kitabını "Sevda Çiçekleri" diye yazmışız. **3.** Gayd sayfasında Bulutsuzluk Özlemi'nin "neyiz ve nerelerdeyiz" dizesini Mazhar Alanson'a maletmişiz. **4.** Jim White söyleşisinde adı geçen Andrew Hale, Sade'nin klavyecisi ve Sweetback grubunun kurucusu.

İyi bir asker olabilmek için basit bir reçete: Her an kendinizi öldürtmeye bakın. **AMBROSE BIERCE**

Bahçe kapısına bir nişangâh çizenin bahçesi muhakkak isabet alacaktır. **G.C. LICHTENBERG**

Genç kızların yazın, köylerde, sayfiyelerde pek açık-saçık bulunmamaları, görecekleri hürmet ve itibarın ilk şartıdır. Hele mayo ile pilâjdan hariçte dolaşmak, sandalla banyo mahallinin uzaklarına açılmak veya bu kıyafetle merkebe, arabaya binmek ne kadar asrın icapları olursa olsun, çirkindir ve dedikoduya vesile verir. **SAMİH NAFİZ TANSU**, Talebeye Muaşeret Usulleri (1939)

TALVIN SINGH

Ha

(Universal)

Talvin Singh'in bol ödüllü ilk albümü "OK"in yayınlanışından bugüne neredeyse üç yıl geçti. Bu üç yılda bir yandan Londra'nın Asya kulübü Anokha'da, rave'lerde, David Bowie'nin arkasında DJ'lik yaptı Singh. Diğer yandan Ryuichi Sakamato, Bill Laswell ve Ustad Sultan Khan'ın da içinde bulunduğu orkestrasıyla dünyanın dört bir yanını dolaştı. Fas'ın Jajouka köylüsü Bachir Attar'la "Master Musicians of Jajouka" albümünü hazırladı. Zakir Hussain, Talvin Singh, Trilok Gurtu, Karsh Kale, Ustad Sultan Khan ve Bill Laswell'den kurulu "Tabla Beat Science" grubunun geçtiğimiz aylarda yayınlanan "Tala Matrix" albümü için kayıtlar yaptı. Bütün bunlardan fırsat bulduğunda tablalarını kapıp kendini Bombay'a attı. Köhne stüdyolarda Hint kemanlarını, sarangileri, geleneksel şarkılardan pasajları "ProTools"una yükledi. Şarkıların büyük çoğunluğunu tek seferde ve canlı olarak kaydetti. Londra'daki "Siber Kalküta Stüdyosu"nda bu parçaları tekno ortamında işledi.

Singh'in ikinci albümü "Ha", Bombay-Londra hattında, yani tabla ile tekno arasında ortaya çıkmış bir albüm. "OK" albümünde Singh'in yanında olan bilgisayar programcısı Brad Somatik, flütçü Rakesh Churasia, şair Ajay Naidu ve Ustad Sultan Khan, "Ha" albümünde de desteklerini esirgememişler. Ancak "OK"i yüzyılın albümlerinden birisi sayanlardan ve "OK"deki müzikal zenginliği arayanlardansanız, bu kez durum farklı: "İkinci albümüm, 'OK' kadar çeşitli müzikleri içermiyor. 'OK'de etkilendiğim pek çok müziği bulmanız mümkün. Ama 'Ha' konsepti daha belli olan, olgun bir albüm" diyor Singh. Doğru söylüyor ama, "OK"in bütün havasını veren çeşitlilik, "Ha" albümünde sıradan bir "tekno" albümü yoluna düşmüş görünüyor. Singh'in güzelim yaylı partisyonlarını, ahenkli tabla vuruşlarını, ince işlenmiş Hint ezgilerini ve türden türe atlayan cesaretini ne yazık ki dinleme şansınız yok bu albümde. Bu kez şarkılar boyunca devam eden tekdüze ritmleri ve onların üstüne "yapıştırılmış" Hint ezgilerini dinlemek mecburiyetindesiniz. Singh'in eski şarkılarında alışık olduğumuz kimi zaman dinginleşen sound'una şimdilik güle güle demekten başka çare yok. Bu yolda bugüne kadar yapılmış en iyi çalışmalardan birisi olan "Tabla Beat Science" projesi içinde yer alan Singh, "Ha" albümünde de aynı şeyleri denemek için neden ısrar ediyor? İşte cevabı: "Müziğimi, şarkılarımı rave'ci gençlerin dinlemesini istiyorum. Bir Hint melodisini duyduklarında 'bunu gerçekten sevdim' demelerini istiyorum." Görünen o ki, tablanın Singh'in müziğindeki yeri giderek azalıyor. Artık zaman bilgisayar destekli tekno zamanı! Yine de albümden bazı şarkıların hakkını yememek gerek: "The Beats Goes On"daki keman grubu ve Arap vurmalıları, "Sway of the Verses"in mandolini, "Mustard Fields"da Ustad Sultan Khan'ın vokali ve sarangisi, Singh'in tekno dengesiyle dinlemeye değer. Ömrünün ilk yarısını tabla öğrenmek için Bombay sokaklarında, ikinci yarısınıysa Londra rave'lerinde DJ'lik yaparak geçirmiş biri olarak elbette işi zor Singh'in. Belki tamamen tekno yapması, belki de albümün teşekkürnamesinde adı geçen Pandit Ravi Shankar, Ustad Allah Rakha, Ustad Zakir Hussain ve Ustad Sultan Kahn yoluna daha çok baş koyması ve kafa karışıklığına artık bir son vermesi gerekiyor. "Ha"yı teybe takmadan "OK"e biraz kulak kabartırsanız, farkı göreceksiniz. *Ulaş Özdemir*

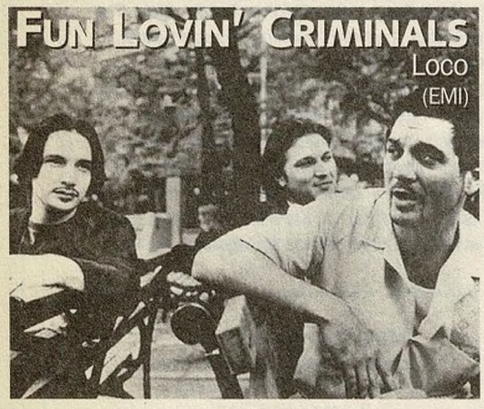

Eğlenmek suçsa Fun Lovin' Criminals bu işin azılı elemanlarından olsa gerek. Grup "%100 Columbian" albümlerinden üç yıl sonra yeni albümleri "Loco" ile hapisten kaçıp gene bildiklerini okumaya devam ediyorlar. Arada yayınladıkları "Mimosa" adlı ara albümü saymazsak, üçüncü FLC albümü "Loco"... Grubun kanında akan Güney Amerikan kanı gene dur durak bilmiyor. İlk single "Loco" birkaç aydır hem bizim müzik kanallarında, hem de MTV'de sık sık yayınlanıyor. Albüm de tıpkı adını verdiği şarkı gibi havai, serin ve uçarı bir ton tutturuyor. Tabii sözler bu kadar teğet geçmiyor, her suça eğilimli gibi onların da dillerine sivri biber sürülmüş: Kapakta ebeveynleri uyarıcı etiket eksik edilmemiş. Fun Lovin' Criminals üçlüsü ilk albümlerinde yoğun şekilde yansıttıkları Beastie Boys havalarını artık terketmiş. Artık bir FLC şarkısı dinlediğinizde kendilerinden başkası gelmiyor aklınıza... Albümde ilk esen rüzgarlar önceki albümden ulaşmış buralara... Sonlarda yer alan "There Was A Time" ve "Dickholder", FLC müziğinin de geldiği noktaya işaret ediyor. Albümü bir country-western karikatürü olan "Little Song"la bitirmişler. Albümü yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmişken tökezlemiş oluyorsunuz ama baştan ikaz etmişlerdi: Onlar hem suçlu hem güçlü hem de bundan zevk alıyorlar... *Atilla Aydoğdu*

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü • Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar • Her perşembe "plak günü" • Her cumartesi "video gösteri günü" • Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...) • Enstrüman alımlarında indirim • Özel organizasyonlarınıza yardım edilir • Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı
2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

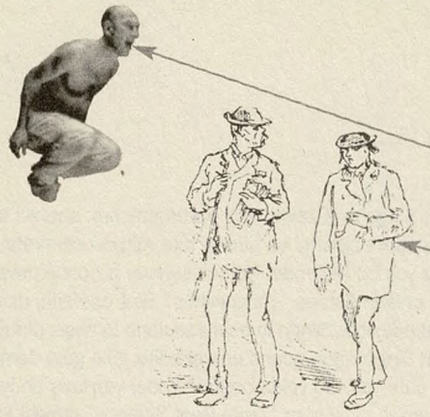

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

A. Abbas Aslantürk Arguvan Yolu
Ahmet Kaya Şafak Türküsü
Aisha Kandisha's Jarring Effects Shabeesation
Bob Dylan Time Out Of Mind
Bonnie Prince Billy Ease Down The Road
Cassiber Perfect Worlds
Cemali Hayat?
Daft Punk Discovery
Eren Kazım Akay Turkuaz Patlıcan
Giant Sand Chore Of Enchantment
Iggy Pop New Values
Keith Richards Talk Is Cheap
Léo Ferré Verlaine - Rimbaud
Nick Cave & The Bad Seeds No More Shall We Part
Peter Murphy Deep
The Smiths The Smiths
Souad Massi Raoui
Tortoise Standarts
Violent Femmes Hallowed Ground
Willie Nelson Teatro

ONŞARKI

Abdülhalim Hafız Ahwak
Bayram Aracı Allı Yazma Başında
Gorillaz Clint Eastwood
High Llamas Frankly Mr. Shankly
Jarabe de Palo Dos dias en la vida
Lou Reed September Song
Maxime Le Forestier L'Homme au bouquet de fleur
Nazan Öncel Zor Dünya
Roy Orbison Only The Lonely
Wyclef Jean & Mary J. Blige 911

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Stereophonics** Just Enough Education To Perform
2. **Hearsay** Popstars
3. **Dido** No Angel
4. **Emma Bunton** A Girl Like Me
5. **Eva Cassidy** Songbird
6. **Billy Joel** The Ultimate Collection
7. **Gorillaz** Gorillaz
8. **Avalanches** Since I Left You
9. **Linkin Park** Hybrid Theory
10. **Limp Bizkit** Significant Other

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Stereophonics** Just Enough Education To Perform
2. **Avalanches** Since I Left You
3. **Eva Cassidy** Songbird
4. **Badly Drawn Boy** The Hour of Bewilderbeast
5. **Turin Brakes** The Optimist
6. **Eva Cassidy** Time After Time
7. **Moby** Play
8. **Blockheads** Brand New Boots & Panties
9. **Nick Cave & The Bad Seeds** No More Shall We Part
10. **JJ72** JJ72

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Various Artists** "Now 6"
2. **2Pac** Until The End Of Time
3. **Shaggy** Hotshot
4. **Brooks & Dunn** Steers & Stripes
5. **Sunshine Anderson** Your Woman
6. **Lifehouse** No Name Face
7. **Nelly** Country Grammar
8. **Dido** No Angel
9. **Uncle Cracker** Double Wide
10. **Limp Bizkit** Chocolate Starfish...

DYLAN'SIZ DYLAN ŞARKILARI

All Along The Watchtower - **Jimi Hendrix - U2 - Grateful Dead - Dave Matthews Band** • Like A Rolling Stone - **Rolling Stones - Bob Marley** • Mr. Tambourine Man - **The Byrds** • The Mighty Quinn - **Manfred Mann** • Tears of Rage - **The Band** • It's All Over Now, Baby Blue - **Them - Echo & The Bunnymen** • Percy's Song - **Fairport Convention** • Masters of War - **Eddie Vedder / Mike McCready - Jose Feliciano** • Blowin' In The Wind - **Stevie Wonder - Peter Paul and Mary** • A Hard Rain's A-Gonna Fall - **Bryan Ferry - Edie Brickell** • Tomorrow Is A Long Time - **Elvis Presley** • My Back Pages - **The Byrds - Ramones** • Only A Hobo - **Rod Stewart** • Just Like A Woman - **Joe Cocker** • Chimes of Freedom - **Youssou N'Dour** • Forever Young • **Joan Baez** • She Belongs To Me - **Alain Bashung** • Motorpsycho Nitemare - **Hugues Aufray** • Girl From The North Country - **Francis Cabrel** • Don't Think Twice, It's All Right - **Johnny Cash** • Knockin' On Heaven's Door - **Eric Clapton - Guns'N'Roses** • If You Gotta Go, Go Now - **Lloyd Cole** • Simple Twist Of Fate - **Concrete Blonde** • Hurricane - **Ani DiFranco** • Highway 61 Revisited - **Dr. Feelgood** • Lay Lady Lay - **Duran Duran** • I'll Be Your Baby Tonight - **Marianne Faithfull** • Death Is Not The End - **Gavin Friday - Nick Cave** • Love Minus Zero / No Limit - **Steve Harley** • When The Ship Comes In - **Idlewild - Pogues** • Dear Landlord - **Janip Joplin** • I Believe In You - **Sinead O'Connor** • I Don't Believe You - **Al Stewart** • Maggie's Farm - **Rage Against The Machine** • Ballad Of Easy Rider - **Bruce Springsteen** • Jokerman - **Caetano Veloso**

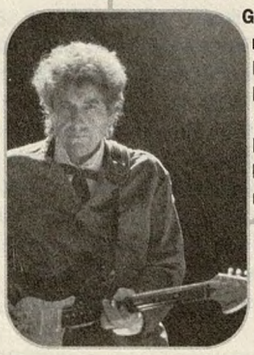

=16

Dört kere dört eşittir onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Bonnie "Prince" Billy** Ease Down The Road
2. **Eric Mingus** Um...Er...Uh
3. **Moby** Play
4. **Shipping News** Very Soon, and In Pleasant Company

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Dandy Warhols** 13 Tales From Urban Bohemia
2. **Babybird** There's Something Going On
3. **Paul Simon** You're The One
4. **Live** Secret Samadhi

KARGA / Atlas
1. **Dave Matthews Band** Everyday
2. **Kent** Hagnesta Hill
3. **Peace Orchestra** (P.Kruder's Project)
4. **Daft Punk** Discovery

ZİHNİ / Kadıköy Akmar
1. **Downset** Check Your Head
2. **Mudwayne** LD50
3. **Attica Blues** Test. Don't Test
4. **Zimpala** Almaviva

BABYLON / Asmalımescit
1. **Thievery Cooperation** Air Batucada
2. **Wax Poetic** Purple Elephants
3. **Smadj** New Deal
4. **Finley Quaye** Everybody Knows

SHAFT / Kadıköy
1. **James Solberg** LA Blues
2. **Long John Hunter** Take Tom With You
3. **Magic Slim** Please Don't Dog Me
4. **Johnny Long** Changes

RIDDIM / Büyükparmakkapı
1. **Tony Rebel** Tribal War
2. **Culture** Trust Me
3. **Vivian Jones** His Majesty
4. **Zizzla** Show Us The Way

BRONX / Yeşilçam
1. **Placebo** Special K
2. **Blink 182** What's My Age Again
3. **Stereophonics** Local Boy In The Photograph
4. **Wizo** All That She Wants

ST GERMAIN

18-19 MAYIS VENUE

THIEVERY CORPORATION

GILLES PETERSON with MC EARL ZINGER

FUJIFILM MUSIC DAYS VOLUME 6

18 Mayıs 2001 23:00 St Germain & Radio Oxi-gen DJs
19 Mayıs 2001 23:00 Thievery Corporation & Gilles Peterson with MC Earl Zinger
Biletler Babylon ve Biletix satış noktalarında.

FUJIFILM | RADIO XI-GEN | venue | NUMBER 102.5 www.numberone.com.tr | POZITIF www.pozitif-ist.com

Selim Sesler

Brenna MacCrimmon'ın kulaklarımızın pasını alan eski usûl Rumeli işi albümü "Karşılama"nın kahramanı Selim Sesler'di. Sesler'in "Keşan'a Giden Yollar" albümü yayınlanınca, Roman müziğinin iftihar hanesine bir çentik daha atıldı. Önceleri oyun havası kasetleriyle düğünlere, nişanlara, ev hanımlarının paralı günlerine misafirliğe giden Sesler, böylece klarnetini başka kulaklara da üflemiş oldu. Roman alemlerinden gazinolara, rock barlara uzanan seyrinin ortasında, üçüncü albümünün hazırlıkları esnasında Trakya'nın sesi Sesler'le sazlı sözlü bir muhabbet yaptık...

İnce takım cazlama

Albümünüzün isminden de anlaşıldığı üzere Keşanlısınız, ama bir Balkan göçmenliği de var galiba...

Selim Sesler: Tabii, dedelerimiz mübadele sonucunda Selanik'ten İpsala'ya gelmişler. Orayı da pek beğenmemişler, Keşan'ın İbriktepe köyüne yerleşmişler. Avrupalıyız yani. Keşan'da doğdum. Askere gidene kadar hep memlekette bulundum. Küçüklüğümüzde oyuncak yoktu; klarnetle oynaya oynaya bunu çalmayı öğrendik. Düğünlerde çalmaya başladık yavaş yavaş. Askerde bandodaydım, nota öğrendim orada. Askerden sonra İstanbul'a yerleştim. Rumeli'de müzisyenler yazın kral gibi düğünlere giderler; paralarını alırlar, yerler, içerler. Ama kış olunca aç kalırlar. Bunu çekmemek, sürekli iş yapmak için İstanbul'a yerleştim. Büyük oğlan doğmuştu o zaman; tek oda bir ev tuttum ve musiki cemiyetlerinde çalmaya başladım: Üsküdar Musiki Cemiyeti, Fatih Musiki Derneği gibi... Tabii oralarda klasik Türk müziği repertuarı öğrendik: Dede Efendi, Itrî, Tanburî Cemil Bey, Sadettin Kaynak, Selahattin Pınar, Münir Nurettin...

Herhalde musiki cemiyetlerinde, sizin içinde yetiştiğiniz Roman müzik çevresinden çok farklı bir hava vardı...

Tabii, bir-kere orada repertuar geçiyorsun. Her eseri kendi kuralına, adabına göre çalman lazım. Patırtı, gürültü olmaz oralarda. Sanatına göre çalacaksın; kibar, ince çalma yani. *(gülüyor)* Cemiyetlerde Türk müziği nazariyatı aldık, makam, usûl öğrendik.

Bu klasik sanat havasına adapte olmakta bir güçlük çektiniz mi?

Yok, hiçbir güçlük çekmedim. Zaten o makamsal sesler, biz bilmesek de, yani adını bilmesek de kulağımıza işlemiş. Bir kere deniyorsun, ikincisinde çalıyorsun. Sonra bu müzik sanatı bize dedelerimizden miras. Hemen anlarız nerede, nasıl havada çalınacağını. Müzik kalitesi neyse ona uygun çalarım.

Bir yere programa gittiğinizde, dinleyiciye bakıp hemen anlar mısınız ne tarzda çalmak gerektiğini?

Tabii, ambiyansa bakarım, ona göre çalarım. Mesela fasılda orta yaş çoğunluksa, Türk sanat müziğinden şarkılar çalarsın. Gençler çoksa oyun havasına bağlarsın, kaptırır gidersin. Ama mesela Ramazan'da iftar programında darbuka olmaz, bendir alırım yanıma. Klarneti o zaman hep kabalardan çalarım, yani cozutma olmaz. İlahiler, ağır eserler çalınır.

O yıllardan çok sevdiğiniz bir hocanız oldu mu size çok yardımı olan, klarnette, nazariyatta...

Vallahi öyle çok sevdiğim, örnek aldığım bir hocam olmadı. Hep kendi kendimi yetiştirdim. Çünkü bu müzik ortamının içinde büyüdüm. Babam zurnacıydı. Askerde bandoda klarnet çalmış, askerden dönünce de zurnayı bıraktı, hep klarnet çaldı. Benim tek hocam babamdır.

Peki etrafınızda feyz aldığınız klarnet ustası var mıydı?

Babam çok genç öldü, 42 yaşında. O öldüğünde sekiz yaşındaydım. O yüzden amcam Nazif Sesler'den öğrendim, dinledim daha çok. İyi klarnet çalardı, ama hiç kaset yapmadı. Kendi yöresinde, yani Edirne'den Çanakkale'ye kadar çok sevilen bir insandı. Repertuarı çok genişti. Her tarz çalardı: Klasik, yöresel, memleket havaları, Balkan, piyasa...

Klarnete başlarken babanızın, amcanızın bir zorlaması oldu mu?

Ne zorlaması canım. İlkokul üçe kadar okudum, ondan sonra da hep müzik işte... Yani biz gözümüzü açtık, klarneti gördük, müziğin içine doğduk ailede. Oyuncak yerine klarnetle oynadık. Aile hep müzisyendir zaten; Yaşar abim klarnet çalar, Nazif kardeşim kanun çalar. Ama onlar Keşan'da.

Askere gitmeden önce nerelerde çaldınız?

Bak ben 17 yaşındayken Bartın'a gittim. Mustafa Özdemir vardı eskilerden, aynı zamanda fotoğrafçı. Hep Keşan'dan saz alıyordu o zamanlar. Bir ud, bir keman, bir klarnet, bir darbuka, haydi Bartın'a gittik. Sonra kömür madencilerinin gecelerinde çalmak üzere Zonguldak'a geçtik. Sonra üç ay panayırda çalıştım, Sultan Mahalleli Piç Cemal'in çadır tiyatrosunda. Ama ne kabadayı adamdı! Malkara'dan Çanakkale'ye kadar üç ay gezdik çadır tiyatrosunda.

Benim repertuar dörde ayrılır. Çok klasik repertuarı müzikten anlayan dinler. Piyasa müziğini orta yaş sever. Sonra Roman kültürümün parçaları. Bir de Balkanlardan çalarım, olur sana dört çeşit repertuar.

Çadır tiyatrosunda program nasıl olurdu?

Dansözler olur işte; göbek atarlar, dans ederler, sesi güzel olan kızlar şarkı söyler filan... Ama çok güzel olurdu o çadır tiyatroları, panayırlar; hem eğlenirsin, hem çalışırsın.

Hiç bir kıza gönlünüzü kaptırdınız mı çadır tiyatrosunda?

Eyvah! Nerden sordun şimdi bu soruyu yahu? Olmaz olur mu, oldu tabii. Ama Piç Cemal bırakmazdı kıza yaklaşayım; çok sıkı adamdı, kabadayıydı. Piç Cemal'e kesinlikle yanlış yapamazdın. Doğrudan döverdi, dayak atardı yani. Onun için biz böyle terbiyemizle, namusumuzla çalışırdık. Bir numaramız olmadı senin anlayacağın yani. *(gülüyor)*

Piç Cemal çaldığınızı beğenmezse ne yapardı? Bağırır mıydı?

Yok, hiçbir şey demez, hemen kovar. Ama ben çaldığımda bütün panayır esnafı ağlardı.

Çaldığınız düğünlerin eğlencesi kadar kavgası da bol mudur?

Tabii, çok kavga çıkar düğünlerde. O da şarkı isteme davasına. Bir kişi bir parça ister, sonra diğeri "kes usta" der, başka parça ister. Birincisi "vay sen benim parçamı nasıl kestirirsin" diye girer. Yahu ben nasıl çalayım aynı anda iki parçayı, iki ağzım yok ki. Herkes sırasını beklese kavga çıkmaz. Ama düğün yerinde kafalar da yüksektir biliyor musun! Oluyor işte böyle şeyler.

Peki bir düğün nasıl çıkartılır? Parçaların bir sırası var mı?

İlk önce düğün bahçesine girerken bir Rumeli türküsü yapılır. Yani nedir? Bir "Kırmızı Gülün Alı Var" yahut bir "Viran Dağlar" çalınır. Sonra düğün sahibi tebrik edilir. Düğün sahibi de davulcuya, darbukacıya bahşişini verir. Yani "sakal yapar". Sonra köy kahvesine gidilir, biraz orada çalınır. Orada "kofal" vardır. Kahvedeki köy halkını düğüne davet eder. "Akşam falancanın düğünü vardır, bütün köy davetlidir" diye bağırır.

Kofal düğün sahibinin sözcüsü mü oluyor?

Tabii, hem düğün sahibinin sözcüsüdür, hem de müzisyenlerden sorumlu adamdır. Müzisyenler kofalın sözü dışında hareket edemez. Bir köylü "gel bana şu havayı yap" dese, eğer kofal izin vermezse, müzisyen gidip çalamaz; yoksa kofal müzisyeni döver.

Düğünde neler çalınır?

Kına gecesinde kadınlara oyun havası, Roman havası çalınır. Ama adamlara oturak aleminde şarkı, türkü çalarsın. Adam içiyor, efkârlı, ona oyun havası yapmazsın. Ne yaparsın? İşte yap bana bir "Sevemedim Kara Gözlüm" veyahut da bir "Sarı Yılan Beni Kovaladı". Erkeklerin oturak alemi bitince oyun havalarına geçilir. Artık iyice içtikleri için güzelce oynarlar. Ama oturak aleminde illa ki şarkı, türkü çalacaksın.

Düğünde siz müzisyenler içer misiniz?

Tabii, içmeden keyfini bulamazın. Sen keyif almazsan çaldığından, başkası hiç keyif almaz. Ben hiç kontrolü kaybetmem, kendi limitimi bilirim. Sarhoş çaldığımı hiç hatırlamıyorum. Ama benim çok arkadaşım vardır, yanımda çalarken yamulan.

Ne yaparsınız yamulan müzisyene?

Ne yapayım? Hiçbir şey yapmam. Otur olduğun yerde, yat derim.

Darbukacı yamulursa fena ama...

Başka biri, hevesli gelir yanıma, çalar.

Eskiden Rumeli düğünlerinde iki klarnet olurmuş... İkinci klarnetçi ustanın öğrencisi mi oluyor?

Tabii, o talebedir, ustasına dem tutar. Yani da-

66→

aat diye arkaya dolgunluk verir, ses yapar. Talebe de öyle öyle dem tutarak yetişir. Bir gün gelir, boynuz kulağı geçer.

Boynuz kulağı geçince ne oluyor? Talebe ne diyor ustasına?

Hiçbir şey diyemez, yoksa dayağı yer. O zaten ufak ufak belli olur. Ustası der, "evladım sen güzel çalıyorsun, artık kendi işine git, şu işe git" diye. Ama verilen işi de talebe en güzel şekilde yapacak, yoksa ustasından dayak yer. Ya işte, öyleydi eskiden. Biz ustalarımızın yanında konuşamazdık, içki, sigara içemezdik. Şimdi o saygılar kayboldu.

İstanbul'da nasıl oluyor Keşanlıların düğünleri?

Memleketteki gibi olmuyor tabii. Ama Keşanlı Hüseyin Abi vardır, hâlâ Üsküdar'da. Mesela yazın düğün olsa bana bir alo der, gideriz. Evimizden taksiyle alırlardı o zaman, biz hiç para bile konuşmazdık. Bunlar yedi-sekiz yıl evvel. Şimdi pek kalmadı öyle.

İstanbul'a gelince nerelerde çalıştınız?

İlk üç yıl Üsküdar'da, Kız Kulesi'nin karşısında, Küçük Ev'de çalıştım, meşhur piyanist Metin Kaya'yla birlikte. Adil Bey'in yerinde, Hünkar gazinosunda, Çakıl gazinosunda çaldım. Emrah'a, Harika Avcı'ya çaldım. Caddebostan Maksim'de Ahmet Özhan'ın son sahnesinde ben çaldım. Muazzez Abacı solist, Ahmet Özhan onun altındaydı. Biliyorsunuz, sonra Ahmet Özhan dindar kesime geçti. Şefimiz meşhur yaylı tanbur Özcan Korkut idi. İki klarnettik biz sazda, taksim-solo davasına aramızda münakaşa çıktı. Türkan Kandıralı vardı, Maksim'de o benden kıdemli olduğu için taksim onda, solo onda. Hadi bir, iki, üç, beş, on... Ben hep eziliyordum. Ee, sazımı çalan insanım, bu işi biliyorum, kendimden eminim; arkada kalmam, kendimi ezdirmem yani. "Ben sıkıldım, gidiyorum" dedim.

Solistlerle aranız nasıl? Size saygı gösterirler mi?

Tabii, mesela ben programı oldukça Yılmaz Morgül'e giderim. Ben çalarken mendiliyle alnımı o siler. Aramız iyidir yani. Ha mesela size Müzeyyen Abla'yla bir hatıramı anlatayım. 10-12 yıl önce, yazın, Ada'da Müzeyyen Senar'a çalıyoruz. Çok güzel de bir saz kurmuşuz, hem müzik hem muhabbet. Gözümde de beyaz gözlük var, aksesuar olarak takıyorum. *(katıla katıla gülüyor)* O zamanlar öyleydi, müzisyenler arasında aksesuar modası vardı. Çıktı sahneye, başladık çalmaya. Bir ara bir döndü arkasına, saza baktı, beni görünce heyecanla "ah Şükrü Tunar gelmiş buraya!" dedi. "Oğlum sen Şükrü Tunar'ın neyi oluyorsun" diye sordu. Dedim "ben Şükrü Tunar'ın ablasının oğluyum". Ben de bozmadım orada işi, yabancıyım demedim. "Şükrü Tunar dayım olur" dedim. Şükrü Tunar yılların meşhur klarnetçisi, bozar mıyım? "Olamaz bu kadar benzerlik, dayınızla aynı kelle, aynı yüz" dedi. Ama sadece Müzeyyen Senar değil, herkes benzetiyor beni Şükrü Tunar'a.

Gerçekten de çok benziyorsunuz. Hiç tanışma fırsatınız oldu mu kendisiyle?

Yok, ben yetişemedim ona, o eskilerdendi.

Sahnede ölmüş galiba...

Ya, çok da genç ölmüş rahmetli. Bir işten bir işe koşarken programa geç kalmayayım diye koşa koşa geliyor sahneye; daha şöyle doğru dürüst nefeslenmeden klarneti bir üflüyor, o üfleyiş... Adam kalpten gitti. Allah rahmet eylesin.

Programlarda solistin hemen arkasında bir kemancı oluyor ayakta, o adam ne yapar?

Orada taze soğan gibi dikiliyor bence. Ne bir vazifesi var, ne kimseye bir faydası var. Bize öyle ayakta bir şef lazım değil; oturduğu yerden kemanın yayını şöyle havaya kaldırıp "üç, dört" diye saysa saz parçaya girer. Ben öyle hiç solistin yanında dikilmedim, dikilmem de. Ayıptır yahu!

Bugüne kadar birlikte çalmaktan en çok hoşlandığınız solist kim?

Müzeyyen Senar beni görünce heyecanla "ah Şükrü Tunar gelmiş buraya!" dedi. Bozmadım işi, "Şükrü Tunar dayım olur" dedim. Yılların meşhur klarnetçisi, bozar mıyım? Herkes benzetiyor beni Şükrü Tunar'a.

Şimdi yalan konuşmayayım, bütün solistlerle çalmadım. Ama çaldıklarım arasında Adnan Şenses sevdiğim bir sestir. En çok zevk aldığım Radyo'dan Mustafa Sağyaşar'dır. Piyasadan değil ama çok güzel bir ses. Okuduğu zaman ruhumu alır yani. Muazzez Abacı'ya, Meral Mansuroğlu'na da çalmışlığım var.

Radyo, televizyon programlarına gittiniz mi?

Foto: Şahan Nuhoğlu

İstisna akdiyle çok çaldım. Hâlâ da çalıyorum. Belki TRT'de en fazla ben çalmışımdır. TRT1 arşivine bakın, 150'yi aşkın programım vardır. Bir dönem pazar eğlence programlarında, bayramlarda, kendi grubumla birlikte, hep ben çaldım.

Hiç bıkkınlık gelmedi mi klarnetten, müzikten?

Yok, gençken, çocukken hiç usanmazdım çalmaktan.

Şimdi usanıyor musunuz?

Yok, yine usanmam da... Türkiye'de bazen moralin bozuluyor. Hak ettiğin parayı alamıyorsun, adam gibi geçinemiyorsun. "Keşke bu klarnete başlamaz olaydım" diyorsun. Ya da adam sana saygı duymuyor, çalgıcı diye hor görüyor. Bazen diyorum, "keşke Türkiye'de doğmasaydım". Yani bu yetenekle, Avrupa'da müzisyen olarak daha çok saygı görürdüm, iyi para kazanırdım. Maalesef Türkiye'de müzisyenin değeri yok. "Aa çalgıcılar gelmiş" derler, bize kıymet vermezler. Bakayım, o koca koca müdürler iki tane parça çalabiliyorlar mı? Çalamazlar, kırk sene de çalsalar çalamazlar yani.

Eşinizin ailesi de müzisyen galiba...

Tabii, kayınpederim klarnetçi Mümin Gümüş.

O yıllardan Keşan'da, Malkara'da, Lapseki'de, Gelibolu'da, İpsala'da kimler vardı meşhur klarnetçilerden?

Bizim gençliğimizde Gelibolu'da Üzeyir Usta vardı. Keşan'ın en eski klarnetçileri Adil ve Abdi ustalardı. Sonradan sanatı öğrenen Edirne'de Deli Selim vardı. Ben iyice çocuken Malkara'dan Abuş Usta vardı. Daha sonradan Yarımdünya Hasan Usta çıktı. Biga'dan Klarnetçi Selahattin Abi vardı, şimdi çalmıyor artık, çok yaşlandı. Ama oğulları Şükrü'yle Göksel sanatı devam ettiriyorlar. Kırklareli'den Kara Hüseyin ve oğulları vardı. Eskiden çok meşhurdu onlar.

Plakları da var. Kara Hüseyin'ler Japonya'da bile çalmış...

Öyle mi? Ama ne çalardı Kara Hüseyin be!

Bu kadar klarnetçi saydınız, tarzları farklı mıydı? Ya da dönem dönem klarnet stilleri değişti mi?

Tabii, farklılıklar vardı. Mesela Abuş Usta, Üzeyir Usta eski tarz çalardı, Şükrü Tunar gibi. Ama Selahattin Abi daha bir moderen çalardı. Gelibolulu Ramazan Sayar mesela, daha da moderen çalardı. Zaten gittikçe klarnet güzelleşti, moderen çalış oturdu yani.

Sizin Rumeli'den, Romanlardan beste yapan var mıydı?

Vallahi benim bildiğim bir tek cümbüşçü Kadir Ürün vardı. Roman tarzı besteler, oyun havaları yapardı. Ama pek beste yapan yoktur yani.

Beste değil, ama doğaçlama çok yapılıyor değil mi Roman müziğinde?

Tabii bizde dolaçlama çok yapılır.

Peki bir doğaçlamanızı beğenseniz, birkaç defa üstüste çalsanız, "yahu bu çok güzel oldu, ben bundan bir beste yapayım" der misiniz?

Yok, öyle pek olmaz. Brenna ile olan albümde "Bahar Dansı" diye bir parçam var. Şimdi üçüncü albümü de yaparsak, oraya koyacağım yeni bir beste var: "Sinsi Dansı".

Tilki gibi sinsi yani...

Tabii, tabii, tilki gibi. *(ayağa kalkıyor, parçayı mırıldanarak küçük adımlarla Sinsi Dansı yapmaya başlıyor)* Biraz Hint müziği gibi başlıyor, sinsi sinsi. Sonradan açılıyor.

Sizin kaba zurnanızı bir kere dinleme fırsatı bulduk; geçen sene Babylon'da Baba Zula'nın konserinde çalmıştınız. Ancak pek sevmiyor-

sunuz galiba zurna çalmayı...
Yok, çok seviyorum da, pek bir fırsat çıkmıyor. Bizim çalıştığımız yerlerde, fasılda zurna olmaz biliyorsunuz. Zurnanın repertuarı çok farklı; folklorik parçalar, oyun havaları çalınır zurnayla. Hani "zurnada peşrev olmaz" derler ya, gerçekten doğru. Gerçi zurnayı zorlayan çok virtüöz adamlar var, onu da beceriyorlar bazen. Ama sonuçta zurnadaki perde sayısı belli, gidebileceğin yer belli. Zurna klasik müzikte klarnete yetişemez yani. Ama Avrupa konserlerinde, gösteri mahiyetinde çalabiliriz. Üçüncü albümde, nasipse birkaç parçada zurna çalacağız.

Sizin çaldığınız, Rumeli'de ve Ege'de yaygın olan kaba zurna, Doğu'da kullanılan küçük zurnalara nazaran daha büyük bir saz ve daha pes bir sesi var. Doğu zurnalarına nazaran ses sahası da daha geniş galiba. Çünkü hüzzam, nikriz gibi makamlar bu zurnalarda rahatlıkla çalınabiliyor.
Yoo, bütün zurnaların perde sistemi aynıdır aslında. Eğer iyi çalarsan, zurnadan iki oktav ses çıkar. Ama fark şu: Bizim memleketin, Rumelili müzisyenin kulağında o makamlar, o havalar var. Yani Anadolu'ya göre Rumeli'nin yöresel müziği, klasik Türk müziğine daha yakındır. Bu yüzden Rumelili zurnacılar hemen hemen bütün makamları çalabilirler.

Klarnet de garip bir saz... Aslında bir Batı enstrümanı ama tüm makamlar çalınıyor; artık Türk müziğinin bir parçası olmuş...
Tabii, aslında Avrupa çalgısıdır klarnet. Şimdi bu Avrupa müzisyenleri klarnette, uşşak makamındaki bir koma bemolünü bulamaz. Yok çünkü o perde klarnetin üstünde. Ama biz Türk müzisyenleri, hünerle, sanatla, üflemeyle, dudakla makamları, bizim sesleri çıkarırız yani. Bu makam olayı da şöyle: Eskiden padişahlık devrinde, bizim müzisyenler padişaha yağcılık olsun diye, yani bahşiş alacak ya *(gülüyor)*, bir sürü makam uydurmuşlar. "Hicazhumayun makamını buldum hürmetli padişahım, ver bahşişi". Halbuki hicazın bir türüdür bu nihayetinde. Hicaz'da, la'da durmamış da, sol'de durmuş, ne demiş: "Nikriz makamını keşfettim sayın padişahım, ver bahşişi". Ama ne olmuş, Türk sanat müziği çok gelişmiş. Birbirinden ayrı, çok farklı tarzlar ortaya çıkmış, bir incelik doğmuş yani. Bana sorarsan dünyanın bir numaralı müziği Türk sanat müziğidir, yani klasik Türk musikisidir. Makamları, usûlleri, tarzlarıyla çok zengindir. Avrupa'da bir konser olsun, bir makam çalayım, şöyle koma seslerde biraz fazla kalayım, Avrupalı hemen bakar, ilginç gelir ona. Neden? Adamın müziğinde koma yok, makam yok, incelik yok da onun için.

Sizin müziğiniz kendi içinde çok zengin, farklı repertuarları barındırıyor: Davul-zurnayı hatırlatan yöresel parçalar, daha klasik eserler...
Tabii, benim albümde ince sazla çaldığım birçok parça, daha önce davul-zurnayla çalınıyormuş. Yani dedelerimiz zamanında.

Herhalde sizin müzik geleneğiniz için önemli bir değişim bu... Ne zaman ve nasıl olmuş davul-zurnadan ince takıma geçiş?
Şimdi yalan olmasın, 35-40 sene önce olmuş bu olay. Davul-zurna'dan ince takıma geçmiş müzisyenler. Yani keman, klarnet, cümbüş başlamış. Sebebi de şu: Artık köylü düğünde, zamanın 45'liklerinin, plaklarının etkisiyle davul-zurna dinlemez olmuş; illa ince takım istemiş.

Türkiye'de müzisyenin değeri yok. "Aa çalgıcılar gelmiş" derler, bize kıymet vermezler. Bakayım, o koca koca müdürler iki tane parça çalabiliyorlar mı? Çalamazlar, kırk sene de çalsalar çalamazlar yani.

İnce takım böylece moda olmuş. Davul-zurna köyün başında misafirleri karşılasın, ama düğünde ince takım olsun demişler. Yani halkın zevki değişmiş, daha bir incelmiş.

Daha önce Rumeli'de ince takım bilinmez miymiş?
Belki 50'lerden itibaren tek tük kemancı, klarnetçi, cümbüşçü çıkmıştır. Ama 70'lerin başından itibaren esas olarak ince takım başlar. Ne olur? Benim babam gibi zurnacılar zurnayı bırakır, klarnete geçer.

Bağlama çalınır mı sizin oralarda?
Tabii çalınır, bağlama Türkiye'in her yerinde çalınır. Ama bizim yöresel müzikte pek bağlama geçmez. Mesela düğünde kimse bağlamayla oynamaz. İsterler ki mutlaka klarnet olsun, ince takım olsun.

İnce takımın başında illa klarnet mi olacak? Mesela kıyak bir kemancı düğün çıkaramaz mı ince takımıyla?
Olur, o da olur. Mesela Kemancı Sabri Usta vardı; tam davul-zurnadan klarnetli ince saza geçiş döneminde ortaya çıkmış. Düğünlerde, kına gecelerinde milleti kemanıyla oynatırdı. Bir keman, bir cümbüş, bir darbuka giderdi; o zaman tesisat filan da yok...

Sizin repertuarınızdan bahsediyorduk, söz sazlara geldi. Repertuara dönersek, kaça ayrılır sizin repertuarınız?
Şimdi benim repertuar dörde ayrılır. Bir, çok klasik repertuar vardır. Onu müzik bilen adama çalarsın, yoksa sıkar. Yani uyutan müzik *(gülüyor)*, klasik Türk müziği. Ama şaka bir yana müzikten anlayan adam onu dinler... Sonra piyasa müziği vardır, orta yaş sever; yani Türk müziğinin sevilen, bilinen şarkıları. Üçüncü olarak kendi yöremin parçalarını çalarım; yani Rumeli havaları, kendi Roman kültürümün parçaları. Bir de Balkanlardan çalarım ben sana, Selanik'ten, Üsküp'ten, Bulgar'dan, Makedon'dan, Yunan'dan; olur sana dört çeşit repertuar.

Balkan repertuarını nasıl öğrendiniz?
O işte dedelerimizden miras. Dedim ya, dedemler Selanik'ten gelmiş. Bir de bizim orada bu Balkan parçaları bilinir. Yani Pomak'ı var, Boşnak'ı, Gacal'ı, Makedon'u, Karabacak'ı var...

Dedelerinizden gelen Selanik parçaları Rumca mı, Türkçe mi, Romanca mı?
Rumca da var, bazılarına sonra Türkçe söz uydurmuşlar. Türkçe de var. Ama ben hiç Romanca bilmiyorum. Yalnız babam güzel konuşurdu, rahmetli...

Siz bilmiyorsanız çocuklar hiç bilmiyor...
Tabii, onlar hiç anlamaz. Bitti bizde Romanca dili. Yalnız Kanada'da bir olay başıma geldi, çok utandım. Julia diye bir kız vardı, şarkıcı. O da İspanyol Romanı imiş. Romanca hem şarkı söylüyor, hem de konuşuyor çok güzel. Bize dedi ki, "siz nasıl Romansınız be, Romanca bilmiyorsunuz! Sizin Romanlığınıza binbir şahit lazım. Roman olan nasıl kendi kültürünü yaşatmaz". Ben de orada çok mahçup oldum, utandım yani. Şimdi diyorum ki; keşke Romanca bilsem de, üç-beş milyar borcum olsun!

Albümün son parçası "Kampana Mori Mitro" hangi dilde?
Türkçe.

Ama biz anlamıyoruz...
Bizim orada anlarlar. Yani Kampana ne demek? Bir müzik aleti, çan gibi bir şey, vuruluyor.

Eskiden askerlere yemek zamanını bildirmek için kullanılan çan gibi bir alet, değil mi?
Evet, evet.

Mori Mitro nedir?
Mitro isimdir be, yani Mustafa demek.

Mori?
Yani more, mari; kadın, kız demek.

Peki hepsini toplayınca ne demek oluyor: "Kampana Mori Mitro"?
Vallahi ben de anlayamadım şimdi. Bizim parçalarda her şeyin anlamına bakmayacaksın. Bunlar biraz oyun içindir, oyun havası işte. *(gülüyor)*

Rumeli'nin yöresel parçalarıyla Balkan parçaları arasında nasıl bir fark var?
Ufak bir fark vardır, yani Balkan parçaları biraz daha hızlıdır. Bir de usûlleri değişiktir. Mesela bizim Rumeli Romanında esas ritm 9/8'dir. Balkan'da bu 5/8 olur, 6/8 olur, 7/8 olur.

Balkanlar'da da makam var mı, yoksa onlar makamdan kaçar mı?
Kaçar mı hiç, onlarda da makam var; rastsa rast, hicazsa hicaz. Ama onlar makamı biraz farklı geçer.

Yurtdışında herhangi bir festivalde Balkanlar'dan repertuarı size yakın bir grupla karşılaştınız mı?
Brenna Mac Crimmon'la Kanada'yı dolaşırken Koçani'yle birlikteydik. Koçani'yi biliyorsunuz, değil mi?

Evet, Makedonya'dan Türkçe konuşan bir Roman orkestrası.
1998 temmuzunda Kanada'da Calgari festivalindeyiz. Otelin barında oturuyoruz. Orada da ayıp mayıp yok, herkes müzisyen, her köşede

birisi bir şey çalıyor. Arkadaşları topladım ben de bir köşeye, dedim "açın bakalım sazları". Bizim bir cümbüşçü arkadaş var, naz yaptı: "Bırak Selim, bu saatte çalmayalım" dedi. Ben de "naz yapma, gel oturalım şurada, birer kadeh şarap içelim, hem de çalarız, gırgır şamata olur biraz" dedim. Bendeki düşünce de şu: Orada uluslararası organizatörler var, hani bizi beğenirlerse iş filan ayarlarız. *(gülüyor)* Dünden de bir şişe viski almıştım; odadan viskiyi getirdim, yanında meyveler, çikolatalar, muzlar filan... Tabii bizim arkadaşlar içkiyi görünce hemen oturdular masaya. Biz çıkardık sazları, daha ortalıkta Koçani yok; başladık ince ince çalmaya. Sonra baktım Koçani'nin solisti Nihat kapıdan bize bakıyor. Bakıyor böyle, bakıyor, bakıyor, tatlı tatlı da gülümsüyor böyle! *(ayağa kalkarak Nihat'ın duruşunu taklit ediyor)* Kayboldu birden, on-on-beş dakika sonra bunlar bütün sazlarıyla geldiler. Oturdular, içmeye başladılar. Biz artık tam fasıla girmişiz, baktım bir-bir buçuk saattir çalıyoruz. Birkaç da hızlı oyun havası yaptık. Tabii ordaki Kanadalılar coştu! Sırf Kanadalı değil, dünyanın her yerinden müzisyen, müzik meraklısı mest, tamam mı abicim! Biz bıraktık çalmayı, hemen Koçani girdi. Onlar da güzel çalıyorlar ama ha! Tam Makedon havası yani... Bir de onlar salladı etrafı. Müthiş bir geceydi yani.

Ortak bildiğiniz parçalar var mı Koçani'yle?

Tabii, Koçani zaten Türkiye'deki meşhur parçaları biliyor. Ama esas sadece bizim bildiğimiz Balkan parçaları da çalıyorlar. Her müzisyen, her Roman bilmez yani. Biz onları yöremizde dedemizden, babamızdan öğrenmişiz. Öyle parçalar da var. Mesela bir Makedon parçası var... *(Oğluna dönerek "çal Ramazan bakalım" diyor. Oğlunun nazına karşılık ısrar ediyoruz ve Ramazan Sesler klarnetinde bir Makedon parçası çalmaya başlıyor. Bu sırada Selim Sesler sobaya vurarak ritm tutuyor. 9/8'lik bir hicaz oyun havası. Parça bitiyor. Alkışlar...)* Bunun adı "Zipotski", Makedonya parçasıdır; dedelerimizden öğrendik biz de.

Yeni saz sanatçıları nasıl? İyi yetişiyorlar mı?

Çok iyi sazlar çıkıyor gençlerden. Müzisyenlik gelişiyor. Şimdi okumuş kesimden de merak var. Benim bir öğrenci, Boğaziçi üniversitesinden mezun bilgisayar mühendisi, başka biri pilot... Ama benim asıl talebem küçük oğlum Ramazan. Büyük oğlan Bülent de kanun çalıyor.

Birlikte albüm yaptığınız Sonia Seeman ve Brenna Mac Crimmon'la nasıl tanıştınız?

Sıraselviler'de bir barda fasıl yapıyorum. Alt katta da bir Fransız grubu muydu, İtalyan grubu muydu neydi, cazcı, onlar çalıyormuş. Mekanın işletmecisi bir hanım vardı. "Selim Bey, bu arkadaşların nefesli sazı eksikmiş, biraz çalar mısınız" dedi. Nota, prova olmadığı için çalmak istemedim. "Yok yok, sen çalarsın" dediler, beni bir şekilde sahneye attılar. Brenna da tesadüfen oradaymış, beni bu cazcılarla izlemiş, çok hoşuna gitmiş. Ertesi akşam Sonia'yı da almış, benim fasıla gelmiş. O akşam tanıştık, karşılıklı kartlarımızı verdik. Dediler "sizin eve ziyarete gelebilir miyiz", ben tabii dedim, adresimi de verdim. Birkaç gün sonra bunlar Dolapdere'ye, bizim eve geldiler. Şimdi çok enteresan, bu Avrupalılar çok meraklı insanlar. Yani merak ediyor, benim nasıl bir ailem var, eşimin yaklaşımı ne şekilde... Birkaç defa böyle gelip gittiler. Bizm hatun da onlara yakınlık gösterdi. Baktılar biz açık, rahat insanlarız, aramızda ailecek bir yakınlık oluştu. Ama Sonia da, Brenna da hakikaten iyi insanlar. Tam layıkıyla terbiyeli, namuslu, kültürlü insanlar. Zaten kültür olarak da artık biraz Türk gibi olmuşlar. Ee, bir dönem bizim evden çıkmıyordu onlar, yani o kadar yakın olmuştuk. Sonra herhalde Brenna'da bir güven oluştu; bana, çok kibar bir şekilde albüm yapma teklifi getirdi. Ben de kabul ettim ve iki ay süren bir repertuar çalışması yaptık. Onun üzerine stüdyoya girdik, albümü yaptık. Albüm ilk Kanada'da çıktı. Zaten ondan sonra 1998 temmuzunda biz Kanada'ya turneye gittik, tam bir ay.

Dünyanın bir numaralı müziği klasik Türk musikisidir. Avrupa'da bir konser olsun, bir makam çalayım, koma seslerde biraz fazla kalayım, Avrupalı hemen bakar. Neden? Adamın müziğinde koma yok, makam yok, incelik yok da onun için.

Brenna'nın sesini ilk duyuşta beğendiniz mi? Çünkü Brenna Türkiye'de pek alışık olmadığımız eski bir tarzda okuyor.

Beğendim tabii. Rumeli türkülerini tam gerektiği gibi okuyor. Sonra kültürlü, konuşması güzel, yaklaşımı doğru bir kadın. Biliyorsunuz, Türkiye'de karga sesli bir adam çıktı, Rumeli türkülerinden çok meşhur oldu, bayağı da para kazandı. Bana sorarsan bu vatandaş Brenna'nın eline su dökemez. Brenna bu albümü yaparken ne kadar güzel söylemiş olsa da, Rumeli türkülerinde acemiydi, şimdi çok daha güzel okuyor. Bugün çok daha iyi bir sonuç elde eder. Tanıtım, reklam filan yapılsa meşhur da olur yani.

Peki Brenna'nın albüm teklifi sizi şaşırtmadı mı? Yabancı ülkeden bir kadın geliyor, "ben Rumeli türküleri okuyacağım, benimle albüm yapar mısın" diyor...

Yok, bana hiç ters gelmedi. Ben zaten açık insanım.

Herkes güvenemez bir yabancının türkü okumasına. Çoğu müzisyen, stilim bozulur ya da piyasadaki adım düşer diye çekinir...

Yok, ben hiç öyle bakmam, değişik şeyleri severim. Ama tabii Brenna'daki ciddiliği, merakı görmesem, birlikte albüm yapmazdım belki. Brenna da Rumeli müziğini tam kuralına göre öğreniyor, çok meraklı. Takdir etmek lazım.

Sizi diğer Roman müzisyenlerden ayıran en önemli özellik de belki bu açıklığınız...

Tabii. Nazan Öncel'in albümüne de çaldım ben, ama o albüm daha çıkmadı. Mesela Babylon'da Baba Zula'yla çaldım; ben çok güzel "cazlama" da yaparım. Ortam olsun, iyi kaptırırım.

Cazlama nasıl yapılıyor?

Yani dolaçlama gibi. Cazlama dedin mi, orda artık makam, usûl olmaz; ruhuna göre, kulağına göre çalarsın. Tabii, biraz da ilginç sesler basacaksın sazından.

Brenna gibi tam Rumeli türküsü okuyan ya da Müzeyyen Senar misali efe kadın gibi Türk musikisi söyleyen kalmadı eski stilde. Neye bağlıyorsunuz bunu?

Aslında iyi sesler çıkıyor. Kızın kendisi güzel, sesi güzel, hem eğitim almış... Ama bu pop davası var ya, prodüktörler kızların tarzlarını bozuyorlar. Herkeste de bir pop merakı, şöhret olacak ya... TRT'de bir röportajım oldu benim. Kahveye indim, herkes seyretmiş, tebrik ettiler. Ordan çocuğun biri "Selim Abi, sen de hep Roman tarzı müziklerle çıkıyorsun, biraz da pop müziği yapsan" dedi. "Ben her türlü müziği çalarım, ama kendi kültürüme sahip çıkıyorum, sıkıyorsa sen de çık yap" demedim artık. Şimdi cahil çocuk, anlatamazsın. Benim insanım bana sahip çıkmıyor yahu! Şu "Keşan'a Giden Yollar" albümü evladiyelik bir çalışma. Keşan Belediyesi, "ya sen bizim kültürümüzü yaşatıyorsun, biz sana bir konser yapalım, reklamın buradan başlasın" demedi arkadaş.

"Keşan'a Giden Yollar" öncesinde hiç kaset yapmadınız mı?

İki kaset yaptım; birinin adı "Yandan Yırtmaçlı", diğerini, bak hatırlayamadım. Oyun havası kasetleri... Hâlâ istiyorlar böyle kaset yapayım.

Hazır bir Keşanlı bulmuşken şu "Keşanlı Ali Destanı"nı da soralım. Sizin memleketle bir alakası var mı?

30 yıl önce Sultan Mahallesi'nde klarnetçi Keşanlı Ali diye biri vardı gerçekten. Ama bu "Keşanlı Ali Destanı" ile alakası yok. Tiyatrocular, biliyorsunuz, araklar böyle şeyleri.

Tiyatrocular böyle araklar mı yani?

Of hem de nasıl! Ferhan Şensoy'un tiyatrosunda hâlâ klarnetçi Selim diye bir tip varmış. Benim ismimden alınma. Çünkü ben çok çalıştım Ferhan Şensoy'la. "İstanbul'u Satıyorum"da, "Hayrola Karyola"da hep ben varım, 84'ten 95'e... Hesapladım, 1500 gün emeğim var. Gittim bir gün, "Ferhan abi, benim 1500 gün çalışmam var senin tiyatronda, bunu sigortaya versek" dedim. "Tiyatro batıyor Selim, sen ne diyorsun" dedi. Öylece kaldı. Şimdi çoktan emekliydim.

ansiklopedi

a→

ANNA KARENINA

Bütün mutlu aileler birbirlerine benzerler, her mutsuz ailenin ise kendine özgü bir mutsuzluğu vardır.

Oblonskiy'lerin evinde her şey alt üst olmuştu. Oblonskiy'in karısı kocasıyla eski Fransız mürebbiye arasında bir ilişki olduğunu haber almış, artık onunla aynı çatı altında yaşayamayacağını bildirmişti. Durum üç gündür böyle sürüp gidiyordu. Yalnız karı-koca değil, ev halkı da bu yüzden acı çekiyordu. Hepsi onların artık bir arada yaşamalarının bir anlamı kalmadığını, bir rastlantı sonucu, handa karşılaşan iki yolcunun bile onlardan daha çok ortak yanları olabileceğini düşünüyordu. Kadın odasından çıkmıyor, koca ise bütün gününü evden uzak, işinde geçiriyordu. Çocuklar, huzursuz, evin içinde koşuşup duruyorlardı. Kâhya kadınla kavga etmiş olan İngiliz mürebbiye bir arkadaşına mektup yazmış, kendisine bir başka iş bulmasını istemişti. Aşçı bir gün önce tam yemek vakti çıkıp gitmiş, bir daha da dönmemişti. Mutfak hizmetçisiyle arabacı da ayrılacaklarını haber vermişlerdi.

Karısıyla kavgasının üçüncü günü, Prens Stepan Arkadyiç Oblonskiy –ya da kibarlar çevresinde kendisini çağırdıkları adıyla Stiva– her zamanki saatinde, yani sekizde, karısının yatak odasında değil de, kendi çalışma odasındaki maroken kaplı divanda uyandı. (...)

Görmüş olduğu rüyayı hatırlamaya çalışarak: "Hele hele... Nasıldı bakayım?" diye düşündü. "Nasıldı? Nasıldı? Tamam! Alabin, Darmstadt'ta bir ziyafet veriyordu... Yok, Darmstadt'ta değil. Amerika'da bir yerde... Yok canım, zaten Darmstadt Amerika'da... Evet, Alabin ziyafet veriyordu. Yemek cam masalar üzerinde hazırlanmıştı. Masalar şarkı söylüyordu. "Il mio tesoro", yok yok, bu şarkı değildi galiba. "Il mio tesoro"dan daha iyi bir şeydi. Sonra... sonra küçük içki sürahileri vardı ama, aslında kadındı bunlar..."

Gözleri sevinçle parladı, aklına gelen bütün bu şeylere gülümsedi. "Evet, çok hoştu... Daha bir sürü de başkaca hoş şeyler vardı ama, hatırlayamıyorum şimdi. Uyandım artık." (...) Birden, yatak odasında olmadığını, geceyi çalışma odasında geçirmiş olduğunu farketti. Üstelik, bunun nedeni de aklına geldi. Yüzündeki gülümseme kayboldu, kaşlarını çattı. "Ah, ah, ah!" Olanları hatırlayıvermişti... Karısıyla olan kavgası, açıklanamayacak olan durum, bütün bunların üstünde, işlediği suç birden aklına geldi.

"Evet... Beni hiç affetmeyecek. Affedemez ki. En kötüsü de hepsinin benim kabahatim olması. Benim kabahatim. Oysa, suçlu değilim. İşte bütün felaket de burada ya!" diye düşündü, "Ah, ah, ah!" Umutsuz bir inlemeyle, kavganın en acı ayrıntılarını hatırladı.

Lev Tolstoy, Anna Karenina

b→

BACI

BEYOND SKIN

Ben Hintliyim. Daha kesin konuşmak gerekirse, İngiltere'de büyüdüm ama annemle babam Hindistan'dan gelme. Toprak, halk, hükümet ya da birey olarak "Hintli" ne demek? Şu günlerde Hint hükümeti nükleer silah denemeleri yapıyor –onların eylemlerini desteklemezsem, daha mı az Hintli oluyorum? Ya da İngiltere'de büyüdüğüm için daha mı az Hintliyim? Hinduca konuşmadığım için? Kültürel mirasımdan dolayı İngiliz değil miyim? Ya da derimin rengi yüzünden? Kim karar veriyor? "Tarih", köklerimin bir "üçüncü dünya ülkesi"nde, "gelişmekte olan bir millet"in bağrında, "sömürgeleştirilmiş topraklar"da yattığını öğretiyor bana. Öyleyse tarih nedir? Benim için bir başka küstah Avrupa-merkezli terimdir. Okul müfredatında sadece Rusya, Avrupa ve Amerika tarihi okudum. Hindistan, Pakistan, Afrika –bunlar, tarihleri kayda değmez insan yığınlarıyla dolu yerlerdi: Köleler toprağı...

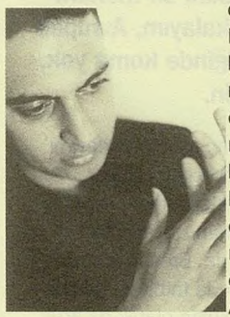

Bu albüm, zamanda bir geri dönüşe doğru uzanıyor. Hindistan Başbakanı Vajpayee'nin büyük bir gururla Hindistan topraklarında üç nükleer denemenin yapıldığını açıklayan konuşmasıyla. Vajpayee, Hindu köktendinci partisi BJP'nin lideri. Bu denemeler 1998 yılında yapıldı. 1945 yılında, Hindistan'ın bağımsızlığından iki yıl önce, nükleer bombanın mucidi Oppenheimer, yaptığı silahın ilk denemesine şahit oldu ve ardından, Hindu "İncil"i Bhagavad Gita'dan alıntılar yaparak, kendi yarattığı bu silahı lanetledi. Onun alıntısı albümün sonunu oluşturuyor. Gözyaşlarına boğulmadan hemen önce Vishnu'nun sözlerini mırıldanıyor: "Şimdi ölümün ta kendisi oldum, dünyaları yok eden..."

Hinduizme gönderme yaparak bombayı lanetleyen Batılı mucit ve nükleer bomba denemeleri yapan Hindu başbakan... Ne adına? Gelişme? Hindistan kitlesel imha silahları bağışladığı için Batıya minnettar mı olmalı? Bir gün çocuklarım olursa, kendi kültür hazinelerini, radyasyonun sebep olduğu sakatlıklar ya da Pakistan'la olan nükleer savaş dolayısıyla BBC'nin haberlerinden mi öğrenecek?

Bu albümde annemle babam da yer alıyor. Gelecekten umutla bahsediyorlar. Combat 18 ya da BNP gibi İngiliz Nazi örgütlerinin Brick Lane'de Asyalılara karşı giriştikleri çivi bombardımanı saldırılarına rağmen.

Hindistan'da BJP. İngiltere'de BNP. Birincisi beni dinî kültürümle tanımlıyor, ikincisi ise derimin rengiyle.

Ben Hindu felsefesine inanıyorum. Dindar değilim. Pasifistim. Ben Britanyalı Asyalıyım.

Kimliğim ve tarihim sadece benim tarafımdan belirlenir –politikanın, milliyetin, dinin ve Derinin Ötesinde...

Nitin Sawhney *("Beyond Skin" albümü kapak notlarından)*

BRACHIOSAURUS

Kuzey Amerika, Avrupa ve Afrika'daki dört ayaklı dinozorların en büyüğü olan fosil sürüngen cinsi. Boyu 27 metreyi, ağırlığı yaklaşık 80 tonu buluyordu. Ön ayakları arka ayaklarından büyüktü. Jura devrinde yaşadı. Doğal şnorkeli vardı: Başının üst bölümünde bulunan burun delikleri yardımıyla hemen tümüyle suya dalmış olarak kalabiliyordu. Saurischia takımının Sauropoda alt takımındandır.

d→

DEMİR ÖKÇE

Demir Ökçe'nin gücünün nasıl geliştiğini iyice öğrenmiştik. Emek kastları, kiralıklar, gizli ajanlar ve polisler, Oligarşiye bağlılıkla, inançla hizmet ediyorlardı. Bir kitlede, güçlü proleterler çıkıp da kitlelerin gücünü canlandırmaya kalkarsa, Oligarşi, bunlara hemen el koyuyor, emek kastlarına ya da Kiralıklar grubuna alarak onları kitleden ayırıyordu. Böylece, hava yatıştırılıyor ve proletaryanın doğal liderleri çalınıyordu. Uçurum insanlarının durumu acınacak haldeydi. Çocukları okula gidemez olmuştu. Büyük, pis ve iç karartan işçi mahallelerinde hayvanlar gibi yaşıyorlardı. Bütün özgürlükleri ellerinden alınmıştı. Emek köleleriydiler şimdi. İş seçmeye hakları yoktu. Çiftçiler gibi serf, ama toprak serfi değil, makine ve emek serfiydiler. Kanal, tünel, metro, kanalizasyon gibi inşaatlar yapmak gerektiğinde, işçi mahallelerine baskınlar yapılır, büyük bir esirler ordusu gibi toplanan işçiler inşaat alanlarına sevkedilirlerdi. Şaka değil, bu sefil işçi mahallelerinde Oligarşinin öylesine korktuğu kükreyen uçurum canavarı yaşamakta. Ancak, bu canavarı meydana getiren olaylar Oligarşinin ta kendisiydi.

Jack London, Demir Ökçe

e→

EDDA ŞİİRLERİ

Ağızdan ağıza, nesilden nesile geçen kuzey şiir geleneği. 11. yüzyılda bir araya getirilip İzlanda'da yazıldılar, en ünlüleri Snorri Sturlasson. Büyük bir şiir kaynağı olmanın yanısıra, dönemin kültürel, sosyal ve dinî öğretilerini içeriyorlar. İlk bakışta anlamsız ve yorucu gelseler de, zamanla ve şiir formunun anlaşılmasıyla yazın dünyasının bilgi veren ve aydınlatan bir unsuru oldular. Eski Edda ve Yeni Edda olarak ikiye ayrılıyorlar. En eskisi (Eski Edda), 34 İzlanda şiirinin toplamasıdır. Çoğu Norveç mitolojisiyle ilgilidir. Nesir Edda olarak da bilinen Yeni Edda, İzlandalı şair ve tarihçi Snorri Sturlasson'un göze girmek isteyen yeniyetme şairler için bir el kitabı olmak niyetiyle yazılmış olması muhtemel şiirleridir. Bu şiirlerde eski şairlerin ve kurallarının yanında, dünyanın yaratılışı ve özellikle Odin ve Thor hakkında çeşitli mitolojik hikayeler vardır. Eski Edda'daysa Eski İzlanda dilinde yazılmış kahramanlık şarkılarına deniliyor. 1643 yılında bulunmuşlar ve 33 şarkıdan oluşuyorlar. Bu şarkıların İzlandaca yazılıp toparlandığına dair bir şüphe olmamasına rağmen, tam olarak nerede, ne zaman ve kim tarafından yazıldıkları hiç belli değil. İlk Latince çeviriyi de içeren ilk basımı 1787-1828 arasına rastlıyor. Edda'nın kelime anlamı bilinmiyor.

p→

PIXOTE

Hector Babenco'nun Brezilya'daki sokak çocuklarını anlattığı film "Pixote", yani "ufaklık". Sokak çocuğu Fernando, polisle başı belaya girince FEBEM'e gönderilir. Brezilya kanunlarına göre çocuklara hapis cezası verilmez, onun yerine FEBEM: ıslahevi vardır. Burada olup biteni sergileyen film, Brezilya toplumunu sarsar. Çocuklara iyilikle yaklaşmak ve ıslah etmek iddiasındaki bu yerde amaçlarının çok uzağında bir yaşam sürmektedirler. Suçluların "eğitildiği", gardiyanların kök söktürdüğü bu berbat yerin kendisi suça iten bir ortamdır. Pixote kaçar, Rio'nun sokaklarına, küçük suç çetesine geri döner. Ancak sıkı para kazanmak ve iyi bir hayat sürme hayalleri "öl ya da öldür" dünyasında sönüp gider...

Film, hikayesini anlatmak için sokaktan bir çocuğu başrolde oynatır: Fernando Ramos da Silva. Okuma yazma bilmeyen, 11 yaşındaki bu sokak çocuğu filmin kazandığı başarıdan pek fazla pay alamaz. Başlangıçta o hızla Rio de Janeiro'da bulur kendini. Bir televizyon dizisinde oynamaya başlar, ama okuma yazma bilmediği için replikleri ezberleyemez, şöhret kısa sürer. Doğduğu kasabaya, gerçeğe, sokağa döner ve sonunda da 19 yaşında evinde polis tarafından vurularak öldürülür: Sekiz kurşun. Üç kardeşi de sokakta ölmüştür. Yaşamı "Pixote'u Kim Öldürdü?" filmine konu olur bu sefer de. Kendisi de Brezilya Sokak Çocukları'nın simgesi haline gelir.

s→

STEVENS, WALLACE

Amerikalı modern şair. 2 Ekim 1879 Pennsylvania'da doğdu. Harvard Üniversitesi'nde hukuk okuduktan sonra girdiği şirkette 18 yıl çalıştı. 1916'da Connectucit eyaletindeki Hartfort'da bir sigorta şirketine girdi. 1934'de şirketin başkan yardımcısı oldu ve ölünceye değin bu görevde kaldı. Şiir yazmaya ise, kısa bir dönem çalıştığı New York Tribune gazetesindeyken başladı. 1914 yılında Poetry dergisinin savaş sayısında dört şiiri yayımlandı. Stevens böylece hukuk ve iş dünyası dışında bir kimliğe de kavuştu. İngiliz romantikleri ve Fransız sembolistlerinden etkiler taşıyan ilk şiir kitabı "Harmonium" 1934 yılında basıldı. Estetik felsefe ve tamamen özgün bir stil ve duyarlılık içeren kitap, empresyonist resme özgü ışık ve renkler taşıyordu. Stevens, hayal gücünün dönüştürücü gücüyle diğer bütün modern şairlerden daha çok ilgileniyordu. Bürosuna giderken veya dönüş yolunda, daha çok yürürken yazıyordu şiirlerini. Büroda bütün günü masanın arkasında sessiz, sakin geçiyordu. Şimdilerde yüzyılın en büyük Amerikan şairlerinden biri kabul edilse de, ölümünden bir yıl önce toplu şiirlerini yayınlayana kadar pek de dikkat çekmemişti. En önemli işleri arasında "Ideas of Order" (1935), Picasso'nun resminden esinlendiği "The Man With the Blue Guitar" (1937), "Notes Towards a Supreme Fiction" (1942) ve şiir üzerine makalelerinin yer aldığı "The Necessary Angel" (1951) yer alır. Wallace Stevens 1955 yılında 75 yaşında Hartford'da öldü, o yıl da Pulitzer ödülü almıştı. Düğümleri sözcükler olan bir dokumacı olarak anıldı. Saf şiire en yakın olarak tanımlanan şiirleri ritmlerin, sesli ve sessiz harflerin müzik notaları yerine geçtiği bir hüner gösterisiydi. Şiirlerinin bulanık olduğu ileri sürüldüğünde, duruma şöyle bir açıklama getirdi: Şiir, akla neredeyse tamamen karşı koyabilmelidir... Şiiri, hayatı makul kılma yolu olarak gördü. İnsanın yaşadığı, neredeyse anlaşılması imkansız olanı kabul edilebilir kılma yoluydu şiir. Son yıllarında dünyanın başına gelecek trajediyi sezinlediğinde, "şairler bu tip durumlarda kendilerini belli eder" dedi, "eline geçense bir çözüm değil, aksine buna karşı bir savunmadır". Şiir tekniği zıtlıklar üzerine, genellikle zengin sembolik öğeler, karmaşık ve lirik bir kelime hazinesiyle, sözcüklerin seslerine ve düzenlenmesine yöneliktir. İçinde "hu - huu", "vızzz.. mırıl mırıl" gibi sesler geçen, bol bol aliterasyonlar içeren şiirler yazıyor, dille oynamayı çok seviyordu. "Hayal gücü, anormal olanın içinden normal olanı algılamayı sağlayan güçtür, kaosta kaosun tam tersi" diyerek son noktayı koydu.

t→

TUNAR, ŞÜKRÜ

"Şükrü Tunar'da insan yaradılışında nadiren görülen bazı vasıflar vardı. Sazını kullanmaya başladığında resmen rengi değişirdi. Adeta beti benzi atar, duygudan sapsarı olurdu. Taksim ederken gözlerini yumar, sanki bir başka âleme giderdi. Her taksimi bir diğerini geride bırakacak kadar güzel olurdu. Ben klarnette Şeref'i, Ramazan'ı da dinledim, ama Şükrü Tunar'ın yeri bir başkadır..." Alaattin Yavaşça mübalağa etmiyor, Şükrü Tunar hâlâ Türk musikisinin gelmiş geçmiş en büyük klarnetçisi olarak anılıyor. 1907 Edremit doğumlu Tunar'ın üflemelilerle tanışması, mahallede oynarken çaldığı teneke bir düdük; klarneti eline alışında yaş 13. İzmir Musiki Cemiyeti, sonra İstanbul ve besteci Muallim Kâzım Uz'dan makam, usûl, nazariyat dersleri. Klarnette hocası yok, ama tamamen kendi çabasıyla geliştirdiği benzersiz bir tekniği, icra usülleri var. Kusursuz perde basışıyla, yüksek ritm duygusuyla, fasıllardaki, taksimlerdeki süslemeleriyle hep aranan, kadri bilinen bir müzisyen oldu. Yıllarca İstanbul ve Ankara radyolarında, saz salonlarında, gazinolarda çaldı, pek çok plak doldurdu. "Gözü ceylan gözüdür, bakışı mestânedir", "Ay öperken suların göğsünü, sahilde yıkan", "Geçti sevdalarla ömrüm ihtiyar oldum bugün" gibi bestelere de imza attı. 15 Temmuz 1962'de, Cumhuriyet gazinosunda, Zeki Müren'e eşlik ederken geçirdiği bir kalp krizi sonucu sahnede öldü. Zeki Müren, Tunar'ın son anını şöyle anlatıyor: "Bir akşam... Sahneye çıkışımdan iki dakika sonra kürdilihicazkâr peşrevinin sonuna doğru sol koluma yaslanıp düştü, ruhunu teslim etti. Yılların klarnet üstadı mabedi olan sahnede can vermişti. Yeri dolmayan büyük san'atkârı kaybetmiştik..." Gazeteci Refi' Cevat Ulunay ise Tunar'ı şöyle uğurladı: "Senelerden beri onun hüznünü, neşesini söyleyen klarneti artık bir daha konuşmayacak. Bundan sonra bu saz ruhu gitmiş bir tahta parçasından başka bir şey değil. Sazının mandalları gümüş, anahtarları altınmış, kaç para eder, onun en yüksek ayarlı altını çalanın parmakları idi. O Türk musikisine her şeyini verdi, musiki de ona geniş bir sahavetle mukabele etti..."

19 Aralık 2000'de cezaevlerine düzenlenen "Hayata Dönüş" operasyonunda hayatını kaybedenler

Ahmet İbili *Ümraniye*
Ali Ateş *Bayrampaşa*
Ali İhsan Özkan *Bursa*
Alp Ata Akçayüz *Ümraniye*
Aşur Korkmaz *Bayrampaşa*
Berrin Bıçkılar *Uşak*
Cengiz Çalıkoparan *Bayrampaşa*
Ercan Polat *Ümraniye*
Fahri Sarı *Çanakkale*
Fırat Tavuk *Bayrampaşa*
Fidan Kalşen *Çanakkale*
Gülser Tuzcu *Bayrampaşa*
İlker Babacan *Çanakkale*
İrfan Ortakçı *Çankırı*
Murat Ördekçi *Bayrampaşa*
Murat Özdemir *Bursa*
Mustafa Yılmaz *Bayrampaşa*
Nilüfer Alcan *Bayrampaşa*
Özlem Ercan *Bayrampaşa*
Seyhan Doğan *Bayrampaşa*
Sultan Sarı *Çanakkale*
Şefinur Tezgel *Bayrampaşa*
Ünsal Gedik *Ümraniye*
Yasemin Cancı *Uşak*
Yazgülü Güder Öztürk *Bayrampaşa*
Halil Önder *Ceyhan*
Hasan Güngörmez *Sincan*
Rıza Poyraz *Ümraniye*
Muharrem Buldukoğlu *Ümraniye*
Haydar Akbaba *Ümraniye*
Nurettin Kurt (Uzman çavuş) *Ümraniye*
Mustafa Mutlu (Jandarma eri) *Çanakkale*

19 Aralık - 29 Nisan arasında ölüm orucunda hayatını kaybedenler

Cengiz Soydaş *21 Mart, Sincan F Tipi*
Adil Kaplan *6 Nisan, Edirne F Tipi*
Bülent Çoban *7 Nisan, Kandıra F Tipi*
Gülsüm Dönmez *(destekçi) 9 Nisan, Küçükarmutlu*
Tuncay Günel *11 Nisan, Edirne F Tipi*
Nergis Gülmez *11 Nisan, Kartal Özel Tip*
Fatma Ersoy *11 Nisan, Kütahya E Tipi*
Celal Alpay *12 Nisan, Buca E Tipi*
Abdullah Bozdağ *12 Nisan, Buca E Tipi*
Erol Evcil *13 Nisan, Sincan F Tipi*
Murat Çoban *14 Nisan, Sincan F Tipi*
Canan Kulaksız *(destekçi) 15 Nisan, Küçükarmutlu*
Sedat Gürcel Akmaz *16 Nisan, Buca E Tipi*
Ender Can Yıldız *18 Nisan, Sincan F Tipi*
Sibel Sürücü *22 Nisan, Kartal Özel Tip*
Hatice Yürekli *22 Nisan, Ankara Merkez Kapalı*
Şenay Hanoğlu *(destekçi) 22 Nisan, Küçükarmutlu*
Sedat Karakurt *25 Nisan, Edirne F Tipi*
Erdoğan Güler *(destekçi) 25 Nisan, İzmir Kahramanlar*
Fatma Hülya Tümgan *28 Nisan, Ulucanlar - 19 aralıktan itibaren Ankara hastanesi*

Hüseyin Karabey'in "Sessiz Ölüm" filminden, oyuncu: Julide Kural